

946/1811 ř. z.

OBECNÝ ZÁKONÍK OBČANSKÝ

ze dne 1. června 1811

ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1.1.1925

Uvozovací patent

Uváživše, že občanské zákony, mají-li občanům zjednati klid co do bezpečného požívání jejich soukromých práv, mají býti netoliko podle všeobecných zásad spravedlnosti, nýbrž i podle zvláštních poměrů obyvatelů určeny, v jazyku jim srozumitelném vyhlášeny a řádnou sbírkou ve stálé paměti zachovány, pečovali jsme od počátku našeho panování neustále o to, aby úplný domácí občanský zákoník, jehož sestavení již naši předkové usnesli a započali, byl dokonán.

Osnova vypracovaná během našeho panování naší dvorskou komisí pro věci zákonodárné byla tak, jako kdysi osnova zákoníka o zločinech a těžkých policejních přestupcích, k posouzení sdělena komisím v různých provinciích zvláště k tomu zřízeným, v Haliči však již mezitím do používání dána.

Když se takto k opravě tohoto tak důležitého odvětví zákonodárství užilo mínění znalců a zkušeností z praxe nabytých, rozhodli jsme se nyní tento obecný zákoník občanský pro veškeré naše německé dědičné země vyhlásiti a naříditi, aby ho 1. lednem 1812 počalo býti používáno.

Tím pozbývá účinnosti až dosud platné obecné právo, prvý díl občanského zákoníka vyhlášený 1. listopadu 1786, občanský zákoník vydaný pro Halič se všemi zákony a zvyklostmi vztahujícími se k předmětům tohoto obecného občanského práva.

Jako jsme však v samém zákoníku za všeobecný předpis ustanovili, že zákony nemají působiti nazpět, tedy také tento zákoník nemá míti vlivu na jednání, která předcházejí dnu, kdy nabude zavazující moci, a na práva podle dřívějších zákonů již nabytá; nechť tato jednání pozůstávají ve dvoustranně závazných právních jednáních nebo v takových projevech vůle, které mohla by projevující osoba ještě o své moci změnit a podle předpisů v tomto zákoníku obsažených, zaříditi.

Proto budiž také již před účinností tohoto zákoníka započaté vydržení nebo promlčení posuzováno podle starších zákonů. Chtěl-li by se někdo dovolávati vydržení nebo promlčení,

kteřé je v novějším zákoně určeno kratší dobou nežli v dřívějších zákonech, může počítí i tuto kratší lhůtu počítati teprve od okamžiku, kdy tento zákon nabude zavazující moci.

Předpisy tohoto zákoníka jsou sice všeobecně závazné; avšak pro vojenský stav a pro osoby k vojsku náležející jsou zvláštní předpisy vztahující se na soukromé právo, kterých budiž dbáno při právních jednáních od těchto osob nebo s nimi činěných, byť k nim v zákoníku nebylo výslovně odkazováno. Obchodní a směnečná jednání posuzují se podle zvláštních obchodních a směnečných zákonů, pokud se tyto odchyľují od předpisů tohoto zákoníka.

Taktěž podrží svoji moc nařízení vyhlášená o věcech politických, komorních nebo finančních, jimiž se soukromá práva omezují nebo blíže určují, třebas není se jich v tomto zákoníku výslovně dovoláváno.

Zvláště buďtež práva a povinnosti, vztahující se k placení penězi, posuzována podle právě vydaného patentu z 20. února 1811, o penězích určených k oběhu a za obecnou (vídeňskou) měnu, nebo podle zvláštních zákonů, které budou ještě vydány, a jen, když by jich nebylo, podle všeobecných předpisů tohoto zákoníka.

Zároveň prohlašujeme tento německý text zákoníka za původní, podle něhož posuzovány buďtež překlady v různých zemských jazycích našich provincií pořizené.

Dáno v našem hlavním a sídelním městě Vídni, dne 1. června 1811, našeho panování léta devatenáctého.

L. S. František

Alois hrabě Ugarte

nejvyšší kancléř království Českého a první kancléř arcivévodství rakouského

František hrabě Vojna

Úvod.

O občanských zákonech vůbec

Pojem občanského práva

§ 1

Souhrn zákonů, kterými se určují soukromá práva a povinnosti obyvatelů státu vespolek, jest jeho občanským právem.

§ 2

Jakmile byl zákon řádně vyhlášen, nemůže se nikdo omlouvat, že mu nebyl znám.

Začátek působnosti zákona

§ 3

Pokud v zákoně nebo nařízení není nic jiného stanoveno, počíná se jeho účinnost 30 dnů po vyhlášení a vztahuje se na celé území státu československého.

Dosah zákona

§ 4

Občanské zákony zavazují všechny státní občany těch zemí, pro které byly vyhlášeny. Státní občané i při jednáních a obchodech, jež sjednávají mimo státní území, jsou vázáni těmito zákony, pokud jest jimi jejich osobní způsobilost je podniknouti omezena a pokud tato jednání a obchody mají míti právní účinky zároveň v těchto zemích. Pokud jsou cizinci vázáni těmito zákony, ustanoveno je v hlavě následující.

§ 5

Zákony nepůsobí nazpět; nemají tudíž vlivu na jednání, která se zběhla dříve, a na práva dříve nabytá.

Výklad

§ 6

Zákonu při používání nesmí býti dáván jinaký smysl, než jaký vychází z vlastního smyslu slov v jejich souvislosti a z jasného úmyslu zákonodávce.

§ 7

Nelze-li právní případ rozhodnouti ani podle slov ani z přirozeného smyslu zákona, jest hleděti k podobným případům v zákonech zřejmě rozhodnutým, a k důvodům jiných, s tím příbuzných zákonů. Zůstane-li právní případ ještě pochybný, musí býti rozhodnut podle přirozených zásad právních, se zřetelem k okolnostem pečlivě shrnutým a zrale uváženým.

§ 8

Jen zákonodárci náleží moc vyložiti zákon způsobem obecně závazným. Takovým projevem nutno se řídit ve všech právních případech dosud nerozhodnutých, pokud zákonodárce

nepřipojil, že jeho projev nemá být vztahován na rozhodování takových právních případů, jejichž předmětem jsou konání učiněná a práva uplatňovaná před oním projevem.

Doba platnosti zákona

§ 9

Zákony podrží tak dlouho svou moc, pokud nejsou zákonodárcem změněny nebo výslovně zrušeny.

Jinaké způsoby předpisů, jako:

a) Zvyklosti

§ 10

K zvyklostem lze hledět jen v případech, ve kterých se jich zákon dovolává.

b) Provinciální statuty

§ 11

Jen takové statuty jednotlivých provincií a obvodů zemí mají moc zákona, které po vyhlášení tohoto zákoníka byly zeměpánem výslovně potvrzeny.

c) Soudcovské výroky

§ 12

Nařízení vydaná v jednotlivých případech a rozsudky vynesené soudními stolicemi ve zvláštních právních rozepřích nemají nikdy moci zákona, nemohou být vztahovány na jiné případy nebo na jiné osoby.

d) Výsady

§ 13

Výsady a osvobození, propůjčená jednotlivým osobám nebo i celým sborům, buďtež posuzována stejně jako ostatní práva, pokud o tom politická nařízení neobsahují zvláštního ustanovení.

Hlavní roztrídění občanského práva

§ 14

Předmětem předpisů, obsažených v občanském zákoníku, jest osobní právo, věcné právo a ustanovení těchto společná.

Díl první.

O osobním právu

Hlava první.

O právech, která se týkají osobních vlastností a poměrů

Osobní práva

§ 15

Osobní práva jednak se týkají osobních vlastností a poměrů, jednak se opírají o rodinné poměry.

I. Z povahy osobnosti. Práva vrozená

§ 16

Každý člověk má vrozená, již rozumem poznatelná práva, a nutno jej tudíž považovati za osobu. Otroctví nebo nevolnictví a k tomu se vztahující výkon moci nejsou v těchto zemích dovolena.

Právní domněnka těchže

§ 17

Co je přiměřeno vrozeným přirozeným právům, o tom se má potud za to, že tu jest, pokud se neprokáže zákonné omezení těchto práv.

Nabývatelná práva

§ 18

Každý je způsobilý nabývatí práv za podmínek, ustanovených zákony.

Vymáhání práv

§ 19

Každému, kdo se cítí zkrácen ve svém právu, je volno vznést svoji stížnost na úřad, určený zákony. Kdo však jeho opomíjeje, počíná si svémocně, nebo kdo překročí hranice nutné obrany, je za to zodpověden.

§ 20

I. taková právní jednání, která se týkají hlavy státu, ale vztahují se k jejímu soukromému vlastnictví nebo k nabývacím způsobům, založeným na právu občanském, buďtež soudními úřady posuzována podle zákonů.

II. Osobní práva z vlastnosti, věku nebo nedostatečného užívání rozumu

§ 21

Kdož pro nedostatek let, pro duševní vadu nebo jiné poměry nejsou způsobilí sami své záležitosti řádně spravovati, jsou pod zvláštní ochranou zákonů. Sem náležejí: děti, které ještě nedokonalý roku sedmého; nedospělci, kteří ještě nedokonalí roku čtrnáctého; nezletilci, kteří ještě nedokonalí roku dvacátého čtvrtého svého života; pak: zuřiví, šílení a blbí, kteří jsou užívání svého rozumu buď zcela zbaveni, neb alespoň nejsou s to poznati následky svých činů; rovněž ti, jimž, jakožto osobám prohlášeným za marnotratníky, soudce zakázal další správu jejich jmění; konečně nepřítomní a obce.

§ 22

I nezrozené děti mají od doby svého početí nárok na ochranu zákonů. Pokud jde o práva jejich a nikoliv o práva třetí osoby, hledí se k nim, jako ku zrozeným; dítě mrtvě narozené však se pokládá, se zřetelem ku právům zůstaveným mu pro případ života, jakoby nikdy nebylo počato.

§ 23

Je-li pochybno, zda se dítě narodilo živé nebo mrtvé, platí domněnka pro první. Kdo tvrdí opak, musí jej dokázati.

III. Z poměru nepřítomnosti

§ 24

Platí domněnka, že nepřítomný zemřel:

jestliže uplynulo sedmdesát let od jeho narození a pět let od poslední zprávy o jeho životě; nebo třicet let od jeho narození a deset let od poslední zprávy - počítajíc lhůty pěti a deseti let od konce posledního roku, v němž podle zpráv, které jsou, ještě žil;

byl-li těžce zraněn ve válce nebo stal-li se nezvěstným jako účastník války a od konce roku, ve kterém se válka skončila, uplynuly tři roky, aniž došla do té doby zpráva o jeho životě;

byl-li na lodi, která ztroskotala, nebo v jiném blízkém nebezpečí smrti a počítajíc od konce roku, ve kterém se tato událost sběhla, je po tři léta nezvěstný. Platí domněnka, že se loď ztroskotala, když nedospěla místa svého určení, nebo, nemajíc pevného cestovního cíle, se nevrátila, a od poslední zprávy uplynuly tři roky. Za den, kdy se ztroskotala, platí poslední den této lhůty.

§ 25

Je-li pochybno, která ze dvou nebo několika zesnulých osob dříve zemřela, musí ten, kdo tvrdí, že ta neb ona dříve zemřela, své tvrzení dokázati; nedovede-li toho, platí domněnka, že všechny zemřely současně, a nelze mluvit o přenesení práv jedné na druhou.

IV. Z poměru právnické osoby

§ 26

Vzájemná práva členů dovolené společnosti jsou určována smlouvou nebo účelem a zvláštními předpisy o nich vydanými. Naproti jiným osobám používají dovolené společnosti zpravidla stejných práv jako jednotlivé osoby. Nedovolené společnosti jako takové nemají práv ani proti členům ani proti jiným osobám a nejsou způsobilé práv nabývat. Nedovolené společnosti jsou však ty, které jsou politickými zákony zvláště zakázány, nebo přičítají se zřejmě bezpečnosti, veřejnému pořádku nebo dobrým mravům.

§ 27

Pokud jsou obce co do svých práv postaveny pod zvláštní péči veřejné správy, obsaženo je v zákonech politických.

V. Z poměru státního občana

§ 28

Plného požívání občanských práv nabývá se státním občanstvím. Státního občanství v těchto dědičných státech docházejí děti rakouského státního občana narozením.

§ 29

Cizinci nabývají rakouského státního občanství nastoupením veřejné služby; desetiletým nepřetržitým bydlštěm v těchto státech dovršeným, leč pod podmínkou, že cizinec po tuto dobu neuvalil na sebe žádného trestu pro zločin.

§ 30

I bez nastoupení živnosti nebo řemesla a před uplynutím desíti let může býti u politických úřadů žádáno o propůjčení občanství a týmiž propůjčeno se zřetelem ku jmění, výdělečné schopnosti a mravnému chování žadatele.

§ 31

Rakouského státního občanství nenabývá se jen tím, že někdo má nebo dočasně užívá zemského statku, domu nebo pozemku; že zřídí obchod, továrnu nebo účastenství na jednom z obou, nejsou osobně v některé zemi z těchto států usedlým.

Jak se pozbývá

§ 32

O ztrátě státního občanství vystěhováním nebo provdáním státní občanky za cizozemce ustanovuje se v zákonech vystěhovaleckých.

Práva cizinců

§ 33

Cizinci mají vůbec stejná občanská práva a povinnosti jako tuzemci, nevyhledává-li se k požívání těchto práv výslovně vlastnosti státního občana. Cizinci musí také, aby požívali stejného práva s tuzemci, v pochybných případech dokázati, že stát, k němuž náležejí, co do práva, o které se jedná, zachovává se stejně ku zdejším státním občanům jako ke svým.

§ 34

Osobní způsobilost cizinců k právním jednáním budiž posuzována vůbec podle zákonů místa, kterým je cizinec podroben podle svého bydliště nebo, nemá-li vlastního bydliště, podle svého narození jako poddaný; pokud pro jednotlivé případy není v zákoně něco jiného nařízeno.

§ 35

Obchod v tomto státě cizozemcem podniknutý, jímž propůjčuje jiným osobám práva, aniž tytéž vzájemně zavazuje, budiž posuzován buď podle tohoto zákoníka, nebo podle zákona, kterému je cizinec jako poddaný podřízen; podle toho, zda jeden nebo druhý zákon platnosti obchodu nejvíce přeje.

§ 36

Sjedná-li cizozemec v těchto zemích se státním občanem vzájemně zavazující jednání, budiž toto bez výjimky podle tohoto zákoníka posuzováno; pokud však se sjedná s cizozemcem, budiž jen tehdy podle téhož posuzováno, neprokáže-li se, že při sjednání bylo přihlíženo k jinému právu.

§ 37

Učiní-li cizozemec s cizozemci nebo poddanými tohoto státu v cizině právní jednání, buďtež posuzována podle zákonů místa, kde obchod byl sjednán; pokud při sjednání nebylo patrně za základ položeno jiné právo a neodporuje-li předpis shora v § 4 obsažený.

§ 38

Vyslancové, veřejní činovníci a osoby v jejich službách postavené požívají osvobození, zakládajících se na mezinárodním právu a na veřejných smlouvách.

VI. Osobní práva z náboženského poměru

§ 39

Různost náboženství nemá vlivu na soukromá práva, jen pokud jest to u jednotlivých předmětů zákony zvláště nařízeno.

VII. Z rodinného poměru. Rodina, příbuzenství a švakrovství

§ 40

Rodinou se rozumějí rodičové se všemi svými potomky. Poměr mezi těmito osobami se nazývá příbuzenstvím, poměr však, který vzniká mezi jedním manželem a příbuznými druhého manžela švakrovstvím.

§ 41

Stupně příbuzenství mezi dvěma osobami se určují podle počtu zplození, jimiž v řadě přímé jedna z nich pochází od druhé a v řadě nepřímé obě od svého nejbližšího společného kmene. V jaké řadě a ve kterém stupni je někdo příbuzný s manželem jedním, v takové řadě a v tom stupni je sešvakřen s manželem druhým.

§ 42

Názvem rodiče se rozumějí zpravidla bez rozdílu stupně všichni příbuzní v řadě vzestupné a názvem děti všichni příbuzní v řadě sestupné.

VIII. Ochrana jména

§ 43

Upírá-li se někomu právo, aby užíval svého jména, nebo je-li poškozen neoprávněným užíváním jeho jména (krycího jména), může žalovati, aby toho bylo zanecháno, a je-li tu zavinění, aby byla škoda nahrazena.

Hlava druhá. O manželském právu

[editovat]

Pojem manželství

§ 44

Rodinné poměry zakládají se smlouvou manželskou. V manželské smlouvě dvě osoby různého pohlaví projevují podle zákona svoji vůli, že budou žít v nerozlučném společenství, děti ploditi, je vychovávat a poskytovat si vzájemnou pomoc.

a zasnoubení

§ 45

Zasnoubení čili zatímní slib vstoupiti v manželství, necht' byl dán nebo přijat za jakýchkoliv okolností nebo podmínek, nezpůsobuje právního závazku, ani uzavřítí manželství samo, ani plniti, co pro případ odstoupení bylo vymíněno.

Právní účinek odstupu od zasnoubení

§ 46

Jen strana, z jejíž strany nebyla zavdána důvodná příčina k odstupu, má nárok na náhradu skutečné škody, o které může dokázati, že ji utrpěla tímto odstoupením.

Pravidlo o způsobilosti uzavřítí manželství

§ 47

Manželskou smlouvu může sjednati každý, pokud mu nevádí zákonná překážka.

Překážky manželství:

I. Nedostatek přivolení,

a) pro nemohoucnost k přivolení;

§ 48

Zuřiví, šílení, blbí a nedospělí nemohou učiniti platnou manželskou smlouvu.

§ 49

Nezletilí aneb i zletilí, kteří z jakýchkoli příčin sami o sobě nemohou se platně zavazovati, jsou také nezpůsobilí bez přivolení svého manželského otce platně sňatek uzavřít. Není-li již otec na živu anebo není-li k zastupování způsobilým, jest k platnosti manželství potřebí kromě prohlášení řádného zástupce také přivolení soudního úřadu.

§ 50

Nezletilí nemanželského původu potřebují k platnosti svého manželství kromě prohlášení svého poručníka také svolení soudního úřadu.

§ 51

Nezletilému cizinci, který chce v tomto státě uzavřít manželství a nemůže se vykázati potřebným svolením, budiž zřízen zdejším soudem, k němuž by podle svého stavu a pobytu patřil, zástupce, který tomuto soudu prohlásí své svolení k manželství nebo své nesvolení.

§ 53

Nedostatek nutných příjmů; prokázané nebo obecně známé špatné mravy; nakažlivé nemoci nebo vady, které jsou na překážku účelu manželství toho, s nímž má býti manželství uzavřeno; jsou právními důvody, odepřítí svolení k manželství.

§ 54

Vojenské zákony ustanovují, s kterými vojenskými osobami, nebo s kterými osobami k vojsku náležejícími nelze bez písemného dovolení jejich pluku, sboru nebo vůbec jejich představených sjednati platnou manželskou smlouvu.

§ 55

Přivolení k sňatku nemá právní moci, bylo-li vynuceno důvodnou bázni. Byla-li bázeň důvodná, dlužno posouditi podle velikosti a pravděpodobnosti nebezpečnosti a podle tělesné a duševní povahy osoby, které bylo vyhrožováno.

§ 56

Přivolení je neplatno také tehdy, bylo-li dáno osobou, která byla unesena a již nebyla ještě vrácena její svoboda.

§ 57

Omyl činí přivolení k sňatku neplatným jen tehdy, sběhl-li se v osobě budoucího manžela.

§ 58

Shledá-li manžel po sňatku, že jeho manželka jest již od jiného těhotnou, může, vyjímajíc případ, o němž jest ustanoveno v § 121, žádati, aby manželství bylo prohlášeno za neplatné.

§ 59

Všechny ostatní omyly manželů, jakož i jejich zklamaná očekávání předpokládaných nebo i smluvených podmínek, nebrání platnosti manželské smlouvy.

II. Nedostatek mohoucnosti k účelu

a) mohoucnosti tělesné;

§ 60

Trvalá nemohoucnost konati manželskou povinnost jest překážkou manželství, byla-li tu již v době sjednání manželské smlouvy. Nemohoucnost toliko dočasná, nebo přihodivší se teprve během manželství, třebaž nezhojitelná, svazek manželský zrušiti nemůže.

b) mohoucnosti mravní; následkem odsouzení k těžkému kriminálnímu trestu;

§ 61

Zločinec odsouzený k trestu nejtěžšího nebo těžkého žaláře nemůže ode dne, kterého mu byl rozsudek ohlášen a po dobu jeho trestu vstoupiti v platné manželství.

následkem manželského svazku;

§ 62

Muž smí býti současně oddán jen s jednou ženou a žena pouze s jedním mužem. Kdo byl již oddán a opět se chce oddati, musí po právu dokázati nastavší rozlukou, to jest úplné zrušení manželského svazku.

následkem svěcení nebo slibu;

§ 63

zrušen

různosti náboženství;

§ 64

zrušen

příbuzenství;

§ 65

Mezi příbuznými v řadě vzestupné a sestupné; mezi plnorodnými a polorodnými sourozenci; mezi dětmi sourozenců; jakož i se sourozenci rodičů, totiž s ujcem a s tetou ze strany otcovy i matčiny, nemůže býti platné manželství uzavřeno, necht' příbuzenství pochází ze zrození manželského nebo nemanželského.

nebo švakrovství;

§ 66

zrušen

následkem cizoložství;

§ 67

zrušen

nebo zavraždění manžela

§ 68

Když dvě osoby, třebaž se cizoložství nedopustily, si slíbily, že se vezmou, a když i jen jedna z nich, aby úmyslu toho dosáhly, strojila úklady životu manžela, jenž jejich manželství překážel; nemůže mezi týmiž býti uzavřeno platné manželství ani tehdy, když vražda nebyla skutečně provedena.

III. Nedostatek podstatných obřadností. Takovými jsou:

§ 69

K platnosti manželství se vyhledávají ohlášky a slavnostně prohlášené přivolení.

a) ohlášky;

§ 70

Ohlášky pozůstávají ve vyhlášení budoucího manželství s uvedením jména, místa narození, stavu a bydliště obou snoubenců, s připomenutím: že každý, komu je známa nějaká překážka manželství, má ji oznámiti. Takové oznámení budiž učiněno duchovnímu správci, jemuž přísluší oddávati, bezprostředně nebo prostřednictvím duchovního správce, který manželství ohlašoval.

§ 71

Vyhláška musí se státi po tři dny nedělní nebo sváteční k obvyklému církevnímu shromáždění farního okresu a, bydlí-li každý ze snoubenců v jiném okresu, tedy obou farních okresů.

§ 72

Nebydlí-li snoubenci nebo jeden z nich ještě šest neděl ve farním okrese, ve kterém má býti manželství uzavřeno; buďtež ohlášky konány také v místě jejich posledního pobytu, kde bydleli déle než po právě ustanovený čas, anebo snoubenci musí po šest týdnů pokračovati ve svém bydlení v místě, kde žijí, aby vyhlášky jejich manželství byly tam postačující.

§ 73

Nebude-li manželství během šesti měsíců po ohláškách uzavřeno, musí tyto tři ohlášky býti opakovány.

§ 74

K platnosti ohlášek a k platnosti manželství, od toho odvislé, sice postačí, když jména snoubenců a jejich nastávající manželství byla alespoň jednou jak ve farním okresu ženichově, tak i nevěstině vyhlášena, a nedostatek, který se sběhl ve formě nebo počtu vyhlášek, nečiní manželství neplatným; ale jednak snoubenci nebo jejich zástupci, jednak duchovní jsou povinni pod přiměřeným trestem postarati se o to, aby všechny zde předepsané vyhlášky byly vykonány v náležité formě.

§ 75

Slavnostní prohlášení přivolení musí se státi před řádným duchovním správcem jednoho ze snoubenců, nechť již podle rozdílnosti náboženství sluje farář, pastor nebo jakkoli jinak, nebo před jeho zástupcem, v přítomnosti dvou svědků.

§ 76

Slavnostní prohlášení přivolení k manželství může se státi prostřednictvím plnomocníka; musí však k tomu býti dosaženo povolení zemské správy a v plné moci musí býti určena osoba, s níž má býti manželství uzavřeno. Manželství uzavřené bez takové zvláštní plné moci je

neplatno. Byla-li plná moc před uzavřením manželství odvolána, je sice manželství neplatno, ale zmocnitel je zodpověden za škodu odvoláním způsobenou.

§ 77

zrušen

§ 78

Nemohou-li se vykázáti snoubenci písemným vysvědčením, že byly ohlášky řádně provedeny; nebo osoby uvedené v §§ 49, 50, 51, 52 a 54 dovolením potřebným k jejich sňatku; rovněž ti, jejichž zletilost není zcela zřejmá, křestným listem anebo písemným vysvědčením jejich zletilosti; nebo objeví-li se jiná překážka manželství; jest duchovnímu pod těžkým trestem zakázáno vykonati oddavky, dokud snoubenci nepředloží nutných vysvědčení a neodstraní všech závad.

§ 79

Pokládají-li se snoubenci odepřením oddavků za stíženy, mohou svoji stížnost předložiti zemské správě a v místech, kde zemská správa není, krajskému úřadu.

§ 80

Pro trvalý důkaz uzavřené manželské smlouvy jsou farní představení povinni tuto vlastnoručně zapsati do knihy oddavků, zvláště k tomu určené. Zřetelně musí býti zapsáno jméno a rodinné jméno, stáří, byt, jakož i stav manželů s poznámkou, byli-li již v manželství či nikoliv; jméno a rodinné jméno, pak stav jejich rodičů a svědků; rovněž den, kdy bylo manželství uzavřeno, konečně i musí býti uvedeny jméno duchovního správce, před nímž bylo přivolení slavnostně prohlášeno, a listiny, jimiž byly odstraněny naskytnuvší se překážky.

§ 81

Má-li býti manželství uzavřeno na jiném místě, do kterého žádný ze snoubenců farou nenáleží, musí řádný duchovní správce hned, když vydává listinu, kterou někoho jiného jmenuje za svého zástupce, tuto okolnost zapsati do knihy oddavků své fary s pojmenováním místa, kde a před kterým duchovním správcem manželství má býti uzavřeno.

§ 82

Duchovní správce toho místa, kde manželství je uzavřeno, musí nastavší sňatek rovněž zapsati do knihy oddavků své fary s dodatkem, kterým farářem byl jmenován za zástupce, a uzavření sňatku během osmi dnů oznámiti faráři, kterým byl zmocněn.

Prominutí překážek manželství

§ 83

Z důležitých důvodů může se žadati o prominutí překážek manželství u zemské správy, která má další zaříditi podle povahy okolností.

§ 84

Před uzavřením manželství budiž o prominutí překážek manželství žádáno od samých stran a vlastním jménem. Objevila-li by se však po uzavřeném již manželství dříve neznámá prominutelná překážka, mohou se strany také prostřednictvím svých duchovních správců a se zamlčením svého jména obrátiti na zemskou správu o prominutí.

§ 85

V místech, kde není zemské správy, je krajských úřadům udělena moc, z důležitých příčin prominouti druhou a třetí ohlášku.

§ 86

Jsou-li tu nutkavé okolnosti, mohou býti vyhlášky zcela prominuty zemskou správou nebo krajským úřadem a, nedovoluje-li potvrzené blízké nebezpečí smrti průtahu, také místní vrchnost; snoubenci musí však přísežně potvrditi, že jim není známa žádná překážka, vadící jejich manželství.

§ 87

Prominutí všech tří vyhlášek budiž po složení zmíněné přísahy uděleno také tehdy, když chtějí býti oddány dvě osoby, o nichž se již před tím vůbec mělo za to, že jsou spolu oddány. V tomto případě může o prominutí býti zažádáno u zemské správy duchovním správcem, se zatajením jmen stran.

§ 88

Bude-li prominuta překážka, která tu byla při uzavření manželství, musí býti bez opakování ohlášek znovu prohlášeno přivolení před duchovním správcem a dvěma důvěrnými svědky a tento slavnostní úkon poznamenán v knize oddavků. Bylo-li tohoto předpisu dbáno, buď takové manželství pokládáno za takové, jako by bylo od počátku platně uzavřeno.

Účinek platného manželství: práva a povinnosti manželů;

§ 89

Práva a povinnosti manželů vzcházejí z účelu jejich spojení, ze zákona a ze sjednaných úmluv. Zde ustanovují se toliko osobní práva manželů; naproti tomu v díle druhém práva věcná vzcházející ze svatebních smluv.

společné;

§ 90

Obě strany jsou především stejně zavázány k manželské povinnosti, věrnosti a slušnému zacházení.

zvláštní manželovy;

§ 91

Muž je hlava rodiny. V této vlastnosti přísluší mu obzvláště právo vésti domácnost; náleží mu však také závazek, aby poskytoval manželce podle svého jmění slušnou výživu a zastupoval ji ve všech případech.

manželčiny.

§ 92

Manželka obdrží jméno mužovo a požívá práv jeho stavu. Jest povinna následovati muže do jeho bydliště, pomáhati, seč jest, v domácnosti a ve výdělku a, pokud toho vyžaduje domácí pořádek, sama plniti i dáti plniti opatření mužem učiněná.

Zrušení manželského společenství

§ 93

Manželům není nikterak dovoleno, aby zrušili o své újmě manželský svazek, třeba by byli mezi sebou o tom za jedno; necht' již tvrdí neplatnost manželství, nebo chtějí provéstí rozlukou manželství neb i jen rozvod od stolu a lože.

I. Zdánlivé: prohlášením původní neplatnosti. Způsob zahájení,

§ 94

zrušen

§ 95

Manžel, který věděl o sběhnuvším se omylu v osobě nebo o bázni, ve kterou byla druhá strana uvedena, jakož i choť, který zamlčel okolnost, že sám nemůže podle §§ 49, 50, 51, 52 a 54 uzavřít platné manželství, nebo klamně předstíral proň potřebné svolení, nemůže z důvodu svého vlastního protiprávního jednání odpírat platnosti manželství.

§ 96

Vůbec jen nevinný má právo žádati, aby manželská smlouva byla prohlášena za neplatnou; toho práva však pozbývá, když, zvěděv o překážce, pokračoval v manželství. Odporovati manželství, jež uzavřel o své újmě nezletilec nebo chráněnc, může otec nebo poručenstvo, jen pokud trvá otcovská moc nebo poručenství.

a projednání;

§ 97

Projednávání neplatnosti manželství přísluší jen zemskému právu toho okresu, ve kterém manželé mají své řádné bydliště. Zemské právo ustanoví fiskální úřad nebo jiného rozumného a rozšafného muže, aby vyšetřil okolnosti a hájil manželství, by se pravá povaha věci z moci úřadu vyšetřila i tehdy, když projednávání se koná na žádost strany.

§ 98

Může-li býti překážka odstraněna, má se zemské právo o to přičiniti opatřením k tomu nutným a dohodou stran; nebylo-li by to snad možno, má zemské právo o platnosti manželství rozhodnouti.

§ 99

Vždy platí domněnka pro platnost manželství. Udávaná překážka manželství musí býti tedy úplně dokázána a ani souhlasné doznání obou manželů nemá zde moci důkazu, ani nelze dopustiti, aby manželé na to přísahali.

Zvláště pro nemohoucnost

§ 100

Zvláště v případě, kdy se tvrdí předešlá a stálá nemohoucnost konati manželskou povinnost, budiž proveden důkaz znalci, totiž zkušenými lékaři a ranhojiči, a podle okolností také porodními bábami.

§ 101

Nelze-li s jistotou určit, zda-li nemohoucnost je stálá nebo jen dočasná, jsou manželé povinni ještě rok spolu bydlet a, potrvála-li nemohoucnost po tuto dobu, budiž manželství prohlášeno za neplatné.

§ 102

Objeví-li se při pojednávání rozepře o platnost manželství, že jedné straně neb oběma stranám byla překážka manželství před tím známa a že ji úmyslně zatajily; buďtež viníci stížení trestem ustanoveným v trestním zákoně o těžkých policejních přestupcích. Je-li jedna strana bez viny, zůstává se jí žádati odškodnění. Byly-li konečně v takovém manželství zplozeny děti, musí býti o tytéž pečováno podle oněch zásad, které jsou ustanoveny v hlavě o povinnostech rodičů.

II. Skutečné zrušení

a) dočasný rozvod; ve srozumění

§ 103

Rozvod od stolu a lože musí býti manželům, jestliže se oba dohodnou a o podmínkách jsou za jedno, soudem povolen za následující opatrnosti.

§ 104

Manželé mají nejprve svému faráři své rozhodnutí k rozvodu spolu s pohnutkami oznámiti. Farář je povinen připomenouti manželům při sňatku vzájemně učiněný slavnostní slib a důtklivě na srdce jim vložiti škodlivé následky rozvodu. Tyto domluvy musí býti po třikráte v různý čas opakovány. Byly-li bez účinku, musí farář dáti stranám písemné vysvědčení, že setrvávají při své žádosti, aby byli rozvedeni, ač jim třikráte bylo domlouváno.

§ 105

Oba manželé mají podati žádost o rozvod, doloženou tímto vysvědčením, u svého řádného soudu. Soud má je osobně obeslat a, když před ním potvrdí, že jsou navzájem srozuměni i o jejich rozvodu i o podmínkách zřetelem ku jmění a výživě, má bez dalšího šetření žádaný rozvod povolit a též v soudních spisech poznamenati. Jsou-li tu děti, je soud povinen o tytéž pečovati podle předpisů obsažených v následující hlavě.

§ 106

Je-li manžel nezletilý nebo chráněncem, může sice sám k rozvodu přivoliti, ale k dohodě o jmění manželů a o výživě, jakož i o zaopatření dětí je třeba přivolení zákonného zástupce a poručenského soudu.

Bez srozumění

§ 107

Nemají-li úspěchu nebo zdráhá-li se obviněná strana k faráři se dostavit, budiž žádost s farářovým vysvědčením a s potřebnými doklady předložena řádnému soudu, který má věc z úřední moci vyšetřiti a o tom rozhodnouti. Soudce může ohrožené straně i ještě před rozhodnutím povolit oddělené slušné bydliště.

§ 108

Rozepře, které vzniknou při rozvodu, za který bylo žádáno bez svolení druhého manžela, o oddělení jmění neb o zaopatření dětí, buďtež posuzovány podle stejného předpisu, jaký je dán níže v § 117 při rozluce manželství.

§ 109

Důležité důvody, ze kterých může býti rozvod přiznán, jsou: Byl-li žalovaný uznán vinným cizoložství nebo zločinu; jestliže zlomyslně opustil žalujícího manžela nebo vedl nepořádný život, čímž značná část jmění žalujícího manžela nebo dobré mravy rodiny byly vystaveny nebezpečství; rovněž životu nebo zdraví nebezpečné úklady; kruté nakládání nebo podle postavení osob velmi citelné, opětované ubližování; trvalá, s nebezpečstvím nákazy spojená tělesná vada.

Způsob opětného spojení

§ 110

Rozvedení manželé mohou se opět spojit; spojení musí však býti řádnému soudu oznámeno. Chtějí-li manželé po takovém spojení opět býti rozvedeni, musí dbáti téhož, co je předepsáno pro první rozvod.

b) úplná rozluka; u katolíků smrtí,

§ 111

zrušen

a prohlášením za mrtva;

§ 112

Pouhé projití času, určeného v § 24 pro prohlášení za mrtva, během něhož byl jeden manžel nepřítomen, nedává sice druhé straně ještě práva manželství pokládati za zrušené a v nové

vstoupiti; jestliže však tato nepřítomnost je doprovázena takovými okolnostmi, že není příčiny pochybovati o smrti nepřítomného, může se u zemského práva toho okresu, ve kterém pozůstalý manžel bydlí, žádati o soudní prohlášení, že nepřítomný pokládá se za mrtvého a manželství za rozloučené.

§ 113

Po této žádosti zřídí se opatrovník k vyhledání nepřítomného a nepřítomný obešle se vyhláškou na celý rok vydanou a třikrát ve veřejných, podle okolností i v cizozemských, novinách uveřejněnou s dodatkem, že soud prohlásí jej za mrtva, jestliže během této doby se neobjeví nebo jiným způsobem soud o svém žití nezpraví.

§ 114

Projde-li tento čas bezvýsledně, ustanoví se na opětnou žádost pozůstalého manžela fiskální úřad nebo jiný počestný a věci znalý muž k obhájení manželského svazku a po skončeném řízení vydá nález, zda se žádosti vyhovuje či nikoliv. Povolení nebudiž straně ihned oznamováno, nýbrž předloženo vrchním soudem k nejvyššímu rozhodnutí.

§ 115

zrušen

§ 116

zrušen

Rozdělení jmění

§ 117

Vzejde-li při rozlučování manželství rozepře, která se vztahuje na nějakou dále sjednanou smlouvu, na oddělení jmění, na zaopatření dětí nebo na jiné pohledávky a vzájemné pohledávky, má řádný soudce vždy zatím učiniti pokus, aby narovnáním odstranil tuto rozepři. Nelze-li však strany k narovnání pohnouti, má je odkázati k řádnému řízení, načež budiž rozhodnuto podle předpisů, obsažených v hlavě o manželských smlouvách, zatím však budiž manželce a dětem vyměřena slušná výživa.

Způsob opětného spojení

§ 118

Chtějí-li se rozloučení manželé opět spojit, je spojení pokládáno za nové manželství a musí býti šetřeno všech obřadností, jichž je podle zákona potřebí k uzavření manželské smlouvy.

§ 119

zrušen

§ 120

Bylo-li manželství prohlášeno neplatným, rozloučeno nebo zrušeno smrtí mužovou, nemůže žena, je-li těhotnou, vejíti v nový sňatek před slehnutím, a je-li pochybno, zda je těhotnou, před uplynutím 180. dne; jestli ale podle okolností nebo podle vysvědčení znalců těhotenství není pravděpodobným, může býti po uplynutí tří měsíců uděleno prominutí v hlavním městě zemským úřadem a na venkově krajským úřadem.

§ 121

Přestoupení tohoto zákona (§ 120) nemá sice za následek neplatnost manželství; ale žena ztrácí výhody, které jí předešlý muž učinil satebními smlouvami, dědickou smlouvou, poslední vůlí nebo dohodou při rozluce; muž však, s nímž druhé manželství uzavře, ztrácí právo, které jemu mimo tento případ § 58 náleží, dáti manželství prohlásiti za neplatné a oba manželé bud'ěž stížení trestem okolnostem přiměřeným. Narodí-li se v takovém manželství dítě a je-li alespoň pochybno, zda-li není zplozeno od předešlého muže, budiž mu zřízen opatrovník k obhájení jeho práv.

§ 122

Bylo-li manželství uznáno neplatným nebo prohlášeno za rozloučené; budiž takový výsledek poznamenán v knize sňatků na místě, kde je sňatek zapsán, a za tím účelem budiž od soudu, u něhož se projednávání neplatnosti nebo rozluky konalo, vydána připomínka úřadu, který má pečovati o správnost knihy sňatků.

Výjimky pro židovstvo:

§ 123

Pro židovstvo mají průchod se zřetelem k jejich náboženskému poměru následující odchylky od obecného manželského práva v této hlavě obsaženého.

a) v příčině překážek manželství;

§ 124

zrušen

§ 125

zrušen

b) vyhlášky;

§ 126

Vyhláška židovských manželství musí se státi v synagoze nebo ve společné motlitebně; kde však takové není, musí se státi místní vrchností v hlavní a zvláštní obci, do které jeden i druhý snoubenec jsou zapsáni, ve třech po sobě jdoucích sobotních nebo svátečních dnech se zachováním předpisů daných v §§ 70-73. Prominutí ohlášek lze dosáhnouti podle předpisů §§ 83-88.

c) oddavků;

§ 127

Sňatek musí býti vykonán rabínem nebo učitelem náboženství hlavní obce jednoho nebo druhého snoubence, když se prokázali potřebnými vysvědčeními, za přítomnosti dvou svědků. Rabín neb učitel náboženství může také k oddavkům ustanoviti rabína neb učitele náboženství jiné obce.

§ 128

Řádný rabín neb učitel náboženství má do knihy sňatků způsobem předepsaným v §§ 80-82 v zemském jazyku zapsati, že oddavky byly vykonány, potřebná vysvědčení snoubenci předložená pořadovým číslem, pod kterým byli oddaní v knize sňatků zapsáni, označiti a ku knize sňatků připojiti.

§ 129

Židovské manželství, které bylo uzavřeno bez zachování zákonných předpisů, je neplatné.

§ 130

Snoubenci nebo rabíni a učitelé náboženství, kteří jednají proti zmíněným předpisům, dále ti, kdož nejsouce řádně zřízeni oddavky provedly, budou potrestáni podle § 252 druhého dílu trestního zákona.

§ 131

Rabíni neb učitelé náboženství, kteří nevedou knihy sňatků podle předpisu zákona, buďtež stížení přiměřeným peněžitým nebo tělesným trestem, s jejich úřadu sesazení a k témuž navždy za nezpůsobilé prohlášení.

d) rozvodu;

§ 132

Při rozvodu od stolu a lože platí i o židovských manželech obecné předpisy; mají se tedy také obrátiti k rabínovi neb učiteli náboženství a tento má dbáti nařízení shora daného (§ 104-110).

e) rozluky;

§ 133

zrušen

§ 134

zrušen

§ 135

zrušen

§ 136

zrušen

Hlava třetí. O právech mezi rodiči a dětmi

[editovat]

Vznik právního poměru mezi manželskými rodiči a dětmi

§ 137

Když se z manželství narodí děti, vzniká nový právní poměr; zakládají se tím práva a povinnosti mezi manželskými rodiči a dětmi.

Zákonné určení manželského zrození

§ 138

O těch dětech, které manželka porodí po uplynutí 180 dní po uzavřeném manželství a před uplynutím 300. dne buď po mužově smrti neb po úplném zrušení manželského svazku, platí domněnka manželského zrození.

Společná práva a povinnosti rodičů

§ 139

Rodiče jsou vůbec zavázáni své manželské děti vychovávat, to jest pečovat o jejich život a jejich zdraví, opatřovat jim slušnou výživu, jejich tělesné a duševní síly vyvíjet a vyučováním v náboženství a v užitečných vědomostech klást základ k jejich budoucímu blahobytu.

§ 140

Politické předpisy ustanovují, v jakém náboženství má být vychovááno dítě, jehož rodičové jsou nestejného náboženského vyznání, a v kterém věku je dítě oprávněno přihlásit se k jinému náboženství, než v kterém bylo vychováno.

§ 141

Jest především povinností otcovou tak dlouho pečovat o výživu dětí, dokud nemohou samy se vyživovat. Na matce je zvláště pečovat o jejich tělesnou výchovu a o jejich zdraví.

§ 142

Jestli manželé při rozvodu nebo rozluce manželství neshodli se za souhlasu soudu o péči a výchově dětí, rozhodne soud, přihlížeje ku zvláštním poměrům případu se zřetelem k zájmům dětí, povolání, osobnosti a vlastnostem manželů a k příčinám rozvodu nebo rozluky, mají-li všechny nebo které děti otci nebo matce být ponechány. Druhý manžel je však přece oprávněn s dítětem osobně se stýkat. Soud může tento styk blíže upravit. Náklady na výchovu nese otec.

Změní-li se poměry, může soud, nehledě ku svým dřívějším nařízením nebo k dohodám manželů, vydati nová nařízení, nutná v zájmu dětí.

§ 143

Je-li otec nemajetný, musí především matka o výživu a, zemře-li otec, vůbec o výchovu dětí pečovat. Není-li tu ani matky nebo je-li nemajetná, připadá tato péče rodičům otcovským a po nich rodičům ze strany matčiny.

§ 144

Rodiče mají právo v dohodě mezi sebou vést jednání svých dětí; děti jsou jim povinny úctou a poslušností.

§ 145

Rodiče jsou oprávněni pohřešované děti vyhledati, uprchlé nazpět žádati a prchnuvší s vrchnostenskou pomocí zpět přivést; jsou také oprávněni děti nemravné a neposlušné nebo rušící domácí pořádek a klid trestati způsobem nikoli přehnaným a jejich zdraví neškodným.

§ 146

Děti nabývají jména svého otce, jeho znaku a všech ostatních nikoliv jen osobních práv jeho rodiny a stavu.

Zvláštní práva otcova: Otcovská moc

§ 147

Práva, která příslušejí zvláště otci jako hlavě rodiny, jsou mocí otcovskou.

Následky téže:

a) se zřetelem k volbě povolání dětí;

§ 148

Otec může vychovávat své ještě nedospělé dítě ku stavu, jež pro ně uzná za přiměřený; ale po dosažené dospělosti může dítě, předneslo-li otci bez úspěchu svou žádost o jiné povolání, jež se spíše srovná s jeho náklonostmi a jeho schopnostmi, vznést svou žádost na řádný soud, kterýž o tom z úřední moci rozhodne, přihlížeje ke stavu, jmění a námitkám otcovým.

§ 149

b) jmění

Vše, čeho děti jakkoli zákonným způsobem nabudou, jest jejich vlastnictvím; pokud jsou však pod mocí otcovskou, přísluší otci správa. Jen kdyby otec ke správě byl neschopen, anebo z téže byl vyloučen těmi, kdož jeho dětem dali jmění, jmenuje soud jiného správce.

§ 150

Z příjmů ze jmění, pokud postačují, buďtež zapravovány náklady na výchovu. Objeví-li se při tom přebytek, musí býti uložen a ročně vyúčtován. Jen kdyby tento přebytek byl nepatrný, může býti otec osvobozen od vyúčtování a přebytek může mu býti přenechán, aby jím volně nakládal. Bude-li otci povoleno požívání tím, jemuž dítě vděčí za jmění, ručí přece příjmy v každém případě za výživu stavu dítěte přiměřenou a nemohou býti na újmu téhož otcovými věřiteli zabaveny.

§ 151

Tím, čeho svou pílí nabude dítě, třeba nezletilé, ale jež není u rodičů v zaopatření, jakož i věcmi, které byly odevzdány dítěti po dosažení dospělosti k potřebě, může volně nakládati.

§ 152

c) povinnosti dětí

Děti v otcovské moci nemohou se platně zavazovati bez otcova přivolení, daného výslovně neb aspoň mlčky. Dítě, jež není u rodičů v zaopatření, může se však k službám samostatně smlouvou zavazovati. Na takové závazky jakož i na závazky nezletilců vůbec jest použití toho, co je v nejbližší hlavě (§§ 246-248) ustanoveno o závazných jednáních osob, které jsou pod poručenstvím. Otec je také povinen své nezletilé dítě zastupovati.

§ 153

Předpisy, kterých je nutno dbáti pro platné manželství nezletilé osoby, obsaženy jsou v předcházející hlavě (§ 49 a násl.).

§ 154

Náklad vynaložený na výchovu dětí nedává rodičům žádného nároku na jmění, jehož děti později nabudou. Upadnou-li však rodiče v nouzi, jsou jejich děti povinny slušně je opatřovati.

Právní poměr mezi nemanželskými rodiči a dětmi. Bližší určení pojmu nemanželských dětí

§ 155

Nemanželské děti nepožívají stejných práv s manželskými. Právní domněnka nemanželského zrození platí o těch dětech, které byly sice zrozeny manželkou, avšak před nebo po zákonném čase ustanoveném shora (§ 138) se zřetelem k uzavřenému nebo zrušenému manželství.

§ 156

Tato právní domněnka platí však při dřívějším zrození teprve tehdy, když muž, který před sňatkem o těhotenství nevěděl, nejdéle ve třech měsících po obdržené zprávě o narození dítěte odpírá před soudem otcovství.

§ 157

Pořádnost dřívějšího nebo pozdějšího porodu, která byla mužem během této lhůty po právu popřena, může býti prokázána jen znalci, kteří po důkladném vyšetření povahy dítěte a matky jasně udají příčinu mimořádného případu.

§ 158

Manželskému původu dítěte zrozeného v zákonné lhůtě může odpíratí muž nejdéle do tří měsíců po obdržení zprávy tím, že dokáže proti opatrovníku, který se má ustanoviti k obhájení manželského zrození, že není možno, aby dítě od něho bylo zplozeno. Ani cizoložství matčino, ani její tvrzení, že její dítě je nemanželské, nemohou o sobě zbaviti dítě práv manželského zrození. Stal-li se muž před uplynutím popěrné lhůty duševně chorým, může vykonati popěrné právo jeho zákonný zástupce do tří měsíců po obdržení zprávy nebo, věděl-li o narození dítěte již dříve, do tří měsíců po svém ustanovení.

§ 159

Zemřel-li muž před uplynutím popěrné lhůty nebo je-li jeho pobyt od narození dítěte trvale neznám, může i dítě se souhlasem matky, jestli tato ještě žije, odpíratí svému manželskému původu. Za tím účelem musí podati žalobu na opatrovníka, který má býti ustanoven k obhájení manželského zrození. Žalobní právo zaniká uplynutím roku po dosažení zletilosti. Zemře-li muž před uplynutím popěrné lhůty, mohou rovněž dědicové, jimž by se stala újma na jejich právech, ve třech měsících po mužově smrti z uvedeného důvodu odpíratí manželskému zrození dítěte.

§ 159a

Popěrné právo zákonného zástupce mužova nebo dítěte sama zaniká, uzná-li před soudem manžel k jednání způsobilý manželské zrození dítěte dříve, než rozsudek nabude právní moci.

Legitimace nemanželských dětí:

a) zánikem překážky manželství nebo nezaviněnou nevědomostí manželů;

§ 160

Děti, které byly zplozeny v manželství sice neplatném, ale nikoli v takovém, kterému vadí překážky uvedené v §§ 62-64, pokládány buďte za manželské, když překážka manželství později odpadla nebo když alespoň jeden z jeho rodičů bez viny o překážce manželství nevěděl; avšak v posléze uvedeném případě zůstávají takové děti vyloučeny z nabývání onoho jmění, které rodinnými nařízeními je zvláště vyhrazeno manželskému potomstvu.

b) dodatečným sňatkem;

§ 161

Děti, které se narodily mimo manželství a pozdějším sňatkem svých rodičů vstoupily do rodiny, pokládají se stejně jako jejich potomstvo za manželsky zplozené; nemohou však

manželským dětem, které byly zplozeny v manželství mezitím stávajícím, bráti v odpor vlastnost prvorozenství a jiná již nabytá práva.

c) milostí zeměpánovou.

§ 162

Nemanželské zrození nemůže býti dítěti na újmu ani občanské vážnosti ani budoucího zaopatření. Za tím účelem tedy nepotřebuje zvláštní milosti zeměpánovy, kterou se prohlašuje dítě za manželské. Jen rodiče mohou za takovou žádati, chtějí-li, aby dítě stejně jako manželské bylo účastno stavovských předností nebo práva k volně děditelnému jmění. Se zřetelem k ostatním členům rodiny nemá tato milost účinku.

Důkaz otcovství k nemanželskému dítěti

§ 163

O kom bude prokázáno způsobem předepsaným v soudním řádě, že s matkou dítěte obcoval v době, od které neprošlo až do jejího slehnutí méně než 180 a více než 300 dní; nebo, kdo to i jen mimo soud dozná, o tom platí domněnka, že dítě zplodil.

§ 164

Zápis otcovského jména do knihy křtěnců nebo zrozců, který se stal na matčin údaj, jest jen tehdy úplným důkazem, když zápis se stal podle zákonného předpisu s přivolením otcovým a toto přivolení bylo potvrzeno vysvědčením duchovního a kmotra s dodatkem, že jest jim osobně znám.

Povaha právního poměru mezi nemanželskými rodiči a dětmi

§ 165

Nemanželské děti nemají nároku ani na rodinné jméno otcovo, ani na šlechtictví, erb a jiné přednosti rodičů; obdrží rodné jméno matčino.

Matčin manžel může dáti dítěti své jméno prohlášením před zemským politickým úřadem se svolením matky a dítěte nebo, je-li toto nezletilým, zákonného zástupce a soudu. K účinnosti těchto prohlášení je potřebí, aby byla předložena ve veřejné nebo soudně nebo notářsky ověřené listině.

§ 166

I nemanželské dítě má právo žádati na svých rodičích, aby je přiměřeně svému jmění vyživovali, vchovali a zaopatřili, a práva rodičů k němu vztahují se potud, pokud toho účel

vychování vyhledává. Jinak nemanželské dítě není pod otcovskou mocí svého zploditele, nýbrž jest zastupováno poručníkem.

§ 167

Otec je povinen nahraditi matce útraty slehnutí i útraty její výživy po dobu prvních šesti týdnů po slehnutí a, budou-li následkem slehnutí další výlohy nutny, i tyto.

Pohledávka promlčí se uplynutím tří let po slehnutí.

§ 168

Již před narozením dítěte může soud k návrhu matčinu, je-li toho potřebna a nevede-li necudného života, přidržeti toho, jehož otcovství bude podle § 163 věrohodně prokázáno, aby složil u soudu částku výživy, která má býti dítěti v prvních třech měsících poskytnuta, jakož i obvyklou částku útrat, které mají býti matce podle § 167 nahrazeny.

§ 169

Dokud matka svoje nemanželské dítě podle budoucího určení sama chce a může vychovávat, nesmí jí otcem býti odňato; přes to musí otec zapravovati náklady na výživu, Hrozí-li však blahu dítěte vychováváním matčiným nebezpečenství, jest otec povinen dítě od matky oddělit a je k sobě vzíti nebo na jiném bezpečném a slušném místě je chovati.

§ 170

Rodiče mohou spolu učiniti narovnání o výživě, výchově a zaopatření nemanželského dítěte; takové narovnání však nemůže býti na újmu práva dítěte.

§ 171

Povinnost nemanželské děti vyživovati a zaopatřiti přechází jako jiný dluh na otcovy dědice.

Bylo-li otcovství otcem uznáno nebo soudně zjištěno, mohou nemanželské děti, které v čas otcova úmrtí v jeho domě jsou živeny a vychovávány, požadovati i nadále touž měrou jako doposud výživu a výchovu až do té doby, kdy samy se budou moci živiti, nikoli však ve větším rozsahu, než se toho může dostati podle pozůstalého jmění manželským dětem.

Zánik otcovské moci nad dětmi

§ 172

Otcovská moc zaniká ihned se zletilostí dítěte, pokud nebylo další její trvání na otcovu žádost soudem ze spravedlivé příčiny povoleno a veřejně vyhlášeno.

§ 173

Spravedlivé příčiny, ze kterých lze u soudu žádati o prodloužení otcovské moci, jsou: Když dítě, ač zletilé, pro vady těla nebo mysli není s to samo se živiti neb o své záležitosti pečovati; nebo když za nezletilosti zapletlo se ve značné dluhy nebo dopustilo se takových přečinů, pro něž musí býti ještě dále chováno pod bedlivým dohledem otcovým.

§ 174

Děti mohou býti i před dovršením dvacátého čtvrtého roku zproštěny otcovské moci, když je otec se schválením soudu výslovně propustí nebo když dvacetiletému synovi dovolí, aby vedl vlastní domácnost.

§ 175

Provdá-li se nezletilá dcera, přejde sice se zřetelem ku své osobě pod mužovu moc (§ 91 a 92); se zřetelem však ku jmění má otec až do její zletilosti práva a povinnosti opatrovníka. Zemře-li muž za její nezletilosti, přijde opět pod otcovskou moc.

§ 176

Pozbude-li otec užívání rozumu, bude-li prohlášen za marnotratníka nebo bude-li odsouzen pro zločin k trestu vězení na dobu delší jednoho roku, vystěhuje-li se o své újmě, nebo je-li přes rok nepřítomen, aniž podal o svém pobytu zprávu; přestává otcovská moc a zřídí se poručník; pominou-li však tyto překážky, nabude otec opět svých práv.

§ 177

Otcové, kteří výživu a výchovu svých dětí zcela zanedbávají, pozbývají otcovskou moc na vždy.

§ 178

Zneužívá-li otec své moci nebo neplní-li povinností s ní spojených nebo stane-li se vinen nečestným nebo nemravným chováním, může nejen dítě samo, nýbrž každý, kdo o tom ví, zvláště nejbližší příbuzní, dovolávati se pomoci soudu. Soud má vyšetřiti předmět stížnosti a učiniti opatření okolnostem přiměřená: zvláště může naříditi, že otec co do správy jmění nebo co do péče o osobu dítěte je podřízen dozoru soudu a na roveň postaven poručníku.

§ 178a

Převzal-li ústav nebo spolek pro ochranu dětí nebo pro péči o děti ošetřování a výchovu trýzněného, opuštěného nebo zanedbaného dítěte, nebo dítěte, jemuž rodiče nevěnují potřebného dozoru a výchovy, může poručenský soud k návrhu ústavu nebo spolku vyšetřiv

případ a vyslechnuv rodiče vyřknouti, že dítě před dokončením své výchovy může býti odňato ústavu nebo spolku proti jejich vůli jen se soudním svolením.

Svazky podobné právnímu poměru mezi rodiči a dětmi;

1. osvojení;

§ 179

Osoby, které slavnostně neslíbily, že zůstanou svobodny, a nemají vlastních manželských dětí, mohou osvojovati; osvojující osoba sluje osvojitel nebo osvojitelkyně; osvojená sluje osvojenec.

Požadavky

§ 180

Osvojitelé nebo osvojitelkyně musí míti přes 40 let a osvojenec musí býti aspoň o osmnáct let mladší než jeho osvojitelé. Ženatá nebo vdaná osoba může toliko za souhlasu svého manžela dítě osvojiti nebo osvojena býti. Tohoto svolení není třeba, je-li manžel prohlášen za choromyslného, je-li jeho pobyt neznám nebo je-li manželství rozvedeno.

§ 181

Je-li dítě nezletilé, může osvojení nastati jen se svolením manželského otce nebo, není-li ho, jen se svolením matky, poručníka a soudu. I když je dítě zletilé, ale jeho manželský otec je ještě na živu, jest potřebí svolení téhož. Proti svolení odepřenému bez dostatečné příčiny lze vznést stížnost u řádného soudce. Osvojení opatřené potřebným svolením budiž předloženo zemskému úřadu k potvrzení a soudu osvojitelů a osvojenec k zapsání do soudních spisů.

Práva z toho vzcházející

§ 182

Podstatným právním účinkem osvojení jest, že osvojená osoba obdrží jméno osvojitelovo nebo rodné jméno osvojitelkyně. Může však býti smluveno, že má s tímto jménem spojití svoje předešlé rodinné jméno a že podrží náležející jí snad rodinné šlechtictví. V posléze uvedeném případě musí podržeti své rodinné jméno a přijaté jméno bezprostředně s tímto jménem spojití. Chtějí-li osvojitelé, aby jejich šlechtictví a erb přešly na osvojenec, musí býti vyžádáno povolení zeměpána.

§ 183

Mezi osvojiteli a osvojencem i jeho potomky jsou stejná práva jako mezi manželskými rodiči a dětmi, pokud zákon nestanoví výjimky. Osvojitel přejímá otcovskou moc. Na ostatní členy rodiny osvojitelů nemá poměr mezi osvojitelem a osvojencem žádného vlivu; naproti tomu osvojenec nepozbývá ani práv své vlastní rodiny.

§ 184

Práva mezi osvojitelem a osvojencem mohou být smlouvou jinak určena, pokud se tím nemění podstatný účinek k osvojení uvedený v § 182, a pokud se třetí osobě v právech neubližuje.

Zánik téhož

§ 185

Právní poměr mezi osvojitelem a osvojencem může, pokud je osvojenec nezletilý, být zrušen jen se svolením nezletilcových zástupců a soudu. Po zániku právního poměru mezi osvojitelem a osvojencem přijde nezletilé dítě zase pod moc manželského otce.

2. Převzetí ve schovanství

§ 186

Práva a povinnosti osvojitelů a osvojenců nelze vztahovati na děti, které byly vzaty jen ve schovanství. Toto schovanství je každému volným, chtějí-li však strany sjednati o něm smlouvu, musí tato být, pokud mají být schovancova práva ztenčena nebo témuž zvláštní závazky uloženy, soudně potvrzena. Na náhradu schovaneckých výloh nemají pěstounové nároku.

Hlava čtvrtá.

O poručenstvech a opatrovnictvech

Určení poručnictví a opatrovnictví

§ 187

Osobám, které nepoživají otcovské péče a které jsou ještě nezletilé nebo z jiného důvodu nezpůsobilé, aby své záležitosti samy obstarávaly, poskytují zákony zvláštní ochrany pomocí poručníka nebo opatrovníka.

Rozdíl mezi poručenstvím a opatrovnictvím

§ 188

Poručník má zvláště o nezletilcovu osobu pečovati, zároveň však její jmění spravovati. Opatrovníka jest potřebí, aby pečoval o záležitosti těch, kdož jsou z jiné příčiny nežli pro nezletilost nezpůsobilí, aby sami o ně pečovali.

I. O poručenství. Podnět zřízení

§ 189

Když nastane případ, kdy musí býti nezletilému, necht' je manželského nebo nemanželského zrození, zřízen poručník, jsou nezletilcovi příbuzní nebo jiné osoby k němu v blízkém poměru stojící pod přiměřenou pokutou zavázáni učiniti oznámení u soudu nezletilci příslušného. Také politické vrchnosti, světští a duchovní představení obcí musí se postarati, aby soud byl o tom zpraven.

Kdo v prvé řadě zřizuje poručníka

§ 190

Jakmile soud o tom nabude vědomosti, musí z úřední moci ustanoviti způsobilého poručníka.

Nutné osvobození od poručenství vůbec;

§ 191

Nezpůsobilými k poručenství vůbec jsou ti, kdož nejsou s to pro svoji nezletilost, tělesné nebo duševní vady nebo z jiných příčin obstarávati své vlastní věci; kdož byli uznáni vinnými zločinem nebo od nichž nelze očekávati řádnou výchovu sirotka nebo užitečnou správu jmění.

§ 192

Také řeholníkům a cizozemcům nebudiž zpravidla žádné poručenství svěřováno.

§ 193

Manželky potřebují ku převzetí poručenství souhlasu svého manžela, leč že by šlo o jejich vlastní dítě nebo manžel byl prohlášen za choromyslného, jeho pobyt neznám, nebo manželství rozvedeno.

nebo od určitého poručenství.

§ 194

K určitému poručenství nebud' tež přípuštěni ti, jež otec nebo matka oprávněná povolati poručníka (§ 196) výslovně z poručenství vyloučili; kdož, jak je známo žili s rodiči

nezletilého nebo s ním samým v nepřátelství a kdož jsou s nezletilým v rozepři. Soud posoudí, nehodí-li se osoba ku převzetí poručenství proto, že jsou tu nevyrovnané pohledávky mezi ní a nezletilým.

Dobrovolné důvody osvobozovací

§ 195

Proti své vůli nemohou ku převzetí poručenství býti přidržáni: ženy kromě matky a báby, rovněž duchovní, v trvalé činné službě se nacházející vojenské osoby a veřejní úředníci, rovněž ten, kdo jest šedesát let stár, komu náleží pečovati o pět dětí nebo vnuků, nebo kdo obstarává již jedno obtížné nebo troje menší poručenství, konečně kdo by tento úřad pro vzdálenost svého bydliště od poručenského soudu jen těžce nebo se značnými výlohami mohl zastávat.

Způsoby povolání k poručenství:

1. testamentární;

§ 196

Především náleží poručenství tomu, koho otec nebo, nepořídil-li o tom, matka k tomu povolali, není-li mu na závalu žádná z překážek, uvedených v §§ 191 až 194.

§ 197

Jestliže matka kromě případu uvedeného v § 196 nebo jiná osoba zanechala nezletilému dědický podíl a zároveň jmenovala poručníka, musí býti tento přijat pouze ve vlastnosti opatrovníka zůstaveného jmění.

2. zákonné;

§ 198

Nebyl-li posledním pořízením povolán žádný nebo způsobilý poručník, budiž svěřeno poručenství přede všemi manželské matce, pak dědovi z otcovy strany, potom bábě z otcovy strany, konečně nejbližšímu příbuznému, mezi několika stejně blízkými však zpravidla staršímu.

3. soudní.

§ 199

Nelze-li uvedeným způsobem poručenství zříditi, záleží na soudu, koho chce jmenovati poručníkem se zřetelem ke způsobilosti, stavu, jmění a bydlišti.

Forma skutečného zřízení poručníka

§ 200

Každého jmenovaného poručníka bez rozdílu má poručenský soud ihned poukázati, aby poručenství převzal. Poručník, byť i svojí osobou příslušel pod jiný soud, je povinen poručenství převzít.

Forma, jak odmítnouti zřízení

§ 201

Má-li ten, koho soud k poručenství povolal, za to, že se k tomuto úřadu nehodí; nebo že jej zákon od něho zprošťuje, musí se během čtrnácti dnů od doby, kdy mu bylo soudní nařízení oznámeno, obrátiti na poručenský soud nebo, není-li témuž svou osobou podroben, na svůj osobní soud, který má opatřiti jeho důvody svým dobrozdáním a předložiti poručenskému soudu k rozhodnutí.

Zodpovědnost poručníka a soudu co do tohoto předmětu

§ 202

Kdo zatají svoji nezpůsobilost k poručenství, jakož i soud, který poručníka podle zákona nezpůsobilého vědomě ustanoví, zodpovídá nezletilci za veškerou tím vzešlou škodu i ušlý zisk.

§ 203

Takovou zodpovědnost uvaluje na sebe i ten, kdo se bez podstatné příčiny zdráhá poručenství převzít; a kromě toho má býti přiměřenými donucovacími prostředky k tomu přidržen.

Nastoupení poručenství

§ 204

Poručenského úřadu lze se ujmouti jen po příkazu obdrženém od příslušného soudu. Kdo se v poručenství vetře o své újmě, je povinen nahraditi nezletilci veškerou škodu tím vzešlou.

Slib

§ 205

Každý poručník, kromě děda, matky a báby, musí rukou dáním slíbiti: že chce nezletilce vésti k počestnosti, bázni boží a ctnosti, že chce z něho stavu přiměřeně vychovati užitečného občana, před soudem i mimo soud jej zastupovati, jmění věrně a pilně spravovati a zachovati se ve všem podle předpisů zákonů.

Listina o tom

§ 206

Poručníku takovým způsobem zavázanému vydá soud o tom formální listinu, aby byl v jeho úřadě ověřen a mohl se podle potřeby vykáhati. Převezme-li poručenství děd, matka nebo bába, musí jim býti doručena podobná listina a do ní pojata, co jiní poručníci slibují.

Poručenství ústavní

§ 207

Od zřízení poručníka lze upustiti, pokud jest nezletilec, který nemá ani nemovitého ani značného movitého jmění, v donucovací pracovně nebo polepšovně nebo v nějakém veřejném nebo soukromém ústavu věnovaném péči o výchovu, jehož stanovy jsou státem schváleny. Totéž platí o chovancích, kteří pod dozorem představenstva ústavu jsou vychováváni v rodině. V tomto případě náleží oprávnění a povinnosti poručnickovy přednostovi ústavu. Jsou-li tu důvody, které by ho pro jeho osobu podle zákona z ustanovení poručníkem vylučovaly, má soud podle svého uvážení rozhodnouti, je-li jako představený ústavu nezpůsobilý převzít tato oprávnění a tyto povinnosti.

Soud může přes to, že byl nezletilý přijat do některého ústavu, v jeho zájmu poručníka zříditi nebo zřízeného již poručníka v jeho úřadě ponechat. Na výchovu nezletilého v ústavu nesmí tento poručník vykonávati žádného vlivu.

Poručenství hromadné

§ 208

Pokud tu není vhodných poručníků, kteří by byli ochotni převzít tento úřad, nebo, pokud je to nutno k účinnému hájení práv a zájmů nemajetných chráněnců, může býti poručenství přeneseno na vhodný orgán veřejné správy nebo některé sdružení pro ochranu mládeže. Toto přenesení může býti také omezeno na jednotlivá práva a povinnosti poručnickovy. Bližší ustanovení o tom budou vydána nařízením.

Soud může přenesení odvolati, vyžaduje-li toho zájem chráněnců.

Sloučení hlavních poručenských povinností, výchovy a správy jmění v jedné osobě

§ 209

Tak jako poručník otcem jmenovaný povinen je pečovati netoliko o osobu nezletilého, nýbrž i o jeho jmění; tak má se také za to, když otec někoho ustanovil opatrovníkem jmění, že chtěl mu zároveň svěřiti dohled na osobu. Nejmenoval-li však otec poručníka všem dětem nebo opatrovníka pro celé jmění; má soud ostatním dětem zřídit poručníka nebo pro ostatní část jmění opatrovníka.

§ 210

Bylo-li jmenováno několik poručníků, mohou sice spravovati jmění nezletilcovo společně nebo odděleně. Spravují-li je však společně nebo dělí-li mezi sebe správu bez schválení soudu, ručí každý jednotlivý za celou škodu, která nezletilému vzešla. Vždy musí také soud opatřiti, aby jen jeden pečoval o osobu nezletilcovu a o hlavní řízení obchodů.

Podpora poručnice spoluporučníkem

§ 211

Soud má ženě, která byla ustanovena poručnicí, přidati nějakého muže jako spoluporučníka:

bude-li povolána manželská matka za poručníka a nařídil-li otec posledním pořízením, aby byl zřízen spoluporučník, předpokládajíc, že mu v čase jeho smrti náležela otcovská moc nad nezletilým;

když poručnice o to žádá;

když soud ze zvláštních důvodů, zejména následkem rozsahu nebo obtížnosti správy jmění v zájmu poručence za nutné to považuje;

bude-li povolána nemanželská matka za poručníka a spolupůsobení spoluporučníka k hájení zájmů nemanželského dítěte je nutným.

Při volbě spoluporučníka buď hleděno především ku projevené vůli otcově, pak k návrhu poručnice, konečně k příbuzným nezletilého.

Povinnosti a práva spoluporučníka

§ 212

Také spoluporučník musí dostati od soudu pověřovací listinu a slíbiti, že chce co nejlépe pečovati o prospěch nezletilcův a za tím účelem musí pomáhati radou poručnici. Zpozoruje-li důležité závady, musí se snažiti o jich nápravu a, je-li třeba, oznámiti je poručenskému soudu.

§ 213

Jinou podstatnou povinností spoluporučnickovou jest, aby při takových jednáních, k jichž platnosti je třeba svolení poručenského soudu, spolupodpisoval žádost poručenice nebo své zvláštní mínění připojil, jakož i aby na žádost soudu podal přímo svůj posudek o takovém jednání.

§ 214

Spoluporučník, jenž splnil tyto povinnosti, nemá další zodpovědnosti; byla-li však spoluporučnickovi uložena současně správa jmění, převzal s touto správou veškeré povinnosti opatrovníkovy.

§ 215

Vystoupí-li poručenice z poručenství, budiž poručenství zpravidla uloženo bývalému spoluporučnickovi.

§ 216

Poručník má stejně jako otec povinnost a právo starati se o výchovu nezletilcovu; v důležitých a pochybných záležitostech však musí si vyžádati především svolení a příkazů poručenského soudu.

Tomu odpovídající povinnost chráněncova

§ 217

Nezletilec je svému poručníkovi povinen úctou a poslušností; jest však také oprávněn u svých nejbližších příbuzných nebo u soudního úřadu si stěžovati, kdyby poručník jakýmkoli způsobem zneužíval své moci, nebo zanedbával povinnosti nutného obstarávání a péče. Taktéž mohou učiniti oznámení příbuzní nezletilcovi a každý, kdo by o tom zvěděl. U tohoto úřadu dovolávej se také poručník, když není s to mocí k výchově mu poskytnuté učiniti přítrž nekázni nezletilcově.

Kdo v první řadě obstará výchovu

§ 218

Osoba sirotkova budiž svěřena především matce, a to i tehdy, když se tato neuvázala v poručenství nebo když se opět provdala; leč by prospěch dítěte vyžadoval jinakého opatření.

Určení výše a pramenů výdajů na výchovu

§ 219

Vydržovací náklady stanoví poručenský soud a při stanovení přihlédne k pořízení otcovu, k posudku poručníkovu, ku jmění, ke stavu a jiným poměrům poručencovým.

§ 220

Nestačí-li příjmy na zapravení těchto výloh nebo na zapravení nákladu, kterým má býti nezletilci opatřena trvalá výživa; může se schválením soudu sáhnouti také na jmění kmenové.

§ 221

V případě, že jsou sirotci zcela nemajetní, hleďž poručenský soud k jejich výživě přiměti majetné nejbližší příbuzné, pokud podle § 143 nejsou k tomu již právně zavázáni. Kromě toho má poručník tak dlouho spravedlivý nárok vůči veřejným dobročinným nadacím a stávajícím ústavům chudých, pokud nezletilý není s to, aby se sám uživil vlastní prací a přičiněním.

Zvláštní povinnosti poručenstva:

b) pokud jde o správu majetku.

Zjištění a zajištění majetku,

§ 222

Péče o sirotkovo jmění svěřená poručenskému soudu vyžaduje, aby bylo nejprve jmění sirotkovo vypátráno a zajištěno uzamčením, soupisem a odhadem.

uzamčením a soupisem;

§ 223

Soudním uzamčením bude náradí vzato v úschovu jen tehdy, je-li toho potřebí k zajištění; soupis však, to jest zevrubný seznam veškerého sirotkovi náležejícího jmění, musí býti zřízen vždy, nehledíc ani na zákaz otce nebo jiného zůstavitele.

pak odhadem jmění nebo přímo poručenským soudem,

§ 224

Seznam jmění a odhad movitých věcí musí se státi bez prodlení, třeba i před zřízením poručníka. Soupis se uschová u pozůstalostních spisů a jeho ověřený opis se vydá poručníkovi. Odhad nemovitého jmění musí se státi, jakmile je to možné; může však také zcela odpadnouti, jeví-li se hodnota z jiných spolehlivých pramenů.

nebo prostřednictvím reálního úřadu.

§ 225

Leží-li nezletilcův nemovitý statek v jiné provincii nebo dokonce v cizím státě; musí poručenský úřad požádati řádný soud oné jiné provincie nebo onoho cizího státu o soupis a odhad a o jejich sdělení; musí však zůstaviti tomuto soudu zřízení opatrovníka tohoto statku.

§ 226

Leží-li nemovitý statek v téže provincii, ale pod jiným úřadem, přísluší sice tomuto veškerá práva ku statku se vztahující, tedy i soupis a odhad: musí však poručenskému úřadu na požádání netoliko opis toho sděliti, nýbrž i přenechati poručníkovi volnou správu statku a neosobovati si nad jeho poručenským jednáním nějaké soudní moci.

Kam náleží movité jmění

§ 227

Ty movitosti, které jsou na nemovitém statku, aby trvale na něm zůstaly, buďte pokládány za část tohoto statku; všeliké jiné movitosti, také dlužní úpisy a i jistiny na nemovitém statku vážnoucí náležejí pod poručenskou soudní moc.

Všeobecný předpis o správě jmění

§ 228

Jakmile poručník nebo opatrovník převezme jmění, jest povinen je spravovati s veškerou péčí řádného a pilného hospodáře a ručiti za své zavinění.

Zvláštní předpisy: o bezprostřední správě jmění, zvláště o drahocennostech;

§ 229

Klenoty, jiné drahocennosti a dlužní úpisy, jakož i všeliké důležité listiny přijdou do soudní úschovy; o prvních obdrží poručník seznam, od posléze uvedených opisy nutné k jeho potřebě.

o hotových penězích;

§ 230

Hotových peněz budiž v rukou poručnickových ponecháno jen tolik, kolik je potřebí na vychování sirotka a k řádnému provozu hospodářství; zbytek musí býti použit v první řadě na zaplacení dluhů, jsou-li tu jaké, nebo k jiné užitečné potřebě a, není-li prospěšnějšího použití,

budiž úročně uložen u veřejných pokladen nebo i proti zákonnému zajištění u soukromých osob. Jistota však je jen tehdy zákonnou, když zajištěním připočítajíc předcházející břemena, jsou-li tu jaká, není dům zatížen přes polovici, venkovský statek, nebo pozemek však přes dvě třetiny své skutečné ceny.

o ostatním movitém jmění;

§ 231

Ostatní movité jmění, které se nemá uschovati ani k potřebě nezletilcově, ani na památku rodiny nebo podle otcova nařízení, aniž může býti jinak prospěšně použito, musí býti vůbec veřejně vydraženo. Domácí nářadí může se z volné ruky přenechati rodičům a spoludědicům za soudně odhadnutou cenu. Kusy, které při veřejné dražbě nebyly zcizeny, může poručník s povolením poručenského soudu i pod odhadní cenu prodati.

o nemovitém;

§ 232

Nemovitý statek může býti zcizen jen v případě nouze nebo k patrnému prospěchu nezletilcovu se schválením poručenského soudu a zpravidla jen veřejnou dražbou, z důležitých příčin však může býti soudem povoleno i zcizení z volné ruky.

mají-li se provést důležité změny;

§ 233

Vůbec nemůže poručník v takových věcech, které nepatří k řádnému provozování hospodářství, a které mají větší důležitost, provésti nic bez soudního přivolení. Nemůže tedy ze své moci ani odmítnouti dědictví, ani bezvýhradně je přijmouti; nemůže provésti zcizení statků, svěřených jeho opatrování; nemůže uzavřít smlouvu pachtovní; vypovědět jistinu, uloženou se zákonnou jistotou; pohledávku postoupiti; spor narovnáním ukončiti; nemůže továrnu, obchod nebo živnost bez soudního přivolení začít, dále provozovati ani zrušiti.

při vybrání jistin;

§ 234

Poručník nemůže nezletilcovu jistinu, má-li býti splacena, o své moci převzít. Dlužník, jemuž je taková jistina vypovězena, musí ku svému zajištění dáti si od poručníka předložit soudní povolení k přijetí jistiny a nesmí se spokojiti s pouhou poručnickovou kvitancí; má také na vůli jistinu splatiti přímo u samého soudu.

Při dalším použití těchto;

§ 235

Kdykoli se má uložená jistina splatiti, má poručník učiniti opatření, aby byla s prospěchem použita, a ku skutečnému použití opatřiti si schválení soudu.

k zajištění nekrytých pohledávek.

§ 236

O dlužných pohledávkách, k jichž průkazu není listin, musí poručník opatřiti listiny a nezajištěné pohledávky podle možnosti hleděti zajistiti nebo při splatnosti vymoci. Rodičům však nebudiž nezletilcova jistina vypověděna, i když není podle zákona zajištěna, jestliže pravděpodobně není nebezpečností nějaké ztráty pro poručence, pokud bylo by jim za těžko splacení nebo zcizení jejich nemovitého statku aneb odstoupení od jejich živnosti.

Záruka

§ 237

Poručník není povinen dáti záruku nastupuje-li poručenství. Jest od záruky osvobozen i později, pokud přesně dbá zákonných předpisů o zajištění jmění a včas účty řádně podává.

Povinnost podávati účty

§ 238

Každý poručník a každý opatrovník jest zpravidla povinen podávati účty ze svěřené mu správy. Zůstavitel může sice poručníka zprostiti podávání účtů, pokud jde o částku jím dobrovolně zůstavenou; to může i poručenský soud, jestliže příjmy pravděpodobně nepřesahují nákladů na zaopatření a výchovu nezletilcovu; leč ve všech případech je poručník povinen vykázati kmenové jmění a jistinu, pojaté do soupisu; a o stavu svého svěřence, nastane-li v něm důležitá změna, podati zprávu.

Doba vyúčtování

§ 239

V každém roce nebo nejpozději během dvou měsíců po jeho uplynutí musí býti účty se všemi potřebnými přílohami poručenskému soudu odevzdány. V těchto účtech musí býti zevrubně určen příjem a vydání, přebytek nebo zmenšení jistoty. Je-li do nezletilcova jmění pojat obchod, má se soud s předloženou ověřenou účetní uzávěrkou, čili s tak zvanou bilancí, spokojiti a chovati ji v tajnosti. Proti poručníkovi, který v určitém čase opomenul vyúčtování, musí býti použito okolnostem přiměřených právních donucovacích prostředků.

Místo vyúčtování

§ 240

Drží-li nezletilec v různých provinciích nemovitě statky, jejichž správa je svěřena jedinému poručníkovi, musí poručník pro každou provincii zvláštní účet vésti a tamnímu úřadu předkládati: zůstává se mu však na vůli, aby přebytek jmění v jedné provincii ležícího použil ve druhé k dobru nezletilcovu.

Způsob vyřízení účtů

§ 241

Poručenský soud je povinen dáti poručnickovy účty podle zvláštních předpisů osobami v účtování a ve věci zběhlými zkoušeti a opravit a vyřízení o tom poručníkovi sdělit.

§ 242

Bylo-li něco v účtech zapomenuto nebo sběhla-li se jakákoli jiná chyba, nemůže to ani poručníkovi ani nezletilci býti na újmu.

Zvláštní předpisy pro poručníka při bezprostřední správě jmění.

Zvláště při zastupování

§ 243

Nezletilec nemůže před soudem vystupovati ani jako žalobce, ani jako žalovaný; poručník musí jej buď sám zastupovati nebo jiným zastupovati dáti.

Při smlouvách chráněncových

§ 244

Nezletilec je sice oprávněn bez přičinění svého poručníka něčeho pro sebe dovoleným jednáním nabývati; ale bez schválení poručenstva nemůže ani něco ze svého zciziti, ani nějaký závazek na se vzíti.

§ 245

Zvláště nemohou nezletilci bez přivolení poručenstva vstoupiti v platné manželství (§§ 49 až 51).

Ve kterých případech je nezletilec bez poručnickova přivolení zavázán

§ 246

I bez přivolení svého poručníka může se nezletilec smlouvou samostatně zavázati k službám, a toliko z důležitých příčin může poručník před časem zrušiti smlouvu, kterou nezletilec sjednal. Čeho nezletilý takto nebo jinak nabude svou pílí, tím může svobodně nakládati a se zavazovati, právě tak, jako věcmi, které mu k vlastní potřebě budou vydány, když dojde k dospělosti.

§ 247

Nezletilému, jenž dokonal dvacátý rok věku, může vrchní poručenstvo přenechati přebytek jeho příjmů vlastní volné správě; touto částkou, která je svěřena jeho správě, jest oprávněn o své moci se zavazovati.

§ 248

Nezletilý, který dokonav 20. rok vydává se při jednání za zletilého, je zodpověden za veškeru škodu, nemohla-li druhá strana prve, než věc byla sjednána, získati zpráv o pravém stavu.

Dospělý nezletilec odpovídá veškerým svým jměním také za jiné zapovězené činy a za škodu, kterou způsobil svým zaviněním.

Konec poručenství:

a) smrtí;

§ 249

Poručenství úplně končí smrtí nezletilcovu. Zemře-li však poručník anebo bude-li propuštěn, jest ustanoviti jiného podle předpisů zákona (§ 198 a 199).

b) pominutím překážky výkonu moci otcovské;

§ 250

Poručenství končí rovněž, převezme-li opět otec výkon své moci, kterého po nějaký čas nebylo (§ 176).

c) skutečnou zletilostí;

§ 251

Poručenství zaniká také ihned, jakmile chráněncem nabyt zletilosti; poručenský soud může však na žádost nebo po slyšení poručníka a příbuzných další trvání poručenství naříditi na delší a

neurčitou dobu, pro tělesné nebo duševní vady chráněncovy, pro marnotratnictví nebo z jiných důležitých příčin. Toto opatření musí však býti veřejně vyhlášeno v přiměřené době před nastoupením zletilosti.

d) právně předpokládanou zletilostí, nastavší prominutím let;

§ 252

Nezletilci dokonavšímu osmnáctý rok může poručenský soud, vyžádav si posudku poručníkovy a třeba i nejbližších příbuzných, prominouti léta a prohlásiti jej za zletilého. Je-li nezletilci provoz obchodu nebo živnosti úřadem povolen, je tím zároveň prohlášen za zletilého. Prohlášení zletilosti má zcela stejný právní účinek jako skutečně nabytá zletilost.

e) úředním nebo vyžádaným propuštěním poručníka

§ 253

Propuštění poručníka nařizuje soud v některých případech z úřední moci, v jiných, když se za to požádá.

Případy úředního propuštění

§ 254

Poručník musí býti z úřední moci propuštěn, spravuje-li poručenství proti svým povinnostem, ukáže-li se neschopným nebo vyjdou-li stran něho najevo takové okolnosti, které by jej po zákonu vylučovaly z převzetí poručenství.

§ 255

Poručenský soud může naříditi, aby žena za poručníka povoláná byla propuštěna, když se provdá. Za poručníky povolané provdané ženy buďte propuštěny, bude-li odvolán souhlas manželův, aby poručenství vedly.

§ 256

Ustanovil-li zůstavitel nebo soud poručníka jen na čas anebo vyloučil-li ho pro určitý případ, musí být propuštěn, jakmile tento čas prošel nebo onen určitý případ nastal.

Případy propuštění, které po právu žádá poručník,

§ 257

Nastanou-li během poručenství takové důvody, které by poručníka od jeho převzetí podle zákonů osvobozovaly nebo vylučovaly, jest v onom případě oprávněn, v tomto však povinen žádati za propuštění.

§ 258

Poručník, jemuž jako domněle nejbližšímu příbuznému nezletilcovu bylo poručenství uloženo, má na vůli na místo sebe navrhnouti později objeveného bližšího a způsobilého příbuzného; příbuzný bližší nemá však práva žádati, aby mu příbuzný vzdálenější postoupil poručenství již převzaté, leč že by se dříve nebyl mohl hlásiti.

nebo jiná osoba.

§ 259

Matka nebo bratr, byli-li v době, kdy bylo poručenství zřizováno, sami ještě nezletilí, mohou, když dosáhli zletilosti, vznést nárok na poručenství. Také se může každý příbuzný, povolal-li soud k poručenství osobu nepříbuznou, hlásiti do roka, že poručenství převezeme.

§ 260

Provdá-li se nezletilá žena, záleží na posudku soudu, má-li býti poručenství postoupeno manželovi (§ 175).

Podmínky propuštění poručníka:

a) obyčejný čas;

§ 261

Poručník může zpravidla teprve koncem poručenského roku složit poručenství, když jeho nástupce správu jmění řádně převzal. Shledá-li to však soud pro bezpečnost osoby nebo majetku nutným, může mu je také ihned odejmout.

b) závěrečný účet;

§ 262

Poručník je povinen nejdéle ve dvou měsících po skončení poručenství podati soudu svůj závěrečný účet a obdrží od něho, vypořádav se řádně, list, že svůj úřad poctivě a řádně spravoval. Tímto listem však nezprošťuje se závazku z jednání obmyslného, které později najevo vyjde.

c) odevzdání jmění.

§ 263

Při skončení poručenství je poručník povinen osobě, která dosáhla zletilosti, nebo nově ustanovenému poručníkovi odevzdati jmění na potvrzení a o tom u soudu se vykázati. Zřízený seznam jmění a ročně schválené účty slouží při takovém odevzdání za směrnici.

Poručníkovo ručení za cizí zavinění

§ 264

Poručník má ručiti vůbec jen za své zavinění a nikoli za zavinění osob jemu podřízených. Zřídil-li však vědomě osoby neschopné, podržel-li je nebo nenaléhal-li na náhradu škody jimi způsobené, zodpovídá i za tuto nedbalost.

Podpůrné ručení poručenského soudu

§ 265

I poručenský soud, který zanedbá na újmu nezletilcovu svůj úřad, jest za to zodpověden a zavázán nahraditi škodu, není-li jiných prostředků k náhradě.

Odměna poručníková:

a) roční;

§ 266

Pilným poručníkům může soud z uspořené příjmy přiknouti přiměřenou roční odměnu; tato odměna však nesmí činiti více než pět ze sta ryzích příjmů a smí ročně nejvýše čtyř tisíc zlatých dosáhnouti.

b) nebo při vystoupení

§ 267

Je-li nezletilcovo jmění tak skrovné, že nelze ničeho nebo jen málo do roka uspořiti, může se poručníkovi, který jmění neztenčené zachoval nebo nezletilému slušné zaopatření zjednal, alespoň ku konci poručenství uděliti odměna okolnostem přiměřená.

Poručníkův právní prostředek při stížnostech

§ 268

Poručník, který se pokládá za postižena nařízením poručenského soudu, má nejprve podati stížnost u téhož soudu, a jen, byla-li tato bez úspěchu, rekurs u vyššího soudu.

II. O opatrovnictví. Pojem opatrovnictví

§ 269

Osobám, které nemohou svých záležitostí samy obstarávati a svých práv samy hájiti, má soud, není-li moci otcovské ani poručenské, zříditi kurátora čili opatrovníka.

Případy opatrovnictví:

§ 270

Tento případ nastane: u nezletilců, kteří drží nemovité jmění v jiné provincii (§ 225); nebo, kteří v některém zvláštním případě nemohou býti zastupováni otcem nebo poručníkem; u zletilých, kteří upadnou v šílenost nebo blbost; u osob za marnotratníky prohlášených; u nenarozených; někdy také u hluchoněmých; u nepřítomných a u trestanců.

a) pro nezletilce;

§ 271

Při obchodech, které jsou mezi rodiči a nezletilým dítětem nebo mezi poručníkem a nezletilcem, musí býti soud dožádán, aby nezletilci jmenoval zvláštního opatrovníka.

§ 272

Vzniknou-li právní rozepře mezi dvěma nebo více nezletilci, kteří mají jednoho a téhož poručníka, nesmí tento poručník zastupovati žádného z nezletilců, nýbrž musí žádati u soudu, aby každému zvláště ustanovil jiného opatrovníka.

b) pro šílené nebo blbé;

c) pro marnotratníky;

§ 273

Za šíleného nebo blbého může býti pokládán jen ten, kdo byl zaň soudem prohlášen po zevrubném vyšetření jeho chování a po slyšení lékařů soudem k tomu ustanovených. Za marnotratníka musí však soud prohlásiti toho, o němž po předchozím oznámení a po šetření o tom vykonaném vyjde najevo, že svým jměním nerozvázně mrhá a sebe nebo svoji rodinu svévolnými nebo za škodných podmínek sjednanými půjčkovými smlouvami vydává v šanc budoucí nouzi. V obou případech musí býti soudní prohlášení veřejně oznámeno.

d) pro nenarozené;

§ 274

Co se týče nenarozených osob, zřizuje se opatrovník buď potomstvu vůbec nebo plodu v mateřském životě již počatému (§ 22). V prvním případě má opatrovník o to pečovat, aby potomstvo při pozůstalosti jemu určené nebylo zkráceno; v druhém případě však, aby práva ještě nenarozeného dítěte byla zachována.

e) pro hluchoněmé;

§ 275

Hluchoněmí, jsou-li zároveň blbí, zůstávají trvale pod poručenstvím; jsou-li však po nastoupení pětadvacátého roku způsobilí, aby své obchody spravovali, nesmí jim býti opatrovník proti jejich vůli ustanoven; jen nemají před soudem bez opatrovníka vystupovati.

f) pro nepřítomné a pro neznámé účastníky nějakého obchodu;

§ 276

Ustanovení opatrovníka nepřítomným nebo toho času soudu ještě neznámým účastníkům nějakého obchodu nastává tehdy, jestli nezůstavili řádného zástupce, bez něhož by však jejich práva byla prodlením ohrožena nebo práva třetí osoby ve svém běhu stavena. Je-li známo místo pobytu osoby nepřítomné, musí ji její opatrovník zpravovati o stavu jejích záležitostí a pečovati o tyto záležitosti, nebylo-li učiněno jiné opatření, jako o záležitosti nezletilcovy.

§ 277

Žádá-li někdo po splnění podmínek zákonem v § 24 stanovených o soudní prohlášení nepřítomného za mrtva, má soud nepřítomnému především opatrovníka jmenovati, pak jej vyhláškou na celý rok stanovenou předvolati s dodatkem, že jej soud, neobjeví-li se během toho času nebo nezví-li soud jinak o jeho životě, prohlásí za mrtva.

§ 278

Prohlášení za mrtva nevylučuje důkazu, že nepřítomný zemřel dříve nebo později; nebo, že je ještě na živu. Provede-li se takový důkaz, jest se k tomu, kdo se na základě soudního prohlášení za mrtva ujal držby jmění, zachovati jako k jinému poctivému držiteli.

g) pro trestance.

§ 279

Zločinci odsouzenému k trestu nejtěžšího žaláře zřízen buď opatrovník, drží-li nějaké jmění, které by déle trvajícím trestem bylo vystaveno nebezpečství.

Zřízení opatrovnictví

§ 280

Soud, jemuž přísluší jmenovati poručníka, má zpravidla se stejnou opatrností a podle stejných zásad zříditi i opatrovníka. Jedná-li se však o správu nějaké věci nebo nějakého obchodu, která náleží k jinému soudu, má také tento soud jmenovati opatrovníka.

Omluvné důvody

§ 281

Kdo má příslušné vlastnosti pro poručenský úřad, může také převzít opatrovnictví. Při opatrovnictví mají též místo stejné omluvné důvody a přednostní práva jako při poručenství.

Práva a závazky

§ 282

Práva a povinnosti opatrovníků, kteří mají pečovati buď jen o správu jmění nebo zároveň o osobu jejich chráněnce, buďtež posuzovány podle předpisů pro poručníky o tom vydaných.

Zánik téhož

§ 283

Opatrovnictví zaniká, když se skončí obchody opatrovníkovi svěřené nebo když zaniknou důvody, pro které chráněncem nemohl své záležitosti obstarávati. Zda-li šílený nebo blbý nabyt užívání rozumu nebo zda se zlepšila marnotratníková vůle důkladně a trvale, budiž po zevrubném vyšetření okolností rozhodnuto po delší zkušenosti a v prvním případě zároveň podle vysvědčení lékařů soudem k vyšetření ustanovených.

Poručenská rada

§ 284

Poručenské rady jsou povolány, aby podporovaly soudy při výkonu poručenské a opatrovnické soudní pravomoci. O jejich složení a úkolech bude ustanoveno zvláštním zákonem.

Díl druhý.

O právu k věcem

O věcech a jejich právním rozdělení

Pojem věci v právním smyslu

§ 285

Všechno, co od osoby je rozdílné a slouží k potřebě lidí, sluje věc v právním smyslu.

Rozdělení věcí podle různosti subjektu, jemuž náleží

§ 286

Věci ve státním území jsou buď státním nebo soukromým statkem. Posléze uvedený náleží osobám jednotlivým nebo právnickým, menším společnostem nebo celým obcím.

Věci ničí, veřejný statek a státní jmění

§ 287

Věci, které jsou všem členům státu ponechány ku přivlastňování, slovou věci ničí. Ony, kterých se jim dovoluje jen upotřebiti, jako: silnice, veletoky, řeky, přístavy a břehy mořské, slují obecný čili veřejný statek. Co je určeno ke krytí státních potřeb, jako: mincovní nebo poštovní a jiné regály, komorní statky, horní a solné doly, daně a cla, nazývá se státní jmění.

Obecní statek; obecní jmění;

§ 288

Stejně věci, které podle zemského zřízení slouží k potřebě každého člena obce, tvoří obecní statek; ty však, ze kterých jsou příjmy určeny ku hrazení obecních výdajů, obecní jmění.

Soukromý statek zeměpánův

§ 289

I to zeměpánovo jmění, které drží nikoli jako hlava státu, pokládá se za soukromý statek.

Všeobecný předpis o těchto různých druzích statků

§ 290

Předpisy obsažené v tomto soukromém právu o způsobu, jak lze věci po právu nabývat, udržovat a na jiné převádět, buďtež zpravidla zachovávány i od správců státních a obecních

statků nebo státního a obecního jmění. Odchytky a zvláštní předpisy, vztahující se na správu o upotřebením těchto statků, obsaženy jsou ve státním právu a v politických nařízeních.

Rozdělení věcí podle rozdílné jejich povahy

§ 291

Věci dělí se dle rozdílné povahy své na hmotné a nehmotné, na movité a nemovité, na užitelné a neužitelné, na cenitelné a necenitelné.

Hmotné a nehmotné věci;

§ 292

Věci hmotné jsou ty, které lze smysly vnímati, jinak slouží nehmotné; např. právo lovit, ryby chytati a všechna jiná práva.

movité a nemovité.

§ 293

Věci, které bez porušení jejich podstaty s jednoho místa na druhé lze přenášeti, jsou movité, jinak jsou nemovité. Věci, které o sobě jsou movité, pokládají se v právním smyslu za nemovité, tvoří-li na základě zákona nebo vlastníkova určení příslušenství nemovité věci.

Příslušenství vůbec;

§ 294

Příslušenstvím rozumí se to, co bývá s věcí trvale spojeno. Sem patří nejen přírůstek věci, pokud není od ní oddělen; nýbrž i vedlejší věci, bez nichž hlavní věci nelze upotřebiti nebo o kterých zákon nebo vlastník určil, aby se jich trvale k hlavní věci upotřebilo.

Zvláště při pozemcích a rybnících;

§ 295

Tráva, stromy, plody a jiné upotřebitelné věci, které země na svém povrchu plodí, zůstávají tak dlouho nemovitým jměním, dokud nebyly od země a půdy odděleny. I ryby v rybníce a zvíře v lese stanou se teprve tehdy movitým statkem, když byl rybník vyloven a zvíře polapeno nebo skolen.

§ 296

Také obilí, dříví, píce pro dobytek a všeliké jiné třebas již sklizené plodiny, jakož i veškerý dobytek a všeliké nástroje a nářadí k nemovitému statku náležející pokládají se potud za nemovité věci, pokud jich k dalšímu řádnému provozování hospodářství je potřebí.

a při budovách;

§ 297

Rovněž tak patří k nemovitým věcem ty, které byly na zemi a půdě zřízeny s tím úmyslem, aby tam trvale zůstaly, jako: domy a jiné budovy se vzduchovým prostorem v kolmé čáře nad nimi; rovněž: nejen vše, co do země je zapuštěno, ve zdi upevněno, přinýtováno a přibito, jako: kotly na vaření piva, na pálení kořalky a zazděné skříně, nýbrž i takové věci, které jsou určeny, aby se jich při nějakém celku stále upotřebovalo: např. u studní okovy, provazy, řetězy, hasící nářadí a podobně.

Stroje

§ 297a

Spojí-li se s nemovitou věcí stroje, nepokládají se za příslušenství, bude-li se svolením vlastníka nemovitosti ve veřejné knize poznamenáno, že stroje jsou vlastnictvím někoho jiného. Nahradí-li se těmito stroji jiné, které bylo pokládati za příslušenství, vyhledává tato poznámka přivolení těch, jimž byla dříve práva v knihách zapsána. Poznámka pozbude svého účinku, když uplyne pět let po zápisu; konkursním řízením a vnuceným dražebním řízením staví se běh lhůty.

Práva se mají vůbec za movité věci pokládati;

§ 298

Práva počítají se k movitým věcem, nejsou-li spojena s držbou nemovité věci nebo zemským zřízením prohlášena za nemovitou věc.

i zaznamenané pohledávky.

§ 299

Dlužné pohledávky zajištěním na nemovitém statku nezmění se v nemovité jmění.

Podle kterých zákonů mají se posuzovati nemovité a podle kterých movité věci

§ 300

Nemovitě věci jsou podřízeny zákonům okrsku, ve kterém leží; všeliké jiné věci však podléhají stejným zákonům jako osoba jejich vlastníka.

Spotřebitelné a nespotebitelné věci

§ 301

Věci, které bez jejich zrušení nebo zužití obvyklého užitku neskýtají, slují spotřebitelné; ty pak, které jsou opačné povahy, nespotebitelné.

Hromadná věc (universitas rerum)

§ 302

Úhrn několika věcí jednotlivých, který se za věc jednu považuje a bývá označován společným jménem, tvoří věc hromadnou a pokládá se za celek.

Cenitelné a necenitelné;

§ 303

Cenitelné věci jsou ty, jejichž hodnota může býti pro obchod určena srovnáním s jinými; k nim náležejí také služební úkony, práce ruční a hlavou. Věci však, jejichž hodnota nemůže býti určena srovnáním s jinými věcmi v obchodě se nalézajícími, slují necenitelné.

Měřítko soudního odhadu

§ 304

Určitá hodnota věci slove její cena. Má-li býti nějaká věc soudem oceněna, musí se odklad státi podle určité sumy peněz.

Řádná a mimořádná cena

§ 305

Odhadne-li se věc podle užitku, který se zřetelem k době a místě obvykle a všeobecně skýtá, stanoví se řádná a obecná cena; hledí-li se však ku zvláštním poměrům a ku zvláštní oblíbenosti, založené na náhodných vlastnostech věci, kterou má ten, jemuž hodnota se musí nahraditi, vzniká cena mimořádná.

Kterou jest vzíti při soudních odhadech za směrnici

§ 306

Ve všech případech, kdy není nic jiného vymíněno ani zákonem nařízeno, musí býti při odhadu věci vzata za směrnici obecná cena.

Pojmy věcných a osobních práv k věcem

§ 307

Práva, která náležejí osobě k věci, nehledíc k určitým osobám, nazývají se práva věcná. Práva, která vznikají k věci jen proti určitým osobám přímo ze zákona nebo ze zavazujícího jednání, slují osobní práva k věcem.

§ 308

Věcná práva k věci jsou právo držení, vlastnictví, zástavy, služebnosti a dědického práva.

Oddíl první.

O věcných právech

Hlava první.

O držbě

Majitel. Držitel

§ 309

Kdo má věc ve své moci nebo úschově, sluje její majitel. Má-li majitel věci vůli ji za svou podržeti, jest jejím držitelem.

Nabytí držby. Způsobilost osoby k nabytí držby

§ 310

Osoby, které nemají užívání rozumu, jsou o sobě nezpůsobilé držení se ujmouti. Je zastupuje poručník nebo opatrovník. Nedospělí, kteří dovršili léta dětství, mohou se sami o sobě držení věci ujmouti.

Předměty držby

§ 311

Všechny hmotné a nehmotné věci, které jsou předmětem právního obchodu, mohou býti vzaty v držení.

Způsoby nabytí držby;

§ 312

Hmotné movité věci berou se v držbu fyzickým uchopením, odvedením nebo schováním; nemovité však vstoupením na ně, omezením, ohrazením, označením nebo vzděláním. V držbu nehmotných věcí nebo práv vchází se jejich upotřebením ve vlastním jméně.

Zvláště o jistivém, záporném, nebo zapovídacím právu

§ 313

Právo jest upotřebeno, když někdo na jiném něco jako povinnost žádá a tento mu to plní; rovněž, když někdo věc jinému náležející s jeho dovolením použije ku svému užitku; konečně, když jiná osoba na cizí zákaz opomene toho, co by jinak byla oprávněna činiti.

Bezprostřední a prostředecný způsob nabytí držby

§ 314

Držby práv i hmotných věcí nabývá se buď bezprostředně, ujme-li se kdo ničích práv a věcí; nebo prostředecně, ujme-li se kdo práva nebo věci, jež náleží jiné osobě.

Rozsah nabytí

§ 315

Bezprostředním a prostředecným svémocným uchopením se držby nabývá se k držení jen tolik, kolik skutečně bylo uchopeno, zastoupeno, upotřebeno, označeno nebo v úschovu vzato; při prostředecném, když majitel ve svém nebo cizím jméně přenechá nám právo nebo věc, nabývá se vše, co dřívější majitel měl a zřetelnými znameními odevzdal, aniž je nutno, aby každá část celku byla zvlášť převzata.

Pořádné; nepořádné držení

§ 316

Držení věci sluje pořádné, když se zakládá na platném právním důvodu, to jest na právním důvodu způsobilém k nabytí. V opačném případě sluje nepořádné.

Hlavní právní důvod pořádného držení

§ 317

Právní důvod při věcech ničích zakládá se ve vrozené svobodě činiti to, čím se právům jiných neubližuje; při jiných věcech ve vůli dřívějšího držitele nebo v soudcovském výroku nebo konečně v zákoně, kterým se někomu uděluje právo k držbě.

Majitel nemá ještě právního důvodu

§ 318

Majitel, jenž chová věc nikoli ve svém, nýbrž v cizím jméně, nemá ještě právního důvodu, aby tuto věc vzal v držbu.

a nemůže ho svémocně nabýti

§ 319

Majitel věci není oprávněn důvod jejího opatrování o své moci měniti a tím si osvojovati právní důvod; avšak ten, kdo až dosud věc vlastním jménem pořádně držel, může držitelské právo jinému přenechati a budoucně jeho jménem ji chovati.

Účinek pouhého právního důvodu

§ 320

Platným právním titulem nabývá se netoliko práva k držbě věci, nýbrž i držba sama. Kdo má jen právo k držbě, nesmí se svémocně v držbu uvázati, je-li mu to odpíráno; musí ji na řádném soudci s udáním svého právního důvodu pořadem práva žádati.

Požadavek ke skutečnému právu držby

§ 321

Kde jsou zavedeny tak zvané zemské desky, městské nebo pozemkové knihy nebo jiné podobné veřejné rejstříky, nabývá se pořádná držba věcného práva k nemovitým věcem jen řádným zápisem v tyto veřejné knihy.

§ 322

Byla-li movitá věc postupně odevzdána několika osobám, náleží právo držby té, která ji má ve své moci. Je-li však věc nemovitou a jsou-li veřejné knihy zavedeny; přísluší právo držby výlučně tomu, kdo je zapsán jako její držitel.

Držitel nemůže býti vyzván k udání právního důvodu

§ 323

O držiteli věci platí právní domněnka, že má platný právní důvod; nemůže tedy býti vyzván, aby jej uvedl.

§ 324

Toto vyzvání nemá ani tehdy místa, když někdo tvrdí, že držení jeho odpůrce nedá se srovnati s jinými právními domněnkami, např. se svobodou vlastnictví. V takových případech musí odpůrce, který to tvrdí, žalovati před řádným soudcem a své domnělé silnější právo prokázati. V pochybnosti náleží držiteli přednost.

Výjimka

§ 325

Pokud držitel věci, se kterou jest obchod zakázán nebo která zdá se býti odcizena, je povinen oznámiti právní důvod své držby, o tom rozhodují zákony trestní a politické.

Poctivý a nepoctivý držitel

§ 326

Kdo z pravděpodobných důvodů pokládá věc, kterou drží, za svou, je poctivým držitelem. Nepoctivým držitelem je ten, kdo ví nebo z okolností musí se domnívati, že věc, která je v jeho držbě, náleží jiné osobě. Z omylu o skutečnostech nebo z neznalosti zákonných předpisů lze býti nepořádným (§ 316) a přece poctivým držitelem.

Jak se stává spoludržitel nepoctivým nebo nepořádným držitelem

§ 327

Drží-li jedna osoba věc samu, jiná však právo ku všem nebo některým užitkům této věci; může jedna a táž osoba, překročí-li hranice svého práva, v různých směrech býti poctivým a nepoctivým, pořádným a nepořádným držitelem.

Rozhodnutí o poctivosti držby

§ 328

Poctivost nebo nepoctivost držby musí býti v případě právní rozepře rozhodnuta soudcovským výrokem. V pochybnosti platí domněnka pro poctivost držby.

Další držení. Práva poctivého držitele;

a) co do podstaty věci;

§ 329

Poctivý držitel může věc, kterou drží, již z důvodu poctivé držby, nezodpovídaje za to, podle libosti upotřebiti, spotřebovati, ano i zničiti.

b) užitků;

§ 330

Poctivému držiteli náleží všechny plody věci, jakmile byly od věci odděleny; jeho jsou také všechny jiné již vybrané užitky, pokud za jeho klidné držby již dospěly.

c) nákladu.

§ 331

Učinil-li poctivý držitel na věc náklad buď pro stálé zachování podstaty nutný nebo pro rozmnožení užitků dosud plynoucích užitečný, náleží mu náhrada podle přítomné hodnoty, pokud skutečně učiněného nákladu nepřevyšuje.

§ 332

Z nákladu učiněného toliko ze záliby a pro okrasu hradí se jen tolik, o kolik věc na obecné ceně tím skutečně získala; dřívější držitel má však volbu, aby pro sebe snal vše, co lze bez poškození podstaty od toho oddělit.

Nárok na náhradu ceny

§ 333

Ani poctivý držitel nemůže žádati za věc, jež mu byla přenechána, cenu, kterou dal svému předchůdci. Kdo však cizí věc, kterou by vlastník těžce opět získal, poctivým způsobem na sebe převedl a tím zjednal vlastníkově patrný užitek, může žádati přiměřenou náhradu.

§ 334

Zdali poctivému majiteli náleží právo věc pro svoji pohledávku podržeti, ustanoveno je v hlavě o právu zástavním.

Závazek držitele nepoctivého

§ 335

Nepoctivý držitel je povinen, aby vydal nejen všechny užitek, kterého držbou cizí věci nabyl, nýbrž i ten, kterého by byl zkrácený došel, a aby nahradil všechnu škodu, která vzešla jeho držbou. V případě, že nepoctivý držitel získal držbu činem zakázaným v trestních zákonech, rozšiřuje se náhrada až na cenu zvláštní oblíbenosti.

§ 336

Učinil-li nepoctivý držitel náklad na věc, použití jest toho, co jest v hlavě o zmocnění nařízeno o nákladu, jež učinil jednatel nezmocněný.

Posuzování poctivosti držby obce

§ 337

Držení obce posuzuje se podle poctivosti nebo nepoctivosti plnomocníků jednajících jménem členů. Nepoctiví držitelé musí však vždy jak poctivým členům, tak i vlastníkově škodu nahraditi.

Pokud se držení stane žalobou nepoctivým

§ 338

I poctivý držitel, je-li soudcovským výrokem odsouzen ku vrácení věci, buď pokládán v příčině náhrady užiteků a škody, jakož i v příčině nákladu od okamžiku doručené mu žaloby za nepoctivého držitele; ručí však za náhodu, která by věc u vlastníka nestihla, jen tehdy, když navrácení věci protáhl svévolnou právní rozepří.

Držitelův právní prostředek při rušení jeho držby;

§ 339

Ať je držba jakákoliv, nikdo není oprávněn, aby ji svémocně rušil. Kdo byl rušen, má právo na soudě žádati, aby byl zásah zapovězen a prokázaná škoda nahrazena.

zvláště prováděním stavby;

§ 340

Je-li držitel nemovité věci nebo věcného práva prováděním nové budovy, vodního díla nebo jiného díla ve svých právech ohrožen, aniž se byl stavitel podle předpisu obecného soudního řádu proti němu ochránil; jest ohrožený oprávněn žádati na soudě zákaz takové novoty a soud je povinen věc tu co nejrychleji rozhodnouti.

§ 341

Až do rozhodnutí o věci nemá soud zpravidla povolití pokračování ve stavbě. Jen v případě blízkého, zjevného nebezpečení, nebo když dá stavebník přiměřenou jistotu, že věc chce v předešlý stav uvést a škodu nahradit, zákazce však v poslednějším případě žádné podobné jistoty za následky svého zákazu neposkytne, povolí se zatímní pokračování stavby.

§ 342

Co jest v předcházejících paragrafech při novém vedení stavby nařízeno, jest použití i při boření staré budovy nebo jiného díla.

a při nebezpečení ze zřízené stavby.

§ 343

Může-li držitel věcného práva dokázati, že již zřízená cizí stavba nebo jiná cizí věc je na spadnutí a jemu hrozí zjevná škoda, jest oprávněn soudně usilovati o zajištění, nepostaral-li se již politický úřad jinak dostatečně o veřejnou bezpečnost.

Právní prostředek k zachování stavu držby:

a) při hrozícím nebezpečení;

§ 344

K právům držitelovým patří také právo ve svém držení se hájiti a v případě, že by soudcovská pomoc přišla pozdě, násilí přiměřeným násilím zahnati (§ 19). Ostatně má politický úřad pečovati o udržení veřejného klidu, jakož i trestní soud o potrestání veřejných násilí.

b) proti nepravému držiteli;

§ 345

Jestli se někdo v držbu vetře nebo potajmu lstí nebo prosbou vloudí a hledí-li to, co se mu povolilo z ochoty bez podrobení se stálé povinnosti, v trvalé právo přeměnit, jest držba o sobě nepořádná a nepoctivá také ještě nepravá; v opačných případech pokládá se držba za pravou.

§ 346

Proti každému nepravému držiteli může býti podána žaloba netoliko na navrácení v předešlý stav, nýbrž i na odškodnění. Obojí musí naříditi soud po právním projednání, nehledě ani k silnějšímu právu, které by žalovaný mohl k věci míti.

c) je-li pochybna pravost držby;

§ 347

Není-li hned zjevné, kdo je v pravém držení a pokud jedna nebo druhá strana má nárok na soudní podporu; svěří se věc, o kterou je spor, tak dlouho do úschovy soudu nebo třetí osoby až se rozepře o držbu projedná a rozhodne. Kdo podlehne, může i po tomto rozhodnutí podat žalobu z domnělého silnějšího práva k věci.

Co má činit majitel proti několika zároveň se hlásícím uchazečům o držbu

§ 348

Žádá-li současně několik uchazečů o držbu pouhého majitele o odevzdání věci a je-li mezi nimi ten, jehož jménem byla věc uschována; budiž v první řadě tomuto odevzdána a odevzdání ostatním oznámeno. Není-li tato okolnost u žádného, bude věc svěřena k úschově soudce nebo třetí osoby. Soudce má právní důvody uchazečů o držbu zkoumat a o tom rozhodnout.

Zánik držby:

a) hmotných věcí;

§ 349

Držení hmotné věci vůbec zaniká, když táž se ztratí, aniž je naděje ji opět nalézt; když byla dobrovolně opuštěna nebo když přejde v cizí držbu.

b) práv zapsaných ve veřejných knihách;

§ 350

Držba těch práv a nemovitých věcí, které jsou předmětem veřejných knih, zaniká, když byly ze zemských desk, z městských nebo pozemkových knih vymazány; nebo, když byly zapsány na jméno jiné osoby.

c) jiných práv.

§ 351

U jiných práv končí držení, když druhá strana prohlásí, že to, co jinak konala, nechce již konati; když již netrpí výkonu práva jiné osoby; nebo když zákazu, aby něčeho opomenula, již nedbá, držitel pak ve všech těchto případech na tom přestává a za účelem uchování držby nežaluje. Pouhým neužíváním práva nezaniká držba, vyjímajíc případy promlčení v zákoně ustanovené.

§ 352

Pokud má někdo naději, že ztracenou věc obdrží, může se pouhou vůlí v jejím držení zachovati. Nepřítomnost držitelova nebo nastavší nezpůsobilost držby nabýti nezrušuje držby již získané.

Hlava druhá.

O vlastnickém právu

Pojem vlastnictví.

Vlastnictví v objektivním smyslu;

§ 353

Vše, co někomu náleží, všechny jeho hmotné nebo nehmotné věci, slují jeho vlastnictví.
v subjektivním.

§ 354

Vlastnictví, jako právo posuzováno, jest oprávněním, s podstatou a užitky věci podle své vůle nakládati a každého jiného z toho vyloučiti.

Objektivní a subjektivní možnost nabytí vlastnictví

§ 355

Všechny věci vůbec jsou předměty vlastnického práva a každý, koho zákony výslovně nevylučují, jest oprávněn nabývati ho svým jménem sám nebo prostřednictvím jiné osoby.

§ 356

Kdo tedy tvrdí, že osobě, která něčeho chce nabýti, vadí zákonná překážka, pokud jde o její osobní způsobilosti nebo o věc, které má býti nabyto, má to dokázati.

Rozdělení vlastnictví v úplné a neúplné

§ 357

Je-li právo k podstatě věci spojeno s právem k užitku v jedné a téže osobě, je vlastnické právo úplným a neděleným. Má-li však jedna osoba jen právo k podstatě věci; druhá naproti tomu kromě práva k podstatě výlučné právo k užitkům jejím, pak je vlastnické právo dělené a pro obě neúplné. Ona nazývá se vrchním vlastníkem; tato užitkovým vlastníkem.

§ 358

Všeliké jiné druhy omezení zákonem nebo vůlí vlastníkovou neruší úplnost vlastnictví.

§ 359

Oddělení práva k podstatě od práva k užitkům nastává jednak nařízením vlastnickým; jednak nařízením zákonným. Podle různosti poměrů, které jsou mezi vrchními a užitkovými vlastníky, nazývají se statky, u nichž vlastnictví je děleno, statky lenní, statky dědičného pachtu a dědičného nájmu. O lénu bude pojednáno ve zvláštním právu lenním; o statcích dědičného pachtu a dědičného nájmu však v hlavě o nájemních (pachtovních) smlouvách.

§ 360

Z pouhého odvádění stálého úroku nebo ročních důchodů z nějakého pozemku nelze ještě usuzovati na rozdělení vlastnictví. Ve všech případech, ve kterých oddělení práva k podstatě od práva k užitkům zřejmě nevysvítá, budiž každý poctivý držitel pokládán za úplného vlastníka.

Spoluvlastnictví

§ 361

Náleží-li věc ještě nerozdělená současně několika osobám, vzniká společenské vlastnictví. Hledí-li se k celku, pokládají se spoluvlastníci za osobu jedinou; pokud však jsou jim přiděleny určité třebas neoddělené části, má každý spoluvlastník úplné vlastnictví části jemu náležející.

Práva vlastnickova

§ 362

Následkem práva nakládati volně svým vlastnictvím může úplný vlastník zpravidla své věci podle libovůle užívat nebo bez užitku nechat; může ji zničit, zcela nebo z části na jiné osoby přenést nebo bezpodmínečně se jí vzdát, to jest ji opustit.

Jejich omezení

§ 363

Týchž práv požívají také neúplní vlastníci, jak vrchní, tak i užitkoví; toliko nesmí jeden něco podnikati, co se přiči právu druhého.

§ 364

Vlastnické právo lze vůbec vykonávat jen potud, pokud se tím ani nesáhá v práva třetí osoby, ani nevystupuje z mezí zákony předepsaných k zachování a zvelebení obecného blaha.

Vlastník pozemku může sousedovi zakázati, aby ho z jeho pozemku neobtěžoval odpadkovými vodami, kouřem, plyny, teplem, zápachem, hřmotem, otřesy a podobným, pokud to převyšuje míru podle místních poměrů obvyklou a podstatně ztěžuje užívání pozemku v místě obvyklé. Přímé přivádění bez zvláštního právního důvodu je za všech okolností nepřipustno.

§ 364a

Je-li však obtěžování způsobem tuto míru převyšujícím vyvoláno horním zařízením nebo úředně schváleným zařízením na sousedově pozemku, je držitel pozemku oprávněn jen požadovati na soudě náhradu způsobené škody, i když škoda byla vyvolána okolnostmi, ku kterým při úředním jednání nebylo přihlíženo.

§ 364b

Pozemek nesmí býti prohlouben tak, aby půda nebo stavení sousedovo pozbyly náležité opory, leda že držitel pozemku postará se o jinaké dostatečné upevnění.

§ 364c

Smluvený nebo posledním pořízením daný zákaz zcizení nebo zavazení nějaké věci nebo nějakého věcného práva zavazuje toliko prvního vlastníka, nikoli však jeho dědice nebo jiné právní nástupce. Proti třetím osobám působí tehdy, byl-li dán mezi manžely, rodiči a dětmi, osvojení nebo opatrovanci nebo jejich manžely a byl-li zapsán ve veřejné knize.

§ 365

Žádá-li toho obecné dobro, musí člen státu za přiměřené odškodnění i úplné vlastnictví věci postoupiti.

Žaloby z vlastnického práva:

a) Vlastní žaloba vlastnická; komu a proti komu náleží?

§ 366

S vlastníkovým právem každého jiného z držení své věci vyloučiti je spojeno také právo svoji zadržovanou věc od každého majitele vlastnickou žalobou soudně požadovati. Tohoto práva však nemá ten, kdo věc v době, kdy ještě nebyl vlastníkem, ve svém vlastním jméně zcizil, později však vlastnictví její získal.

§ 367

Vlastnická žaloba nemůže se vznésti na poctivého držitele věci movité, dokáže-li, že této věci nabyl buď ve veřejné dražbě nebo od živnostníka k tomuto obchodu oprávněného a nebo za plat od toho, komu ji žalobce sám k užívání, k uschování nebo v kterémkoli jiném úmyslu svěřil. V těchto případech nabývají poctiví držitelé vlastnictví a předešlý vlastník má právo na náhradu škody jen vůči těm, kdož jsou mu za to zodpovědni.

§ 368

Dokáže-li se však, že držitel mohl mít důvodné podezření co do poctivosti jeho držby buď již z povahy věci, kterou na sebe převedl, nebo z její nápadně příliš nepatrné ceny nebo ze známých osobních vlastností svého předchůdce, z jeho živnosti nebo z jiných okolností, musí jako nepoctivý držitel věc vlastníkovvi postoupiti.

Co náleží žalobci dokázati?

§ 369

Kdo vznáší vlastnickou žalobu, musí dokázati, že žalovaný má zažalovanou věc ve své moci a že tato věc je jeho vlastnictvím.

§ 370

Kdo movitou věc soudně žádá nazpět, musí ji popsati znaky, kterými se rozezná od všech podobných věcí stejného druhu.

§ 371

Věci tedy, jichž takto rozeznati nelze, jako hotové peníze s jinými hotovými penězi, smíšené nebo dluhopisy majiteli svědčící, zpravidla nejsou předmětem vlastnické žaloby; leda že jsou tu takové okolnosti, z kterých žalobce může dokázati své vlastnické právo a z kterých žalovaný musil věděti, že není oprávněn si věc osobovati.

b) Žaloba vlastnická z právně domnělého vlastnictví žalobcova. Proti kterému držiteli tato domněnka platí?

§ 372

Nepodařil-li se sice žalobci důkaz, že nabyl vlastnictví věci, která je mu zadržována, ale dokázal-li platný důvod a pravý způsob, jímž její držby nabyl: pokládán buď nicméně za pravého vlastníka proti každému držiteli, který nemůže udati žádného důvodu držby aneb udá jen důvod slabší.

§ 373

Drží-li tedy žalovaný věc nepoctivě nebo nepořádně; nemůže-li jmenovati předchůdce žádného nebo jen podezřelého aneb obdržel-li věc bezplatně, žalobce však za plat; musí žalobci ustoupiti.

§ 374

Mají-li žalovaný a žalobce stejný právní důvod jejich pravé držby, náleží žalovanému mocí držby přednost.

§ 375

Kdo drží věc jménem jiného, může se proti vlastnické žalobě hájiti tím, že pojmenuje svého předchůdce a prokáže to.

Zákonný následek:

a) zapírané držby;

§ 376

Zapírá-li kdo před soudem držbu věci a prokáže-li se to na něho, musí již proto žalobci držení postoupiti; má však právo potomně svoji vlastnickou žalobu podati.

b) předstírané držby;

§ 377

Předstírá-li kdo, že drží věc, kterou v držbě nemá, a uvede-li tím žalobce v omyl, ručí za všelikou škodu, která z toho vzejde.

c) puštěné držby sporné věci.

§ 378

Kdo byl v držení věci a pustil ji po doručení žaloby, musí ji žalobci svým nákladem zase opatřiti anebo její mimořádnou cenu nahraditi, nechce-li se tento držeti skutečného majitele.

Co nahradí držitel vlastníkovi

§ 379

Co má jak poctivý, tak i nepoctivý držitel nahraditi vlastníkovi, hledíc k ušlému užitku nebo k utrpěné škodě, ustanoveno je v předešlé hlavě.

Hlava třetí.

O nabývání vlastnictví přivlastněním

Právní požadavky nabytí

§ 380

Bez právního důvodu a bez právního nabývacího způsobu nelze vlastnictví nabýti.

Právní důvod a způsob bezprostředního nabytí: Přivlastnění

§ 381

U věcí ničí záleží právní důvod ve vrozené svobodě ujmouti se jejich držení. Nabývacím způsobem je přivlastnění, kterým se někdo ničí věci zmocní s úmyslem pokládati ji za vlastní.

§ 382

Věci ničí mohou býti přivlastněním nabývány všemi členy státu, pokud toto oprávnění není omezeno politickými zákony, nebo pokud některým členům státu nepřísluší přednostní právo přivlastnění.

1. chycením zvířat;

§ 383

To platí zvláště o chycení zvířat. Kdo má právo honiti nebo ryby loviti; jak se má předejítí přílišnému vzcházení se zvíře a jak má býti škoda zvířím způsobená nahrazena; jak se má zabrániti kradení medu, které se děje cizími včelami; jest ustanoveno v zákonech politických. Jak mají býti trestáni pytláci, jest určeno v zákonech trestních.

§ 384

Domácí roje včel a jiná krotká nebo zkrocená zvířata nejsou předmětem volného chytání zvířat, naopak vlastník má právo je na cizím pozemku stíhati; má však držiteli pozemku nahraditi škodu snad způsobenou. Jestliže vlastník mateřského úlu roje po dva dny nestíhal; nebo zkrocené zvíře do čtyřiceti dvou dnů samo se nevrátilo, může je na obecném pozemku každý, na svém pozemku vlastník pozemku sobě vzíti a podržeti.

2. nálezem věcí ničích

§ 385

Žádná soukromá osoba není oprávněna přivlastnit si plodiny, které jsou politickými nařízeními vyhrazeny státu.

§ 386

Movité věci, jež vlastník nechce již jako své podržeti a tedy opustí, může si každý příslušník státu přivlastnit.

§ 387

Pokud je pokládati pozemky pro naprosté opomenutí jejich vzdělávání nebo budovy pro opomenuté udržování za opuštěné nebo pokud mají býti odňaty, ustanovují zákony politické.

Předpisy o nálezu:

a) ztracených věcí;

§ 388

V pochybnosti nemá se za to, že někdo se chce vzdáti svého vlastnictví; proto nálezce nesmí nalezenou věc pokládati za opuštěnou a ji si přivlastnit. Tím méně smí si někdo osobovati právo pobřežní.

§ 389

Nálezce je tedy povinen vrátiti věc předešlému držiteli, je-li ze znaků věci nebo z jiných okolností zřejmě poznatelný. Není-li mu předešlý držitel znám, musí, převyšuje-li hodnota nalezeného jeden zlatý, nález během osmi dnů způsobem v každém místě obvyklým dáti oznámiti a, má-li nalezená věc hodnotu větší nežli dvanáct zlatých, případ oznámiti vrchnosti.

§ 390

Vrchnost má učiněné oznámení neprodleně způsobem v každém místě obvyklým vyhlásiti, nedotýkajíc se zvláštních znaků nalezené věci; nebude-li však vlastník ve lhůtě okolnostem přiměřené objeven a převyšuje-li hodnota nalezené věci dvacet pět zlatých, učiní vyhlášku třikrát ve veřejných novinách. Nelze-li nalezenou věc bez nebezpečení ponechat v rukou nálezcových, musí býti věc nebo, nelze-li tuto bez patrné škody uschovati, hodnota za ni ve veřejné dražbě stržena soudně uložena nebo třetí osobě k úschově odevzdána.

§ 391

Přihlásí-li se dřívější majitel nebo vlastník nalezené věci do roka od doby provedené vyhlášky a prokáže-li náležitě svoje právo, bude mu věc vydána nebo peníze za ni stržené. Je však povinen nahraditi výlohy a dáti nálezci, požádá-li toho, na nálezném deset ze sta ceny obecné. Dosáhla-li by však odměna dle tohoto výpočtu sumy tisíc zlatých, vyměřena buď z ostatku jen pěti ze sta.

§ 392

Nehlásí-li se nikdo právem k nalezené věci do roka, nabude nálezce práva užívati věci nebo toho, co se za ni stržilo. Přihlásí-li se dřívější majitel později, vrácena mu budiž po srážce útrat a nálezného věc anebo to, co se stržilo s úroky z toho branými. Teprve po promlčecí době nabude nálezce stejně jako poctivý držitel práva vlastnického.

§ 393

Kdokoli by nešetřil předpisů uvedených v §§ 388-392, ručí za veškeré škodlivé následky. Nešetřil-li by jich nálezce, pozbude i nálezného a bude podle trestního zákoníka nad to ještě dle okolností vinen podvodem.

§ 394

Několik osob, které věc současně nalezly, má stran téže stejné závazky a práva. Za spolunálezce pokládá se také ten, kdo věc nejprve spatřil a snažil se jí dosíci, třebaž jiný dříve se jí uchopil.

b) skrytých předmětů;

§ 395

Naleznou-li se věci neznámého vlastníka zakopané, zazděné nebo jinak skryté, budiž o tom učiněno oznámení tak, jako při nálezu vůbec.

§ 396

Je-li vlastník poznán z vnějších znamení nebo z jiných okolností, budiž mu věc dodána; je však povinen, nemůže-li dokázati, že o ni již věděl, dáti nálezci nálezné v § 391 vyměřené.

§ 397

V případě, že se vlastník nemůže hned poznati, musí úřad postupovati podle předpisů §§ 390-392.

c) pokladu.

§ 398

Záleží-li odkryté věci v penězích, šperku, nebo jiných drahocennostech, které tak dlouho v úkrytu ležely, že jejich dřívějšího vlastníka nelze se dovědět, pak služí poklad. Nález pokladu budiž vrchností oznámen zemské správě.

§ 399

Z pokladu vezme se třetina pro státní jmění. Ze zbývajících dvou třetin obdrží jednu nálezce, druhou vlastník pozemku. Je-li vlastnictví pozemku děleno, připadne třetina vrchnímu a užitkovému vlastníkově rovným dílem.

§ 400

Kdo se při tom dopustil nedovoleného jednání; kdo bez vědomí a vůle užitkového vlastníka poklad vyhledal; nebo nález zatajil; toho podíl má připadnouti udavači nebo, není-li udavače, státu.

§ 401

Naleznou-li dělníci poklad náhodou, náleží jim z něho jakožto nálezcům třetina. Jsou-li však vlastníkem zjednány výslovně ku vyhledání pokladu, musí se spokojiti svou řádnou mzdou.

3. o kořisti.

§ 402

Nařízení o právu ke kořisti a k věcem nepříteli zpět ukořistěným jsou obsažena v zákonech válečných.

O právu ze záchrany cizí movité věci

§ 403

Kdo cizí movitou věc zachrání od nevyhnutelné ztráty nebo zkázy, jest oprávněn žádati od vlastníka, požaduje-li ji nazpět, náhradu svého nákladu a přiměřenou odměnu nejvýše deset ze sta.

Hlava čtvrtá. O nabytí vlastnictví přírůstkem

[editovat]

Přírůstek

§ 404

Přírůstkem se nazývá vše, co z věci pojde nebo nově k ní přibude, aniž to bylo vlastníkovu od někoho jiného odevzdáno. Přírůstek nastává způsobem přirozeným, umělým nebo obojím zároveň.

I. Přirozený přírůstek:

a) přirozených plodin;

b) narození zvířat;

§ 405

Přirozené plody pozemku, totiž užitky takové, jež pozemek ze sebe vydává, nejsou vzděláván, jako: byliny, houby a podobné, přibudou vlastníkovu pozemku, tak jako všechny užitky pocházející od zvířete přibudou vlastníkovu zvířete.

§ 406

Vlastník zvířete, které bylo dobytčetem jiného oplodněno, není tomuto povinen odměnou, nebyla-li vymíněna.

c) ostrovů;

§ 407

Vznikne-li uprostřed vody ostrov, jsou vlastníci pozemků, které na obou březích podél ostrova leží, výlučně oprávněni přivlastnit si vzniklý ostrov dvěma stejnými díly a rozdělit si sobě podle délky svých pozemků. Vznikne-li ostrov v jedné polovici vody, má naň vlastník bližšího břehu sám nárok. Ostrovy ve splavných řekách zůstávají vyhrazeny státu.

§ 408

Utvoří-li se ostrovy jen tím, že voda vyschne nebo se rozdělí na několik proudů anebo zaplaví pozemky; zůstávají práva předešlého vlastnictví nedotčena.

d) opuštěným řečištěm;

§ 409

Opustí-li voda své řečiště, mají především držitelé pozemků, kteří novým tokem vody škodu berou, právo, aby se jim z opuštěného řečiště nebo z jeho ceny dala náhrada.

§ 410

Kromě případu takového odškodnění náleží opuštěné řečiště hraničícím držitelům břehu, jakož je nařízeno o vzniklém ostrově.

e) naplaveninou;

§ 411

Země, kterou voda znenáhla naplaví na břeh, náleží vlastníkovu břehu.

f) strží.

§ 412

Byl-li však značný kus země návalem řeky vržen na cizí břeh, pozbude k němu dřívější držitel svého vlastnického práva jen tehdy, když ho do roka nevykoná.

§ 413

Každý držitel pozemku jest oprávněn upevniti svůj břeh, aby ho řeka neprotrhla. Nikdo však nesmí zřizovati taková díla nebo porosty, které by řádný tok řeky měnily nebo které by mohly býti na újmu plavbě, mlýnům, rybářství nebo jiným cizím právům. Vůbec může se něco podobného zřizovati jen s povolením politického úřadu.

II. Umělý přírůstek zpracováním nebo smíšením vůbec;

§ 414

Kdo cizí věci zpracuje; je se svými sloučí, spojí nebo smísí, nenabude tím ještě nároku na cizí vlastnictví.

§ 415

Mohou-li se takové zpracované věci v jejich předešlý stav uvést; věci sloučené, spojené nebo smíšené zase oddělit; tedy se každému vlastníkovu, což jeho jest, navrátí a tomu, komu náleží, škoda nahradí. Není-li uvedení v předešlý stav aneb oddělení možným, jest věc podílníkům společna; tomu však, s jehož věcí jiný zaviněním spojení věc způsobil, zůstává se volba, chce-li celou věc podržeti, a, oč jest lepší, nahraditi, aneb ji druhému rovněž za náhradu postoupiti. K tomu, kdo jest vinen, jest se zachovati podle toho, byl-li úmysl jeho poctivý nebo nepoctivý. Nemohlo-li by se však žádné straně zavinění přičítati, zůstává se volba tomu, čí podíl stojí za víc.

§ 416

Užije-li se cizí hmoty jen na opravení věci, případně cizí hmota vlastníkově věci hlavní a tento je povinen podle toho, jednal-li poctivě nebo nepoctivě, předešlému vlastníkově zužitě hmoty zapraviti její cenu.

zvláště při stavbě.

§ 417

Vystavil-li někdo na své půdě stavení a užil-li k tomu cizí hmoty, je sice stavení jeho vlastnictvím; však i stavitel poctivý musí hmotu, převedl-li ji na sebe jinak nežli stanoveno v § 367, škodujícímu dle obecné ceny nahraditi, stavitel pak nepoctivý musí ji nahraditi dle nejvyšší ceny a nad to ještě nahraditi všelikou jinou škodu.

§ 418

Naopak, stavil-li někdo ze své hmoty bez vědomí a vůle vlastníkově na půdě cizí, případně stavení vlastníkově půdy. Stavitel poctivý může žádati náhradu nákladů nutných a užitečných; ke staviteli nepoctivému jest se zachovati jako k jednateli nezmocněnému. Věděl-li vlastník půdy o stavbě a staviteli poctivému ji hned nezakázal, může žádati za půdu jen obecnou cenu.

§ 419

Bylo-li stavení vystavěno na cizí půdě a z cizí hmoty, přibude i v tomto případě vlastnictví jeho vlastníkově půdy. Mezi vlastníkem půdy a stavitelem vzejdou též práva a povinnosti, jako v předešlém paragrafu, a stavitel musí nahraditi předešlému vlastníkově hmoty cenu obecnou nebo nejvyšší dle toho, byl-li poctivého nebo nepoctivého úmyslu.

III. Smíšený přírůstek

§ 420

Co potud ustaveno bylo o stavení vystavěném z cizí hmoty, platí také v případech, bylo-li pole cizím semenem oseto nebo cizími rostlinami osázeno. Takový přírůstek náleží vlastníkově pozemku, jestli rostliny již zapustily kořeny.

§ 421

Vlastnictví stromu neustanovuje se podle kořenů, které se v sousedním pozemku rozkládají, nýbrž dle kmene, který ze země vyrůstá. Stojí-li kmen na hranicích několika vlastníků, je strom jim společný.

§ 422

Každý vlastník pozemku může kořeny cizího stromu ze své půdy vytrhati a větve do jeho vzduchového prostoru visící uřezati nebo jinak jich užíti.

Hlava pátá.

O nabývání vlastnictví odevzdáním

Prostředěčné nabývání

§ 423

Věci, které mají již vlastníka, nabývají se prostředěčně tím, že se právním způsobem převedou od vlastníka na jinou osobu.

Právní důvod téhož

§ 424

Právní důvod prostředěčného nabytí zakládá se na smlouvě; na pořízení pro případ smrti; na soudcovském výroku nebo na nařízení zákona.

Prostředěčný způsob nabývací

§ 425

Pouhý právní důvod neskýtá ještě vlastnictví. Vlastnictví a všechna věcná práva vůbec mohou, vyjímajíc případy ustanovené v zákoně, býti nabývána jen právním odevzdáním a převzetím.

Způsoby odevzdání: 1. u movitých věcí:

a) hmotné odevzdání;

§ 426

Movité věci mohou býti zpravidla na jinou osobu převedeny jen hmotným odevzdáním z ruky do ruky.

b) odevzdání znameními;

§ 427

U takových movitých věcí však, které pro svoji povahu nepřipouštějí hmotného odevzdání, jako u dlužních pohledávek, nákladů, u skladiště zboží nebo jiné hromadné věci, dopouští zákon odevzdání znamením; tím, že vlastník odevzdá příjemci listiny, jimiž se vlastnictví prokazuje, nebo nástroje, jimiž se příjemce uvádí do stavu, výlučně se ujmouti držby; nebo tím, že se věc opatří znakem, z něhož každý může zřejmě poznati, že věc byla někomu jinému přenechána.

c) prohlášením.

§ 428

Prohlášením se věc odevzdává, když zcizitel prokazatelným způsobem dá najevo svou vůli, že chce věc budoucně jménem příjemcovým chovati; nebo že příjemce věc, kterou dosud choval nemaje věcného práva, má budoucně držeti mocí věcného práva.

Následek co do věcí zaslaných;

§ 429

Odeslané věci pokládají se zpravidla teprve tehdy za odevzdané, když je příjemce obdrží; leda že by tento způsob odeslání sám určil nebo schválil.

nebo několika osobám zcizených.

§ 430

Zcizil-li vlastník tutéž movitou věc dvěma různým osobám, jedné s odevzdáním, druhé bez odevzdání; náleží té, které byla dříve odevzdána; vlastník však ručí poškozené straně.

2. Při nemovitých věcech a stavbách

§ 431

Ku převodu vlastnictví nemovitých věcí musí býti nabývací jednání zapsáno do veřejných knih k tomu určených. Toto zapsání nazývá se vklad (intabulace).

Obzvláště při nabytí:

a) smlouvou;

§ 432

Proto buď o nabývacím jednání zřízena ověřená listina ve formě předepsané platnosti jednání nebo veřejná listina.

§ 433

Listina obsahujž přesné označení osob, které vlastnictví odevzdávají a je přejímají; nemovitosti, která se odevzdává, i jejích součástí; právního důvodu odevzdání; rovněž místa a doby sjednání smlouvy; a v této nebo ve zvláštní listině necht' odevzdávající výslovně prohlásí, že ke vkladu přivoluje.

§ 434

Má-li býti převedeno vlastnictví k nemovitostem, které nejsou zapsány v pozemkové knize, musí býti u soudu uložena listina opatřená náležitostmi §§ 432 a 433. Na místo povolení vkladu nastoupí prohlášení, že se přivoluje, aby listina byla uložena.

§ 435

Totéž platí také pro převod vlastnictví ke stavbám, které jsou na cizím pozemku vystavěny s úmyslem, aby na něm nezůstaly trvale, pokud nejsou příslušenstvím stavebního práva.

b) rozsudkem a jinými soudními listinami;

§ 436

Má-li býti převedeno vlastnictví nemovitých věcí nebo stavby podle právoplatného rozsudku, soudního rozdělení nebo odevzdání pozůstalosti, je rovněž potřebí vkladu (§§ 431-433) nebo uložení listiny (§§ 434, 435).

nebo c) odkazem.

§ 437

Stejně je potřebí k nabytí vlastnictví odkázaného nemovitého statku nebo stavby, aby věc byla odevzdána odkazovníku podle §§ 431-435.

Podmínečné vyznačení ve veřejné knize čili záznam

§ 438

Drží-li ten, kdo si činí nárok na vlastnictví nemovité věci, o tom listinu sice věrohodnou, avšak neopatřenou všemi náležitostmi pro vklad předepsanými; může přece, aby mu nikdo přednostního práva neodňal, domoci se podmíněného zápisu ve veřejné knize, který se nazývá záznam (prenotace). Tím obdrží podmíněné vlastnické právo, a jakmile následkem soudcovského výroku záznam spravil, pokládán bude od doby, kdy podle zákonného pořádku podal žádost o záznam, za pravého vlastníka.

§ 439

Učiněný záznam musí býti oznámen nejen tomu, kdo ho vymohl, nýbrž i jeho odpůrci doručením k vlastním rukám. Uchazeč o záznam musí během čtrnácti dnů ode dne obdrženého doručení podati řádnou žalobu ku prokázání vlastnického práva; jinak budiž učiněný záznam na žádost odpůrcovu vymazán.

Předpis o střetu knihovních zápisů

§ 440

Přenechal-li vlastník touž nemovitou věc dvěma různým osobám, případně tomu, kdo dříve zažádal za knihovní zápis.

Následek nabytí:

a) v příčině držby;

§ 441

Jakmile se listina o vlastnickém právu vloží do veřejné knihy, vstupuje nový vlastník v pořádné držení.

b) s tím spojených práv;

§ 442

Kdo nabude vlastnictví věci, získá tím také práv s ní spojených. Práva, která jsou omezena na osobu odevzdávajícího, nemůže odevzdati. Vůbec nemůže nikdo jinému více práva postoupiti, nežli má sám.

c) břemen.

§ 443

S vlastnictvím nemovitých věcí přejímána jsou také břemena na nich váznoucí, ve veřejných knihách zaznamenaná. Kdo do těchto knih nenahlédne, ponese ve všech případech škodu za svou nedbalost. Jiné pohledávky a nároky, které má někdo vůči předešlému vlastníku, nepřecházejí na nového nabyvatele.

Zánik vlastnického práva

§ 444

Vlastnictví vůbec může zaniknouti vůlí vlastníkovou; zákonem; a soudcovským výrokem. Vlastnictví nemovitých věcí však zaniká jen výmazem z veřejných knih.

Rozšíření těchto předpisů na jiná věcná práva

§ 445

Podle předpisů, daných v této hlavě o způsobu nabytí a zániku vlastnického práva k věcem nemovitým, dlužno se řídit i při ostatních věcných právech, vztahujících se na věci nemovité.

Forma a opatrnosti vkladů

§ 446

Jakým způsobem a s jakými opatrnostmi vůbec při vkladu věcných práv sluší postupovati, obsaženo je ve zvláštních nařízeních, vydaných o zřízení zemských desk a pozemkových knih.

Hlava šestá.

O právu zástavním

Pojem zástavního práva a zástavy

§ 447

Zástavní právo je věcné právo, které je věřiteli propůjčeno, aby z věci, nebude-li závazek v určený čas splněn, dosáhl uspokojení. Věc, k níž toto právo věřiteli přísluší, sluje vůbec zástava.

Způsoby zástavy

§ 448

Za zástavu může sloužiti každá věc, která je v obchodě. Je-li movitou, nazývá se zástava ruční, čili zástava v užším smyslu; je-li nemovitou, sluje hypoteka, čili zástava pozemková.

Právní důvod zástavního práva

§ 449

Zástavní právo vztahuje se sice vždy k platné pohledávce, nikoli však každá pohledávka skýtá právní důvod k nabytí zástavního práva. Tento zakládá se na zákoně; na soudcovském výroku; na smlouvě; nebo na poslední vůli vlastníkově.

§ 450

Případy, ve kterých zákon někomu zástavní právo propůjčuje, uvedeny jsou na příslušném místě tohoto zákoníka a v řízení konkursním. Pokud může soud zástavní právo propůjčovati, ustanovuje soudní řád. Má-li býti zástavní právo nabyto přivolením dlužníkovým nebo třetí osoby, která svoji věc za něho zastaví; pak slouží za směrnici předpisy o smlouvách a odkazech.

Způsob nabytí zástavního práva:

- a) hmotným odevzdáním;
- b) vkladem nebo soudním uložením listin;

§ 451

Aby věřitel, který má právní důvod, nabyt skutečně zástavního práva, musí zastavenou věc, je-li movitá, vzít v úschovu; a, je-li nemovitá, dáti svoji pohledávku vložit způsobem, který je předepsán pro nabývání vlastnictví k nemovitým statkům. Sám právní důvod skýtá toliko osobní právo k věci nikoli však věcné právo k věci.

Zástavní právo k nemovitostem, které nejsou zapsány v knihách (§ 434), nebo ke stavbám (§ 435) nabývá se soudním uložením ověřené listiny o zřízení zástavy. Listina obsahuje přesné označení předmětu zástavy a pohledávky s číselně určenou peněžitou částkou, při zúročitelné pohledávce i výši úroků; rovněž zástavcův výslovný souhlas k soudnímu uložení.

- c) symbolickým odevzdáním;

§ 452

Při zastavení těch movitých věcí, které nepřipouštějí hmotného odevzdání z ruky do ruky, musí se, jako při převodu vlastnictví (§ 427), použítí takových znamení, ze kterých se může každý o zastavení lehce dovědět. Kdo opomene tohoto předpisu, ručí za škodlivé následky.

- d) záznamem.

§ 453

Nezapíše-li se pohledávka do veřejných knih pro nedostatek zákonné formálnosti v listině; může ji věřitel dáti zaznamenati (prenotovati). Tímto záznamem nabude podmíněného zástavního práva, které, jakmile byla pohledávka spravena způsobem shora §§ 438 a 439 uvedeným, stane se nepodmíněným od okamžiku, kdy podle zákonného pořádku byla žádost o záznam podána.

Nabytí podzástavy

§ 454

Majitel zástavy může svoji zástavu, pokud k ní má právo, zastaviti opět třetí osobě a tím stane se podzástavou, když si ji tato osoba dá odevzdati nebo podzastavení na zástavní právo zapsati do veřejných knih.

§ 455

Bude-li vlastník o dalším zastavení zpraven; může svůj dluh věřiteli odvésti jen s vůlí toho, kdo má podzástavu, nebo musí dluh složit k soudu, jinak zástava zůstane zavazena majiteli podzástavy.

Zastavení cizí věci

§ 456

Zastaví-li se movitá věc cizí bez vlastníkovy svolení, má sice tento zpravidla právo požadovati ji zpět; ale tam, kde proti poctivému držiteli nelze vznésti vlastnickou žalobu (§ 367), musí buď poctivému majiteli zástavy nahraditi škodu nebo od zástavy upustiti a spokojiti se právem na náhradu od zástavce.

Objektivní rozsah zástavního práva

§ 457

Zástavní právo vztahuje se na všechny části náležející k volnému vlastnictví zástavcově, na přírůstek a příslušenství zástavy, tedy také na plody, pokud nejsou ještě odděleny nebo vybrány. Jestli tedy dlužník jednomu věřiteli zastaví svůj statek a druhému později jeho plody, jest pozdější zastavení účinným jen co do již oddělených a vybraných plodů.

Práva a závazky zástavního věřitele:

a) při objevení nepostačující zástavy;

§ 458

Objeví-li se, že hodnota zástavy vinou toho, kdo zástavu dal, nebo pro vadu věci, která se teprve ukázala, již nedostačuje k úhradě dluhu, je věřitel oprávněn žádati od toho, kdo zástavu dal, jinou přiměřenou zástavu.

b) před splatností;

§ 459

Nesvolí-li zástavce, nesmí věřitel užívat zástavy, nýbrž musí spíše ji bedlivě opatrovat a ručí za to, ztratí-li se jeho vinou. Ztratí-li se bez jeho viny, nepozbývá proto své pohledávky.

§ 460

Zastavil-li věřitel zástavu dále, ručí i za takovou náhodu, kterou by se zástava u něho nezničila nebo nezhoršila.

c) po splatnosti pohledávky.

§ 461

Nebude-li zástavní věřitel po uplynutí určitého času uspokojen; jest oprávněn na soudu žádati o dražbu zástavy. Soud má při tom postupovati podle předpisu soudního řádu.

§ 462

Před vydražením statku budiž každému na něm zapsanému zástavnímu věřiteli dovoleno vyplatiti pohledávku, pro kterou bylo o dražbu zažádáno.

§ 463

Dlužníci nemají práva při dražbě věci od nich zastavené spoludražiti.

§ 464

Neutrží-li se ze zástavy dlužná částka, nahradí dlužník, čeho se nedostává; jemu připadá však také, co se nad dlužnou částku utrží.

§ 465

Pokud je zástavní věřitel povinen držeti se své zástavy nebo jest oprávněn sáhnouti na jiné jmění svého dlužníka, ustanovuje soudní řád.

§ 466

Převedl-li dlužník vlastnictví zastavené věci na jinou osobu v době zastavení; může věřitel nejprve své osobní právo proti dlužníkovi uplatňovati a pohledávati pak své plné uspokojení ze zastavené věci.

Zánik zástavního práva

§ 467

Zničí-li se zastavená věc; vzdá-li se věřitel po zákonu k ní svého výhradního práva; nebo vrátí-li ji dlužníkovi bez výhrady; zaniká sice zástavní právo, ale dlužná pohledávka trvá dále.

§ 468

Zástavní právo zaniká rovněž uplynutím času, na který bylo omezeno, tudíž také s dočasným právem zástavcovým k zastavené věci; byla-li jinak tato okolnost věřiteli známa nebo z veřejných knih mohla býti známa.

§ 469

Zapravením dluhu zástavní právo zaniká. Zástavce však jest povinen dluh zapraviti jen tehdy, když mu zároveň bude vrácena zástava. Ke zrušení hypoteky samo zaplacení dluhu nestačí. Hypotekární statek zůstane zavazen, pokud se dluh z veřejných knih nevymaže. Až dotud může vlastník statku podle kvitance nebo jiné listiny, prokazující zánik zástavního dluhu, převést zástavní právo na novou pohledávku, která nepřevyšuje částku zástavní pohledávky zapsané.

§ 469a

Při zřízení zástavního práva nelze se vzdáti tohoto práva, jím nakládati. Zaváže-li se vlastník jinému, že dá určitou hypoteku vymazati, nemůže hypotekou nakládati, je-li tento závazek ve veřejné knize při hypotece poznamenán.

§ 470

Jestliže po zapravení dluhu (§ 469) nebo po nastalém sloučení (§ 1446) bude hypotekární statek prodán vnucenou dražbou nebo bude-li povolena nad ním vnucená správa, a to dříve, než bylo z knih vymazáno zástavní právo nebo než byly převedeny nemovitost nebo zástavní právo, nesluší při rozvržení přihlížeti k tomuto zástavnímu právu. Jen pokud pohledávka zajištěná zástavním právem pozůstává ještě proti třetí osobě nebo náleží vlastníku náhrada za její zapravení (§ 1358), přikáže se díl na ni vypadající vlastníkově.

Zadržovací právo

§ 471

Kdo je povinen vydati věc, může ji k zajištění svých dospělých pohledávek, vzniklých nákladem na věc učiněným nebo škodou věci způsobenou, zadržeti s tím účinkem, že může býti odsouzen k vydání jen za vzájemné plnění z ruky do ruky.

Výkon zadržovacího práva může býti odvrácen poskytnutím jistoty; poskytnutí jistoty rukojmími nemá místa.

Hlava sedmá.

O služebnostech

Pojem práva služebnosti

§ 472

Právem služebnosti jest vlastník zavázán, aby ku prospěchu jiné osoby vzhledem ku své věci něco trpěl nebo opomíjel. Je to věcné proti každému držiteli služebné věci účinné právo.

Rozdělením služebností ve služebnosti pozemkové a osobní;

§ 473

Je-li právo služebnosti spojeno s držbou pozemku, aby se mohlo prospěšněji nebo pohodlněji užívat, vzniká pozemková služebnost; jinak je služebnost osobní.

v polní a domovní služebnosti.

§ 474

Pozemkové služebnosti předpokládají dva držitele pozemků, z nichž jednomu jakožto zavázanému náleží služební statek; druhému jako oprávněnému panující statek. Panující pozemek jest určen buď k polnímu hospodářství nebo k jiné potřebě; proto rozeznávají se také služebnosti polní a domovní.

Obvyklé druhy:

a) služebností domovních;

§ 475

Obvyklé domovní služebnosti jsou: 1. právo tíži svého stavení na cizí stavení položit; 2. trám nebo krokev do cizí zdi zapustit; 3. okno v cizí zdi zříditi; ať pro světlo nebo vyhlídku; 4. střechu nebo arkýř do sousedova vzduchového prostoru vystavět; 5. kouř sousedovým komínem hnáti; 6. okapovou rouru na cizí pozemek vésti; 7. tekutiny na sousedův pozemek liti nebo po něm svádět. Tyto a podobné služebnosti domovní opravňují držitele domu, aby něco na sousedově pozemku podnikl, co tento musí snášeti.

§ 476

Jinými domovními služebnostmi jest zavázán držitel služebného pozemku, aby něčeho opomenul, co by mu jinak bylo volno podniknouti. Takovými jsou: 8. domu svého

nezvyšovati; 9. nesnižovati ho; 10. neodnímati panujícímu stavení světla a vzduchu; 11. ani vyhlídky; 12. odtoku se střechy svého domu neodváděti s pozemku souseda, jemuž k zavlažování jeho zahrady nebo k plnění jeho cisterny anebo jiným způsobem může býti užitečný.

b) služebností polních.

§ 477

Polní služebnosti jsou zejména: 1. právo držeti si stezku, průhon dobytka nebo vozovou cestu na cizím pozemku a půdě; 2. čerpati vodu, napájeti dobytek, odváděti nebo přiváděti vodu; 3. dobytek hlídati a pásti; 4. dříví káceti, suché větve a roští sbírat, žaludy sbírat, listí hrabat; 5. honiti, ryby lovit, ptáky chytati; 6. kámen lámati, písek kopati, vápno páli.

Druhy služebností osobních.

§ 478

Osobní služebnosti jsou: nutné užívání věci; požívání; a bydlení.

Nepravidelné a zdánlivé služebnosti.

§ 479

Služebnosti, které o sobě jsou služebnostmi pozemkovými, mohou se však povolit také jen osobě nebo výhody, které řádným způsobem jsou služebnostmi, pouze do odvolání. Nemá se však za to, že jsou to odchylky od povahy služebností; kdo je tvrdí, tomu náleží dokazování.

Nabytí práva služebnosti. Právní důvod k nabytí.

§ 480

Právní důvod služebnosti zakládá se na smlouvě; na poslední vůli; na právním výroku vydaném při rozdělení společných pozemků; nebo konečně na vydržení.

Způsob nabytí.

§ 481

Věcného práva služebnosti k věcem, které jsou zapsány ve veřejných knihách, lze nabýti toliko zápisem do nich.

K nemovitostem v knihách nezapsaným (§ 434) nebo stavbám (§ 435) nabývá se věcného práva soudním uložením ověřené listiny, vydané o zřízení služebnosti, k jiným věcem však způsoby odevzdání výše uvedenými (§§ 426 až 429).

Právní poměr při služebnostech. Všeobecné předpisy o právu služebnosti.

§ 482

Všechny služebnosti v tom se shodují, že držitel služebné věci není zpravidla povinen, aby něco konal, nýbrž pouze, aby druhému výkon práva povolil aneb opomenul, co by jako vlastník jinak byl oprávněn činiti.

§ 483

Zpravidla musí tudíž oprávněný nésti také náklad na zachování a opravování věci, která jest pro služebnost určena. Používá-li však této věci i zavázaný, musí na náklad poměrně přispívat a může se tohoto příspěvku zbaviti jen postoupením věci oprávněnému, třeba bez jeho přivolení.

§ 484

Držitel panujícího statku může sice své právo vykonávati, jak se mu líbí; než služebnosti nesmějí býti rozšiřovány, nýbrž spíše, pokud to jejich povaha a účel zřízení dovoluje, musejí býti zužovány.

§ 485

Služebnost nelze svémocně ani od služebné věci oddělit ani na jinou věc nebo osobu převést. Rovněž pokládá se každá služebnost za nedílnou potud, že nehledíc ku případu uvedenému v § 874 nelze práva na pozemku váznoucího ani změnit ani rozdělit zvětšením, zmenšením nebo rozdělením pozemku.

§ 486

Pozemek může zároveň sloužit několika osobám, není-li to jinak na újmu starším právům třetí osoby.

Použití na pozemkové služebnosti; zvláště na právo míti břímě, trám na cizí budově nebo kouř hnáti.

§ 487

Podle zásad zde uvedených určují se právní poměry při zvláštních druzích služebností. Kdo tedy má břímě sousedního stavení nésti, zakotvení cizího trámu ve své zdi nebo průduchu

cizího kouře ve svém komíně trpěti, musí i poměrně přispívat na udržování k tomu určených zdí, sloupů, stěny nebo komína. Toho však nelze na něm žádati, aby panující statek dával podepírat nebo sousedův komín spravovati.

Právo okna.

§ 488

Právo okna dává jen nárok na světlo a vzduch; vyhlídka musí býti zvláště povolena. Kdo nemá práva na vyhlídku, může býti přidržen, aby na okno dal mříž. S právem okna je spojena povinnost otvor opatrovati; kdo toto opatrování opomene, ručí za škodu, která z toho vzejde.

Právo okapu.

§ 489

Kdo má právo okapu, může nechati stékati dešťovou vodu na cizí střechu volně nebo po žlabě; svou střechu může také zvýšiti; musí však učiniti taková opatření, aby se tím služebnost nestala obtížnější. Rovněž musí včas odkliditi mnoho napadlého sněhu, jakož i žlab určený k odtoku udržovati.

Právo na svod dešťové vody.

§ 490

Kdo má právo sváděti dešťovou vodu ze sousední střechy na svůj pozemek, jest povinen, aby sám hradil náklady na žlab, kádě a jiná k tomu náležející zařízení.

§ 491

Je-li pro tekutiny, které se mají sváděti, potřebí struh a stok, musí je zříditi vlastník panujícího pozemku; musí je také řádně krýti a čistiti a tím ulehčovati břímě služebného pozemku.

Právo stezky, průhonu dobytka a cesty vozové.

§ 492

Právo stezky pojímá v sobě právo po této stezce choditi, lidmi se dávati nositi nebo jiné lidi nechati k sobě přicházeti. S průhonem dobytka je spojeno právo jeti trakařem a s vozovou cestou právo jeti jedním nebo několika potahy.

§ 493

Naproti tomu nemůže se bez zvláštního svolení právo stezky rozšířit na právo jezdit na koni nebo zvířaty se dáti nositi; ani právo průhonu dobytka na právo vláčeti těžká břemena přes služební pozemek; ani právo vozové cesty na právo volně puštěný dobytek přes něj hnáti.

§ 494

K udržování cesty, mostů a lávek přispívají poměrně všechny osoby nebo držitelé pozemků, jimž přísluší jejich užívání, tedy také držitel služebního pozemku, pokud má z nich užitek.

Prostor k tomu.

§ 495

Prostor pro tyto tři služebnosti musí býti přiměřen nutné potřebě a okolnostem místa. Stanou-li se cesty a stezky neupotřebitelnými povodní nebo jinou náhodou, musí býti vykázán nový prostor, než budou uvedeny v předešlý stav, neučinil-li již opatření politický úřad.

Právo čerpati vodu.

§ 496

S právem čerpati cizí vodu je dovolen i příchod k ní.

Právo vodovodu.

§ 497

Kdo má právo sváděti vodu z cizího pozemku na svůj anebo se svého pozemku na cizí, jest také oprávněn, aby na svůj náklad zřídil k tomu potřebné trouby, žlaby a stavidla. Míra těchto zařízení, která se nemá překročiti, určuje se potřebou panujícího pozemku.

Právo pastvy.

§ 498

Nebyl-li určen při nabytí práva pastvy druh a počet dobytka, rovněž čas a míra požitku, chrání se pokojná třicetiletá držba. Jsou-li pochybnosti, slouží následující předpisy za směrnici.

Zákonné ustanovení:

a) o druhu dobytka;

§ 499

Právo pastvy vztahuje se, pokud nepřekáží tomu nařízení politická a v lesnictví daná, na každý druh tažného, hovězího a skopového dobytka, nikoli však na vepře a drůbež; v krajinách lesnatých stejně nikoliv na kozy. Nečistý, nezdravý a cizí dobytek je povždy z pastvy vyloučen.

b) o jeho počtu;

§ 500

Měnil-li se počet honěného dobytka v posledních třiceti letech, buď vzat průměr z toho, co bylo v prvních třech letech vyháněno. Není-li ani tento zřejmý, jest slušnou měrou hleděti jednak k rozsahu, jednak k jakosti pastvy a oprávněnému aspoň nedopustiti, aby na cizí pastvě choval více dobytka, než může přezimovati pící, kterou mu dodá pozemek panující. Sající mláďata se k ustanovenému počtu nepočítají.

c) o době pasení;

§ 501

Dobu pasení sice stanoví vůbec v každé obci zavedený nepopřený obyčej; nikdy však nesmí se pasením omezovati nebo ztěžovati hospodaření, které nařizují politické předpisy.

d) o rozsahu požitku.

§ 502

Požitek práva pastvy nezahrnuje žádného jiného užívání. Oprávněný nesmí ani trávu žíti, ani zpravidla vlastníka pozemku ze spolupastvy vylučovati, nanejmeně však podstatu pastviny porušovati. Hrozí-li škoda, musí svůj dobytek dát hlídati pastýřem.

Použití těchto ustanovení na jiné služebnosti.

§ 503

Co bylo dosud předepsáno o právu pastvy, budiž případně použito i na práva zvířata lapati, dříví káceti, kámen lámati a na ostatní služebnosti. Má-li někdo za to, že může tato práva založiti na spoluvlastnictví, buďtež rozepte o tom vzešlé rozhodnuty podle zásad obsažených v hlavě o společenství vlastnictví.

Osobní služebnosti; zejména:

1. Právo užívání;

§ 504

Výkon osobních služebností, není-li jinak ujednáno, určuje se podle následujících zásad: Služebnost užívání spočívá v tom, že někdo jest oprávněn užívatí cizí věci jen pro svou potřebu, neporušuje podstaty.

Ustanovení v příčině užitků;

§ 505

Kdo tedy má právo užívatí nějaké věci, smí, nehledíc na jeho ostatní jmění, z ní bráti užitek, přiměřený svému stavu, své živnosti a své domácnosti.

§ 506

Potřeba určuje se podle času, kdy se užívání povolilo. Pozdější změny ve stavu nebo živnosti oprávněného nedávají nároku na rozšířenější užívání.

podstaty;

§ 507

Oprávněný nesmí podstatu věci, jejíž užívání se mu povolilo, změnit; nesmí také právo to převést na jiného.

a břemen;

§ 508

Všechny užitky, které lze z věci bráti bez poškození osoby k užívání oprávněné, náležejí vlastníkov. Tento jest však zavázán, aby nesl všechna řádná a mimořádná na věci váznoucí břemena a aby věc na svůj náklad udržoval v dobrém stavu. Toliko přesahují-li náklady onen užitek, který vlastníkov zbývá, musí oprávněný nésti schodek nebo užívání pustiti.

2. Požívání.

§ 509

Požívání jest právo cizí věc, šetříc podstaty, beze všeho omezení užívatí.

Pokud se může vztahovati na spotřebitelné věci.

§ 510

Spotřebitelné věci nejsou samy o sobě předmětem užívání nebo požívání, nýbrž jen jejich hodnota. Hotovými penězi může oprávněný podle libosti nakládati. Byla-li však dána v požívání nebo užívání uložena již jistina, může oprávněný žádati jen úroky.

Práva a závazky požívatele.

§ 511

Poživatel má právo na plný, jak obyčejný, tak i kromobyčejný výnos; jemu náleží tedy také ryzí užitek z horních podílů, získaný se zachováním platného horního řádu, a dříví podle lesního hospodaření skácené. Na poklad, který se nalezne v pozemku určeném k požívání, nemá nárok.

Zvláště:

a) co do břemen váznoucích na věci;

§ 512

Za čistý užitek může však pokládáno býti jen to, co po srážce všech nutných výdajů přebude. Poživatel přejímá tedy všechna břemena, která na věci vázla v době, kdy požívání bylo povoleno, proto také úroky z jistin na ní zapsaných. Na něho spadají všechny řádné i mimořádné dávky, jež z věci jest platiti, pokud se mohou hraditi z užitků braných za poživací dobu; nese také náklad, bez něhož by se plodů nedocílilo.

b) udržování věcí;

§ 513

Poživatel jest povinen, aby jako dobrý hospodář udržoval služebnou věc v tom stavu, v jakém ji převzal, a z výnosu opatřoval opravy, doplňky a obnovy. Zmenší-li se přes to pouhým řádným užíváním bez viny poživatelovy hodnota služebné věci, není za to zodpověden.

c) provádění staveb;

§ 514

Obstará-li vlastník, byv poživatelem zpraven, na svůj náklad stavby, které stářím budovy anebo nějakou náhodou staly se nutné, je poživatel povinen zapraviti mu z vynaložené jistiny úroky dle míry, jak se tím požívání zlepšilo.

§ 515

Nemůže-li nebo nechce-li se vlastník k tomu odhodlati, je poživatel oprávněn, aby buď stavbu provedl a žádal po skončeném požívání jako poctivý držitel náhradu nebo aby si požadoval přiměřené odškodnění, strádal-li na požívání, protože se stavba neprovedla.

§ 516

Stavby, které nejsou nutny, ačkoliv jsou jinak zvýšení výnosu prospěšny, není poživatel povinen povolití bez úplného odškodnění.

d) melioračních nákladů.

§ 517

Co poživatel vynaložil bez vlastníkova přivolení na rozmnožení trvalých užitků, může si vzíti nazpět; náhradu však za užitky, které ze zlepšení tu ještě jsou, může žádati jen, pokud jest oprávněn žádati je jednatel nezmocněný.

Průvody o tom.

§ 518

K usnadnění důkazu vzájemných pohledávek má vlastník a poživatel dát poříditi ověřený popis všech služebných věcí. Nestalo-li se tak, má se za to, že poživatel obdržel věc se všemi kusy potřebnými k řádnému jejímu užívání, prostřední jakosti, v upotřebitelném stavu.

Příděl užitků při zániku požívání.

§ 519

Po skončeném požívání náleží ještě plody vlastníkov, který však musí poživateli nebo jeho dědicům jako potivému držiteli nahraditi náklady vynaložené na jejich docílení. Na jiné užitky má poživatel nebo jeho dědicové nárok podle toho, jak dlouho trvalo požívání.

Pokud je osoba k užívání oprávněná nebo poživatel povinen dáti jistotu.

§ 520

Zpravidla může vlastník žádati od osoby oprávněné k užívání nebo od poživatele zajištění podstaty jen, hrozí-li nebezpečí. Nebylo-li dáno, budiž věc přenechána buď vlastníkov, za slušné odbytne, nebo podle okolností dána do soudní zprávy.

Služebnost bytu.

§ 521

Služebnost bytu je právo užívat obytných částí domu k vlastní potřebě. Je to tedy služebnost užívání obytného stavení. Přenechají-li se však někomu všechny obytné části domu, aby jich požíval neomezeně, šetře podstaty, je to požívání obytného stavení. Podle toho použije se shora daných předpisů na právní poměr mezi oprávněným a vlastníkem.

§ 522

Vlastník podrží v každém případě právo, aby nakládal všemi částmi domu, které nepatří k vlastnímu bytu; také nesmí mu býti znesnadněn potřebný dohled na jeho dům.

Žalobní právo v příčině služebností.

§ 523

Vzhledem k služebnostem je dvojitý žalobní právo. Proti vlastníkovu může býti právo služebnosti tvrzeno; nebo vlastník může si stěžovati, že si někdo služebnost osobuje. V prvním případě musí žalobce dokázati nabytí služebnosti, nebo alespoň držbu její jakožto věcného práva, v druhém případě, že si někdo služebnost k jeho věci osobuje.

Zánik služebnosti. Všeobecně.

§ 524

Služebnosti zanikají vůbec tak, jak se podle třetí a čtvrté hlavy třetího dílu vůbec zrušují práva a závazky.

Zvláštní nařízení při jejich zániku:

a) zánikem služebného nebo panujícího pozemku;

§ 525

Zkárou služebného nebo panujícího pozemku sice staví se služebnost; jakmile však pozemek nebo budova jest opět uvedena v předešlý stav, nabude služebnost zase své dřívější moci.

b) spojením;

§ 526

Spojí-li se vlastnictví služebného a panujícího pozemku v jedné osobě, zaniká služebnost sama sebou. Bude-li však později jeden z těchto spojených pozemků opět zcizen, aniž byla služebnost mezi tím ve veřejných knihách vymazána; je nový držitel panujícího pozemku oprávněn služebnost vykonávati.

c) uplynutím času.

§ 527

Mohlo-li býti majiteli služebnosti známo z veřejných knih nebo jinak, že právo toho, kdo služebnost zřídil, je jen dočasné, nebo že je čas, na který služebnost byla omezena, zaniká uplynutím tohoto času služebnost sama sebou.

§ 528

Služebnost, která byla někomu propůjčena až do doby, kdy třetí osoba dosáhne určitého stáří, zanikne teprve v určený čas, třebaž třetí osoba zemřela před tímto stářím.

Zánik osobních služebností zvláště.

§ 529

Osobní služebnosti končí smrtí. Byly-li výslovně rozšířeny na dědice, jsou jimi v pochybnosti míněni jen první dědicové zákonní. právo propůjčené rodině přechází však na všechny její členy. Osobní služebnost nabytá obcí nebo jinou právnickou osobou trvá potud, pokud trvá tato právnická osoba.

Nepoužitelnost na stálé důchody

§ 530

Stálé roční důchody nejsou osobní služebností a mohou se tedy podle své povahy na všechny nástupce převáděti.

Hlava osmá.

O právu dědickém

Pozůstalost

§ 531

Souhrn práv a závazků zemřelého, pokud se nezakládají na poměrech pouze osobních, nazývá se jeho pozůstalostí.

Dědické právo a dědictví.

§ 532

Výlučné právo ujmouti se držby celé pozůstalosti nebo její poměrné části (např. poloviny, třetiny) nazývá se právem dědickým. Jest to věcné právo, které účinkuje proti každému, kdo by si chtěl osobovati pozůstalost. Komu náleží právo dědické, nazývá se dědicem, a pozůstalost ve vztahu k dědici nazývá se dědictvím.

Právní důvod dědického práva.

§ 533

Dědické právo zakládá se na vůli zůstavitelově, vyjádřené podle zákonného předpisu; na smlouvě dědické podle zákona přípustné (§ 602); nebo na zákoně.

§ 534

Uvedené tři způsoby dědického práva mohou také trvati vedle sebe, takže poměrný díl pozůstalosti přináleží jednomu z dědiců podle poslední vůle, druhému podle smlouvy a třetímu podle zákona.

Rozdíl mezi dědictvím a odkazem.

§ 535

Je-li na někoho pamatováno nikoli takovýmto poměrným dílem celé pozůstalosti, nýbrž jen jednotlivou věcí, jednou nebo několika věcmi určitého druhu, částkou nebo právem, nazývá se to, čím je pamatováno, odkazem (legátem), i kdyby to dle hodnoty bylo největší částí pozůstalosti, a ten, komu to bylo zůstaveno, nebude posuzován jako dědic, nýbrž jen jako odkazovník (legatář).

Doba dědického nápadu.

§ 536

Dědické právo nastupuje teprve po smrti zůstavitelově. Zemře-li domnělý dědic před zůstavitelem, nemůže ani na svoje dědice převést dědické právo, jehož sám dosud nenabyl.

§ 537

Přečkal-li dědic zůstavitele, přechází dědické právo na jeho dědice i před tím, než se dědictví ujal, jako jiná volně zděditelná práva, jestli jinak ještě nezaniklo zřeknutím se nebo jiným způsobem.

Dědická způsobilost.

§ 538

Kdo jest oprávněn nabývatí majetku, může zpravidla také dědití. Zřekl-li se někdo vůbec práva něčeho nabývatí nebo zřekl-li se někdo platně nabytého dědictví, pozbyl tím dědictvého práva vůbec nebo práva k určitému dědictví.

§ 539

Pokud jsou způsobilé dědití duchovní obce nebo jejich členové, ustanovují předpisy politické.

Příčiny nezpůsobilosti.

§ 540

Kdo se proti zůstavitelovi dopustil zločinu, jest potud dědictvého práva nehoden, pokud z okolností nevychází najevo, že mu zůstavitel odpustil.

§ 541

Potomci toho, kdo se stal nehodným dědictvého práva, jsou při zákonné posloupnosti dědictvé povoláni k dědictvé posloupnosti na jeho místě, i když přežil zůstavitele.

§ 542

Kdo zůstavitele k projevení poslední vůle donutil nebo podvodným způsobem svedl, překazil prohlášení nebo změnu poslední vůle, nebo potlačil poslední pořízení, které od něho bylo již zřízeno, je z dědictvého práva vyloučen a zodpovídá za veškerou škodu, která tím byla přivoděna třetí osobě.

§ 543

Osoby, které se k cizoložství nebo krvesmilství na soudě doznaly nebo byly usvědčeny, jsou vzájemně vyloučeny z dědictvého práva na základě prohlášení poslední vůle.

§ 544

Pokud pozbývají dědictvého práva osoby v zemi narozené, které opustily svoji vlast nebo vojenskou službu bez řádného dovolení, ustanovují nařízení politická.

Dle které doby jest posuzovati způsobilost.

§ 545

Dědictvá způsobilost řídí se jen podle doby skutečného nápadu dědictví. Touto dobou je zpravidla smrt zůstavitelova (§ 703).

§ 546

Později získaná způsobilost dědická neposkytuje práva odejmouti jiným, co jim již právoplatně napadlo.

Účinek přijetí dědictví.

§ 547

Dědic, jakmile dědictví přijal, představuje se zřetelem k němu zůstavitele. Vůči třetí osobě považují se oba za osobu jedinou. Před přijetím od dědice hledí se na pozůstalost tak, jako kdyby dosud byla državou zemřelého.

§ 548

Závazky, které by byl měl zůstavitel plniti ze svého jmění, přejímá jeho dědic. Peněžité tresty, zákonem stanovené, k nimž zemřelý nebyl ještě odsouzen, nepřecházejí na dědice.

§ 549

K břemenům váznoucím na dědictví náležejí také náklady na pohřeb, přiměřený místní zvyklosti, stavu a jmění zemřelého.

§ 550

Několik dědiců pokládá se vzhledem k jejich společnému právu dědickému za osobu jedinou. V této vlastnosti ručí před soudním odevzdáním (přiřknutím) dědictví všichni za jednoho a jeden za všechny. Pokud jest jim po provedeném odevzdání ručiti, ustanovuje se v hlavě, jednající o přejímání dědictví.

Zřeknutí se dědického práva.

§ 551

Kdo může platně nakládati svým právem dědickým, je také oprávněn předem se ho zřící smlouvou se zůstavitelem. K platnosti smlouvy jest třeba notářského spisu nebo zápisu v soudním protokolu. Nebylo-li smluveno nic jiného, působí takové zřeknutí se i vůči potomkům.

Hlava devátá.

O projevení poslední vůle vůbec a o závětech zvláště

Projev poslední vůle

§ 552

Pořízení, kterým zůstavitel zůstavuje jedné nebo několika osobám pro případ smrti odvolatelně svoje jmění nebo jen část, nazývá se posledním pořízením.

Náležitosti: I. vnitřní forma.

§ 553

Je-li v posledním pořízení ustanoven dědic, nazývá se toto závětí; obsahuje-li však pouze jiná opatření, nazývá se dovětkem.

Přidělení dědictví:

a) je-li jen jeden dědic;

§ 554

Ustanovil-li zůstavitel jediného dědice bez určení podílu, neomeziv jej na díl pozůstalosti, dostane se mu pozůstalosti celé. Byl-li však jedinému dědici vyměřen toliko poměrný díl dědický, případnou ostatní díly dědicům zákonným.

b) je-li jich několik bez rozdělení;

§ 555

Bylo-li ustanoveno několik dědiců a nebylo-li předepsáno nějaké rozdělení, rozdělí se rovným dílem.

c) jsou-li všichni s určitými podíly;

§ 556

Je-li několik dědiců ustanoveno a to tak, že všem jsou určeny dědické podíly, které však celku nevyčerpávají, případnou ostatní díly dědicům zákonným. Povolal-li však zůstavitel dědice k celé pozůstalosti, nemají zákonní dědicové nároku, byť i byl zůstavitel něco přehlédl při výpočtu částek nebo při uvádění kusů dědictví.

d) jsou-li ustanoveni jedni s podíly, druhí bez podílů.

§ 557

Jestliže mezi několika ustanovenými dědici jedněm se vyměří určitý díl (např. třetina, šestina), druhým pak nic určitého, dostane se těmto ostatku pozůstalosti rovným dílem.

§ 558

Nezbude-li nic, srazí se poměrně se všech určených podílů pro dědice, ustanoveného bez určení podílu, tolik, aby se mu dostalo rovného podílu s tím, jemuž bylo zůstaveno nejméně. Jsou-li podíly dědiců stejně veliké, odvedou pro dědice ustanoveného bez určení podílu tolik, aby se mu dostalo podílu s nimi stejného. Ve všech ostatních případech, kdy zůstavitel se přepočítal, budiž dělení provedeno tak, aby vůle zůstavitelova splněna byla pokud možno nejlépe v poměru k tomu, co bylo vyjádřeno o celku.

Kteří dědicové se pokládají za jednu osobu.

§ 559

Vyskytnou-li se mezi povolanými dědici takové osoby, z nichž některé musily by se pokládati při zákonné posloupnosti vůči ostatním za osobu jedinou (např. děti bratrovy vůči bratru zůstavitelovu), budou i při dělení podle závěti pokládány za osobu jedinou. Spolek, obec, souhrn osob (např. chudí) bude vždy čítán za osobu jedinou.

Právo přírůstku.

§ 560

Jestliže všichni dědicové povoláni jsou k dědictví bez určení podílů anebo všeobecným výrazem, znamenajícím rovné podělení, a jestliže některý z dědiců nemůže nebo nechce svého dědického práva užíti, přibude uvolněný podíl ostatním ustanoveným dědicům.

§ 561

Je-li jeden nebo několik dědiců ustanoveno s určením dědického podílu, jeden nebo několik bez určení, přibude uvolněný podíl jen jednomu nebo několika ještě zbývajícím dědicům, kteří jsou ustanoveni bez podílu.

§ 562

Dědicovi, ustanovenému k určitému podílu, nepřísluší v žádném případě právo přírůstku. Není-li tedy dědice ustanoveného bez určení podílu, nepřibude uvolněný podíl dědický zbývajícím ještě dědicům, povolanému s určitým podílem, nýbrž dědicům zákonným.

§ 563

Komu se dostane uvolněného podílu dědického, na toho přejdou i břemena s ním spojená, pokud se neomezují na úkony ustanoveného dědice.

Projev musí býti rozvážný, určitý a svobodný.

§ 564

Zůstavitel musí sám dědice ustanoviti, nesmí jeho jmenování přenechatí výroku třetí osoby.

§ 565

Vůle zůstavitele musí býti projevna určitě, nikoli pouhým přitakáním k návrhu, jenž mu byl učiněn, musí býti projevna ve stavu úplné přičetnosti, s rozvahou a vážně, bez donucení, bez podvodu a bez podstatného omylu.

Příčiny nezpůsobilosti činiti poslední pořízení:

1. nedostatek zdravého rozumu;

§ 566

Dokáže-li se, že prohlášení stalo se ve stavu zuřivosti, šílenosti, blbosti nebo opilství, jest neplatné.

§ 567

Tvrdí-li se, že zůstavitel, který pozbyl užívání rozumu, byl v době posledního pořízení úplně při smyslech, třeba tvrzení to prokázati, znalci nebo vrchnostenskými osobami, kteří řádně vyšetřili duševní stav zůstavitelův, nebo jinými spolehlivými důkazy.

2. prohlášení za marnotratného; pokud;

§ 568

Soudně prohlášený marnotratník může v poslední vůli pořizovati jen o polovině svého majetku, druhá polovina připadne dědicům zákonným.

3. nedostatek věku;

§ 569

Nedospělí nejsou způsobilí pořizovati. Nezletilí, kteří nedokončili ještě osmnáctého roku, mohou pořizovati jen ústně před soudem. Soud musí se snažiti, aby se přiměřeným šetřením přesvědčil, že projev poslední vůle stal se svobodně a s rozvahou. O pořízení sepíše se zápis a k němu se připojí, co šetřením vyšlo najevo. Po dokončení osmnáctého roku lze pořizovati bez jakéhokoliv omezení.

4. podstatný omyl;

§ 570

Podstatný omyl zůstavitelův činí pořízení neplatným. Omyl jest podstatným, zmýlil-li se zůstavitel v osobě, na niž chtěl něčím pamatovati, nebo ve věci, kterou chtěl odkázati.

§ 571

Ukáže-li se, že obmyšlená osoba nebo odkázaná věc byla jen nesprávně pojmenována nebo popsána, jest ustanovení platno.

§ 572

Také tehdy, ukáže-li se pohnutka zůstavitelem uvedená mylnou, jest ustanovení platno, leč by se dalo dokázati, že vůle zůstavitelova spočívala výhradně jen na této omylné pohnutce.

5. řeholní sliby;

§ 573

Řeholníci nejsou zpravidla oprávněni činiti poslední pořízení; dosáhl-li však řád zvláštního povolení, že jeho členové mohou poslední pořízení činiti; byly-li řeholní osoby ze slibů propuštěny; vystoupily-li ze svého stavu, protože jejich řád, ústav nebo klášter byl zrušen; nebo, zaujímají-li takové postavení, že podle politických nařízení nepokládají se již za příslušníky řádu, ústavu nebo kláštera, nýbrž mohou nabývati úplného vlastnictví; jest jim dovoleno prohlášením poslední vůle o něm pořizovati.

6. těžký kriminální trest;

§ 574

Zločinec, který byl odsouzen k trestu smrti, nemůže ode dne ohlášeného mu rozsudku, byl-li však odsouzen k trestu nejtěžšího nebo těžkého žaláře, pokud jeho trest trvá, učiniti platné prohlášení poslední vůle.

Doba platnosti pořízení.

§ 575

Právoplatné prohlášení poslední vůle nemůže pozbyti platnosti následkem překážek, které nastanou později.

§ 576

Je-li poslední pořízení neplatno od původu, nenabude platnosti, zanikne-li překážka později. Nebude-li v takovém případě učiněno nové pořízení, nastane zákonné právo dědické.

II. vnější forma posledních pořízení;

§ 577

Pořizovati lze mimosoudně nebo před soudem, písemně nebo ústně, písemně pak před svědky nebo bez nich.

1. mimosoudních písemných;

§ 578

Kdo chce pořizovati písemně a beze svědků, musí napsati závěť nebo dovětek vlastní rukou a vlastnoručně podepsati svým jménem. Připojení dne, roku a místa, kde byla poslední vůle zřízena, není sice nutno, ale je radno pro zamezení sporů.

§ 579

Poslední vůli, kterou dal zůstavitel napsati osobou jinou, musí vlastnoručně podepsati. Rovněž musí před třemi způsobilými svědky, z nichž alespoň dva musí býti současně přítomni, výslovně prohlásiti, že spis obsahuje jeho poslední vůli. Konečně musí se také svědkové podepsati s doložkou, která poukazuje na jejich svědecké poslání, buď uvnitř nebo zevně, ale vždy na listině samé a nikoli snad na obálce. Není třeba, aby svědek znal obsah závěti.

§ 580

Zůstavitel, který nemůže psáti, musí splně náležitosti, předepsané v paragrafu předchozím, připojiti vlastnoruční znamení ruky na místě podpisu a to za přítomnosti všech tří svědků. K usnadnění důkazů, kdo je zůstavitelem, jest také opatrné, aby jeden ze svědků jako podpisovatel připojil jméno zůstavitelovo.

§ 581

Nemůže-li zůstavitel čísti, jest nutno, aby si dal listinu přečísti jedním ze svědků za přítomnosti druhých dvou svědků, kteří nahlédli do jejího obsahu, a aby potvrdil, že táž shoduje se s jeho vůlí. Pisatel poslední vůle může vždy býti zároveň svědkem, ale nemůže-li zůstavitel čísti, je vyloučen z předčítání písemnosti.

§ 582

Zůstavitelovo pořízení, učiněné se vztahem k nějakému lístku nebo k nějakému spisu, má jen tehdy účinek, když takový spis jest opatřen všemi náležitostmi nutnými ku platnosti poslední vůle. Jinak lze takových písemných poznámek, ku kterým zůstavitel poukázal, použití jen k vysvětlení jeho vůle.

§ 583

Zpravidla platí jeden a týž spis jen pro jediného zůstavitele. Výjimka, hledíc k manželům, obsažena je v hlavě o manželských smlouvách.

§ 584

Zůstavitel, který nemůže nebo nechce zachovati formálnosti pro písemnou závěť nutné, může zříditi ústní závěť.

2. mimosoudních, ústních;

§ 585

Kdo pořizuje ústně, musí prohlásiti svoji poslední vůli vážně před třemi způsobilými svědky, kteří současně jsou přítomni a jsou s to potvrditi, že nepříhodil se v osobě zůstavitelově podvod nebo omyl. Není sice nezbytné, ale jest opatrné, aby svědkové buď všichni společně nebo každý zvláště zůstavitelův projev pro usnadnění paměti buď sami si zaznamenali anebo dali pokud možno nejdříve zaznamenati.

§ 586

Poslední pořízení ústní musí býti na žádost kohokoli, jenž má na tom zájem, potvrzeno shodnou přísežnou výpovědí těchto tří svědků nebo, kdyby jeden z nich nemohl býti přísežně vyslechnut, alespoň ostatních dvou, jinak jest toto poslední pořízení bez účinku (§ 601).

3. soudních.

§ 587

Zůstavitel může pořizovati také písemně nebo ústně před soudem. Písemné pořízení musí býti zůstavitelem alespoň vlastnoručně podepsáno a soudu osobně odevzdáno. Soud jest povinen upozorniti zůstavitele, že musí býti připojen jeho vlastnoruční podpis, pak soudně zapečetiti písemnost a poznamenati na obálce, či poslední vůle jest v ní obsažena. O jednání tom sepíše se protokol a písemnost se soudně uchová, o čemž se vydá stvrzenka.

§ 588

Chce-li zůstavitel svoji vůli projevit ústně, pojme se prohlášení v protokol a ten se pak stejně zapečetěný uschová, jak bylo uvedeno v paragrafu předchozím o písemném pořízení.

§ 589

Soud, který přijímá písemné nebo ústní prohlášení poslední vůle, musí se skládati nejméně ze dvou přísežných úředních osob soudních, z nichž jedné v místě, kde se prohlášení přijímá, přísluší úřad soudcovský. Svědectví druhé soudní osoby mimo soudce mohou nahraditi také dva jiní svědci.

§ 590

V případě nutnosti mohou se zprvu uvedené osoby odebrati do bytu zůstavitelova, jeho poslední vůli písemně nebo ústně přijmouti a pak jednání pojmouti v protokol s připojením dne, roku a místa.

Svědkové nezpůsobilí při posledních pořízeních.

§ 591

Osoby nemající 18 let, smyslů zbavení, slepí, hluchí nebo němí, pak ti, kdož nerozumějí jazyku zůstavitelovu, nemohou býti svědky posledních pořízení.

§ 592

zrušen

§ 593

zrušen

§ 594

Dědic nebo odkazovník jest nezpůsobilým svědkem vzhledem k tomu, co se mu zůstavuje, a právě tak jeho manžel, rodiče, děti, sourozenci nebo osoby ve stejném stupni sešvakřené a placení domácí pomocníci. Aby ustanovení bylo platno, musí býti zůstavitelem vlastnoručně napsáno nebo potvrzeno třemi svědky, odlišnými od obmyšlených osob.

§ 595

Zůstavuje-li zůstavitel něco tomu, kdo poslední vůli píše, nebo jeho manželu, dětem, rodičům, sourozencům nebo osobám, které jsou ve stejném stupni sešvakřeny, jest pořízení zbaviti pochybnosti způsobem uvedeným v paragrafu předešlém.

§ 596

Co se nařizuje o nepředpojatosti a způsobilosti svědkově, aby zůstavitelova osoba byla nepochybnou, toho jest užití také u soudních osob, které poslední vůli přijímají.

O úlevách při posledních pořízeních.

§ 597

Při posledních pořízeních, která se učiní za námořské plavby a v místech, kde panuje mor nebo jiné podobné nákazy, jsou způsobilými svědky i osoby, které dosáhly roku čtrnáctého.

§ 598

K těmto posledním pořízením s úlevami požadují se jen dva svědci, z nichž jeden může psáti závěť. Při nebezpečí nákazy není ani třeba, aby byli oba současně přítomni.

§ 599

Poslední pořízení s úlevami pozbývají své platnosti uplynutím šesti měsíců od doby, kdy plavba nebo nákaza skončila.

§ 600

Úlevy vojenských závětí obsaženy jsou ve vojenských zákonech.

Neplatnost bezforemních posledních pořízení.

§ 601

Neplatno jest poslední pořízení, jestliže zůstavitel zanedbal některou z náležitostí zde předepsaných a nikoli výslovně pouze doporučených jako opatrnost.

Dědické smlouvy jsou platny jen mezi manžely.

§ 602

Smlouvy dědické o celé pozůstalosti nebo o poměrném jejím dílu mohou býti platně sjednány jen mezi manžely. Ustanovení o tom jsou v hlavě o smlouvách svatebních.

O darování na případ smrti.

§ 603

Pokud darování na případ smrti považovati jest za smlouvu nebo za poslední vůli, ustanovuje se v hlavě o darování.

Hlava desátá.

O dědictví náhradních a o svěřenstvích

Náhradnictví obecné.

§ 604

Každý zůstavitel může pro případ, že ustanovený dědic dědictví nenabude, povolati jiného, a když ani ten ho nenabude, druhého, a ve stejném případě třetího nebo také ještě několik náhradných dědiců. Toto ustanovení nazývá se náhradnictvím obecným. Ten, kdo je povolán v řadě nejbližší, stane se dědicem.

§ 605

Ustanovil-li zůstavitel z uvedených případů, kdy ustanovený dědic dědití nemůže, nebo dědití nechce, pouze jeden, jest druhý případ vyloučen.

Práva z něho.

§ 606

Břemena, uložena dědici, vztahují se také na náhradního dědice, vstupujícího na jeho místo, pokud nejsou omezena na osobu dědicovu buď výslovně vyjádřenou vůlí nebo povahou okolností.

§ 607

Byli-li vzájemně povoláni k náhradnictví spoludědicové sami, předpokládá se, že zůstavitel rozšíření chtěl podíly, vyměřené při ustanovení dědiců, také na náhradnictví. Povolá-li se však k náhradnictví kromě spoludědiců ještě někdo jiný, přibude uvolněný dědický podíl všem rovným dílem.

Svěřenské.

§ 608

Zůstavitel může svému dědici uložiti za povinnost, aby dědictví, které přijal, přenechal po své smrti nebo v jiných určitých případech druhému ustanovenému dědici. Toto opatření nazývá se náhradnictvím svěřenským. V náhradnictví svěřenském obsaženo jest mlčky náhradnictví obecné.

Pokud smějí rodiče určití náhradníky svým dětem.

§ 609

Také rodiče mohou svým dětem ustanovit dědice nebo náhradníka, ba i v případě, jsou-li tyto nezpůsobilé činit závěť, toliko vzhledem ke jmění, které jim zůstávají.

Mlčky učiněné svěrenské náhradnictví.

§ 610

Zakázal-li zůstavitel dědici, aby nečinil posledního pořízení o tom, co mu zůstává, jest to svěrenské náhradnictví a dědic jest povinen, co bylo zůstaveno, uchovati pro svoje zákonné dědice. Zákaz neprodávati věc nevylučuje práva o ní pořídit.

Omezení svěrenského náhradnictví.

§ 611

Řada, ve které mají po sobě následovati dědicové svěrenští, není nikterak omezena, jsou-li všichni zůstavitelovými současnými; může se vztahovati na třetího, čtvrtého a ještě další.

§ 612

Nejsou-li to současníci, nýbrž takoví náhradní dědicové, kteří v době zřízení závěti ještě nejsou zrozeni, může se svěrenské náhradnictví vzhledem k peněžitém částkám a k jiným movitým věcem vztahovati až na stupeň druhý. Se zřetelem k nemovitým statkům platí jen pro stupeň první, při určování stupňů se však počítá jen ten náhradní dědic, který nabyt držby dědictví.

Práva dědicova při svěrenském náhradnictví.

§ 613

Dokud nenastane případ svěrenského náhradnictví, náleží povolanému dědici omezené vlastnické právo s právy a závazky poživatele.

Výklad náhradnictví.

§ 614

Je-li náhradnictví neurčitě vysloveno, budiž vykládáno tak, aby dědicova svoboda nakládati vlastnictvím byla co nejméně omezena.

Způsoby zániku náhradnictví obecného a svěřenského.

§ 615

Obecné náhradnictví zanikne, jakmile ustanovený dědic nastoupil dědictví; svěřenské náhradnictví zanikne, nezbývá-li již žádný z povolaných dědiců náhradních, nebo přestane-li případ, pro který bylo zřízeno.

Pokud nelze míti za to, že vůle zůstavitelova byla jiná, přechází právo svěřenského dědice i tehdy na jeho dědice (§ 537), když se nedožije uskutečnění případu náhradnictví.

§ 616

Zejména pozbude své moci svěřenské náhradnictví (§§ 608-609), ustanovené nepřičetnému, dokáže-li se, že v době svého posledního pořízení byl úplně přičetným, anebo jestliže soud mu pro nabyté užívání rozumu vyhradil volnou správu jmění, a náhradnictví neožije, kdyby pro návrat choroby byl dán znovu pod opatrovníka a v mezidobí neučinil posledního pořízení.

§ 617

Náhradnictví, které zůstavitel ustanovil svému dítěti v době, kdy nemělo potomstva, zanikne, zanechalo-li toto dítě potomky způsobilé dědit.

Svěřenství.

§ 618

zrušen

§ 619

zrušen

§ 620

zrušen

§ 621

zrušen

§ 622

zrušen

§ 623

zrušen

§ 624

zrušen

§ 625

zrušen

§ 626

zrušen

§ 627

zrušen

§ 628

zrušen

§ 629

zrušen

§ 630

zrušen

§ 631

zrušen

§ 632

zrušen

§ 633

zrušen

§ 634

zrušen

§ 635

zrušen

§ 636

zrušen

§ 637

zrušen

§ 638

zrušen

§ 639

zrušen

§ 640

zrušen

§ 641

zrušen

§ 642

zrušen

§ 643

zrušen

§ 644

zrušen

§ 645

zrušen

Rozdíl mezi svěřenstvím a nadacemi.

§ 646

Od náhradnictví a svěřenství rozeznávají se nadace, jimiž se příjmy z jistin, pozemků nebo práv určují na všechny budoucí časy ústavům obecně užitečným, jako: na duchovní prebendy, školy, nemocnice, chudobince; nebo k výživě určitých osob. Předpisy o nadacích obsaženy jsou v nařízeních politických.

Hlava jedenáctá.

O odkazech

Kdo, jak a komu může odkázati;

§ 647

K platnosti odkazu (§ 535) jest nutno, aby byl zůstaven platným posledním pořízením od způsobilého zůstavitele osobě, která je způsobilá dědit.

§ 648

Zůstavitel může také jednomu nebo několika spoludědicům předem určit odkaz; vzhledem k tomuto buďtež posuzování jen jako odkazovníci.

a koho lze obtížit tím, aby odkaz zapravil.

§ 649

Odkazy připadají zpravidla k tíži všem dědicům dle poměru jejich dědického podílu, i v tom případě, byla-li odkázána věc, patřící jednomu spoludědici. Přes to záleží na zůstaviteli, chce-li zvláště přikázati odevzdání odkazu jednomu spoludědici nebo i odkazovníku.

§ 650

Odkazovník nemůže se vzepříti úplnému splnění dalšího, jemu uloženého odkazu, z důvodu, že přesahuje hodnotu odkazu, jemu zůstaveného. Nepřijme-li však odkazu, jest povinen ten, komu odkaz připadne, vzít na se příkaz nebo přenechat odkaz, který mu připadl, odkazovníku, jenž naň jest poukázán.

§ 651

Zůstavitel, který pamatoval odkazem na určitou skupinu lidí, jako: na příbuzné, služebné nebo chudé, může ponechat dědici nebo třetí osobě rozdělení, kterým z těchto osob a co každé má připadnouti. Neurčil-li zůstavitel o tom ničeho, zůstává volba vyhrazena dědici.

Náhradnictví při odkazech.

§ 652

Zůstavitel může při odkaze ustanoviti náhradnictví obecné nebo svěřenské; při tom se použije předpisů ustanovených v hlavě předchozí.

Předměty odkazu.

§ 653

Odkázati lze vše, co jest v obecném obchodě: věci, práva, práce a jiná konání, jež mají nějakou hodnotu.

§ 654

Jsou-li odkázány věci, které sice jsou v obecném obchodě, ale jež držeti odkazovník jest osobně nezpůsobilý, nahradí se mu jejich řádná cena.

Všeobecné vykládací pravidlo při odkazech.

§ 655

Slova chápou se i při odkazech ve svém obvyklém významu, leč by se dokázalo, že zůstavitel navykl si s určitými výrazy spojovati zvláštní, sobě vlastní smysl; nebo, že by jinak odkaz neměl účinku.

Zvláštní předpisy o odkazu:

a) věci určitého druhu;

§ 656

Odkázal-li zůstavitel jednu nebo několik věcí určitého druhu, ale bez bližšího ustanovení, a je-li několik takových věcí v pozůstalosti, má volbu dědic. Musí však zvoliti kus, jehož odkazovník může použíti. Ponechá-li se odkazovníku, aby si z několika věcí jednu vzal nebo volil, může zvoliti i nejlepší.

§ 657

Odkázal-li zůstavitel výslovně jen ze svého vlastnictví jednu nebo několik věcí určitého druhu a nenajdou-li se vůbec věci tohoto druhu v pozůstalosti, pozbude odkaz svého účinku. Nenajdou-li se v určeném množství, musí se odkazovník spokojiti těmi, které tu jsou.

§ 658

Odkáže-li zůstavitel jednu nebo několik věcí určitého druhu nikoli výslovně ze svého vlastnictví, a nenajdou-li se takové věci v pozůstalosti, musí dědic opatřiti je odkazovníku v jakosti, jaká jest přiměřena jeho stavu a potřebám. Odkaz peněžité částky zavazuje dědice k její výplatě bez ohledu, zda hotové peníze v pozůstalosti jsou, či nikoli.

§ 659

Zůstavitel může také třetí osobě ponechati, aby zvolila, kterou z několika věcí má dostati odkazovník. Odmítne-li tato osoba, nebo zemřela-li před vykonanou volbou, určí odkaz soudní úřad, hledě ku stavu a k potřebě odkazovníkově. Toto soudní určení nastane také v případě, jestliže odkazovník zemřel před vyvolením, které mu bylo ponecháno.

b) odkaz věci určité;

§ 660

Odkaz určité věci, je-li v jednom nebo v různých ustanoveních opakován, nemůže býti od odkazovníka požadován zároveň v přirozeném odevzdání a v hodnotě. Jiné odkazy, byť i obsahovaly věc téhož druhu nebo touž částku, patří odkazovníku tolikráte, kolikráte byly opakovány.

§ 661

Odkaz jest neúčinný, jestliže odkázaný kus v době posledního pořízení byl již vlastnictvím odkazovníkovým. Nabyt-li ho později, zaplatí se mu řádná cena předmětu. Dostal-li jej však od zůstavitele sama, a to bezplatně, má se za to, že odkaz byl zrušen.

c) věci cizí;

§ 662

Neúčinný jest odkaz věci cizí, která nenáleží ani zůstaviteli ani dědici nebo odkazovníku, jenž ji má poskytnouti třetí osobě. Mají-li uvedené osoby na věci podíl nebo nárok, rozumí se odkaz jen tohoto nároku nebo podílu. Je-li odkázaná věc zastavena nebo zatížena, převezme příjemce také břemena, jež na ní váznou. Nařídí-li však zůstavitel výslovně, že má býti určitá věc cizí zakoupena a poskytnuta odkazovníku, kdežto vlastník nechce ji zciziti za cenu odhadní, zapraví se odkazovníku tato cena.

d) pohledávky;

§ 663

Odkaz pohledávky, kterou má zůstavitel vůči odkazovníku, zavazuje dědice, aby vrátil dlužní úpis, nebo, aby odkazovníku vyhotovil potvrzení, zprošťující jej dluhu a zadržených úroků.

§ 664

Odkáže-li zůstavitel někomu pohledávku, která mu náleží vůči třetí osobě, musí dědic přenechat pohledávku s úroky zadrženými a dále plynoucími odkazovníku.

§ 665

Odkaz dluhu, který má zůstavitel zaplatiti odkazovníku, má účinek, že dědic musí dluh, zůstavitelem určitě vyjádřený nebo odkazovníkem vykázaný, uznati a zaplatiti nejpozději ve lhůtě určené pro odevzdání ostatních odkazů, beze zření k výminkám nebo lhůtám, obsaženým v dlužním úpisu. Ale ohroženým věřitelům zůstavitelovým nemůže býti jeho uznání na újmu.

§ 666

Prominutí dluhu rozumí se jen u dluhů přítomných, nikoli i u těch, které vzniknou po zřízení odkazu. Promine-li se odkazem právo zástavní nebo rukojemství, neplyne z toho, že také dluh byl prominut. Prodlouží-li se lhůty platební, musí býti přes to úroky dále placeny.

§ 667

Je-li zůstavitel někomu dlužen částku a dokáže-li mu stejnou částku, nemá se za to, že odkazem chtěl dluh zapraviti. Dědic zaplatí částku v případě tomto dvakrát: jednou jako dluh a pak jako odkaz.

§ 668

Pod odkazem všech pohledávek přece se nerozumějí ani pohledávky z veřejných úvěrových papírů, ani jistiny váznoucí na nemovitém statku nebo pohledávky vznikající z práva věcného.

e) věna;

§ 669

Věno může býti odkázáno, buď aby manžel byl osvobozen od jeho vrácení, nebo aby dědic byl zavázán vrátiti manželce částku nebo věc, přinesenou jako věno, bez důkazu a bez srážky

nákladů, jež na ni byly vynaloženy. Platí tu předpisy, ustanovené pro jiné odkázané pohledávky.

§ 670

Odkáže-li zůstavitel třetí osobě neurčité věno, rozumí se tím beze zření k vlastnímu majetku jejímu takové věno, jaké by této osobě byl povinen zříditi otec podle svého stavu za prostředních poměrů majetkových.

§ 671

Odkáží-li rodiče dcerám věno, vpočte se toto do dědického podílu podle zákona nebo podle posledního pořízení, pokud výslovně nebylo prohlášeno za odkaz přednostní.

f) zaopatření; výchovy; nebo stravy;

§ 672

Odkaz zaopatření zahrnuje výživu, ošacení, byt a ostatní potřeby, a to doživotně, jakož i potřebné vyučování. To vše rozumí se také vychováním. Vychování končí zletilostí. Stravou rozumí se pokrmy a nápoje na dobu života.

§ 673

Není-li míra odkazů uvedených v předešlém paragrafu patrna z vůle zůstavitelovy, ať již projevené výslovně nebo mlčky dosavadní podporou, musí býti určena dle stavu, k němuž odkazovník přísluší nebo k jakému byl připraven zaopatřením, jehož se mu dostávalo.

g) svršků; domácího zařízení;

§ 674

Svršky (nábytkem) rozumějí se ty, kterých je třeba k slušnému používání bytu, domácím náradím nebo zařízením rozumí se, čeho je třeba k vedení domácnosti. Nástroje k provozu živnosti se tím nerozumějí, pokud to není jasněji vyjádřeno.

h) schránky;

§ 675

Byla-li někomu odkázána schránka, která tu není sama o sobě, nýbrž jest jen částí celku; má se zpravidla za to, že byly odkázány jen ty kusy, které se v ní při zůstavitelově smrti nalézají a k jejichž úschově byla schránka podle své povahy určena nebo zůstavitelem obvykle používána.

§ 676

Je-li však schránka movitou nebo aspoň věcí o sobě; má odkazovník nárok jen na schránku, nikoli také na věci v ní se nalézající.

§ 677

Byla-li odkázána skříň, skříňka nebo pokladnice se všemi věcmi v ní se nalézajícími; počítá se k tomu také zlato a stříbro, šperky a hotové peníze, ano i dlužní úpisy, které odkazovník zůstavitelovi vydal. Jiné dlužní úpisy nebo listiny, na kterých se zakládají pohledávky a práva zůstavitele, počítají se k tomu jen tehdy, když kromě nich není ve schránce nic jiného. K odkazu tekutých věcí náleží také nádoby určené k jejich odvážení.

i) klenotů, šperku nebo ozdoby;

§ 678

Klenoty rozumějí se zpravidla jen drahokamy a dobré perly; šperkem také nepravé kameny a cetky ze zlata nebo stříbra zhotovené nebo jimi potažené, které slouží k okrase osoby; a ozdobou to, čeho se kromě šperků, cetek a oděvu používá na okrášlení osoby.

§ 679

Odkaz zlata nebo stříbra zahrnuje tyto kovy zpracované i nezpracované, nikoli však ražené, ani to, co je jen částí nebo okrášlením jiného předmětu pozůstalostního, např. hodinky nebo krabička. Prádlo nepočítá se k oděvu a krajky k prádlu, nýbrž k ozdobě. Ekvipáží rozumějí se tažné koně a vůz, které byly určeny k pohodlí zůstavitelovu s postrojem k tomu náležejícím; nikoli také jezdecké koně a jezdecký postroj.

l) hotovosti;

§ 680

K hotovosti patří také veřejné úvěrové papíry, které v řádném oběhu nahrazují hotové peníze.

m) O pojmenování: děti;

§ 681

Slovem: děti, zahrnují se jen synové a dcery, jestliže zůstavitel něčím pamatoval na děti někoho jiného, pamatoval-li však na své vlastní děti, zahrnují se v to potomci, vstupující na jejich místo, kteří byli již zplozeni v době úmrtí zůstavitelova.

n) příbuzní;

§ 682

Odkaz, vyměřený bez bližšího určení pro příbuzné, poskytne se těm, kdož dle zákonné posloupnosti jsou nejbližší, a i při odkazech použije se pravidla, vysloveného shora v § 559 pro rozdělení dědictví mezi takové osoby, jež pokládají se za jedinou.

o) osoby služebné.

§ 683

Zanechal-li zůstavitel odkaz svým osobám služebným, označil-li je pouze služebným poměrem, má se za to, že má se ho odstatí těm, kdož byli v době jeho úmrtí ve služebném poměru. Přes to může býti v tomto případě jako v ostatních domněnka vyvrácena silnějšími důvody pro domněnku opačnou.

Den nápadu při odkazech.

§ 684

Odkazovník nabývá zpravidla (§ 699) hned po smrti zůstavitelově práva na odkaz pro sebe a pro své nástupce. Vlastnické právo k odkázané věci může však nabýti jen podle předpisů vydaných v páté hlavě o nabývání vlastnictví.

Den splatnosti.

§ 685

Odkaz jednotlivých kusů pozůstalostních a práv na ně se vztahujících, menší odměny pro služebné osoby a zbožné odkazy mohou býti požadovány ihned, jiné však teprve po roce od smrti zůstavitelovy.

§ 686

Je-li odkázán jednotlivý kus pozůstalostní, patří odkazovníku také úroky, od smrti zůstavitelovy plynoucí, užitky, které vzejdou, a každý jiný přírůstek. Naproti tomu přecházejí naň také všechna břemena, váznoucí na odkaze, ano i ztráta, jestliže se předmět odkázaný bez zavinění jiné osoby zmenší nebo úplně zmaří.

§ 687

Je-li někomu odkázána částka, splatná v opakujících se lhůtách, jako: po všechna léta, měsíce nebo podobně, nabývá odkazovník práva na celou dávku této lhůty, byť se i dožil jen počátku lhůty. Přes to může býti dávka požadována teprve, když lhůta prošla. První lhůta počíná plynouti úmrtním dnem zůstavitelovým.

Odkazovníkovo právo na zajištění.

§ 688

Ve všech případech, kdy věřitel jest oprávněn požadovati na dlužníku zajištění, může i odkazovník žádati zajištění svého odkazu. Jak se má státi vklad odkazu, aby vzniklo věcné právo, ustanoveno jest výše § 437.

Komu připadne uvolněný odkaz?

§ 689

Odkaz, jehož odkazovník přijmouti nemůže nebo nechce, případně náhradníkům (§ 652). Není-li náhradníka a je-li celým odkazem pamatováno na několik osob nedílně nebo výslovně rovnými díly, přibude podíl, jehož některý z nich nenabude, ostatním stejně jako dědictví spoludědicům. Kromě těchto dvou případů zůstane odkaz, jehož odkazovník neobdrží, v pozůstalosti.

Právo dědicovo, jestliže břemena vyčerpávají podstatu;

§ 690

Je-li celé dědictví vyčerpáno odkazy, nemůže dědic žádati více než náhradu za své náklady, své námaze. Nechce-li pozůstalost sám spravovati, musí žádati za ustanovení opatrovníka.

§ 691

Nelze-li z pozůstalostní podstaty uspokojiti všech odkazovníků, uspokojí se přede všemi ostatními odkaz zaopatření a odkazovníku náleží zaopatření ode dne dědického nápadu.

nebo dokonce převyšují.

§ 692

Nestačí-li pozůstalost k úhradě dluhů, jiných povinných výloh a k vyřízení všech odkazů, učiní se odkazovníkům poměrné srážky. Proto dědic není povinen zapraviti odkazy bez zajištění, dokud panuje takové nebezpečí.

§ 693

Jestliže však odkazovníci odkazy již přijali, provede se srážka podle hodnoty, kterou měl odkaz v době přijetí, a podle užitků, které byly z něho vyzískány. Přece však jest odkazovníku ještě vždy volno i po přijetí odkazu vyhnouti se přispění tím, že odkaz nebo shora uvedenou

hodnotu a vyzískané užitky vrátí podstatě; co do oprav nebo zhoršení jedná se s ním jako s poctivým držitelem.

O zákonných příspěvcích pro veřejné ústavy.

§ 694

Příspěvky, které zůstavitel určil podle politických předpisů v závěti k podpoře chudobinců, invalidoven a nemocnic a veřejného vyučování, nebud'ěž pokládány za odkazy; jsou státními platy, musí býti zapravovány i zákonnými dědici a nemohou býti posuzovány podle zásad soukromého práva, nýbrž jen podle politických nařízeních.

Hlava dvanáctá.

O omezení a zrušení poslední vůle

Zůstavitelovo právo omeziti nebo změnití svoji poslední vůli.

§ 695

Zůstavitel může svoje ustanovení omeziti výminkou, určením času, příkazem nebo projeveným úmyslem. Může také zrušiti svoji závět' nebo dovětek změnití nebo je zcela zrušiti.

Způsoby omezení poslední vůle;

1. Výminka.

§ 696

Výminkou se nazývá událost, od níž je nějaké právo odvislým. Výminka je jistivá nebo záporná, podle toho, vztahuje-li se na případ, že událost nastane, nebo na případ, že nenastane. Jest odkládací, má-li odkázané právo nabýti své působnosti teprve po jejím splnění; je rozvazovací, když odkázané právo zanikne při jejím splnění.

Předpisy:

a) o nesrozumitelných;

§ 697

Na zcela nesrozumitelné výminky hledí se tak, jako kdyby nebyly připojeny.

b) o nemožných nebo nedovolených;

§ 698

Ustanovení, kterým se někomu uděluje právo s nemožnou výminkou odkládací, jest neplatno, třeba by splnění výminky teprve později stalo se nemožným a nemožnost byla zůstaviteli známa. Na rozvazovací výminku nemožnou hledí se tak, jako kdyby nebyla připojena. To vše platí také o výminkách nedovolených.

c) o výminkách možných a dovolených;

§ 699

Jsou-li výminky možné a dovolené, lze práva na nich závislého nabýti jen přesným jejich splněním; ať již závisejí na náhodě, na vůli obdařeného dědice, odkazovníka, nebo třetí osoby.

d) o výmince, vylučující sňatek;

§ 700

Výminka, že dědic nebo odkazovník nemá vstoupiti v manželství, byť i po dosažené zletilosti, považuje se za nepřipojenou. Jen ovdovělá osoba, má-li jedno nebo více dětí, musí splniti výminku. Výminka, že dědic nebo odkazovník s určitou osobou nevstoupí v manželství, může býti platně uložena.

§ 701

Splnila-li se výminka v poslední vůli předepsaná již za života zůstavitelova; musí se její splnění po smrti zůstavitelově jen tehdy opakovati, když výminka pozůstává v jednání dědicově nebo odkazovníkově, které může jím býti opětováno.

Zda výminku dlužno vztahovati i na náhradníky;

§ 702

Výminka, uložená dědici nebo odkazovníku, bez výslovného projevu zůstavitelova, nebudiž vztahována na dědice nebo odkazovníka náhradního, povolaného zůstavitelem.

Účinek možné odkládací výminky.

§ 703

K nabytí toho, co bylo zůstaveno s výminkou odkládací, jest třeba, aby osoba, na níž bylo pamatováno, přežila splnění výminky a byla při jejím uskutečnění dědicky způsobilá.

2. Určení času

§ 704

Je-li nejisto, zda nastane či nenastane čas, na nějž zůstavitel omezil zůstavené právo, považuje se toto omezení za výminku.

§ 705

Je-li čas takového druhu, že nastati musí, přechází zůstavené právo, jako jiná nepodmíněná práva, i na dědice osoby, na niž bylo pamatováno, a jen odevzdání odloží se na určenou lhůtu.

§ 706

Bylo-li by zřejmo, že nikdy nemůže nastati doba vyměřená v posledním pořízení, bude určení tohoto času posuzováno jako připojení výminky nemožné. Jen stane-li se, že zůstavitel pravděpodobně toliko se zmýlil ve výpočtu času, určí se čas dle pravděpodobné vůle zůstavitelovy.

Právní poměr při výmince nebo určení času mezi osobou obmyšlenou a jejím nástupcem.

§ 707

Dokud právo dědicovo nebo odkazovníkovo zůstává odsunuto následkem nesplnění ještě výminky nebo nenastavšího ještě času, dotud panují v prvním případě mezi zákonnými a ustanovenými dědici a v druhém případě mezi dědicem a odkazovníkem tatáž práva a závazky co do zatímního držení a užívání dědictví nebo odkazu, jako při náhradnictví svěřenském.

§ 708

Komu se dostalo dědictví nebo odkazu se zápornou nebo rozvazovací výminkou anebo jen na určitý čas, má vůči tomu, komu dědictví nebo odkaz připadne, uskuteční-li se výminka nebo určený čas, tatáž práva a závazky, jaké náležejí dědici nebo odkazovníku vůči náhradníku svěřenskému (§ 613).

3. Příkaz.

§ 709

Zanechal-li zůstavitel někomu něco s příkazem, posunuje se tento příkaz jako rozvazovací výminka, že zůstavené má se zmařiti nesplněním příkazu (§ 696).

§ 710

Nelze-li příkazu přesně splniti, jest nutno se snažiti, aby alespoň přibližně, pokud možno, bylo mu vyhověno. Není-li ani to možno, podrží obtížená osoba to, čím bylo pamatováno, pokud z

vůle zůstavitelovy nevysvítá opak. Kdo sám se učinil neschopným splnití příkaz, pozbude toho, co mu bylo zůstaveno.

§ 711

Vyjádřil-li sice zůstavitel úmysl, k čemu určil, co zůstavil, ale neuložil-li to za povinnost, nelze nutiti obmyšlenou osobu, aby dle tohoto úmyslu použila, co bylo zůstaveno.

§ 712

Neplatno jest ustanovení, kterým zůstavitel svému dědici ukládá jednání nemožné nebo nedovolené s dodatkem, že, pokud nesplní příkazu, má poskytnouti odkaz třetí osobě.

O zrušení pořízení a to:

1. zřízením nového pořízení; závěti;

§ 713

Dřívější závěť zrušuje se pozdější platnou závětí nejen co do ustanovení dědice, nýbrž i co do ostatních ustanovení, pokud zůstavitel v pozdější zřetelně nevyjádřil, že dřívější má úplně nebo částečně zůstat. Tento předpis platí také tehdy, když se v pozdější závěti povolává dědic jen k části dědictví. Ostatek nepřipadne dědicům ustanoveným v dřívějších závětích, nýbrž dědicům podle zákona.

nebo dovětku;

§ 714

Pozdějším dovětkem, jichž může několik vedle sebe obstáti, zrušují se dřívější odkazy nebo dovětky jen potud, pokud s tímto jsou v odporu.

§ 715

Nelze-li rozhodnouti, která závěť nebo dovětek je pozdější, platí obě, pokud mohou vedle sebe obstáti, a použije se ustanovení daných v hlavě o společenství vlastnictví.

bez zřetele na dříve prohlášenou nezměnitelnost.

§ 716

Za nepřipojenou pokládá se doložka, připojená v závěti nebo dovětku, že neplatným má býti každé pozdější pořízení vůbec, nebo, nebude-li opatřeno určitou značkou.

2. odvoláním;

§ 717

Chce-li zůstavitel své pořízení zrušiti, aniž učiní nové, musí je výslovně odvolati buď ústně nebo písemně, anebo zničiti listinu.

§ 718

Odvolání může se platně státi jen v takovém stavu, v jakém je člověk způsobilým projevit poslední vůli. Soudně prohlášený marnotratník může platně odvolati svoji poslední vůli.

a) výslovným;

§ 719

Ústní odvolání posledního pořízení soudního nebo mimosoudního vyžaduje tolik a takových svědků, jací jsou nutní pro platnost ústní závěti; písemné odvolání však vyžaduje prohlášení psané a podepsané vlastnoručně zůstavitelem, nebo alespoň podepsané jím a svědky, potřebnými k písemné závěti.

§ 720

Zůstavitelovo ustanovení, kterým dědici nebo odkazovníku zakazuje s pohrůzkou ztráty nějaké výhody, aby neodporoval poslední vůli, nemá býti nikdy účinné tehdy, bude-li naříkána jen pravost nebo smysl prohlášení.

b) mlčky učiněným;

§ 721

Kdo ve své závěti nebo dovětku podpis prořízne; jej přetrhne nebo celý obsah vymaže, ten je zničí. Byla-li z několika stejně znějících listin zničena jen jedna; nelze z toho usuzovati na odvolání.

§ 722

Stala-li se zmíněná porušení listiny jen náhodou anebo ztratila-li se listina, neztrácí poslední vůle své účinnosti, prokáže-li se ovšem náhoda a obsah listiny.

§ 723

Zničil-li zůstavitel pozdější pořízení, dřívějšího písemného pořízení však neporušiv; nabude dřívější písemné pořízení opět platnosti. Dřívější pořízení ústní tím neoživne.

nebo c) předpokládaným.

§ 724

O odkaze předpokládá se, že byl odvolán, jestliže zůstavitel odkázanou pohledávku vymohl a vybral, jestliže někomu odkázanou věc zcizil a znovu nenabyl nebo, změnil-li ji takovým způsobem v jinou, že věc pozbyla své dřívější podoby a svého dřívějšího názvu.

§ 725

Zapravil-li však dlužník pohledávku z vlastního podnětu, stalo-li se zcizení odkazu na příkaz soudní, byla-li věc změněna bez svolení zůstavitelova, trvá odkaz.

3. zřeknutím se dědicovým.

§ 726

Nechce-li nebo nemůže-li pozůstalost přijmouti ani dědic ani náhradník, napadne dědické právo zákonným dědicům. Tito však jsou povinni uposlechnouti ostatních opatření zůstavitelových. Vzdají-li se i oni dědictví, považují se odkazovníci poměrně za dědice.

Hlava třináctá.

O zákonné posloupnosti dědické

Případy zákonné posloupnosti dědické.

§ 727

Posloupnost podle zákona nastane zúplna nebo z části, jestliže zemřelý nezanechal platného posledního pořízení, jestliže v témž nerozhodl o celém svém jmění, jestliže patřičně nepamatoval na osoby, jimž podle zákona byl povinen zanechat dědický díl, nebo nemohou-li či nechtějí-li ustanovení dědicové přijati dědictví.

§ 728

Není-li platného posledního pořízení, případně celá pozůstalost zemřelého zákonným dědicům. Je-li tu však platné poslední pořízení, případně jim jen ten dědický díl, který pořízením nebyl nikomu zůstaven.

Předpis pro případ zkrácení povinného dílu.

§ 729

Byla-li posledním pořízením zkrácena osoba, již podle zákonů byl zůstavitel povinen zanechat dědický díl, může se dovolávat předpisu zákona a soudně se domáhat dědického podílu, který jí přináležel podle ustanovení následující hlavy.

Zákonní dědicové:

1. Příbuzní původu manželského:

§ 730

Dědici podle zákona jsou především ti, kdo se zůstavitelem jsou nejbližší třídou příbuzní podle původu manželského. Třídy příbuzenství určují se následujícím způsobem.

Jejich třídy způsobilé dědit.

§ 731

K první třídě náležejí, kdož vzešli ze zůstavitele jako ze svého kmene, totiž: jeho děti a jejich potomci.

K druhé třídě náleží zůstavitelův otec a zůstavitelova matka s těmi, kdo pocházejí od jeho otce nebo matky, totiž jeho sourozenci a jejich potomci.

Ke třetí třídě náležejí dědové a báby se sourozenci rodičův a jejich potomci.

Ze čtvrté třídy jsou k dědické posloupnosti povolání toliko první pradědové a prabáby zůstaviteli.

1. třída: Děti;

§ 732

Má-li zůstavitel manželské děti prvého stupně, připadne jim celé dědictví, ať jsou rodu mužského nebo ženského, ať se narodily za života zůstavitelova nebo po jeho smrti. Několik dětí dělí se o dědictví rovným dílem. Vnuci z dosud žijících dětí a pravnucci z dosud žijících vnuků nemají práva na dědickou posloupnost.

§ 733

Zemřelo-li zůstavitelovo dítě před ním a je-li po něm jeden nebo několik vnuků: připadne podíl, který by byl náležel zemřelému dítěti, tomuto pozůstalému vnuku celý, nebo několika vnukům rovným dílem. Zemřel-li některý z těchto vnuků a zanechal-li pravnučky, rozdělí se právě tak podíl zemřelého vnuka mezi pravnučky stejným dílem. Jsou-li tu po některém

zůstaviteli ještě vzdálenější potomci, provede se dělení poměrně podle právě ustanoveného předpisu.

§ 734

Tímto způsobem dělí se pozůstalost nejen tehdy, když se vyskytnou vnuci po zemřelých dětech vedle dětí ještě žijících, nebo vzdálenější potomci vedle bližších potomků zůstavitelových, nýbrž i tehdy, když má se pozůstalost rozdělit jen mezi vnuky po různých dětech nebo mezi pravnuky po různých vnucích. Nemohou tedy nikdy vnuci, kteří zůstali po jednotlivém dítěti, a pravnuci, kteří zůstali po jednotlivém vnuku, at' jich jest mnoho nebo málo, dostati ani více ani méně, než by bylo dostalo zemřelé dítě nebo zemřelý vnuk, kdyby byli zůstali na živu.

2. třída: Rodiče a jejich potomci;

§ 735

Není-li tu nikoho, kdo by pocházel od sama zůstavitele, případně pozůstalost těm, kdož s ním jsou příbuzni v třídě druhé, totiž: jeho rodičům a jejich potomkům. Žijí-li dosud oba rodiče, přináleží jim celé dědictví rovným dílem. Zemřel-li některý z těchto rodičů, nastoupí v jeho právo pozůstalé jeho děti nebo potomci a polovina, která by zemřelému byla přináležela, rozdělí se mezi ně podle zásad, ustanovených v §§ 732-734 o dělení dědictví mezi děti a vzdálenější potomky zůstavitelovy.

§ 736

Zemřeli-li oba rodiče zůstavitelovi, dělí se polovina dědictví, která by připadla otci, mezi jeho pozůstalé děti a jejich potomky, druhá polovina však, která by patřila matce, mezi její děti a jejich potomky podle §§ 732-734. Není-li tu po těchto rodičích jiných dětí kromě zplozených oběma nebo jejich potomků, rozdělí se stejně o obě poloviny. Jsou-li tu však mimo ně také děti, které byly otcem nebo matkou nebo každým z nich zplozeny v jiném manželství, dostane se dětem od otce a matky společně zplozeným nebo jejich potomkům i se strany otcovy i se strany matčiny náležejícího jim podílu, rovného podílu sourozenců polorodých.

§ 737

Nezanechal-li některý ze zemřelých rodičů zůstavitelových ani dětí ani potomků, případně celé dědictví druhému, dosud žijícímu rodiči. Není-li ani tento na živu, rozdělí se celé dědictví mezi jeho děti a potomky podle zásad právě uvedených.

3. třída: Dědové a báby a jejich potomstvo;

§ 738

Zemřeli-li rodiče zůstavitelovi bez potomků, napadne dědictví třídě třetí, totiž: zůstavitelovým dědům a bábám a jejich potomstvu. Dědictví dělí se pak na dva stejné díly. Polovina náleží rodičům otcovým a jejich potomkům, druhá rodičům matčiným a jejich potomkům.

§ 739

Každá z těchto polovin dělí se rovným dílem mezi dědy a báby jedné a druhé strany, jsou-li oba dosud na živu. Je-li mrtev některý z dědů nebo bab, nebo jsou-li oba mrtvi na té či oné straně, rozdělí se polovina této straně připadající mezi děti a potomky těchto dědů a bab podle oněch zásad, podle nichž jest děliti ve druhé třídě celé dědictví mezi děti a potomky rodičů zůstavitelových (§§ 735-737).

§ 740

Jsou-li na straně otcovské nebo na straně mateřské děd i bába mrtvi a ani po dědici, ani po bábě této strany nezůstali potomci, pak připadne celé dědictví ještě žijícímu dědovi a bábě druhé strany, nebo po jejich smrti pozůstalým dětem a potomkům.

4. třída: Pradědové a prabáby.

§ 741

Jestliže úplně zanikla třída třetí, jsou k dědické posloupnosti podle zákona povoláni zůstavitelovi pradědové a prabáby. Dědům a bábám zůstavitelova otce připadá polovina dědictví, dědům a bábám matčiným druhá polovina. Obě dvojice těchto dědů a bab dělí se o každou polovici dědictví rovným dílem. Není-li již na živu jednotlivý člen této dvojice, připadne tomuto náležející osmina dědictví druhému členu této dvojice, je-li živ. Chybí-li jedna tato dvojice, jest k její čtvrtině povolána druhá dvojice téže rodičské strany zůstavitelovy. Nejsou-li tu dvojice jedné rodičské strany zůstavitelovy, jsou povolány k polovici pozůstalosti jim připadající dvojice druhé rodičské strany v tomtéž poměru, která jim napadá přímo.

§ 742

zrušen

§ 743

zrušen

§ 744

zrušen

§ 745

zrušen

§ 746

zrušen

§ 747

zrušen

§ 748

zrušen

§ 749

zrušen

§ 750

Je-li kdo se zůstavitelem příbuzný s více než jedné strany, má s každé strany totéž dědické právo, které mu náleží jako příbuznému s té které strany o sobě (§ 736).

Vyloučení vzdálenějších příbuzných.

§ 751

Na tyto čtyři třídy manželského příbuzenství omezuje se právo dědické posloupnosti vzhledem k volně zděditelnému jmění.

II. Zákonné právo dědické dětí legitimovaných.

§ 752

Děti, narozené mimo manželství a legitimované dodatečným sňatkem svých rodičů, jakož i ony, které mají zvláštní výhodu § 160 přes to, že při sňatku jejich rodičů byla tu překážka, mají také vzhledem k zákonné dědické posloupnosti práva dětí manželských s omezeními obsaženými v témž § 160 a v § 161.

§ 753

Dítěti nemanželskému, legitimovanému dobrodiním zákonodárcovým, náleží zákonné právo dědické k pozůstalosti otcově jen tehdy, bylo-li legitimováno na žádost otcovu, aby k volně zděditelnému jmění mělo stejná práva s dětmi manželskými.

III. Nemanželských dětí.

§ 754

Co se týče matky a příbuzných matčiných, mají děti nemanželské při zákonité dědické posloupnosti ku jmění volně zděditelnému stejná práva jako manželské. K pozůstalosti otcově a otcovských příbuzných nemají nemanželské děti žádné zákonité posloupnosti dědické.

IV. Osvojenců.

§ 755

Osvojenci mají při zákonné posloupnosti dědické ve volně zděditelném jmění toho, jenž je přijal za své, stejné právo jako děti manželské. Pokud se týče jeho příbuzných nebo manžela, bez jehož přivolení osvojení se stalo, nemají dědického práva. Podrží však dědické právo zákonné ke jmění svých přirozených rodičů a příbuzných (§ 183).

V. Dědické právo rodičů po dětech uvedených v §§ 752-754.

§ 756

Rodičům náleží k pozůstalosti jejich dětí legitimovaných nebo nemanželských, kterým se podle zákona uděluje zvláštní výhoda, totéž vzájemné právo, jaké těmto dětem bylo určeno k pozůstalosti jejich rodičů (§§ 752-754). Ku jmění dítěte, jež zůstalo nemanželským, náleží dědická posloupnost jen matce a jejím příbuzným. Otec a jeho příbuzní jsou z ní vyloučeni. Také osvojitelé nemají zákonného práva dědického k pozůstalosti osvojencově, tato případně podle zákonné posloupnosti dědické jeho příbuzným.

VI. Zákonné právo dědické manžela.

§ 757

Manžel, jenž zůstavitele přečká, jest zákonným dědicem čtvrtiny pozůstalosti vedle dětí zůstavitelových a jejich potomků, poloviny pozůstalosti vedle rodičů zůstavitelových a jejich potomků nebo vedle dědů a bab. Jsou-li tu vedle dědů a bab potomci zemřelého děda a báby, obdrží kromě toho manžel z druhé polovice dědictví díl, který by podle §§ 739 a 740 připadl potomkům zemřelého děda a báby. Ve všech případech započte se do dědického podílu manželova to, co mu náleží ze jmění zůstavitelova podle svatebních smluv nebo dědické smlouvy.

Není-li tu ani zákonných dědiců první a druhé třídy, ani děda a báby, obdrží manžel, který zůstal na živu, celé dědictví.

§ 758

Kromě dědického podílu náleží pozůstalému manželu jako přednostní odkaz movité věci, patřící k manželské domácnosti, vedle zůstavitelových dětí však toliko to, co je nutno pro jeho vlastní potřebu.

§ 759

Manžel z vlastní viny rozvedený nemá zákonného práva dědického, ani nároku na zákonný odkaz přednostní.

Obé jest pozůstalému manželu odepřeno i tenkrát, když zůstavitel podal již žalobu na rozluky nebo rozvod manželství z viny druhého a když se žalobě vyhová.

Pozůstalost bez dědiců.

§ 760

Není-li nikdo oprávněn k dědické posloupnosti nebo nenabude-li nikdo dědictví, připadne pozůstalost jako odúmrt' státu.

Odchyly od obecné dědické posloupnosti.

§ 761

Odchyly od zákonné posloupnosti dědické, o níž je v této hlavě ustanoveno, týkající se selských statků a pozůstalosti duchovních osob, jsou obsaženy v politických zákonech.

Hlava čtrnáctá.

O dílu povinném a o vpočtení do dílu povinného nebo dědického

Kterým osobám jakožto nepominutelným dědicům přináleží díl povinný.

§ 762

Osobami, na něž zůstavitel v posledním pořízení musí dědickým dílem pamatovati, jsou jeho děti a, není-li jich, jeho rodiče.

§ 763

Názvem děti rozumějí se podle obecného pravidla (§ 42) také vnuci a pravnuci, názvem rodiče všichni dědové a báby. Není rozdílu mezi mužským a ženským pohlavím, mezi manželským a nemanželským zrozením, jakmile by pro tyto osoby vzniklo právo a pořadí zákonné posloupnosti dědické.

V jaké částce.

§ 765

Jako povinný díl určuje zákon pro každé dítě polovinu toho, co by mu připadlo při dědické posloupnosti podle zákona.

§ 766

V řadě vzestupné náleží každému nepominutelnému dědici jakožto povinný díl třetina toho, co by dostal při dědické posloupnosti podle zákona.

a s jakými omezeními.

§ 767

Kdo se zřekl dědického práva, kdo jest podle předpisů obsažených v osmé hlavě z dědického práva vyloučen nebo po právu zůstavitelem vyděděn, nemá nároku na povinný díl a při vyměření jeho hledí se naň tak, jako kdyby ho vůbec nebylo.

Požadavky vydědění po právu.

§ 768

Dítě může býti vyděděno:

zrušeno

když nechalo zůstavitele bez pomoci v nouzi;

bylo-li pro zločin odsouzeno k žaláři doživotnímu nebo dvacetiletému;

vede-li vytrvale život, který se přičí veřejné mravnosti.

§ 769

Z těchto důvodů mohou býti také rodiče vyloučeni z povinného dílu, a zejména i tehdy, jestliže úplně zanedbali výchovu dítěte.

§ 770

Vůbec může býti nepominutelnému dědici posledním pořízením odňat povinný díl i pro takové činy, které činí dědice podle §§ 540-542 nehodným dědického práva.

§ 771

Příčina vydědění musí býti vždy dědicem dokázána, ať již zůstavitel ji vyjádřil či nikoliv, a odůvodněna slovy nebo smyslem zákona.

§ 772

Vydědění zrušuje se jen výslovným odvoláním, učiněným v zákonité formě.

§ 773

Je-li při velmi zadluženém nebo marnotratném nepominutelném dědici pravděpodobná obava, že by povinný díl, který mu přináleží, byl zcela nebo z největší části pro jeho děti ztracen, může mu býti zůstavitelem povinný díl odňat, ale jen tak, že bude zůstaven dětem tohoto nepominutelného dědice.

Jak má býti povinný díl zůstaven.

§ 774

Povinný díl může býti zůstaven v podobě dědického podílu nebo odkazu i bez výslovného označení jako povinný díl. Ale musí zůstat nepominutelnému dědici zcela volný. Neplatná jest každá výminka nebo závada jej omezující. Zůstaví-li se nepominutelnému dědici větší dědický díl, může se omezení vztahovati jen na část, která přesahuje povinný díl.

Právní prostředek nepominutelného dědice:

a) při bezprávném vydědění nebo zkrácení na díle povinném;

§ 775

Nepominutelný dědic, který byl vyděděn bez splnění podmínky předepsané v § 768-773, může požadovati plný díl povinný, který mu náleží, a byl-li zkrácen na čisté částce povinného dílu, žádati jeho doplnění.

b) při úplném opomenutí.

§ 776

Jestliže jedno z několika dětí, o nichž zůstaviteli bylo známo, že jsou na živu, jest úplně mlčky opomenuto, může rovněž požadovati jen povinný díl.

§ 777

Dá-li se však z okolností dokázat, že opomenutí jednoho z několika dětí pochází jen z toho, že zůstaviteli nebylo známo, že toto jest na živu, není opomenutý povinen spokojiti se s dílem povinným, nýbrž může požadovati dědický podíl, jaký připadá tomu z nepominutelných dědiců, jemuž nejméně bylo dopřáno; je-li však ustanoven jediný ještě zbývající nepominutelný dědic nebo jestliže všichni ostatní jsou povoláni rovným dílem, může požadovati stejný podíl dědický.

§ 778

Má-li zůstavitel jediného nepominutelného dědice a opomene-li jej z omylu výše uvedeného mlčením, nebo dostane-li bezdětný zůstavitel teprve potom, když byl projevil poslední vůli, nepominutelného dědice, na nějž nebylo předem pamatováno, zapraví se poměrně jen odkazy, určené pro veřejné ústavy, pro odměnu za vykonané služby nebo pro zbožné úmysly, v částce, nepřesahující čtvrtiny čisté pozůstalosti; všechna ostatní zařízení poslední vůle však úplně pozbudou moci. Zemřel-li však nepominutelný dědic před zůstavitelem, nabudou své moci znovu.

§ 779

Zemře-li dítě před zůstavitelem a zanechá-li potomky, nastoupí vzhledem k dědickému právu tito mlčky opomenutí potomci na místo dítěte.

§ 780

Potomci vyděděného dítěte jsou oprávněni žádati jen povinný díl, to však i tehdy, když vyděděný přežil zůstavitele.

§ 781

Bude-li mlčky opomenut nepominutelný dědic z řady vzestupné, může vždy žádati z podstaty jen povinný díl.

§ 782

Může-li dědic dokázat, že nepominutelný dědic, který byl mlčením opominut, dopustil se něčeho z důvodů vydědění, uvedených v §§ 768-770; pokládá se opomenutí za mlčky učiněné právní vydědění.

Kdo má přispěti k úhradě dědického a povinného dílu.

§ 783

Ve všech případech, kdy nepominutelnému dědici patřičný díl dědický nebo povinný nebyl vyměřen vůbec nebo nikoliv úplně, musí jak ustanovení dědicové, tak i odkazovníci přispěti poměrně k úplnému vyrovnání.

Způsob vyměření a výpočtu povinného dílu.

§ 784

Aby bylo možno povinný díl správně vyměřiti, přesně sepiší se a řádně odhadnou všechny movité i nemovité věci, náležející k pozůstalosti, všechna práva i pohledávky, jež zůstavitel byl oprávněn volně zanechat svým nástupcům, ano i všechno, co některý dědic nebo odkazovník podstatě dluhuje. Nepominutelní dědicové mají na vůli býti při odhadu a činiti při něm své připomínky. Nepominutelní dědicové nemohou naléhati na vydražení pozůstalostních kusů proto, aby byla vyhledána skutečná cena. Dluhy a jiné závady, které vázly na jmění již za života zůstavitelova, odečtou se od podstaty.

§ 785

Na žádost dítěte, jež má nárok na povinný díl, buďtež při výpočtu pozůstalosti vpočtena darování, která zůstavitel učinil mezi živými. Předmět darování vpočte se do pozůstalosti cenou, která jest rozhodna pro vpočtení podle § 794.

Nehledí se k darováním, která zůstavitel učinil v době, kdy neměl děti, oprávněných k povinnému dílu, ani k darováním, která byla učiněna z příjmů dárcových, bez ztenčení jeho kmenového jmění, ani k darováním, kterými bylo vyhověno povinnosti mravní nebo zřetelům slušnosti, nebo k darováním na účely obecně prospěšné, konečně k darováním, která, poskytnuta osobám, nemajícím nároku na povinný díl, stala se déle než dva roky před smrtí zůstavitelovou. Při darováních mezi manžely nepočíná tato lhůta před rozloučením nebo rozvedením manželství.

§ 786

Povinný díl vypočítá se beze zřetele na odkazy a na jiné závady, vznikající z poslední vůle. Až do skutečného přidělení jest pozůstalost pokládati co do zisku a ztrát za statek poměrně společný hlavním a nepominutelným dědicům.

Vpočtení do povinného dílu,

§ 787

Vše, čeho nepominutelní dědicové z pozůstalosti skutečně nabyli odkazy nebo jinými opatřeními zůstavitelovými, započte se při určování jejich povinného dílu.

Mají-li se při určení povinného dílu vpočísti darování, musí si každý nepominutelný dědic do takto způsobeného zvýšení svého povinného dílu dáti vpočísti dary, podle § 785 do pozůstalosti vpočítatelné, které sám od zůstavitele dostal.

§ 788

Co dal zůstavitel za života své dceři nebo vnučce jako věno, svému synovi nebo vnuku jako výbavu nebo přímo k nastoupení úřadu nebo jakékoli živnosti, anebo čeho použil k zaplacení dluhů zletilého dítěte, vpočte se do povinného podílu.

§ 789

Do povinného dílu rodičů budiž započtena záloha, pokud nebyla poskytnuta jako zákonitá podpora (§ 154).

nebo do podílu dědického při zákonné posloupnosti dědické.

§ 790

Při dědické posloupnosti dětí podle poslední vůle nastane vpočtení jen tehdy, je-li zůstavitelem výslovně nařízeno. Naproti tomu musí si dítě i při dědické posloupnosti podle zákona dáti vpočísti to, co od zůstavitele přijalo za jeho života k výše (§ 788) uvedeným účelům. Vnukovi vpočte se do dědického podílu nejen to, co sám přímo dostal, nýbrž i to, co takovým způsobem dostali jeho rodiče, na jejichž místo vstupuje.

§ 791

Co rodiče kromě uvedených případů dítěti poskytli, považuje se, když rodiče si výslovně nevyhradili navrácení, za darování a nevpočítává se.

§ 792

Rodiče mohou dítěti také při dědické posloupnosti podle zákona výslovně prominouti vpočtení. Jestliže by však nutné vychování a zaopatření ostatních dětí nemohlo býti ani z jejich vlastního jmění, ani ze jmění rodičů uhrazováno, musí si dítě to, co předem přijalo k účelům uvedeným v § 788, dáti vpočísti v té míře, pokud to jest nezbytno pro vychování a zaopatření sourozenců.

§ 793

Vpočtení toho, co bylo přijato, do dědického podílu děje se tak, že každé dítě ještě před dělením dostane částku stejnou. Nestačí-li k tomuto pozůstalost, nemůže sice dítě, jemuž se dříve dostalo výhod, ucházeti se o dědický podíl, ale nemůže také býti přinuceno, aby něco vrátilo.

§ 794

Při každém vpočtení, nezáleželo-li to, co bylo přijato, v hotových penězích, nýbrž v jiných věcech movitých nebo nemovitých, určuje se hodnota poslední podle doby přijetí, prvnějších naproti tomu podle doby dědického nápadu.

Nárok nepominutelného dědice na nutné zaopatření,

§ 795

Nepominutelnému dědici, i když byl podle zákona vyloučen ze svého povinného dílu, musí vždy přece býti vyměřeno nutné zaopatření.

a manžela na slušné zaopatření.

§ 796

Manžel nemá sice práva na povinný díl, ale náleží mu, pokud neuzavře druhého manželství, slušné zaopatření, jehož se mu nedostává, pokud není uhrazeno jeho zákonným podílem dědickým nebo zaopatřením, vymíněným pro případ přežití anebo poskytnutým v poslední vůli. V případech označených v § 759 nemá ani nároku na zaopatření z pozůstalosti.

Hlava patnáctá.

O ujetí se držby dědictví

Podmínky právního ujetí se držby dědictví.

§ 797

Nikdo nesmí dědictví svémocně vzít v držení. Dědické právo musí se před soudem projednat a jím musí býti provedeno odevzdání pozůstalosti, t.j. převedení v právní držbu.

§ 798

Pokud má soud v případě úmrtí jednati z moci úřední a jaké lhůty a opatrnosti při tomto projednávání mají se zachovávat, ustanovují předpisy zvláštní, vydané o soudním řízení. Zde se stanoví, co jest činiti dědici nebo tomu, kdo jinak má nárok vůči pozůstalosti, aby dosáhl držby toho, co mu náleží.

Prokázání právního důvodu: přihláška dědická.

§ 799

Kdo chce dědictví vzít v držbu, musí soudu prokázat právní důvod, zda mu připadá podle posledního pořízení, podle platné smlouvy dědické nebo podle zákona, a výslovně se vyjádřit, že dědictví přijímá.

§ 800

Nastoupení v dědictví čili přihláška dědická musí zároveň obsahovat, zda se děje bezvýhradně nebo s výhradou právního dobrodiní soupisu.

Účinek přihlášky bezvýhradné,

§ 801

Bezvýhradná přihláška dědická má za následek, že dědic musí ručit všem věřitelům zůstavitelovým za jejich pohledávky a všem odkazovníkům za jejich odkazy, byť i pozůstalost nestačila.

a přihlášky podmíněné.

§ 802

Nastoupí-li se v pozůstalost s výhradou právního dobrodiní soupisu, bude soudem ihned proveden soupis na účet podstaty. Takový dědic je věřitelům a odkazovníkům jen potud zavázán, pokud pozůstalost stačí na pohledávky jejich i jeho vlastní, jež mu náležejí kromě práva dědického.

Oprávnění k podmíněnému nebo nepodmíněnému nastoupení neb odmítnutí dědictví.

§ 803

Zůstavitel nemůže dědici odepřít výhrady tohoto právního dobrodiní, ani zakázat zřízení soupisu. Ano ani vzdání se ho, učiněné v dědické smlouvě mezi manžely, nemá účinku.

§ 804

Zřízení soupisu může být požadováno také tím, komu náleží povinný díl.

§ 805

Kdo může svá práva sám spravovat, má na vůli ujmouti se dědictví bezpodmínečně nebo s výhradou shora uvedeného právního dobrodiní, anebo se ho i vzdát. Poručníci a opatrovníci mají dbáti předpisů daných na příslušném místě (§ 233).

§ 806

Dědic nemůže svoji soudní dědickou přihlášku ani odvolati, ani bezvýhradnou změnit a vyhradit si právní dobrodiní soupisu.

§ 807

Přihlásí-li se z několika spoludědiců za dědice někteří bezpodmínečně, jiní však nebo i jen jeden z nich s výhradou zmíněného právního dobrodiní; budiž zřízen inventář a dědická přihláška, omezená na tuto výhradu budiž vzata za základ pozůstalostního řízení. V tomto, jakož i ve všech případech, kdy musí být zřízen soupis, požívá právního dobrodiní soupisu i ten, kdo se přihlásil k dědictví bezpodmínečně, pokud mu nebylo dědictví odevzdáno.

§ 808

Je-li za dědice ustanoven někdo, komu by náleželo i bez posledního pořízení právo dědické zcela nebo z části, není oprávněn dovolati se dědické posloupnosti podle zákona a tím zmařiti projev poslední vůle. Musí buď nastoupiti dědictví podle poslední vůle, anebo úplně se ho zříci. Osoby však, jimž náleží povinný díl, nemohou odmítnouti dědictví s výhradou jejich povinného dílu.

Přechod dědického práva.

§ 809

Zemře-li dědic dříve, než nastoupil nebo odmítl dědictví, jež mu napadlo, vstoupí jeho dědicové v právo dědictví přijmouti nebo odmítnouti, jestliže jich zůstavitel nevyloučil nebo neustanovil jiných náhradníků (§ 537).

Opatření před odevzdáním dědictví:

a) Správa;

§ 810

Jestliže dědic při nastoupení dědictví dostatečně prokáže svoje dědické právo, ponechá se mu opatrování a používání pozůstalosti.

b) Zajištění neb uspokojení věřitelů;

§ 811

O zajištění nebo uspokojení věřitelů zůstavitelových nebude soudem pečováno více, než oni sami žádají. Věřitelé však nejsou povinni vyčkati přihlášky dědické. Mohou podat svoje nároky vůči podstatě a žádati, aby k jejímu zastupování ustanoven byl opatrovník, proti němuž by mohli své pohledávky provést.

c) Oddělení pozůstalosti od jmění dědicova;

§ 812

Obává-li se věřitel dědictví, odkazovník nebo nepominutelný dědic, že by mohl býti ohrožen na své pohledávce sloučením pozůstalosti se jměním dědicovým, může před odevzdáním žádati, aby dědictví bylo od jmění dědicova odděleno, soudně uschováno nebo opatrovníkem spravováno, jeho nárok na něm byl zaznamenán a zapraven. Ale v takovém případě neručí již mu dědic vlastním jměním, i když se přihlásil jako dědic bezvýhradně.

d) Svolání věřitelů pozůstalosti.

§ 813

Dědici neb ustanovenému opatrovníku pozůstalosti je volno požádati, aby k vyhledání stavu dluhů vydána byla vyhláška, kterou se všichni věřitelé svolají na dobu přiměřenou okolnostem, aby ohlásili a doložili svoje pohledávky, a až do uplynutí lhůty zastaviti uspokojení věřitelů.

Účinek svolání;

§ 814

Účinek tohoto soudního svolání jest, že věřitelům, kteří se v ustanovené lhůtě nepřihlásili, nenáleží vůči pozůstalosti, byla-li tato vyčerpána zaplacením ohlášených pohledávek, žádný další nárok, pokud jim nepřísluší právo zástavní.

neb opomenutí téhož.

§ 815

Opomene-li dědic povolenou mu opatrnost soudního svolání nebo uspokojí-li ihned některé z hlásících se věřitelů, bez ohledu na práva ostatních, a zůstanou-li někteří věřitelé nevyplaceni, protože pozůstalost nestačí, ručí jim bez zřetele na dědickou přihlášku s výhradou celým svým jměním tou měrou, pokud by byli dostali zaplacení, kdyby bylo bývalo použito pozůstalosti k uspokojení věřitelů podle zákonného pořádku.

e) Výkaz o splnění poslední vůle buď od vykonavatele závěti;

§ 816

Ustanoví-li zůstavitel vykonavatele (exekutora) své poslední vůle, záleží na něm, zda se uváže v tento úkon. Převzal-li jej, jest povinen buď sám jako zmocněnec nařízení zůstavitelova provést, nebo pohnati otálejícího dědice k jejich provedení.

nebo od dědice.

§ 817

Nebyl-li vykonavatel poslední vůle jmenován nebo nepodrobí-li se jmenovaný tomuto úkolu, jest přímo na dědici, aby vůli zůstavitelovou pokud možno splnil nebo splnění zajistil, a aby se o tom vykázal soudu. Pokud se týče určených odkazovníků, má pouze doložit, že je zpravil o odkazu, který jim připadá (§ 688).

§ 818

Co má dědic, dříve než může získati držby dědictví, zapraviti na dávkách a co má prokázati v případě, že jeho zůstavitel měl nějaké účty vyrovnati se státním erárem, o tom zvláštní předpis obsahují nařízení politická.

Kdy se má dědictví odevzdati.

§ 819

Jakmile na základě došlé přihlášky dědické bude soudem uznán dědic po právu a budou jím splněny povinnosti, odevzdá se mu dědictví a projednání se uzavře. Ostatně jest na dědici, chce-li se domoci převodu vlastnictví věcí nemovitých, aby zachoval předpis § 436.

Ručení spoludědiců.

§ 820

Několik dědiců, kteří nastoupili ve společné dědictví bez právního dobrodiní soupisu, ručí i po odevzdání všem věřitelům dědictví a odkazovníkům všichni za jednoho a jeden za všechny. Vzájemně však jsou si povinni přispěním dle poměru svých podílů dědických.

§ 821

Jestliže spoludědicové užili právního dobrodiní soupisu, jsou povinni ručiti před odevzdáním věřitelům dědictví a odkazovníkům podle § 500. Po nastavším odevzdání ručí každý jednotlivec o sobě za břemena, nepřesahující podstaty dědictví, jen dle poměru svého podílu dědického.

Zajišťovací prostředky věřitelů dědicových.

§ 822

Před odevzdáním pozůstalosti mohou dědicovi věřitelé vésti exekuci jen na ty jednotlivé součástky pozůstalosti, u nichž bylo ponecháno dědici pozůstalostním soudem volné nakládání.

Žaloby dědické.

§ 823

Také po obdržení odevzdání pozůstalosti může se ten, kdo tvrdí, že má dědické právo lepší nebo stejné, domáhati na tom, kdo pozůstalost vzal v držbu, odstoupení nebo rozdělení dědictví. Vlastnictví jednotlivých dědických kusů nelze se domáhati dědickou, nýbrž vlastnickou žalobou.

Účinky těchže.

§ 824

Bude-li žalovaný přidržen k postoupení pozůstalosti celé nebo z části, budou posouzeny nároky na vrácení plodů držitelem vzatých nebo na náhradu nákladů, vynaložených od něho na pozůstalost, dle oněch zásad, které jsou vůbec ustanoveny v hlavě o držbě se zřetelem k poctivému nebo nepoctivému držiteli. Třetí poctivý držitel nezodpovídá nikomu za dědické kusy, jichž mezitím získal.

Hlava šestnáctá.

O společenství vlastnictví a jiných věcných práv

Vznik společenství.

§ 825

Kdykoli vlastnictví téže věci nebo jedno- a totéž právo nedílně náleží několika osobám; je tu společenství. Zakládá se na náhodné události; na zákoně; na posledním pořízení; nebo na smlouvě.

§ 826

Podle rozdílnosti pramenů, z nichž společenství vzniká, dostávají i práva a povinnosti účastníků své bližší určení. Zvláštní předpisy o společenství statků, které vzniká smlouvou, jsou obsaženy v dvacáté sedmé hlavě.

§ 827

Kdo si činí nárok na podíl ze společné věci, musí dokázat své právo, jestliže je ostatní účastníci popírají.

Společná práva podílníků.

§ 828

Pokud se všichni podílníci shodují, představují jen jednu osobu a mají právo společnou věcí podle libosti vládnouti. Jakmile se neshodují, nemůže žádný podílník na společné věci učiniti změnu, kterou by se dotýkal podílu druhého.

Práva podílníka k jeho podílu.

§ 829

Každý podílník jest úplným vlastníkem svého podílu. Pokud neporušuje práv svých společníků, může podíl nebo užitky z něho podle své vůle a neodvisle zastaviti, odkázati nebo jinak zciziti (§ 361).

§ 830

Každý podílník jest oprávněn naléhati na vyúčtování a na rozdělení výnosu. Zpravidla může žádat i zrušení společenství; nikoli však nevčas nebo na újmu ostatních. Proto musí si dáti líbiti okolnostem přiměřený odklad, jemuž nelze se snadno vyhnouti.

§ 831

Zavázal-li se podílník, že ve společenství dále zůstane, nemůže sice před uplynutím času vystoupiti, ale tento závazek zrušuje se jako jiné závazky a nevztahuje se na dědice, když tito sami k tomu nesvolili.

§ 832

Také nařízení třetí osoby, kterým je věc určena pro společenství, musí sice býti zachovááno prvými podílníky, ale nikoliv jejich dědici. Závazek ku stálému společenství nemůže obstáti.

Práva podílníků ke společné věci:

a) se zřetelem k hlavní věci;

§ 833

Držba a správa společné věci přísluší všem podílníkům vespolek. V záležitostech, které se týkají jen řádné správy a řádného užívání hlavní věci, rozhoduje většina hlasů, které se nepočítají podle osob, nýbrž podle poměru podílů účastníků.

§ 834

Při důležitých změnách však, které byly navrženy pro zachování nebo lepší užívání hlavní věci, mohou přehlasovaní žádati zajištění pro případ budoucí škody; nebo, bude-li toto odepřeno, vystoupení ze společenství.

§ 835

Nechtějí-li vystoupiti; nebo stalo-li by se vystoupení nevčas; má rozhodnouti los, rozsudí nebo, pokud by se na tom jednomyslně neshodli, soudce, zda-li změna má nastati bezpodmínečně, nebo na zajištění, či nikoliv. Tyto způsoby rozhodování nastávají také při rovnosti hlasů společníků.

§ 836

Má-li býti zřízen správce společných věcí, rozhodne o jeho výběru většina hlasů a, není-li jí, soudce.

§ 837

Správce společného statku pokládá se za zmocněnce. Jest jednak povinen klásti řádné účty, jednak ale oprávněn odúčtovati všechny užitečně vynaložené výlohy. To platí i tenkrát, spravuje-li podílník společný statek bez příkazu ostatních účastníků.

§ 838

Přenechá-li se správa několika osobám, rozhoduje také mezi nimi většina hlasů.

b) k užitkům a břemenům;

§ 839

Společné užitky a břemena vyměřují se podle poměru podílů. Vzejde-li pochybnost, pokládají se všechny podíly za stejně velké; kdo tvrdí opak, musí jej dokázati.

§ 840

Zpravidla bud'tež docílené užitky rozděleny v původním stavu. Není-li však tento způsob rozdělování možným; je každý oprávněn naléhati na prodej veřejnou dražbou. Stržená cena rozdělí se poměrně účastníkům.

c) k rozdělení.

§ 841

Při rozdělování společné věci, které nastává po zrušeném společenství, neplatí většina hlasů. Rozdělení musí se státi ku spokojenosti každého společníka. Nemohou-li se shodnouti; rozhodne los nebo rozsudí nebo, neshodnou se jednomyslně na určení jednoho nebo druhého z těchto rozhodovacích způsobů, soudce.

§ 842

Rozsudí nebo soudce rozhodne také, má-li při dělení pozemků nebo staveb některý podílník zapotřebí nějaké služebnosti, aby mohl svého podílu používat, a pod jakou podmínkou se mu má tato povolit.

§ 843

Není-li možno společnou věc buď vůbec nebo bez značného znehodnocení rozdělit, budiž, a to i když jen jeden podílník to žádá, prodána soudní dražbou a stržený peníz rozdělen mezi podílníky.

§ 844

Služebnosti, mezníky a listiny, nutné ku společnému užívání, nelze dělit. Listiny uloží se, není-li nějaké závady, u nejstaršího účastníka. Ostatní účastníci obdrží na svůj náklad ověřené opisy. Není-li dohody, trvají pozemkové služebnosti ve prospěch všech částí dále, služebnost však nesmí se tím rozšířit nebo státi se pro služební statek obtížnější. Prospívá-li výkon služebnosti toliko jednotlivým částem, zanikne právo pro ostatní části.

§ 845

Při rozdělování pozemků musí býti obapolné hranice podle rozličné polohy zřetelně a nezměnitelně vyznačeny sloupy, mezníky nebo koly. Řeky, hory a silnice jsou přirozenými hranicemi. Aby se předešlo podvodu a omylu, mají býti do kamenů, sloupů nebo kolů, které skutečně k označení slouží, vtesány nebo pod nimi zakopány křížky, erby, čísla nebo jiná znamení.

§ 846

O vykonaném rozdělení buďte zřízeny listiny. Podílník na nemovité věci nabude věčného práva ku svému podílu také teprve tím, že se listina o tom zřízená vloží do veřejných knih (§ 436).

§ 847

Pouhé rozdělení jakéhokoli společného statku nemůže třetí osobě býti na újmu; veškerá této osobě příslušející práva zástavní, práva služebnosti a jiná práva věcná vykonávají se po rozdělení jako před ním. Týká-li se však výkon pozemkové služebnosti toliko části věci, zanikne právo k ostatním částem.

§ 848

Také osobní práva, která příslušejí třetí osobě proti společenství, zachovají si přes nastalé vystoupení svoji moc. Rovněž nemůže ten, kdo společenství něco dluhuje, plniti placení jednotlivým společníkům. Takové dluhy musí býti odvedeny celému společenství nebo tomu, kdo společnost řádně představuje.

§ 848a

Poskytuje-li služebnost nebo jiné věcné břemeno nárok na užitky, může, když se panující pozemek dělí, každý oprávněný, a když se zatížený pozemek dělí, každý obtížený žádati, aby výkon upraven byl soudem. Výkon buď upraven hledíc k povaze a k účelovému určení práva, jakož i k poměru velikosti a hospodářské zvláštnosti jednotlivých částí nemovitosti bez ztížení břemena tak, aby to slušně vyhovovalo veškerým zájmům.

§ 849

Toho, co až dosud bylo ustanoveno o společenství vůbec, použití lze také na práva věci rodině jako společenstvu náležející, např. nadace, svěřenství a pod.

O obnově a opravě hranic.

§ 850

Byly-li mezníky mezi dvěma pozemky čímkoli porušeny tak, že by se mohly státí naprosto neznatelnými, nebo jsou-li hranice skutečně neznatelné nebo sporné, jest každý ze sousedů oprávněn žádati, aby hranice byly soudem obnoveny nebo opraveny. Proto buďte sousedé obesláni k jednání v řízení nesporném s upozorněním, že hranice bude stanovena a vymezena i tehdy, když by obeslaný se nedostavil.

§ 851

Staly-li se hranice skutečně již neznatelnými nebo spornými, budou stanoveny podle poslední pokojné držby. Nelze-li ji zjistiti, rozdělí soud spornou plochu podle slušného uvážení.

Pokud každé straně nadále jest vyhrazeno uplatnění své lepší právo v řízení sporném, bude zvláště ustanoveno.

§ 852

Nejdůležitější pomůcky při úpravě hranic jsou: vyměření a popsání nebo také okreslení sporného pozemku; pak k tomu se vztahující veřejné knihy a jiné listiny; konečně výpovědi svědků věcí znalých a dobré zdání, dané znalci po ohledání.

§ 853

Náklady řízení buďte zapraveny sousedy dle míry jejich pomezních čar. Navrhovatel ponese náklady řízení, vyjde-li z jednání najevo, že obnova nebo oprava hranic nebyla nutná, poněvadž hranice nebyla popírána nebo byla dostatečně znatelná, nebo poněvadž ostatní účastníci byli ochotni dáti ji vymeziti mimosoudně. Náklady zastupování ponese zastoupený sám.

Byl-li podnět k řízení dán rušením pokojné držby, může soud uložit náklady zcela nebo částečně straně, jež spor způsobila.

Domněnka společenství.

§ 854

Brázdy, ploty dělané i samorostlé, ohrady, zdi, soukromé potoky, stoky, místa a jiné podobné rozhrady, jež jsou mezi sousedními pozemky, pokládají se za společné vlastnictví, ač nedokazují-li opak znaky, nápisy nebo jiné známky a pomůcky.

§ 855

Každý podílník může společné zdi užívat na své straně až do polovice tloušťky, i udělati slepé dveře a skříně ve zdi tam, kde na druhé straně dosud žádných není. Stavení však nesmí se komínem, ohništěm nebo jinými zařízeními vydávati v nebezpečí, ani jakkoli překážeti sousedovi v užívání jeho podílu.

§ 856

Všichni spoluvlastníci přispívají poměrně na udržování takových společných rozhrad. Kde jsou tyto dvojité, nebo kde vlastnictví je rozděleno, zapraví každý udržovací výlohy za to, co náleží jemu samotnému.

§ 857

Je-li postavení rozhrady takovým, že cihly, latě nebo kamení jen na jednu stranu vyčnívají nebo svah mají, anebo jsou-li pilíře, sloupy, kůly, podpěry na jedné straně zapuštěny, jest v pochybnosti na této straně nedělené vlastnictví rozhrady, ač nevychází-li opak z oboustranného zatížení, zapuštění, z jiných známek nebo jiných důkazů. Také se pokládá za výlučného držitele zdi, kdo nesporně drží zeď ve stejném směru pokračující, stejně vysokou a tlustou.

§ 858

Zpravidla nemusí výlučný držitel svoji rozpadlou zeď nebo plaňku znovu postavit; jen tehdy musí ji v dobrém stavu udržovati, kdyby bylo se obávati, že otvorem vzejde sousedovi škoda. Každý vlastník jest však povinen pečovati o nutné uzavření svého prostranství po pravé straně svého hlavního vchodu a o oddělení od cizího prostranství.

Oddíl druhý.

O osobních právech k věcem

Hlava sedmnáctá.

O smlouvách a právních jednáních vůbec

Základ osobních práv k věcem.

§ 859

Osobní práva k věcem, podle nichž je jeden zavázán druhému něco plniti, zakládají se buď přímo na zákoně; nebo na právním jednání; nebo na utrpěném poškození.

Veřejné příslibení.

§ 860

Přípověď odměny za nějaký výkon nebo výsledek, jež nesevřčila určitým osobám (veřejné příslibení), stává se závaznou, když se veřejně oznámí. Veřejné příslibení, jímž se vypisuje cena, jest platno toliko tehdy, je-li v oznámení stanovena lhůta, ve které lze se o cenu ucházeti.

§ 860a

Až do provedení výkonu lze veřejné příslibení odvolati touž formou, kterou bylo oznámeno nebo formou stejně působivou, nebo zvláštním sdělením, když se příslibitel toho v oznámení nezřekl výslovně nebo doložením lhůty. Odvolání však nepůsobí proti tomu, kdo výkon provedl, hledě k veřejnému příslibení, prokáže-li, že o odvolání v této době neměl vědomosti bez své viny.

§ 860b

Byl-li výkon proveden několika osobami, náleží odměna, nejde-li z veřejného příslibení jinaká vůle najevo, tomu, kdo výkon provedl nejprve, a byl-li proveden několika současně, všem rovným dílem.

Sjednání smlouvy

§ 861

Kdo projeví, že chce na někoho převést své právo, t.j. že mu chce něco dovoliti, dáti nebo proň něco učiniti nebo se své strany něčeho opomenouti, činí nabídku; jestliže však onen jiný nabídku platně přijme, je shodnou vůlí obou stran skutkem smlouva. Pokud vyjednávání trvá a nabídka není ještě učiněna, nebo není předem ani potom přijata, nevzniká smlouva.

§ 862

Slib (nabídka) musí býti přijata ve lhůtě nabízečem určené. Není-li lhůta určena, musí býti nabídka, učiněná přítomné osobě, nebo telefonem mezi smlouvci, přijata ihned, jinaká nabídka, učiněná nepřítomné osobě, nejdéle do okamžiku, ve kterém nabízeč, předpokládaje, že jeho nabídka došla včas, může při včasném a řádném odeslání odpovědi očekávati její dojití, jinak nabídka zanikne. Před uplynutím přijímací lhůty nelze nabídku odvolati. Nabídka nezanikne také, jestliže jedna strana v přijímací lhůtě zemře nebo se stane nezpůsobilou k právním činům, pokud nevychází z okolností jinaká vůle nabízečova.

§ 862a

Přijetí platí za včas učiněné, jestliže projev došel nabízeče ve lhůtě přijímací. Ač se opozdí, je přece smlouva skutkem, když nabízeč musil poznati, že projev o přijetí byl včas odeslán a přece druhému bez prodlení neohlásí, že odstupuje.

§ 863

Vůli lze projevit nejen výslovně slovy nebo znameními vůbec obvyklými, nýbrž i mlčky takovými činy, které, uváží-li se všechny okolnosti, nedávají rozumné příčiny o ni pochybovati.

Co do významu a účinků činů a opomenutí hleděti jest k obyčejům a zvyklostem, které platí v poctivém obchodu.

§ 864

Jestliže podle povahy jednání nebo zvyklosti obchodu nelze očekávati výslovného projevu přijetí, smlouva je skutkem, když podle nabídky bylo skutečně jednáno ve lhůtě k tomu určené nebo okolnostem přiměřené.

Náležitosti platné smlouvy:

1) Způsobilost osob;

§ 865

Kdo nemá užívání rozumu, jakož i dítě mladší sedmi let, je nezpůsobilý slib učiniti nebo jej přijmouti. Jiné osoby pak, které závisejí na otci, poručníku nebo opatrovníku, mohou sice přijmouti slib, učiněný jen k jejich prospěchu, jestliže však přejímají břímě s tím spojené nebo samy něco slibují, závisí platnost smlouvy podle předpisů daných ve třetí a čtvrté hlavě prvního dílu zpravidla na přivolení zástupce nebo i soudu. Dokud nedojde toto přivolení, nemůže druhá strana odstoupiti, může však žádati přiměřenou lhůtu k prohlášení.

§ 866

Kdo lstivě předstírá, že je způsobilý uzavírat smlouvy, a tím oklame druhého, který se o tom nemohl snadno přesvědčiti, je povinen zadostiučiněním.

§ 867

Čeho je potřebí ku platnosti smlouvy s obcí, která je pod zvláštní péčí veřejné správy (§ 27), nebo s jejími jednotlivými členy a zástupci, vyrozuměti lze ze jejího zřízení a z politických zákonů (§ 290).

§ 868

Pokud zločinec může sjednávatí platné smlouvy, ustanovuje trestní zákon o zločinech.

2. Pravé přivolení.

§ 869

Přivolení ke smlouvě musí býti projeveno svobodně, vážně, určitě a srozumitelně. Je-li projev nesrozumitelný, zcela neurčitý, nebo stane-li se přijetí za jiných podmínek, než za jakých se stala nabídka, nevzniká smlouva. Kdo, aby se obohatil na úkor druhého, užívá nejasných výrazů nebo učiní jednání na oko, je povinen zadostiučiněním.

§ 870

Kdo byl druhou stranou přiveden ke smlouvě lstí nebo nespravedlivou a důvodnou bázní (§ 55), není povinen státi ve slově.

§ 871

Byla-li jedna strana o obsahu projevu, který učinila, nebo který došel druhé straně, na omylu, týkajícím se hlavní věci nebo podstatné její vlastnosti, ke které úmysl po výtce se nesl a byl projeven, nevznikne pro ni závazek, když druhá strana zavdala k omylu podnět, nebo ji z okolností patrně musil býti nápadným, nebo ještě zavčas byl vysvětlen.

§ 872

Netýká-li se však omyl ani hlavní věci, ani podstatné její vlastnosti, nýbrž okolnosti vedlejší; zůstává smlouva vždy ještě platnou, pokud obě strany se dohodly o hlavní věci a vedlejší okolnost neprohlásily za rozhodnou; osobě uvedené v omyl budiž však původcem omylu dána přiměřená náhrada.

§ 873

Stejných zásad budiž použito také na omyl v osobě toho, komu byl slib dán; pokud bez omylu by smlouva vůbec nebyla sjednána nebo aspoň nikoli takovým způsobem.

§ 874

V každém případě musí ten, kdo dosáhl smlouvy lstí nebo nespravedlivou bázní, za škodlivé následky dáti zadostučinění.

§ 875

Jestliže třetí osoba některého ze smlouvců přivedla ke smlouvě lstí nebo nespravedlivou a důvodnou bázní, nebo přiměla k omylnému projevu, je smlouva platna. Jen tehdy, když druhá strana měla účast na jednání třetí osoby, nebo o něm patrně musila věděti, uplatní se §§ 870 až 874.

§ 876

Předchozích ustanovení (§§ 869-875) budiž přiměřeně použito na jinaké projevy vůle, které mají býti učiněny vůči jiné osobě.

§ 877

Kdo se domáhá zrušení smlouvy pro nedostatek přivolení, musí naproti tomu vrátiti všechno, co z takové smlouvy obdržel ku svému prospěchu.

3. Možný a dovolený obsah.

§ 878

Co je přímo nemožné, nemůže býti předmětem platné smlouvy. Je-li vymíněno zároveň možné i nemožné, bude smlouva, pokud se týká prvého, platna, nejde-li ze smlouvy na jevo, že nelze žádný článek od druhého oddělit. Kdo při uzavření smlouvy nemožnost znal nebo znáti musil, je povinen druhé straně, pokud o ní neplatí totéž, nahraditi škodu, kterou utrpěla, důvěřujíc v platnost smlouvy.

§ 879

Smlouva, jež se přičí zákonnému zákazu nebo dobrým mravům, jest neplatna.

Neplatny jsou zejména tyto smlouvy:

bude-li něco vymíněno za vyjednání manželské smlouvy;

když právní zástupce převede na sebe zcela nebo z části věc spornou jemu svěřenou, nebo dá si slíbiti určitý díl částky, která bude straně přisouzena;

bude-li dědictví nebo odkaz, které se očekávají od osoby třetí, zcizen ještě za jejího života;

když někdo kořistě z lehkomyšlnosti, tísně, slabosti rozumu, nezkušenosti nebo vzrušení myslí někoho jiného, dá sobě nebo třetímu za plnění slíbiti nebo poskytnouti plnění vzájemné, jehož majetková hodnota je v patrném nepoměru k hodnotě plnění.

§ 880

Jestliže předmět, o kterém byla učiněna smlouva, byl vzat z oběhu před jeho odevzdáním, jest to stejné, jakoby smlouva nebyla učiněna.

§ 880a

Jestliže někdo druhému slíbil plnění třetího, platí to jako přípověď jeho přímlyvy u třetího; jestliže však projevil, že stojí za výsledek, je také povinen plným zadostiučiněním, když třetí neplní.

Smlouvy ve prospěch třetích osob.

§ 881

Dal-li si někdo slíbiti, že bude plněno třetí osobě, může žádati, aby bylo plněno třetí osobě.

Zda-li a kdy také třetí osoba nabývá přímo práva žádati od slibujícího plnění, buď posuzováno podle úmluvy a povahy a účelu smlouvy. V pochybnosti nabývá třetí osoba toho práva, když plnění má hlavně jí býti ku prospěchu.

Práva na plnění, které slíbil při postoupení statku přejímatel ve prospěch třetí osoby, nabývá třetí osoba, není-li jinak umluveno, odevzdáním statku.

§ 882

Odmítne-li třetí osoba právo nabyté ze smlouvy, platí o právu tom, jakoby nebylo nabyto.

Námitky ze smlouvy má slibující také proti osobě třetí.

Forma smluv.

§ 883

Smlouva může být sjednána ústně nebo písemně; před soudem nebo mimo něj; před svědky nebo bez nich. Tato různost formy nezpůsobuje vzhledem k závazku žádného rozdílu, vyjímajíc případy v zákoně ustanovené.

§ 884

Když strany si vyhradily pro smlouvu užití určité formy, platí domněnka, že před splněním této formy nechtí být vázány.

§ 885

Nebyla-li sice ještě zřízena formální listina, byl-li však zřízen spis o hlavních bodech a stranami podepsán (puktace), zakládají se již takovým spisem ona práva a závazky, které jsou v něm vysloveny.

§ 886

Smlouva, pro niž zákon nebo vůle stran nařizují písemnou formu, bude skutkem podpisem stran nebo, neumějí-li nebo pro vadu nemohou psát, připojením znamení jejich ruky, ověřeného soudně nebo notářsky, nebo připojením znamení ruky před dvěma svědky, z nichž jeden podepíše jméno strany. Zřízení listiny soudní nebo notářské nahrazuje písemné uzavření smlouvy. Napodobení vlastnoručního podpisu cestou mechanickou stačí jen tam, kde je v obchodu obvyklé.

§ 887

zrušen

Společný závazek a oprávnění.

§ 888

Jestliže dvě nebo několik osob slíbí někomu stejné právo k věci nebo od někoho to přijme: jsou jak pohledávka, tak dluh rozděleny podle zásad o společenství vlastnictví.

§ 889

Kromě případů ustanovených v zákoně ručí tudíž každý z několika spoludlužníků dílné věci jen za svůj podíl a podobně musí se každý z několika společníků dílné věci spokojiti náležejícím mu podílem.

§ 890

Jde-li však o nedílné věci, může je věřitel, je-li sám, pohledávati na každém spoludlužníku. Je-li tu však několik věřitelů a jen jeden dlužník, není tento povinen vydati věc jednotlivému spoluvěřiteli, pokud nedostane jistoty; může se domáhati, aby se všichni spoluvěřitelé dohodli, nebo žádati soudní uložení věci.

Korrealita.

§ 891

Slíbí-li několik osob týž celek rukou nerozdílnou tak, že se výslovně zavazují jeden za všechny a všichni za jednoho, ručí každá jednotlivá osoba za celek. Věřitel pak má na vůli, chce-li žádati celou věc nebo podíly, které si zvolí, buď na všech spoludlužnících nebo na některých, anebo chce-li to žádati na jediném. I po podání žaloby zůstává mu, upustil-li od ní, tato volba vyhrazena; a když tím či oním spoludlužníkem bude uspokojen jen z části, může pohledávati zbytek na ostatních.

§ 892

Slíbil-li však někdo týž celek několika osobám a byly-li tyto výslovně oprávněny, že jej mohou požadovati rukou nerozdílnou, je dlužník povinen plniti celek tomu z těchto věřitelů, kdo jej nejprve za to požádá.

§ 893

Jakmile jeden spoludlužník plnil věřiteli celek, nemůže již tento nic pohledávati na ostatních spoludlužnících, a jakmile jeden spoluvěřitel byl dlužníkem zcela uspokojen, nemají již ostatní spoluvěřitelé nároku.

§ 894

Spoludlužník nemůže tím, že smluví s věřitelem obtížnější podmínky, způsobiti ostatním újmu, a úleva nebo osvobození, které dostane jeden spoludlužník pro svoji osobu, neprospívá ostatním.

§ 895

Pokud z několika spoluvěřitelů, kterým tentýž celek byl slíben k ruce nerozdílné, ten, který obdržel pro sebe celou pohledávku, ručí ostatním věřitelům, jest rozhodnouti podle zvláštních

právních poměrů mezi spoluvěřiteli. Není-li takového poměru, není jeden druhému ničím povinen.

§ 896

Spoludlužník, zavázaný rukou nerozdílnou, který zaplatil celý dluh ze svého, jest oprávněn i bez nastavšího postupu práva žádati na ostatních náhradu a to, není-li mezi nimi jiného zvláštního poměru, rovným dílem. Byl-li některý z nich nezpůsobilý se zavazovati nebo není-li s to, aby svému závazku dosti učinil; musí takový nedostávající se podíl rovněž všichni spoluzavázaní převzít. Osvobození, kterého se dostalo některému ze spoluzavázaných, nemůže býti ostatním při pohledávání náhrady na újmu (§ 894).

Vedlejší ustanovení při smlouvách:

1. Výminky;

§ 897

O výminkách při smlouvách platí vůbec stejné předpisy, jaké jsou dány o výminkách připojených k posledním pořízením.

§ 898

Úmluvy pod takovými výminkami, jaké při poslední vůli platí za nedoložené, jsou neplatny.

§ 899

Vyplnila-li se výminka, předepsaná ve smlouvě, již před smlouvou, musí býti po smlouvě vyplněna znovu jen tehdy, když záleží v jednání toho, kdo má nabýti práva, a může jím býti opakována.

§ 900

Právo, připověděné pod výminkou odkládací, přechází také na dědice.

2. Pohnutka;

§ 901

Položily-li strany pohnutku nebo účel svého přivolení výslovně za výminku, buďtež pohnutka nebo účel posuzovány jako jiná výminka. Jinak takové projevy na platnost úplatných smluv nepůsobí. Při smlouvách bezplatných však použití dlužno předpisů daných o posledních pořízeních.

3. Čas, místo a způsob splnění.

§ 902

Lhůta určená smlouvou nebo zákonem počítá se, není-li ustanoveno jinak, tak, že při lhůtě určené podle dní nepočítá se den, na který připadá událost, od níž lhůta počíná běžeti.

Konec lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na onen den posledního týdne nebo posledního měsíce, který pojmenováním nebo číslem se shoduje se dnem události, od něhož lhůta počíná běžeti, není-li však takového dne v posledním měsíci, připadá na poslední den tohoto měsíce.

Polovinou měsíce rozuměti jest patnáct dní, středem měsíce patnáctý jeho den.

§ 903

Právo, jehož nabytí jest vázáno na určitý den, nabývá se počátkem tohoto dne. Právní následky nesplnění závazku nebo zmeškání nastanou teprve uplynutím posledního dne lhůty. Případne-li poslední den, určený k projevu nebo plnění na neděli nebo uznaný svátek, nastoupí na jeho místo, pokud není ustanoveno jinak, nejblíže příští den všední.

§ 904

Nebyla-li stanovena určitá doba, kdy se má smlouva splniti, lze žádati za její splnění hned, totiž bez zbytečného odkladu. zůstavil-li dlužník čas splnění své libovůli, jest buď vyčkati jeho smrti a držeti se pak dědiců; nebo, jde-li o povinnost jen osobní, která nepřechází na dědice, jest ponechati soudci, aby podle slušnosti určil dobu plnění. Toto nastává i tehdy, když dlužník slíbil splniti podle možnosti, nebo až se dá. Ostatně jest i tu dbáti výše (§§ 704-706) daných ustanovení o určení času připojeném k posledním pořízením.

§ 905

Nelze-li místo splnění zjistiti ani z úmluvy, ani z povahy nebo účelu jednání, je plniti v místě, kde dlužník měl v době uzavření smlouvy své bydliště, nebo, jestliže závazek vznikl při provozování dlužníkova podniku živnostenského nebo obchodního, v místě závodu. Co do míry, váhy a druhu peněz hleděti jest k místu plnění.

Platy peněžité je dlužník v pochybnostech povinen dodati na své nebezpečení a útraty věřiteli do jeho bydliště (závodu). Jestliže po vzniku pohledávky toho bydliště se změnilo, nese věřitel způsobené tím zvýšení nebezpečení a útrat.

§ 906

Lze-li slib splnití několikerým způsobem, přísluší volba dlužníku; avšak od volby jedenkrátě vykonané nemůže o své újmě odstoupiti.

§ 907

Byla-li smlouva učiněna výslovně s výhradou volby a byla-li volba zmařena nahodilou zkázou některé nebo několika věcí, není strana, které přísluší volba, smlouvou vázána. Sběhlo-li se však zavinění dlužníkově, odpovídá oprávněnému za to, že volba byla zmařena.

4. Závdavek;

§ 908

Na to, co se dává při uzavření smlouvy napřed, jest hleděti, vyjímajíc případ zvláštní úmluvy, jen jako na znamení, že smlouva byla uzavřena, nebo jako na jistotu, že smlouva bude splněna, a nazývá se to závdavek. Nesplní-li se smlouva vinou jedné strany, může strana nevinná závdavek, který od ní obdržela, si podržeti nebo může nazpět žádati dvojnásobnou částku závdavku, jež dala. Nechce-li však se tím spokojiti, může žádati za splnění nebo, není-li to již možno, za náhradu.

5. Odstupné;

§ 909

Byla-li při uzavření smlouvy určena částka, kterou ta nebo ona strana musí zapraviti v případě, že chce od smlouvy před splněním odstoupiti, je smlouva uzavřena s výhradou odstupného. V takovém případě budiž buď splněna smlouva nebo zapláceno odstupné. Kdo smlouvu splní i jen z části, nebo přijal to, co druhým bylo i jen k částečnému splnění smlouvy plněno, nemůže již odstoupiti, ani kdyby zaplatil odstupné.

§ 910

Byl-li dán závdavek a bylo-li spolu vymíněno oprávnění odstoupiti, aniž bylo určeno zvláštní odstupné, jest pokládati závdavek za odstupné. Při odstoupení tedy pozbude závdavku, kdo jej dal, nebo ten, kdo jej obdržel, vrátí dvojnásobně tolik.

§ 911

Kdo nemůže splnití smlouvu nikoli pouhou náhodou, nýbrž svým zaviněním, musí rovněž zapraviti odstupné.

6. Vedlejší příslušnosti.

§ 912

Věřitel jest oprávněn na svém dlužníkovi žádati kromě hlavního dluhu někdy také příslušnosti vedlejší. Tyto záležitosti v přírůstku a v plodech hlavní věci; v úrocích určených nebo z prodlení; nebo v náhradě způsobené škody; nebo toho, co druhému na tom záleží, že dluh nebyl náležitě splněn;; konečně v částce, kterou si strana pro tento případ vymínila.

§ 913

Pokud s právem věcným spojeno je právo na to, co přibude, nebo na plody, jest ustanoveno v prvé a čtvrté hlavě druhého dílu. Právo jen osobní nedává oprávněnému nároku na vedlejší příslušnosti. Pokud na ně věřitel právo má, lze vyrozuměti jednak ze zvláštních způsobů a ustanovení smluv, jednak z hlavy o právu na náhradu škody a zadostiučinění.

Vykládací pravidla při smlouvách.

§ 914

Při výkladu smluv nelpí se na slovním znění výrazu, nýbrž vyšetří se úmysl stran, a rozuměti jest smlouvě tak, jak to žádá obyčej poctivého obchodu.

§ 915

Při smlouvách jednostranně závazných pokládá se v pochybnostech, že zavázaný chtěl na sebe vložiti břímě spíše menší, než větší. Při smlouvách dvoustranně závazných budiž nejasný výraz vyložen na škodu toho, kdo ho použil (§ 869).

§ 916

Projev vůle, který byl učiněn na oko vůči jiné osobě ve srozumění s ní, je neplatný. Má-li tím býti zakryto jiné jednání, budiž toto posuzováno podle své pravé povahy.

Třetí osobě, která důvěřujíc v projev, nabyla práv, nelze namítati jednání na oko.

Všeobecná ustanovení o úplatných smlouvách a jednáních.

§ 917

Při úplatné smlouvě oplácí se buď věci věcmi nebo jednání, k nimž náležejí i opomenutí, jednáními, nebo konečně věci jednáními a jednání věcmi.

§ 918

Nesplní-li jedna strana úplatnou smlouvu buď v náležité době, na náležitém místě nebo tak, jak bylo smluveno, může druhá strana žádati buď za splnění a náhradu škody pro opoždění,

nebo může, stanovíc přiměřenou lhůtu k dodatečnému plnění, prohlásiti, že od smlouvy odstupuje.

Jde-li o splnění pro obě strany dílné, lze pro prodlení s plněním částečným odstoupiti buď v příčině jednotlivých nebo všech ještě dluhovaných částečných plnění.

§ 919

Bylo-li vymíněno splnění v přesně určeném čase nebo během přesně určené lhůty tak, že by jinak došlo na odstoupení, jest osoba, která jest oprávněna odstoupiti, chce-li trvati na splnění, povinna ohlásiti to po uplynutí času bez prodlení osobě druhé; opomene-li to, nemůže již později trvati na splnění. Totéž platí, lze-li usouditi z povahy jednání nebo z účelu plnění, známého povinovanému, že na plnění opožděném nebo, jde-li o opoždění se splněním částečným, na zbývajících ještě plněních nemá příjemce zájmu.

§ 920

Bude-li plnění zmařeno zaviněním povinovaného nebo náhodou, za kterou odpovídá, může druhá strana buď žádati za náhradu škody pro nesplnění, nebo odstoupiti od smlouvy. Při částečném zmaření může odstoupiti, když lze usouditi z povahy jednání nebo z účelu plnění, známého povinovanému, že na částečném plnění nemá zájmu.

§ 921

Odstoupení od smlouvy nedotýká se nároku na náhradu škody, způsobené zaviněným nesplněním. Úplata již přijatá buď vrácená nebo nahrazena tak, aby žádná strana neměla zisku ze škody strany druhé.

Správa.

§ 922

Jestliže někdo jinému přenechá věc úplatným způsobem, odpovídá za to, že věc má vlastnosti výslovně vymíněné nebo obyčejně při ní předpokládané, a že jí lze užívati a používati podle povahy jednání, nebo podle učiněné úmluvy.

Případy správy.

§ 923

Kdo tedy věci přikládá vlastnosti, kterých nemá a které byly vymíněny výslovně nebo podle povahy jednání mlčky; kdo zamlčí kromobyčejné vady nebo závady její; kdo zcizí věc, které tu již není, nebo cizí věc jako svoji; kdo nesprávně předstírá, že věc se hodí k určitému užívání, nebo že je prosta i obyčejných vad a závad, odpovídá za to, vyjde-li na jevo opak.

§ 924

zrušen

§ 925

Nařízením bude ustanoveno, pokud platí domněnka, že zvíře bylo nemocno již před odevzdáním, když do určitých lhůt objeví se některé nemoci a vady.

§ 926

Právní domněnky, že zvíře mělo vadu již před odevzdáním, může přejímatel jen tehdy užít, když odevzdateli nebo v jeho nepřítomnosti obecnímu představenému dá ihned vědět o shledané vadě, nebo dá zvíře prohlédnouti znalcem, nebo navrhne soudní provedení důkazu k zajištění důkazu.

§ 927

Zanedbá-li přejímatel této opatrnosti, je na něm, aby dokázal, že zvíře bylo vadné již před odevzdáním. Avšak odevzdateli jest vždy volno, aby dokázal, že vytýkaná vada vznikla teprve po odevzdání.

§ 928

Jsou-li vady věci nápadny, nebo lze-li seznati břemena na věci vážnoucí z veřejných knih, nemá správa místa, vyjímajíc případ lstivého zamlčení vady nebo výslovné přípovědi, že věc je všelikých vad a břemen prosta (§ 443). Dluhy a nedoplatky, které na věci vážnou, buďte vždy vypořádány.

§ 929

Kdo převede na sebe věc, věda, že je cizí, nemá nároku ze správy, právě jako ten, kdo se výslovně správy vzdal.

§ 930

Odevzdají-li se věci úhrnkem, totiž tak, jak stojí a leží, nebyvše počítány, měřeny a váženy, není odevzdávající zavázán z vad, které se na nich shledají, vyjímajíc případ, že nedostává se vlastnosti, kterou nesprávně předstíral, nebo kterou si příjemce vymínil.

Podmínka správy.

§ 931

Chce-li přejímatel užití správy, protože třetí osoba činí si nárok na věc, je povinen svému předchůdci opovědět spor. Neučiní-li toho, nepozbude tím sice ještě práva na odškodnění, ale jeho předchůdce může proti němu užití všech námitek, kterých proti třetí osobě nebylo užito a může se tím odškodnění sprostít potud, pokud bude uznáno, že by tyto námitky, kdyby jich náležitě bývalo užito, byly způsobily jiné rozhodnutí proti třetí osobě.

Účinek.

§ 932

Je-li vada, jež zakládá správu, taková, že ji nelze již odstraniti, a že řádné užívání věci znemožňuje, může přejímatel žádati za úplné zrušení smlouvy, nepřekáží-li však vada řádnému užívání, nebo lze-li ji odstraniti, může žádati buď za přiměřené snížení úplaty nebo za opravu nebo za doplnění toho, co schází. Ve všech případech ručí odevzdatel za zaviněnou škodu.

Nepatrné zmenšení hodnoty nepřichází v úvahu.

§ 932a

Během právní rozepře o zrušení smlouvy pro vadu dobytka má soud k návrhu některé strany, jakmile není již třeba ohledání, naříditi prozatímním opatřením, aby zvíře bylo soudně prodáno a výtěžek uložen u soudu.

Zánik práva ze správy.

§ 933

Kdo chce žádati za správu, musí své právo soudně uplatniti, jde-li o věci nemovité, do tří let, jde-li o věci movité, do šesti měsíců a, jde-li o vady dobytka, do šesti týdnů, jinak žaloba zanikne. Lhůta se počíná dnem předání věci; pro správu pro takové vady dobytka, o nichž platí lhůta domněnky, dnem, kdy tato končí; pro správu však pro nárok vznesený na věc třetí osobou dnem, kdy nabyvatel zvěděl o nároku.

Uplatňování námitkou zůstává nabyvateli vyhraženo, když v této lhůtě oznámil vadu odevzdateli.

Odškodnění pro zkrácení přes polovici.

§ 934

Neobdržela-li jedna strana na obecné hodnotě při dvoustranně závazném jednání ani polovici toho, co druhé straně dala, skýtá zákon zkrácené straně právo žádati zrušení a uvedení v předešlý stav. Avšak druhá strana může jednání zachovati v platnosti tím, že jest ochotna

nahraditi, čeho se do obecné hodnoty nedostává. Nepoměr hodnoty se určuje podle času, kdy bylo jednání uzavřeno.

§ 935

Tohoto právního prostředku nelze užít, když se ho někdo výslovně vzdal, nebo prohlásil, že věc převzal ze zvláštní záliby za mimořádnou cenu; když, ač mu byla pravá cena známa, přece se uvolil dáti nepoměrnou cenu, rovněž když z poměru mezi osobami lze vyrozuměti, že chtěly učiniti smlouvu smíšenou z úplatné a bezplatné, když pravou cenu nelze vyšetřiti; konečně, když věc byla soudem vydražena.

O úmluvě a budoucí smlouvě.

§ 936

Dohoda, že teprve v budoucnosti má býti učiněna smlouva, je závazna jen tehdy, když byl určen i čas uzavření i podstatné kusy smlouvy, a když se mezi tím okolnosti nezměnily tak, že by tím byl zmařen výslovně ustanovený nebo z okolností vysvítající účel, nebo důvěra jedné nebo druhé strany byla ztracena. Vůbec jest pak naléhati na to, aby takové přípovědi byly provedeny nejdéle do roka od vymíněného času; jinak právo zanikne.

O vzdání se námitek.

§ 937

Všeobecná neurčitá vzdání se námitek proti platnosti smlouvy nemají účinku.

Hlava osmnáctá.

O darováních

Darování.

§ 938

Smlouva, kterou se někomu bezplatně přenechá věc, slove darování.

Pokud zřeknutí se jest darováním.

§ 939

Kdo se zřekne práva očekávaného nebo skutečně napadlého nebo pochybného, aniž je jinému řádně postoupil, nebo je zavázanému s jeho přivolením prominul, nepokládá se za dárce.

Darování odměnné.

§ 940

Nemění to podstaty darování, bylo-li učiněno z uznalosti, nebo hledíc k zásluhám obdařeného, nebo jako zvláštní odměna téhož; jen nesmí míti obdarovaný dříve na to žalobního práva.

§ 941

Měl-li obdarovaný právo žalovati o odměnu, buď, že mezi stranami již byla vymíněna, nebo že byla předepsána zákonem, přestává býti jednání darováním a pokládá se za smlouvu úplatnou.

Darování obaplná.

§ 942

Byla-li darování předem tak vymíněna, že darující musí býti zase obdarován, nevzniká pravé darování v celku, nýbrž jen co do převyšující hodnoty.

Forma darovací smlouvy.

§ 943

Z pouhé ústní darovací smlouvy, sjednané bez skutečného odevzdání, nevzniká pro příjemce daru žalobní právo. Toto právo musí býti založeno písemnou listinou.

a míra darování.

§ 944

Neobmezený vlastník může, dbaje zákonných předpisů, darovati třebas celé své nynější jmění. Smlouva však, kterou by někdo rozdal jmění budoucí, platí jen potud, pokud nepřesahuje poloviny tohoto jmění.

Pokud dárce ručí za darované.

§ 945

Kdo vědomě daruje věc cizí a obdarovanému tuto okolnost zatají, ručí za škodlivé následky.

Neodvolatelnost darování.

§ 946

Smlouvy o darování nelze zpravidla odvolati.

Výjimky:

1. pro nouzi:

§ 947

Upadne-li dárce později v takovou nouzi, že by se mu nedostávalo na nutnou výživu, jest oprávněn žádati na obdarovaném, není-li tento sám ve stejné nouzi, ročně zákonné úroky z darované částky, pokud darovaná věc nebo její hodnota ještě tu jest a pokud se mu nedostává nutné výživy. Z několika obdarovaných zavázán je ten, který byl obdarován dříve, jen potud, pokud příspěvky těch, kteří byli obdarováni později, nestačí k výživě.

2. pro nevděk;

§ 948

Dopustí-li se obdarovaný na dobrodinci hrubého nevědku, lze darování odvolati. Hrubým nevědkem rozumí se, bylo-li takovým způsobem ublíženo na těle, cti, svobodě nebo jmění, že by bylo možno proti pachateli zakročit podle trestního zákona z moci úřední nebo na žádost poškozeného.

§ 949

Nevděk činí nevědného co do jeho osoby obmyslným držitelem a dává i dědicovi poškozeného i proti dědicům poškozovatelovým právo, dar žalobou odvolati, pokud dárce nevědku neprominul a z daru ještě něco tu je v původním stavu nebo v hodnotě.

3. pro zkrácení povinné výživy;

§ 950

Kdo je povinen někomu dávat výživu, nemůže jeho právo zkrátiti darováním třetí osobě. Komu by se takovým způsobem stala újma, jest oprávněn žádati, aby mu obdarovaný doplnil, čeho mu dárce již nyní nemůže plniti. Při několika obdarovaných dlužno použití hořejšího (§ 947) předpisu.

4. povinného dílu.

§ 951

Jestliže při určení povinného dílu připočtou se darování (§ 785), avšak pozůstalost nestačí k jeho krytí, může zkrácený nepominutelný dědic žádati na obdarovaném vydání daru na krytí schodku. Obdarovaný může vydání odvrátiti zaplacením schodku.

Má-li obdarovaný sám právo na povinný díl, ručí druhému jen potud, pokud by darováním obdržel více než povinný díl, který mu při započtení darů připadá.

Je-li obdarovaných několik, ručí ten, který byl obdarován dříve, jen potud, pokud ten, který byl obdarován později, k vydání není povinen nebo s to. Osoby obdarované současně ručí poměrně.

§ 952

Nedrží-li již obdarovaný věci darované nebo ceny její, ručí jen potud, pokud ji obmyslně pustil z držení.

5. věřitelů;

§ 953

S tímž obmezením (§ 952) mohou býti nazpět žádány také ty dary, jimiž byli zkráceni věřitelé, kteří tu byli již v čas darování. Na věřitele, jejichž pohledávky jsou mladší nežli dar, vztahuje se toto právo jen tehdy, když lze obdarovanému lstivé srozumění se dokázati.

6. pro děti potomně narozené.

§ 954

Tím, že se bezdětnému dárci po sjednání darovací smlouvy narodí děti, nevzejde ani jemu, ani dětem potomně narozeným právo darování odvolati. Avšak v čas nouze může on nebo dítě potomně narozené jak proti obdarovanému, tak proti jeho dědicům uplatňovati shora uvedené právo na zákonné úroky z darované částky (§ 947).

Která darování nepřecházejí na dědice.

§ 955

Slíbil-li dárce obdarovanému podporu v určitých lhůtách, nevzejde jejich dědicům ani právo, ani povinnost, leč by v darovací smlouvě bylo výslovně vymíněno něco jiného.

Darování na případ smrti.

§ 956

Darování, k jehož splnění má dojíti teprve po smrti dárcově, platí jako odkaz, šetřilo-li se předepsaných formálností. Jen tehdy budiž pokládáno za smlouvu, když obdarovaný je přijal, dárce se výslovně zřekl oprávnění je odvolati a byla o tom doručena obdarovanému písemná listina.

Hlava devatenáctá.

O smlouvě schovací

Smlouva schovací.

§ 957

Když někdo převezme cizí věc, aby ji opatroval, vzniká smlouva o schování. Přijatý slib převzítí v opatrování cizí, ještě neodevzdanou věc, zavazuje sice slibující stranu, ale není to ještě smlouva o schování.

§ 958

Schovací smlouvou nenabývá příjemce ani vlastnictví, ani držby, ani užívacího práva; je pouhým majitelem, který má povinnost ochrániti věc jemu svěřenou od škody.

Kdy přechází ve smlouvu o zápůjčku nebo o půjčku;

§ 959

Bylo-li schovateli na jeho žádost nebo dobrovolnou nabídkou toho, kdo věc složil, užívání dovoleno; přestává smlouva býti smlouvou schovací, v prvním případě hned po dovolení, v druhém však od okamžiku, kdy byla nabídka přijata nebo, kdy uschované věci bylo skutečně užíváno; při zužitvatelných věcech změní se ve smlouvu o zápůjčku, při nezužitvatelných ve smlouvu o půjčku a vzejdou práva a povinnosti s tím spojené.

nebo ve zmocňovací smlouvu.

§ 960

V opatrování se mohou dáti věci movité i nemovité. Vloží-li se však na příjemce zároveň jinaký úkol, vztahující se na svěřenou věc, buď pokládán za zmocněnce.

Povinnosti a práva schovatele.

§ 961

Hlavní povinností schovatelovou jest, aby věc jemu svěřenou po ustanovený čas bedlivě opatroval a ji, když čas projde, v tom stavu, v jakém ji převzal, a se vším, co k ní přibylo, ukladateli vrátil.

§ 962

Schovatel jest povinen věc i ještě před projitím času ukladateli na požádání vrátiti a může žádati toliko za náhradu škody jemu snad způsobené. Naopak nemůže věc mu svěřenou vrátiti dříve, leč že by nenadálá okolnost mu znemožnila věc bezpečně nebo bez vlastní škody míti v úschově.

§ 963

Není-li doba úschovy ani výslovně určena, ani ji nelze z vedlejších okolností vyrozuměti, může se ze schování dáti výpověď podle libosti.

§ 964

Schovatel ručí ukladateli za škodu, kterou způsobil opomenutím povinného opatrování, ale nikoli za náhodu; to ani tehdy, kdyby věc svěřovanou, třebaž cennější, byl mohl zachrániti obětováním své vlastní.

§ 965

Užil-li však schovatel věci uložené; dal-li ji bez nutné potřeby a bez dovolení ukladatelova třetí osobě do úschovy; nebo obmeškal-li se s navracením a věc stihla škoda, které by nebyla vystavena u schovatele, nemůže namítati náhodu a přičítá se mu poškození.

§ 966

Byly-li uloženy věci zamčené nebo zapečetěné a později byly zámek anebo pečeť porušeny; budiž ukladatel, tvrdí-li, že něco schází, podle předpisu soudního řádu připuštěn k odpřísáhnutí své škody, pokud táž je podle jeho stavu, živnosti, jmění a ostatních okolností pravděpodobna; leda že by schovatel mohl dokázati, že porušení zámku nebo pečetě se stalo bez jeho zavinění. Totéž má platiti i tehdy, když se všechny věci takovým způsobem uložené ztratí.

a ukladatele.

§ 967

Ukladatel je povinen schovateli nahraditi škodu zaviněně způsobenou a nahraditi náklady učiněné na udržení uschované věci nebo k rozmnožení plynoucích užitek. Obětoval-li schovatel v čas nouze své vlastní věci, aby uschovaný statek zachránil: může žádati za

přiměřenou náhradu. Vzájemné pohledávky schovatele a ukladatele věci movité mohou však být vzneseny jen během třiceti dnů od doby navrácení.

Sekvestr.

§ 968

Dá-li se věc, na kterou si někdo činí nárok, spornými stranami nebo soudem někomu v úschovu; sluje schovatel: sekvestr. Práva a povinnosti sekvestra posuzují se podle zásad zde stanovených.

Zda-li náleží schovateli mzda.

§ 969

Mzda za schování může být žádána jen tehdy, když byla výslovně nebo podle stavu schovatelova mlčky vymíněna.

Přijetí hosta.

§ 970

Hostinští, kteří poskytují cizincům bydlo, ručí jako schovatelé za věci, které byly vneseny od přijatých hostů, pokud nedokáží, že škoda není ani zaviněna jimi nebo někým z jejich lidí, ani způsobena cizími osobami, jež z domu odcházejí a do něho přicházejí.

Spolupůsobilo-li při vzniku škody zavinění poškozeného, rozhodniž soudce podle okolností, zda a v jaké výši přísluší náhrada.

Za vnesené platí věci, jež byly hostinskému nebo některému z jeho lidí odevzdány nebo přineseny na místo jimi vykázané, nebo k tomu určené. Právě tak ručí podnikatelé, kteří mají stáje a skladní místnosti, za postavená u nich zvířata, vozidla a věci na nich se nalézající.

Hostinským za rovny se pokládají držitelé lázeňských ústavů vzhledem k věcem lázeňských hostů, které podle zvyku se vnášejí.

§ 970a

Odmítnutí ručení vyhláškou nemá právního účinku. Za věci drahocenné, peníze a cenné papíry ručí hostinský jen do částky 1000 K, leda že tyto věci převzal v uschování, znaje jejich povahu, nebo že škodu zavinil sám nebo jeho lidé.

§ 970b

Nárok o náhradu ze smlouvy o přijetí hosta zanikne, jestliže poškozený zvědév o škodě neučiní hostinskému bez prodlení oznámení. To však neplatí, když věci byly vzaty hostinským v úchovu.

§ 970c

Osobám označeným v § 970 přísluší právo zadržeti vnesené věci k zajištění svých pohledávek za ubytování a stravování, jakož i svých vydání za hosty.

Hlava dvacátá.

O smlouvě o půjčku

Smlouva o půjčku.

§ 971

Odevzdá-li se někomu věc nezužitelná jen k bezplatnému užívání na určitý čas, vzniká smlouva o půjčku. Smlouva, kterou někdo slíbí, že někomu věc půjčí, aniž ji předá, je sice závaznou, ale není ještě smlouvou o půjčku.

Práva a povinnosti vypůjčitele:

1. pokud se týká užívání;

§ 972

Vypůjčitel nabývá práva věci užívatí řádně nebo blíže určeným způsobem. Po uplynutí času je povinen tutéž věc navrátiti.

2. vrácení;

§ 973

Nebyla-li doba navrácení ustanovena, byl-li však určen účel užívání, je vypůjčitel povinen s užíváním neprodlévati a věc pokud možno brzy vrátiti.

§ 974

Nebyla-li určena ani doba ani účel užívání, nevzniká skutečná smlouva, nýbrž nezávazná výprosa (prekarium) a půjčitel může žádati za vrácení věci půjčené, kdy je mu libo.

§ 975

Vzejde-li spor o trvání užívací doby, musí vypůjčitel dokázati, že má právo na delší užívání.

§ 976

Měl-li by půjčitel sám půjčené věci nevyhnutelně zapotřebí dříve, než prošel čas a než se skončilo užívání, nemá nicméně práva, nebylo-li to výslovně umluveno, vzít věc dříve nazpět.

§ 977

Vypůjčitel je sice zpravidla oprávněn vypůjčenou věc vrátit i před určeným časem; bylo-li by však půjčiteli obtížno dřívější vrácení, nemůže se státi proti jeho vůli.

3. poškození;

§ 978

Užívá-li vypůjčitel věci půjčené jinak, než bylo vymíněno, nebo, dovolí-li o své újmě třetí osobě její užívání, je půjčiteli zodpověden a tento je také oprávněn žádat věc ihned nazpět.

§ 979

Bude-li půjčená věc poškozena nebo zmařena, je vypůjčitel povinen tak, jako schovatel věci, nahradit nejen škodu, kterou způsobil svou vinou, nýbrž i náhodnou škodu, ke které dal podnět protiprávním jednáním (§ 965).

§ 980

Tím, že vypůjčitel složí za ztracenou vypůjčenou věc cenu, nemá ještě práva, když se věc zase najde, ji proti vůli vlastníkovi pro sebe podržeti, je-li tento ochoten vrátit přijatou cenu.

4. udržovacích výdajů.

§ 981

Náklady, které jsou zpravidla s užíváním spojeny, musí nésti vypůjčitel ze svého. Kromobyčejné náklady na zachování necht' sice prozatím zapraví, nemůže-li nebo nechce-li věc postoupiti půjčiteli, aby si ji opatřil sám; budou mu však jako poctivému držiteli nahrazeny.

Omezení vzájemných žalob.

§ 982

Nevytknul-li půjčitel, když vzal půjčenou věc nazpět, během třiceti dnů její zneužití nebo přílišné opotřebení; nebo neohlásil-li vypůjčitel po vrácení během téhož času kromobyčejný náklad na věc učiněný; žaloba pomine.

Hlava dvacátá první.

O smlouvě o zápůjčku

Zápůjčka.

§ 983

Odevzdají-li se někomu věci spotřebitelné s podmínkou, že sice může jimi podle libosti nakládati, ale že má po určitém čase vrátiti stejně téhož druhu a jakosti, vzniká smlouva o zápůjčku. Nelze ji zaměňovati se smlouvou, třebaš také závaznou (§ 936), zápůjčku budoucně poskytnouti.

Druhy téže.

§ 984

Zápůjčka poskytuje se buď v penězích nebo v jiných spotřebitelských věcech a sice bez úroků nebo na úrok. V poslednějším případě nazývá se také úročnou smlouvou.

Zápůjčka peněžitá.

§ 985

Zápůjčka peněžitá může míti za předmět kovové mince nebo papírové peníze nebo veřejné dluhopisy (obligace).

a) v kovové minci nebo v papírových penězích;

§ 986

Pokud vůbec může býti sjednána zápůjčka v kovové minci a v jaké měně (valutě) má býti taková zápůjčka nebo zápůjčka v papírových penězích splacena, ustanovují zvláštní předpisy o tom vydané.

§ 987

Vymíní-li si zapůjčitel placení ve zvláštním druhu mincí, který dal; musí se placení státi právě v tomto druhu mincí.

§ 988

Zákonné změny mince bez změny vnitřního obsahu jdou na účet zapůjčitelův. Týž obdrží placení v určitém daném druhu mincí, např. 1000 kusů císařských dukátů nebo 3000 kusů dvacetníků, nehledíc k tomu, zdali jejich vnější hodnota se v mezidobí zvýšila nebo zmenšila. Změní-li se však vnitřní hodnota; musí se placení státi v poměru k vnitřní hodnotě, kterou daný druh mincí měl v čase zapůjčení.

§ 989

Nejsou-li v době splacení v oběhu takové peníze ve státě, je dlužník povinen uspokojiti věřitele penězi nejvíce podobnými, takovým počtem a druhem, aby týž obdržel v době zápůjčky stávající vnitřní hodnotu toho, co dal.

b) v dlužních úpisech;

§ 990

Ve veřejných dlužních úpisech mohou býti zápůjčky platně sjednávány tak, že buď splacení dluhu stane se zcela stejným veřejným dlužním úpisem, jako byl zapůjčený, nebo že se nazpět zaplatí částka podle hodnoty, kterou dlužní úpis měl v době zapůjčení.

§ 991

Byl-li na místě peněz dán soukromý dluhopis anebo zboží; je dlužník jen zavázán buď v neporušeném stavu vrátiti dluhopis nebo přijaté zboží anebo nahraditi věřiteli škodu, kterou tento prokáže.

c) zápůjčka v jiných spotřebitelných předmětech.

§ 992

Při zápůjčkách, které nejsou uzavřeny v penězích, nýbrž v jiných spotřebitelských předmětech, pokud jen navrácení bylo vymíněno v témž druhu, jakosti a množství, nečiní rozdílů, zda-li v mezidobí v ceně stouply či klesly.

Úroky.

§ 993

zrušen

§ 994

zrušen

§ 995

zrušen

§ 996

zrušen

§ 997

zrušen

§ 998

zrušen

§ 999

Úroky ze zápůjček peněžitých se platí ve stejné měně (valutě) jako jistina sama.

§ 1000

zrušen

Forma dluhopisu.

§ 1001

Má-li dluhopis býti úplným důkazem smlouvy o zápůjčku, musí v něm býti zřetelně určen jak vlastní zapůjčitel čili věřitel, tak i vlastní vypůjčitel čili dlužník; předmět a částka zápůjčky; a, je-li dána v penězích, druh jejich, jakož i všechny podmínky vztahující se jak ku placení hlavního dluhu, tak i k úrokům, mají-li se jaké platiti. Vnější formou dlužní listiny, jaká je nutna k důkazní moci, ustanovuje soudní řád.

Hlava dvacátá druhá. O zmocnění a jiných způsobech jednání

[editovat]

Smlouva zmocňovací.

§ 1002

Smlouva, kterou někdo přejímá k obstarání věc na něj vznesenou jménem jiného, slove smlouvou zmocňovací.

§ 1003

Osoby, které jsou veřejně ustanoveny obstarávati určitá jednání, jsou povinny o příkazu na to se vztahujícím vůči příkazateli se bez prodlení výslovně prohlásiti; zda-li jej přijímají, čili nic; jinak jsou příkazateli zodpovědny za újmu tím způsobenou.

Rozdělení zmocnění v bezplatné nebo úplatné;

§ 1004

Je-li za obstarání cizí věci buď výslovně nebo podle stavu jednatele i jen mlčky vymíněna nějaká odměna, náleží smlouva k úplatným, jinak však k bezplatným.

ústní nebo písemné;

§ 1005

Smlouvy zmocňovací mohou býti sjednány ústně nebo písemně. Listina, kterou zmocnitel zmocněnému o tom vydá, nazývá se plná moc.

všeobecné nebo zvláštní;

§ 1006

Plné moci jsou všeobecné a zvláštní, podle toho, svěřeno-li někomu, aby obstaral všechny, nebo jen některé věci. Plné moci zvláštní se mohou vztahovati všeobecně k věcem jen soudním nebo mimosoudním; nebo mohou míti za předmět jednotlivé záležitosti prvního či druhého druhu.

neomezené nebo omezené.

§ 1007

Plné moci se dávají buď s neomezenou aneb s omezenou volností jednání. Prvou je zmocněný oprávněn věc provésti dle svého nejlepšího vědomí a svědomí; poslednější však se mu předpisují meze, jak dalece, a způsob, jak má to prováděti.

§ 1008

Následující jednání vyžadují zvláštní plné moci, znějící na tyto druhy jednání: Mají-li býti věci jménem jiné osoby zcizeny nebo úplatně převzaty; sjednány výpůjčky nebo zápůjčky;

vyzdviženy peníze nebo peněžitá hodnota; rozepré na soud vzneseny; přísahy uloženy, přijaty nebo vráceny, nebo učiněna narovnání. Má-li však býti bezpodmínečně přijato nebo odmítnuto dědictví; sjednány společenské smlouvy; učiněna darování; zřízeno oprávnění voliti rozsudího; nebo práva bezplatně vzdána; jest nutna zvláštní plná moc na jednotlivé jednání vystavená. Všeobecné, byť i neomezené plné moci, postačují v těchto případech jen tehdy, když jest uveden v plné moci druh jednání.

Práva a povinnosti zmocněncovy;

§ 1009

Zmocněnec je povinen podle svého slibu a podle obdržené plné moci pilně a poctivě obstarati věc a veškeren užitek z věci pocházející přenechati zmocniteli. Jest oprávněn, maje i plnou moc omezenou, užití veškerých prostředků, kterých si nutně žádá povaha věci, nebo které se srovnávají s projeveným úmyslem zmocnitelovým. Vykročí-li z mezí plné moci, ručí za následky.

§ 1010

Vznese-li zmocněnec bez nutné potřeby věc na třetí osobu, ručí zcela sám za výsledek. Je-li mu však v plné moci výslovně dovoleno nebo je-li okolnostmi nevyhnutelno, aby si zřídil náměstka, odpovídá jen za zavinění, sběhlé při volbě osoby.

§ 1011

Vznese-li věc zároveň na několik zmocněnců, je potřebí, má-li býti jednání platné a vázati zmocnitele, součinnosti všech, nebylo-li jednomu nebo několika z nich v plné moci výslovně propůjčeno úplné oprávnění.

§ 1012

Zmocněnec jest povinen nahraditi zmocniteli škodu, kterou způsobil svým zaviněním, a předložiti účty při jednání se vyskytující, kdykoli tento za to požádá.

§ 1013

Zmocněnci nejsou oprávněni, kromě případu uvedeného v § 1004, žádati odměnu za své přičinění. Není jim dovoleno bez vůle zmocnitelovy vzhledem k obstarávání věci od třetí osoby přijmouti dary. Přijaté propadnou chudinské pokladně.

zmocnitelovy;

§ 1014

Zmocnitel je povinen nahraditi zmocněnci veškerý náklad, jež učinil nutně nebo užitečně na obstarání věci, i když se výsledek nedostavil, a na požádání jej přiměřeně založiti k zapravení hotových výloh; rovněž musí nahraditi veškerou škodu, která vzešla jeho zaviněním nebo je ve spojení se splněním příkazu.

§ 1015

Vzal-li zmocněnec, obstaráváje věc, škodu jen náhodou, může v případě, že převzal obstarání věci bezplatně, žádati takovou částku, která by mu náležela k úhradě námahy podle nejvyššího odhadu při smlouvě úplatné.

§ 1016

Přestoupí-li zmocněnec meze své plné moci, je zmocnitel vázán jen potud, pokud jednání schválí anebo pro sebe použije užitek, který nastal z jednání.

pokud se týká osoby třetí;

§ 1017

Pokud zmocněnec podle obsahu plné moci představuje zmocnitele, může proň nabývati práv a vkládati naň závazky. Sjednal-li tudíž v mezích zjevné plné moci s třetí osobou smlouvu, vzniknou tím založená práva a povinnosti zmocniteli a osobě třetí, nikoli však zmocněnci. Tajná plná moc, udělená zmocněnci, nemá vlivu na práva třetí osoby.

§ 1018

I tehdy, když zmocnitel ustanovil takového zmocněnce, který je nezpůsobilý sám se zavázati, jsou jednání v mezích plné moci sjednaná závazna jak pro zmocnitele, tak pro třetí osobu.

§ 1019

zrušen

Rozvázání smlouvy odvoláním;

§ 1020

Zmocnitel může plnou moc odvolati podle libosti; musí však zmocněnci nahraditi nejen náklady, které mezi tím měl, a škodu, kterou jinak vzal, nýbrž i zapraviti část odměny, přiměřenou námaze. To platí i tehdy, když skoncování věci bylo překaženo náhodou.

výpovědí;

§ 1021

I zmocněnec může přijatou plnou moc vypovědět. Jestliže však ji vypoví před skončováním věci, která naň byla zvláště vznesena, nebo kterou začal podle všeobecné plné moci, musí nahraditi všechnu škodu z toho vzešlou, pokud nenastala nepředvídaná a nevyhnutelná překážka.

smrtí;

§ 1022

Zpravidla se plná moc ruší jak smrtí zmocnitelovou, tak zmocněncovou. Nedá-li se však začatá věc přerušiti bez zřejmé újmy dědiců, nebo vztahuje-li se plná moc i na případ zmocnitelovy smrti, má zmocněnec právo i povinnost věc skoncovati.

§ 1023

Plné moci vydané a přijaté korporací (společenstvem), zrušují se zánikem společenstva.

nebo konkursem.

§ 1024

Upadne-li zmocnitel do konkursu, jsou všechna jednání, která zmocněnec po prohlášení konkursu jménem konkursního dlužníka podnikl, bez právní moci. Rovněž tak udělená plná moc se ruší také již samým prohlášením konkursu na jmění zmocněncovo.

Pokud závazek trvá dále.

§ 1025

Je-li plná moc zrušena odvoláním, výpovědí nebo smrtí zmocnitelovou nebo zmocněncovou, buďtež přece věci, které nesnášejí odkladu, vedeny dále potud, pokud zmocnitel nebo jeho dědicové nic jiného nezařídili, nebo zaříditi nemohli.

§ 1026

Také zůstanou závazny smlouvy sjednané s třetím, který beze své viny nevěděl o zrušení plné moci, a zmocnitel může se ve své škodě hojiti jen na zmocněnci, který zrušení zamlčel.

Mlčky učiněné zmocnění služebných osob.

§ 1027

Předpisů obsažených v této hlavě budiž použito také na vlastníky obchodu, lodi, kupeckého krámu nebo jiné živnosti, kteří správu svěří faktorovi, plavci, krámskému, nebo jiným jednatelům.

§ 1028

Práva takových jednatelů buďte posuzována v první řadě podle listiny jejich zřízení, takovou jest u obchodníků řádně vyhlášené oprávnění k podpisu (firmy).

§ 1029

Nebyla-li plná moc dána písemně, budiž její rozsah posouzen z předmětu a povahy jednání. Kdo jinému svěří správu, o tom se má za to, že mu také propůjčil moc, aby činil vše, co správa sama vyžaduje a co je s ní obyčejně spojeno.

§ 1030

Dovolí-li vlastník obchodu nebo živnosti svému sluhovi nebo učni, aby prodával zboží v obchodě nebo mimo něj; platí domněnka, že jsou zmocněni přijímati zaplacení a vydávati o tom kvitance.

§ 1031

Plná moc prodávati zboží jménem vlastnickým neobsahuje však v sobě právo jménem jeho nakupovati zboží; a povozníci nesmějí ani přijímati cenu za statky jim svěřené, ani si na ně peníze vypůjčovati, nebylo-li to v nákladních listech výslovně ustanoveno.

§ 1032

Zaměstnavatelé a přednostové domácnosti nejsou povinni platiti, co jejich služebné osoby nebo jiní členové domácnosti jejich jménem vezmou na dluh. Kdo dá na dluh, musí v takových případech prokázati, že to bylo přikázáno.

§ 1033

Je-li však mezi tím, kdo na dluh bere, a tím, kdo dává, zavedena řádná zápisní knížka, do které se zapisují věci vzaté na dluh; platí domněnka, že ten, kdo tuto knížku přinese, je zmocněn vzíti zboží na dluh.

Soudní a zákonné zmocnění.

§ 1034

Právo poručníků a opatrovníků spravovati věci svých chráněnců se zakládá na nařízení soudu, který je zřídil. Otci a manželovi přiznává zákon oprávnění zastupovati dítě a manželku. Předpisy o tom jsou obsaženy na náležitých místech.

Jednatelství bez příkazu;

§ 1035

Kdo ani smlouvou učiněnou výslovně nebo mlčky, ani soudem, ani zákonem neobdržel oprávnění, nesmí se zpravidla místiti do věcí druhého. Byl-li by si to osobil, odpovídá za všechny následky.

v případě nouze;

§ 1036

Tomu, kdo, ač nebyl povolán, obstará cizí věc, aby odvrátil hrozící škodu, jest onen, čí věc byla obstarána, povinen nahraditi vynaložený náklad nutný a užitečný; i když přičinění bez viny zůstalo bezvýsledným (§ 403).

nebo k užitku druhého;

§ 1037

Jestliže někdo chce na sebe vzíti cizí věci jen, aby podpořil prospěch druhého, má se dožádati jeho přivolení. Jestliže jednatel sice nešetřil tohoto předpisu, ale provedl věc na svůj náklad ke zřejmému značnému prospěchu druhého, musí mu býti tímto nahrazeny náklady na to učiněné.

§ 1038

Není-li však jasno, že prospěch je převážný, nebo učinil-li jednatel svémocně na cizí věci tak důležité změny, že druhý nemůže věci upotřebiti k účelu, k jakému ji dosud užíval, není tento zavázán k náhradě; může však žádati, aby jednatel na vlastní náklady uvedl věc v předešlý stav, nebo, není-li to možno, aby mu dal zadostiučinění.

§ 1039

Kdo vzal na sebe cizí věc bez příkazu, musí ji dovésti až ke konci a učiniti o ní zevrubný počet jako zmocněnec.

proti vůli druhého;

§ 1040

Vetřeli-li se někdo proti platně projevené vůli vlastníkově do cizí věci, nebo zabránili-li tímto vmíšením se řádnému zmocnění, aby věc obstaral; odpovídá nejen za škodu z toho vzniklou a ušlý zisk, nýbrž ztrácí i učiněný náklad, pokud nemůže býti vzat nazpět tak, jak je ve skutečnosti.

Upotřebení věci k prospěchu druhého.

§ 1041

Upotřebilo-li se věci mimo případ jednatelství na prospěch druhého; může vlastník žádati nazpět věc, jak je ve skutečnosti, nebo, nemůže-li se již to státi, hodnotu, kterou měla v době použití, třebaž byl pak prospěch zmařen.

§ 1042

Kdo učiní za druhého náklad, který tento podle zákona byl by měl učiniti sám, má právo žádati náhradu.

§ 1043

Obětoval-li někdo své vlastnictví v případě nouze, aby odvrátil od sebe i jiných větší škodu, jsou všichni, kterým z toho vzešel prospěch, povinni jej poměrně odškodniti. Zevrubnější použití tohoto předpisu na námořní nebezpečství je předmětem námořních zákonů.

§ 1044

Rozdělení válečných škod určují podle zvláštních předpisů politické úřady.

Hlava dvacátá třetí.

O směnné smlouvě

Směna.

§ 1045

Směna je smlouva, kterou se přenechává věc za jinou věc. Skutečného odevzdání není potřebí ku zřízení; nýbrž jen ku splnění směnné smlouvy a k nabytí vlastnictví.

§ 1046

Peníze nejsou předmětem směnné smlouvy; avšak zlato a stříbro může se potud směniti jako zboží, ba i jako druh mince, pokud se mají vyměniti jen za mince jiného druhu, totiž zlaté za stříbrné, menší kusy za větší.

Práva a povinnosti směňujících,

§ 1047

Směňující jsou dle smlouvy povinni, věci směněné dle úmluvy s jejich součástmi i se vším příslušenstvím v pravý čas na místě náležitém a v témž stavu, ve kterém byly při sjednání smlouvy, ve svobodné držení odevzdati a převzítí.

zejména co do nebezpečnosti

§ 1048

Byl-li vymíněn čas, kdy se má státí odevzdání, a byla-li v mezidobí směněná určitá věc buď zákazem obchodu odňata, nebo náhodou zničena zcela nebo aspoň přes polovici ceny, má se za to, jakoby směna nebyla sjednána.

§ 1049

Jiná zhoršení věci, která se v mezidobí náhodou stala, a břemena jdou na vrub držitelův. Bylo-li však s věcmi nakládáno úhrnkem, postihuje nahodilá zkáza jednotlivých kusů přejímatele, nebyl-li tím jinak celek znehodnocen přes polovici ceny.

a užitků před odevzdáním.

§ 1050

Držiteli náleží užitky směněné věci až do vymíněné doby odevzdání. Od tohoto času náleží s přírůstkem přejímateli, třebaž věc nebyla ještě odevzdána.

§ 1051

Nebyla-li vymíněna doba pro odevzdání určité věci a nepostihuje-li žádnou stranu nedopatření; buďtež použity hořejší předpisy o nebezpečnosti a užitcích (§§ 1048-1050) pro dobu samého odevzdání, pokud strany neustanovily něco jiného.

§ 1052

Kdo se chce dožadovati odevzdání, musí závazek svůj míti splněn, nebo býti hotov jej splniti. I ten, kdo je povinen plniti napřed, může své plnění odepřítí až do té doby, kdy bude poskytnuto nebo zajištěno plnění vzájemné, je-li toto ohroženo špatnými poměry majetkovými strany druhé, jež mu v době sjednání smlouvy nemusily býti známy.

Hlava dvacátá čtvrtá.

O trhov  smlouvě

Smlouva trhov .

  1053

Trhovou smlouvou p renech v  se v c za určitou částku pen z jin  osobě. Náleží tak jako směna k právním důvodům nabyt  vlastnictví. Nabyt  nastává teprve odevzdáním koupeného předmětu. Až do odevzdání podrží prodavač vlastnick  právo.

N le  tosti trhov  smlouvy.

  1054

Jak  musí b  i svolení kupce a prodavače a kter  věci sm    b  i kupovány a prodávány, to určuje se pravidly o smlouvách vůbec. Kupní cena musí z le  eti v hotových penězích a nesmí b  i ani neur it , ani proti zákonu.

Trhov  cena musí

a) b  i v hotových penězích;

  1055

Zciz -li se v c dílem za peníze, dílem za jinou v c; považuje se smlouva za kup nebo za směnu, podle toho,  in -li cena v penězích více nebo m n  než obecn  cena dan  věci, p  stejn  ceně věci za kup.

b) b  i ur it ;

  1056

Kupec a prodavač mohou také p renechat  ur en  ceny ur it  třetí osobě. Nebude-li touto ve vym n n m čase nic určeno; nebo chce-li jedna strana v p  pad , kdy nebyl  as vym n n , odstoupiti dříve, než byla cena určena; m  se za to, jakoby kupní smlouva nebyla sjednána.

  1057

Bylo-li ur en  ceny p renech no několika osobám, rozhoduje v t  ina hlasů. Hlasuj -li tak r zn , že cena se neur  i ani skutečnou v t  inou hlasů; budiž koup  pokládána za nesjednanou.

  1058

Také cena, která byla vymíněna při dřívějším zcizení, může sloužiti k určení ceny. Byla-li položena řádná tržní cena za základ, rozumí se tím prostřední tržní cena místa a času, kde a kdy smlouva musí býti splněna.

c) nikoli proti zákonu.

§ 1059

Je-li pro zboží taxa, je vyšší cena proti zákonu, a kupující může za každé sebemenší zkrácení žádati u politického úřadu odškodnění.

§ 1060

Kromě toho případu může koupi odpírati jak kupec, tak i prodavač jen pro zkrácení přes polovici (§§ 934, 935). Tato stížnost má průchod i tehdy, když ustanovení kupní ceny bylo přenecháno třetí osobě.

Povinnosti prodavače,

§ 1061

Prodavač je povinen věc pečlivě opatrovati až do doby odevzdání a odevzdati ji kupci podle týchž předpisů, které byly ustanoveny shora při směně (§ 1047).

a kupce.

§ 1062

Kupec je naproti tomu povinen převzít věc ihned nebo ve vymíněný čas, zároveň však také hotově zapraviti kupní peníz; jinak je prodavač oprávněn odepřít mu odevzdání věci.

§ 1063

Bude-li věc odevzdána kupci prodavačem, aniž tento obdržel kupní peníz; je věc prodána na úvěr a vlastnictví k ní přechází ihned na kupce.

Nebezpečí a užitky trhového předmětu.

§ 1064

O nebezpečství a užitcích věci sice koupené, ale ještě neodevzdané, platí tytéž předpisy, které byly dány při smlouvě směnné (§§ 1048 až 1051).

Koupě očekávané věci.

§ 1065

Koupí-li se věci, které se ještě očekávají, použito budiž nařízení daných v hlavě o jednání odvažných.

Všeobecný předpis.

§ 1066

Ve všech případech vyskytujících se při tržové smlouvě, které nejsou v zákoně výslovně rozhodnuty, budiž použito předpisů daných v hlavách o smlouvách vůbec a směnné smlouvě zvláště.

Zvláštní způsoby nebo vedlejší smlouvy při tržové smlouvě.

§ 1067

Zvláštní způsoby tržové smlouvy nebo vedlejší smlouvy při ní jsou: výhrada zpětné koupě, zpětného prodeje, předkupního práva; prodej na zkoušku; prodej s výhradou lepšího kupce; a příkaz ku prodeji.

Prodej s výhradou zpětné koupě.

§ 1068

Právo prodanou věc zase vyplatiti nazývá se právem zpětné koupě. Bylo-li toto právo prodáváči vůbec a bez bližšího určení poskytnuto, vrátí jedna strana koupenou věc v nezhoršeném stavu, druhá strana však kupní peníz, a obapolné užitky mezitím z peněz a věci docílené se vzájemně vyrovnávají.

§ 1069

Zlepšil-li kupec koupenou věc svým nákladem nebo učinil-li na její zachování kromobyčejný náklad, přísluší mu náhrada jako poctivému držiteli, ručí však také za to, změnila-li se hodnota jeho zaviněním nebo zmařilo-li se vrácení.

§ 1070

Výhrada práva zpětné koupě má místo jen u nemovitých věcí a přísluší prodáváči toliko doživotně. Nemůže svého práva převést ani na dědice, ani na někoho jiného. Je-li právo vloženo do veřejných knih, může býti věc požadována i od třetí osoby a tato bude posuzována dle povahy své poctivé nebo nepoctivé držby.

Koupě s výhradou zpětného prodeje.

§ 1071

Stejným omezením podléhá právo, vymíněné kupcem, věc prodáváči zase nazpět prodati; a pro totéž budiž použito předpisů daných pro zpětnou koupi. Byla-li však podmínka zpětného prodeje nebo zpětné koupě užita na oko a vlastně, aby se zastřelo zástavní právo nebo vydlužení, platí předpis § 916.

Výhrada předkupního práva.

§ 1072

Kdo prodá věc s výminkou, že mu kupec má nabídnouti výkup, kdyby ji chtěl opět prodati, má předkupní právo.

§ 1073

Předkupní právo je zpravidla osobním právem. Co do nemovitých statků může býti zápisem do veřejných knih přeměněno v právo věcné.

§ 1074

Předkupní právo také nelze ani postoupiti třetí osobě ani převésti na dědice oprávněné osoby.

§ 1075

Oprávněný musí movité věci do dvaceti čtyř hodin; nemovité však do třiceti dnů po učiněné nabídce skutečně vykoupiti. Po uplynutí této lhůty zaniká předkupní právo.

§ 1076

Předkupní právo nemá, nastane-li soudní dražba věcí, které jsou tímto právem zatíženy, jiného účinku, než že oprávněná osoba, vložená do veřejných knih, musí býti zvláště k dražbě obeslána.

§ 1077

Kdo jest oprávněn k výkupu, musí zapraviti úplnou cenu, která byla třetí osobou nabídnuta, vyjímajíc případ jiné úmluvy. Nemůže-li splniti vedlejších podmínek, nabídnutých kromě obyčejné kupní ceny, a nelze-li je vyrovnati ani odhadní cenou; nemůže býti předkupní právo vykonáno.

§ 1078

Předkupní právo nelze bez zvláštní úmluvy vztahovati na jiné způsoby zcizení.

§ 1079

Nenabídne-li držitel oprávněné osobě výkupu, ručí ji za všechnu škodu. V případě věcného předkupního práva může býti zcizená věc na třetí osobě považována a s touto nakládá se podle toho, je-li její držba poctivá nebo nepoctivá.

Koupě na zkoušku.

§ 1080

Koupě na zkoušku jest ujednána pod podmínkou závislou na libovůli kupce, že zboží schválí. Podmínka jest v pochybnosti odkládací; kupec není před schválením koupí vázán, prodavač přestává býti vázán, když kupec nedá schválení do uplynutí zkušební doby.

§ 1081

Byla-li věc již odevzdána ku prohlédnutí nebo zkoušení, platí kupcovo mlčení přes zkušební dobu za schválení.

§ 1082

Nebyla-li zkušební doba úmluvou určena, má se za to, že u věcí movitých je tři dny; u nemovitých však jeden rok.

Prodej s výhradou lepšího kupce.

§ 1083

Smluví-li se koupě s výhradou, že prodavač, přihlásí-li se v určité době lepší kupec, jest oprávněn tomuto dáti přednost; zůstane uskutečnění smlouvy v případě, že koupená věc nebyla odevzdána, odsunuto až do splnění výminky.

§ 1084

Byla-li koupená věc odevzdána, jest kupní smlouva sjednána; splněním výminky se však opět rozváže. Nedostává-li se výslovného určení času, platí domněnka doby, stanovené při koupi na zkoušku.

§ 1085

Zda nový kupec je lepší, posoudí prodavač. Může dáti přednost druhému kupci, třebaš první chtěl i více platiti. Rozváže-li se smlouva, vyrovnávají se navzájem užítky z věci a z peněz. Co do zlepšení nebo co do zhoršení považuje se kupec za poctivého držitele.

Příkaz k prodeji.

§ 1086

Odevzdá-li někdo svou movitou věc někomu jinému na prodej za určitou cenu s výminkou, že mu má příjemce ve stanovené době buď dátí určený kupní peníz nebo vrátiti věc; není odevzdávající oprávněn před uplynutím oné doby věc nazpět požadovati; příjemce však musí po jejím uplynutí zapraviti určený kupní peníz.

§ 1087

Po stanovenou dobu zůstává odevzdávající vlastníkem. Příjemce ručí mu za škodu způsobenou vlastním zaviněním a nahrazeny mu budou při vrácení věci jen takové náklady, které jsou na prospěch odevzdávajícího.

§ 1088

Je-li věc nemovitou; nebo není-li určena cena nebo platební lhůta; pokládá se příjemce za zmocněnce. V žádném případě však nelze věc svěřenou ku prodeji požadovati na třetí osobě, která ji poctivým způsobem od příjemce převedla na sebe (§ 367).

§ 1089

Předpisy, dané o smlouvách a o smlouvě směnné a kupní zvláště, platí zpravidla i o soudních prodejích; pokud v tomto zákoně nebo v soudním řádu nejsou obsažena zvláštní nařízení.

Hlava dvacátá pátá.

O smlouvách pachtovních (nájemních), dědičného pachtu a dědičného úroku

Smlouva nájemní (pachtovní).

§ 1090

Smlouva, kterou někdo obdrží užívání nespotřebitelné věci na určitý čas a za určitou cenu, nazývá se nájemní (pachtovní) smlouvou vůbec.

I. Nájemní a pachtovní smlouva.

§ 1091

Lze-li užívati pronajaté věci bez dalšího vzdělávání, nazývá se taková smlouva smlouvou nájemní; lze-li ji však užívati jen pílí a přičiněním, nazývá se smlouvou pachtovní. Byly-li

smlouvou současně pronajaty věci prvního i druhého druhu; budiž smlouva posuzována podle povahy hlavní věci.

Náležitosti.

§ 1092

Nájemní a pachtovní smlouvy mohou být sjednány o týchž předmětech a týmž způsobem, jako kupní smlouva. Nájemné a pachtovné zapravuje se jako kupní peníz, nebyla-li učiněna jiná úmluva.

§ 1093

Vlastník může pronajmouti (propachtovati) jak své movité a nemovité věci, tak i svá práva; může se mu však také přihoditi, že najme (spachtuje) užívání své vlastní věci, když toto náleží třetí osobě.

Účinek.

§ 1094

Dohodly-li se smluvní strany o tom, co je při nájmu (pachtu) podstatné, totiž o věci a ceně; je smlouva úplně dojednána a užívání věci pokládá se za koupené.

§ 1095

Byla-li nájemní (pachtovní) smlouva zapsána do veřejných knih; budiž nájemcovo (pachtýřovo) právo pokládáno za věcné právo, které musí si dáti líbiti i následující držitel po dobu ještě zbývající.

Vzájemná práva:

1. Vzhledem k přenechání, udržování, užívání;

§ 1096

Pronajímatelé a propachtovatelé jsou povinni odevzdati a udržovati věc pronajatou (propachtovanou) na své útraty v upotřebitelném stavu a nerušiti nájemce (pachtýře) ve vymíněném užívání nebo požitku. Je-li věc pronajatá (propachtovaná) při odevzdání tak vadná, nebo stane-li se za trvání nájmu (pachtu) bez viny nájemcovy (pachtýřovy) tak vadnou, že se nehodí k vymíněnému užívání, je nájemce (pachtýř) po dobu neupotřebitelnosti a podle jejího rozsahu osvobozen od placení nájemného (pachtovného). Tohoto osvobození nelze se předem vzdáti při nájmu nemovitých věcí.

Pachtýř musí sám nésti obyčejné opravy hospodářských budov jen potud, pokud je lze opatřit hmotami jsoucími na statku a službami, které jest oprávněn požadovati podle povahy statku.

§ 1097

Jsou-li nutny opravy, které náležejí na pronajímatele (propachtovatele), je nájemce (pachtýř) povinen ohlásiti to bez prodlení pronajímateli (propachtovateli), ježto by jinak byl povinen nahraditi škodu. Nájemce (pachtýře) pokládá se za jednatele bez příkazu, učinil-li na najatou (pachtovanou) věc náklad, náležející na pronájemce (propachtovatele) (§ 1036) nebo náklad užitečný (§ 1037); za náhradu škody musí však u soudu žádati nejdéle do 6 měsíců po navrácení věci v nájem (pacht) dané, jinak právo žalobní zanikne.

§ 1098

Nájemci a pachtýři jsou oprávněni věci najatých a pachtovaných podle smlouvy po určený čas upotřebiti a užívati, nebo je i v podnájem dāti, může-li se to státi beze škody vlastníkovu a není-li to ve smlouvě výslovně zapovězeno.

2. břemenům;

§ 1099

Při pronájmech nese všechna břemena a dávky pronajímatel. Při vlastních pachtech, staly-li se úhrnkem, přejímá pachtýř kromě hypotekárních zapsaných břemen všechna ostatní; byl-li však pacht sjednán podle rozpočtu, nese ona břemena, která byla od výtěžku odečtena nebo která musí býti zapravována toliko z plodů a nikoli z pozemku samého.

3. činži;

§ 1100

Není-li ujednáno nic jiného, nebo není-li jinakého místního obyčeje, buď činže zapravována, když věc byla najata (pachtována) na jeden rok nebo více let, pololetně, když jde o kratší dobu nájemní (pachtovní), po uplynutí této.

§ 1101

K zajištění nájemného má pronájemce věci nemovité zástavní právo k zařízení a svrškům nájemcovým nebo členů jeho rodiny, žijících s ním ve společné domácnosti, které byly vneseny, pokud nejsou vyloučeny ze zabavení. Zástavní právo zanikne odstraněním předmětů před jejich zájemným popsáním, leda že by odstranění stalo se z nařízení soudního a pronájemce ohlásil své právo na soudě do tří dnů po výkonu.

Stěhuje-li se nájemce nebo zavlékají-li se věci, ač nájemné není zapraveno nebo zajištěno, může pronájemce věci zadržeti na vlastní nebezpečí, musí však do tří dnů zažádati za zájemné popsání, nebo věci vydati.

Propachtovatel pozemku má zástavní právo stejného rozsahu a stejného účinku k dobytku, který je na propachtovaném statku, i k hospodářskému náradí i k plodům, které tam ještě jsou.

§ 1102

Pronájemce (propachtující) může si sice vymíniti placení činže předem. Jestliže však nájemce (pachtýř) zaplatil předem více než jednu lhůtu, může to namítati věřiteli později zapsanému nebo novému vlastníku jen tehdy, když je vyznačena ve veřejné knize.

Činže v plodech.

§ 1103

Přenechá-li vlastník svůj statek s výminkou, že příjemce má hospodařiti a odevzdávajícímu dávatí poměrnou část veškerých užitků, např. třetinu nebo polovici plodů; nevzniká pachtovní, nýbrž společenská smlouva, která se posuzuje podle pravidel o tom daných.

Případy a podmínky prominutí činže.

§ 1104

Když věci najaté (pachtované) vůbec nelze upotřebiti nebo užívati pro mimořádné náhody, jako oheň, válku nebo nákazu, povodně, živelní pohromy nebo úplnou neúrodu, není pronájemce (propachtující) povinen ku znovuzřízení, neplatí se však také nájemné nebo pachtovné.

§ 1105

Podrží-li nájemce přes takovou náhodu omezené užívání věci najaté, sleví se mu také poměrná část nájemného. Pachtýři náleží sleva z pachtovného, když užitky statku, pachtovaného jen na rok, klesly mimořádnými náhodami více než o polovinu obyčejného výnosu. Propachtovatel je povinen sleviti tolik, kolik se tímto úbytkem nedostává na pachtovném.

§ 1106

Vzal-li nájemce (pachtýř) na sebe vůbec všechna nebezpečí; rozumějí se tím jen škody požární, vodní a živelní pohromy. Jiné mimořádné nehody nejdou na jeho nebezpečí. Zavázeli se však výslovně, že ponese i všechny jiné kromobyčejné nehody; neplatí přece ještě domněnka, že chtěl také ručiti za nahodilou zkázu celé pachtované věci.

§ 1107

Nelze-li najaté (spachtované) věci upotřebiti nebo užívati nikoli pro její poškození nebo pro jinak vzniklou neupotřebitelnost, nýbrž pro překážku nebo neštěstí, které se sběhly nájemci (pachtýři), nebo byly-li v době poškození plody od pozemku již odděleny, postihne nepříznivá událost jen nájemce (pachtýře). Musí přece zaplatiti činži. Pronájemce (propachtovatel) musí si však započísti uspořené náklady a výhody, kterých dosáhne jinakým užitím věci najaté (spachtované).

§ 1108

Žádá-li pachtýř, aby mu bylo prominuto celé pachtovné nebo jeho část buď podle smlouvy nebo podle zákona; musí propachtovateli bez odkladu oznámiti nastavší nehodu a dáti vyšetřiti příběh, není-li v zemi známý, soudně nebo aspoň dvěma muži věci znalými; bez této opatrnosti nebude slyšen.

4. vrácení.

§ 1109

Po skončení smlouvy o nájem (pacht) je nájemce (pachtýř) povinen vrátiti věc podle soupisu snad zřízeného nebo aspoň v tom stavu, v jakém ji převzal, pachtované pozemky však se zřetelem k roční době, ve které pacht skončil, tak vzdělané, jak té doby bývají. Ani právo zadržovací nebo námitka kompensace, ani konečně námitka dřívějšího práva vlastnického nemohou ho ochrániti před vrácením.

§ 1110

Nebyl-li při pachtovní nebo nájemní smlouvě zřízen soupis; platí stejná domněnka jako při požívání (§ 518).

§ 1111

Je-li najatá nebo pachtovaná věc poškozena nebo zneužíváním opotřebena; ručí nájemce a pachtýř za zavinění jak své vlastní, tak i podnájemcovo, nikoli však za náhodu. Pronajímatel musí však u soudu žádati za náhradu z tohoto ručení nejpozději do roka po vrácení najaté (spachtované) věci; jinak právo to zanikne.

5. rozvázání nájemní (pachtovní) smlouvy:

a) zánikem věci;

§ 1112

Nájemní (pachtovní) smlouva zaniká sama sebou, zmaří-li se najatá (spachtovaná) věc. Stane-li se to zaviněním jedné strany, náleží druhé straně náhrada; stane-li se to nehodou, není žádná strana druhé za to zodpovědná.

b) projitím času;

§ 1113

Nájemní (pachtovní) smlouva zaniká také uplynutím doby, která byla vymíněna výslovně nebo mlčky buď tím, že byl plat podle určité doby vyměřen, jako při tak zvaných světnicích na den, týden a měsíc, nebo projeveným nájemcovým (pachtýřovým) úmyslem, nebo z okolností na jevo vycházejícím.

Nestane-li se obnovení;

§ 1114

Nájemní (pachtovní) smlouva může se však obnoviti netoliko výslovně, nýbrž i mlčky. Byla-li ve smlouvě vymíněna předchozí výpověď; obnovuje se smlouva mlčky opomenutím náležité výpovědi. Nebyla-li výpověď vymíněna; nastává mlčky obnovení, když nájemce (pachtýř) po uplynutí nájemní (pachtovní) doby pokračuje v užívání nebo požívání věci, a pronajímatel (propachtovatel) to dopouští.

§ 1115

Obnovení nájemní (pachtovní) smlouvy nastává mlčky za týchž podmínek, za jakých byla před tím sjednána. Při pachtech vztahuje se však jen na rok; může-li se však řádný požitek bráti teprve v pozdější době, na tak dlouhou dobu, pokud je nutno, aby tyto užitky mohly býti jednou vybrány. Nájemy, za něž bývá plat zaplacen teprve po celém roce nebo po půl roce, obnovují se mlčky na půl roku; všechny kratší nájemy však na takový čas, který byl před tím určen nájemní smlouvou. O opětovném obnovení platí totéž, co zde bylo předepsáno o prvním obnovení.

c) výpovědí;

§ 1116

Pokud doba trvání nájemní (pachtovní) smlouvy nebyla určena ani výslovně, ani mlčky, ani zvláštními předpisy, musí ten, kdo chce smlouvu zrušiti, druhému vypověděti pacht na šest měsíců; nájem nemovitých věcí na čtrnáct dní a movité věci na dvacet čtyři hodiny, dříve než postoupení má nastati.

§ 1116a

Smrtí jedné smluvní strany smlouva nájemní (pachtovní) se neruší. Nájem bytů mohou však, zemře-li nájemce, býti rozvázány beze zřetele k smluvené době jak dědici nájemcovými tak pronájemcem, s dodržáním zákonné lhůty výpovědní.

§ 1117

Nájemce (pachtýř) jest oprávněn odstoupiti od smlouvy bez výpovědi i před uplynutím vymíněné doby, když najatá (spachtovaná) věc byla odevzdána ve stavu nebo bez jeho viny octne se ve stavu nezpůsobilém k vymíněnému užívání, nebo když značná část náhodou bude odňata nebo stane se neupotřebitelnou na delší dobu. Jde-li o najmuté místnosti obytné, škodlivé zdraví, má nájemce toto právo i tehdy, když ve smlouvě se ho zřekl, nebo když znal povahu místností při sjednání smlouvy.

§ 1118

Pronajímatel (propachtovatel) může se své strany žádati dřívější zrušení smlouvy, když nájemce (pachtýř) věci užívá tak, že vzchází značná újma; když byv upomenut se zaplacením platu tak prodlévá, že do projití období zadržené nájemné (pachtovné) úplně nezapřivil; nebo když se musí pronajaté stavení znovu vystavěti. Nájemce není povinen dopustiti, aby na jeho újmu byla provedena užitečnější stavba, je však povinen dopustiti nutné opravy.

§ 1119

Musela-li býti pronajímateli nezbytnost nového provedení stavby známa již v době sjednání smlouvy; nebo nevznikla-li nezbytnost déle trvajících oprav zanedbáním menších oprav; musí býti nájemci dáno přiměřené odškodnění za pohřešené užívání.

d) zcizením věci.

§ 1120

Zcizil-li vlastník pronajatou (propachtovanou) věc někomu jinému a již mu ji odevzdal; musí nájemce (pachtýř) po náležité výpovědi novému držiteli ustoupiti, není-li jeho právo do veřejných knih zapsáno (§ 1095). Jest však oprávněn žádati od pronajímatele (propachtovatele) úplné zadostiučinění co do utrpěné škody a ušlého zisku.

§ 1121

Při nuceném soudním zcizení budiž nakládáno nájemním (pachtovním) právem, je-li zapsáno do veřejných knih, jako služebností. Nemá-li vydražitel nájemní (pachtovní) právo převzít, musí mu nájemce (pachtýř) ustoupiti po náležité výpovědi.

II. Dědičný pacht.

§ 1122

Smlouva, kterou se někomu dědičně přenechává užívací vlastnictví statku s podmínkou, že za roční užitky má platiti roční v poměru k výnosu určenou dávku v penězích, v plodech nebo také v přiměřených službách, sluje smlouva o dědičný pacht.

III. Smlouva o dědičný úrok.

§ 1123

Plní-li držitel nepatrnou dávku jen jako uznání pozemkového vlastnictví; nazývá se pozemek úročním statkem a smlouva o tom učiněná smlouvou o dědičný úrok.

§ 1124

Je-li pochybno zda užitkové vlastnictví je statkem dědičného pachtu nebo statkem dědičného úroku, budiž přihlíženo k částce ročního platu a k jiným závazkům. Není-li tato částka v žádném poměru s čistými ročními užitky; jest užitkové vlastnictví statkem dědičného úroku; lze-li však alespoň z dávných časů a při zcela pustých převzatých pozemcích souditi na nějaký poměr; je tu statek dědičného pachtu (§ 359).

Úrok z půdy.

§ 1125

Je-li vlastnictví tak rozděleno, že jedné straně patří dědičně podstata pozemku s užíváním toho, co je pod povrchem, druhé straně však jen užívání povrchu; nazývá se roční dávka, zapravovaná tímto poslednějším držitelem, úrokem z půdy.

Nabytí užitkového vlastnictví.

§ 1126

Děleného vlastnictví nemovité věci nelze nabýti, stejně jako úplného, bez zápisu do veřejných knih nebo rejstříků. Platný právní důvod zakládá jen osobní právo proti zavázané osobě, nikoli však věcné právo proti třetí osobě (§ 431).

Společná práva vrchního a užitkového vlastníka.

§ 1127

Práva vrchního a užitkového vlastníka se shodují vůbec v tom, že každý může potud vládnouti svojí částí, pokud se tím neporušují práva druhého (§ 363).

§ 1128

Jeden jako druhý jest oprávněn domáhati se svého podílu soudně, jej zastaviti a mezi živými nebo posledním porúzením zciziti. Kdo nějaké omezení tvrdí, musí takové dokázati náležitými listinami, tak zvanými záručními listy nebo úpisy.

Zvláštní práva a povinnosti vrchního vlastníka.

§ 1129

Vrchní vlastník je zvláště oprávněn zapovědět užitkovému vlastníku netoliko ztenčování užívané věci; nýbrž i všechny změny, jimiž může býti výkon jeho práv zmařen nebo ztížen.

1. Vzhledem k udržování, zpracování a změnám statku;

§ 1130

Může tedy žádati, aby užitkový vlastník pečoval o udržování a vzdělávání pozemků. Zanedbá-li splnění těchto povinností, ač byl varován; nebo není-li s to nésti břemena na pozemku váznoucí; může vrchní vlastník domáhati se přenechání statku jiným dědičným pachtýřům nebo úročníkům.

2. dědičného úroku.

§ 1131

Hlavní právo pánů dědičného pachtu a dědičného úroku spočívá v braní ročního platu a jiných vymíněných poplatků. Tyto nemohou býti pod žádnou záminkou zvýšeny, pak nemohou býti vůbec brány ze svršků k pozemku nenáležejících, jakož i z jiných movitých věcí.

Kdy se má úrok platiti.

§ 1132

Není-li nic umluveno nebo provinciálními zákony ustanoveno, musí býti roční úrok odváděn v první polovici měsíce listopadu.

Kdy nastane prominutí?

§ 1133

Zpravidla neručí jeden neúplný vlastník druhému za náhodu: Nemohl-li však dědičný pachtýř pro povodně, válku nebo náказы užívati svého pachtovaného statku; musí býti téměř přiměřeně sleveno na platu za čas pohřešovaného užívání.

§ 1134

Úročník nemá nároku na podobnou slevu; dokud je tu část majetku dědičného úroku, musí ustanovený dědičný úrok úplně zapravovati.

Právo při zmeškaném zapravení platu.

§ 1135

Neodvedl-li úročník plat ve vymíněném čase; může pán dědičného úroku žádati, aby užívání bylo zabaveno a on z něho odškodněn.

§ 1136

Dědičný propachtovatel má na vůli, byl-li plat přes rok zadržen, žádati buď zabavení užitků nebo soudní dražbu statku, daného do dědičného pachtu, aby byly nedoplatky zapraveny.

3. Vzhledem k břemenům a zlepšením.

§ 1137

Vrchní vlastník je povinen zastupovati užitkového vlastníka co do užitkového vlastnictví bezprostředně od něho obdrženého, a když se užitkové právo opět spojí s podstatou, jemu nebo jeho nástupci nahraditi učiněná zlepšení jako jinému poctivému držiteli a ručiti za správnost veřejných knih a rejstříků, které vede o svých úročných statcích.

§ 1138

Za jiná břemena užitkovým vlastníkem propůjčená a do veřejných knih nevložená vrchní vlastník neručí. Užitkový vlastník nemůže vůbec na jinou osobu převést více práva, než má sám. Právo jednoho zaniká tedy s právem druhého.

Práva a povinnosti užitkového vlastníka vůbec.

§ 1139

Práva a závazky užitkového vlastníka jsou vůbec úměrny ustanoveným závazkům a právům vrchního vlastníka.

Zvláště

1. co do zeizení;

§ 1140

Užitkový vlastník nepotřebuje ku zcizení svolení vrchního vlastníka; musí mu však oznámiti nástupce, aby posoudil, zda týž je s to statek spravovati a břemena na něm váznoucí zapravovati. Na předkupní nebo výkupní právo vrchní vlastník nároku nemá.

§ 1141

Vyhradil-li si však vrchní vlastník výslovně toto svolení a tato práva; musí se prohlásiti do třiceti dnů po řádném, jemu učiněném oznámení. Po této lhůtě pokládá se jeho svolení za udělené. Nemaje výkonu předkupního nebo výkupního práva, může odpírati svolení jen pro patrné nebezpečství podstaty a práv s tím spojených.

§ 1142

Dávka, kterou vrchní vlastník někdy má žádati od nového užitkového vlastníka, sluje, stane-li se změna mezi živými, lenní plat (laudemium); stane-li se však na případ smrti, odúmrtné. Obojí nazývá se také poplatky ze změny. Zda-li a jak tato práva jsou založena, rozhoduje zemské zřízení, veřejné knihy a listiny nebo třicetiletá pokojná držba.

2. co do pokladu a zmenšení podstaty;

§ 1143

Užitkovému vlastníku náleží také poměrný díl nalezeného pokladu (§ 399). Jest i oprávněn zmenšiti podstatu, může-li vrchnímu vlastníkovi dokázati, že jinak nelze užívati pozemku (§ 1129).

3. břemen;

§ 1144

Užitkový vlastník nese všechna řádná i mimořádná břemena váznoucí na statku; zapraví daně, desátky a jiné dávky zvláště zaznamenané. Za břemena, která se týkají platu, ručí vrchní vlastník.

4. záručního listu.

§ 1145

Každý nový užitkový vlastník je zpravidla zavázán opatřiti si od vrchního vlastníka ověřovací list nebo listinu na obnovené užitkové vlastnictví.

Zvláštní poměry mezi držiteli statků a poddanými.

§ 1146

Pokud užitkoví vlastníci jsou ještě v jiných poměrech vůči vrchním vlastníkům, a jaká práva a závazky jsou zvláště mezi držiteli statků a poddanými, budiž vyrozuměno ze zřízení každé provincie a z politických předpisů.

Práva při úroku z půdy.

§ 1147

Kdo zapravuje jen úrok z půdy, má nárok jen na užívání povrchu, jako: stromů, rostlin a stavení a na díl pokladu na něm nalezeného. Zakopané poklady a jiné podzemní užitky náležejí vrchnímu vlastníkov.

Zánik užitkového vlastnictví.

§ 1148

Co bylo ustanoveno o zrušení úplného vlastnictví (§ 444), platí vůbec i o děleném.

§ 1149

Statky dědičného pachtu a dědičného úroku přecházejí na všechny dědice, kteří nebyli výslovně vyloučeni. Nemá-li užitkový vlastník řádného nástupce; spojí se užitkové vlastnictví s vrchním vlastnictvím. Vrchní vlastník musí však, chce-li tohoto práva užítí, zapraviti všechny dluhy užitkového vlastníka, jež nelze z jiného jmění zaplatiti. Pokud vrchní vlastník je zavázán odumřelý statek jiným přenechatí, ustanovují politická nařízení.

§ 1150

Zničením rostlin, stromů a budov neztrácí se užitkové vlastnictví povrchu. Pokud zbývá ještě část pozemku, může ji držitel osázeti novými rostlinami, stromy a budovami, odvádí-li jinak svůj plat.

Hlava dvacátá šestá.

O smlouvách o služební výkony

Smlouva služební a o dílo.

§ 1151

Je-li někdo povinen jinému konati po určitou dobu služby, vznikne služební smlouva; převezme-li někdo závazek zhotoviti nějaké dílo za plat, vznikne smlouva o dílo.

§ 1152

Není-li ve smlouvě stanoven plat ani umluvena bezplatnost, přiměřený plat platí za vymíněný.

1. Služební smlouva.

§ 1153

Nevyplývá-li ze služební smlouvy nebo z okolností nic jiného, je zaměstnaný povinen konati služby osobně, a nárok na služby nelze převést. Pokud o způsobu a rozsahu služeb není nic umluveno, je konati služby, přiměřené okolnostem.

Nárok na plat.

§ 1154

Není-li nic jiného umluveno, nebo není-li při službách takového druhu jiného obyčeje, buď plat zapraven po výkonu služeb.

Je-li plat vyměřen podle měsíců nebo kratších období, buď zapraven koncem jednotlivého období; je-li vyměřen podle delších období, buď zapraven koncem každého kalendářního měsíce. Plat vyměřený podle hodin, kusu nebo jednotlivých výkonů, buď zapraven za výkony již provedené koncem každého kalendářního týdne, jde-li však o služby vyššího druhu, koncem každého kalendářního měsíce.

V každém případě plat již vydělaný stává se skončením služebního poměru splatným.

§ 1154a

Zaměstnaný, jenž jest odměňován podle kusu nebo jednotlivých výkonů, může žádati před dospělostí platu zálohu, přiměřenou vykonaným službám a jeho výlohám.

§ 1154b

Zaměstnanci přísluší po čtrnáctidenním zaměstnání nárok na mzdu nejvýše týdenní i tenkrát, když z důležité příčiny, týkající se jeho osoby, nemohl vykonávati práci nebo službu, pokud si toto nepřivodil úmyslně nebo hrubou nedbalostí.

Nemůže-li zaměstnanec vykonávati práci nebo službu proto, že onemocněl anebo že utrpěl úraz, přísluší mu místo mzdy uvedené v odstavci 1 až v třetím a čtvrtém týdnu nemoci po 10 % jeho mzdy, v pátém a šestém týdnu nemoci po 20 % mzdy, v šestém a osmém týdnu nemoci po 30 % mzdy.

Ustanovení předchozích odstavců netýkají se těch ustanovení kolektivních smluv nebo pracovních - (služebních) - řádů již platných, která jsou pro dělníky příznivější.

Požitky uvedené v odstavci druhém platí pro dobu tamtéž uvedenou také tehdy, když zaměstnanec byl propuštěn, protože trvala nezaviněná nezpůsobilost ku práci přes čtyři neděle (§ 82 b/ živnostenského řádu).

§ 1155

Také za služby, jež nebyly vykonány, náleží zaměstnanému plat, když byl ochoten je konati a bylo mu v tom zabráněno okolnostmi, jež jsou na straně zaměstnavatelově; musí si však započísti, čeho ušetřil tím, že služba nebyla vykonána, nebo co vydělal jinakým zaměstnáním nebo vydělati úmyslně zameškal.

Byl-li, konaje služby, pro tyto okolnosti ztrátou času zkrácen, náleží mu přiměřená náhrada.

Povinnosti zaměstnavatelovy, když zaměstnaný onemocní.

§ 1156

Byl-li zaměstnaný při služebním poměru, který je hlavním působištěm jeho výdělečné činnosti, přijat do domácnosti službodárcovy, je tento povinen jemu v případě onemocnění, které nebylo přivoděno ani úmyslně ani hrubou nedbalostí, poskytnouti vedle platů peněžitých potřebnou výživu a pomoc lékařskou a nutné léky po čtrnáct dní, trval-li služební poměr již čtrnáct dní a po čtyři týdny, trval-li již půl roku.

Výživu a pomoc lze poskytnouti také přijetím do nemocnice nebo, souhlasí-li zaměstnaný, u osob třetích. Pokud toho vyžaduje povaha nemoci, může zaměstnaný žádati, aby byl ošetřen v nemocnici.

Povinnosti, jež zaměstnavatel má podle těchto ustanovení, nevzejdou, když služební poměr byl sjednán jen na dobu přechodné potřeby a netrval ještě měsíc.

§ 1156a

Hotové výlohy za lékařskou pomoc a opatření nutných léků, jakož i za náklady na ošetření v nemocnici nebo u třetích osob, lze započítati do peněžitých platů zaměstnaného připadajících na dobu onemocnění.

Zánik nároků.

§ 1156b

Závazky, jež zaměstnavatel má podle §§ 1154b a 1156 zaniknou, skončí-li se služební poměr uplynutím doby, na kterou byl ujednán, nebo dřívější výpovědí nebo propuštěním, jež nebylo způsobeno onemocněním nebo jinými důležitými důvody, které se týkají osoby zaměstnaného ve smyslu § 1154b. Bude-li zaměstnaný propuštěn, protože nemůže konati služeb, nebo bude-

li mu dána v době této nemohoucnosti výpověď, způsobené tím skončení služebního poměru bez vlivu na označené nároky.

Povinnost zaměstnavatelovy péče.

§ 1157

Zaměstnavatel je povinen služební úkony upravit tak a v příčinné místnosti a náradí, jež má opatřiti nebo jež opatřil, na vlastní náklad pečovati o to, aby byly chráněny život a zdraví zaměstnaného, pokud je to možno podle povahy služby.

Je-li zaměstnaný přijat do domácnosti zaměstnavatelovy, je tento povinen, co do obývací a spací místnosti, stravování, jakož i pracovní a oddechové doby zařídit, čeho je zapotřebí vzhledem ke zdraví, mravnosti a náboženství zaměstnaného.

Skončení služebního poměru.

§ 1158

Služební poměr se končí, když uplyne doba, na kterou byl ujednán.

Služební poměr smluvený na zkoušku nebo na dobu přechodné potřeby může být rozvázán v prvním měsíci oběma stranami kdykoliv.

Služební poměr smluvený na dobu života nějaké osoby nebo na dobu delší pěti let může býti rozvázán zaměstnaným, když uplyne pět let se zachováním výpovědní lhůty šestiměsíční.

Sjedná-li se služební poměr nebo pokračuje-li se v něm tak, že doba není určena, lze jej zrušiti výpovědí podle následujících ustanovení.

Výpovědní lhůty.

§ 1159

Výpověď se připouští: kdykoliv pro nejbližší den, když při služebním poměru, jehož předmětem nejsou služby vyšší, je plat vyměřen podle hodin nebo dnů, podle kusů nebo jednotlivých úkonů; nejpozději prvního všedního dne pro konec kalendářního týdne, když takový služební poměr je hlavním působištěm výdělečné činnosti zaměstnaného a již tři měsíce trval, nebo když plat je vyměřen podle týdnů. V případě mzdy kusové nebo podle jednotlivých výkonů nestane se výpověď účinnou před skončením výkonů, započatých v době výpovědi.

§ 1159a

Když služební poměr, jehož předmětem jsou služby vyšší, je hlavním působištěm výdělečné činnosti zaměstnaného, a trval již tři měsíce, budiž dodržena výpovědní lhůta aspoň čtyřnedělní bez zřetele ke způsobu, jakým je plat vyměřen.

§ 1159b

Ve všech ostatních případech lze rozvázat služební poměr dodržáním aspoň čtrnáctidenní výpovědní lhůty.

§ 1159c

Výpovědní lhůta musí být vždy pro obě strany stejná. Byly-li ujednány nestejně lhůty, platí pro obě strany lhůta delší.

Vyhledání nového místa.

§ 1160

Je-li zaměstnanec přijat do domácnosti zaměstnavatelovy nebo brání-li mu služební poměr, aby si mohl vyhledat nové místo, buď mu za tím účelem po výpovědi na žádost dán přiměřený volný čas bez snížení platu.

Konkurs.

§ 1161

Jak působí na služební poměr vyhlášení konkursu na jmění zaměstnavatelovo, ustanovuje konkursní řád.

Předčasné zrušení.

§ 1162

Služební poměr může být rozvázán, byl-li sjednán na určitou dobu, před projitím této doby, jinak ale bez dodržení výpovědní lhůty z důležitých důvodů každou stranou.

§ 1162a

Vystoupí-li zaměstnanec předčasně bez důležitého důvodu, může zaměstnavatel žádat buď za jeho opětné nastoupení do služby vedle náhrady škody nebo za náhradu škody pro nesplnění smlouvy. Bude-li zaměstnaný předčasně propuštěn pro nějaké zavinění, je povinen dát náhradu škody pro nesplnění smlouvy. Za provedené již výkony, za něž plat není ještě splatný, má zaměstnaný nárok na přiměřenou část platu jen potud, pokud ony výkony

předčasným zrušením služebního poměru nepozbyly pro zaměstnavatele své hodnoty zcela nebo z největší části.

§ 1162b

Propustí-li zaměstnavatel zaměstnaného předčasně bez důležitého důvodu nebo zavinil-li předčasné vystoupení zaměstnaného, má zaměstnaný vedle nároku na náhradu jiné škody smluvní nárok na plat za dobu, která by musela projít až do skončení služebního poměru uplynutím smluvní doby nebo řádnou výpovědí, ale vpočte se to, co ušetřil nevykonávaje služeb, nebo čeho nabyl jinakým zaměstnáním nebo nabytí úmyslně zameškal. Pokud však doba výše jmenovaná není delší tří měsíců, může zaměstnaný ihned žádat celý plat, náležející mu za tuto dobu beze srážky.

§ 1162c

Jsou-li obě strany vinny předčasným zrušením služebního poměru, rozhodne soudce podle volného uvážení, zda a v jaké výši přísluší náhrada.

§ 1162d

Nároky pro předčasné vystoupení nebo pro předčasné propuštění ve smyslu §§ 1162a a 1162b musí být soudně uplatňovány do šesti měsíců po uplynutí dne, kdy mohly být vzneseny, jinak jsou vyloučeny.

Vysvědčení.

§ 1163

Při skončení služebního poměru buď zaměstnanému na jeho žádost vydáno písemné vysvědčení o době a druhu služby. Žádá-li zaměstnaný za trvání služebního poměru vysvědčení, buď mu vydáno na jeho útraty. Zápisy a poznámky ve vysvědčení, které by znesnadnily zaměstnanému získání nového místa, jsou nepřipustny.

Vysvědčení zaměstnaného, jež jsou uschována u zaměstnavatele, buďte zaměstnanému kdykoliv na žádost vydána.

Donucovací předpisy.

§ 1164

Práva zaměstnancova, plynoucí z ustanovení §§ 1154, odst. 3, 1154 b), 1155, 1156-1159 b), 1160, 1162-1163, nemohou být pracovní smlouvou ani zrušena ani omezena.

2. Smlouva o dílo.

§ 1165

Podnikatel je povinen provést dílo osobně nebo je dát provést za osobní zodpovědnosti.

§ 1166

Má-li ten, kdo převzal zhotovení nějaké věci, dodat k tomu látku, budiž smlouva v pochybnostech pokládána za trhovou smlouvu; dodá-li látku objednatel, budiž v pochybnostech pokládána za smlouvu o dílo.

Správa pro vady.

§ 1167

Při podstatných vadách, jež činí dílo neupotřebitelným nebo jež odporují výslovné podmínce, může objednatel ustoupiti od smlouvy. Nechce-li tak učiniti, nebo nejsou-li vady ani podstatné, ani proti výslovné výmince, může žádati za opravu, nevyžaduje-li tato nepoměrného nákladu, nebo za přiměřenou slevu platů. K opravě musí zaměstnanému ustanoviti přiměřenou lhůtu s prohlášením, že po jejím uplynutí opravu odmítne. Ostatně platí předpisy dané o správě při smlouvách úplatných vůbec.

O zmaru provedení.

§ 1168

Přes to, že dílo nebylo provedeno, náleží podnikateli smluvený plat, když byl ochoten plniti, a zabránily mu v tom okolnosti, jež se sběhly na straně objednatelově; musí si však započítati, čeho ušetřil tím, že práce nebyla provedena, nebo čeho nabyl jiným zaměstnáním nebo nabytí úmyslně zameškal. Byl-li pro takové okolnosti ztrátou času při provádění díla zkrácen, náleží mu přiměřená náhrada.

Neposkytl-li objednatel potřebné součinnosti k provedení díla, je podnikatel také oprávněn ustanoviti mu k tomu přiměřenou lhůtu s prohlášením, že smlouva platí za zrušenou, uplyne-li lhůta marně.

§ 1168a

Zkazí-li se dílo pouhou náhodou dříve než bylo převzato, nemůže podnikatel požadovati plat. Ztráta hmoty stíhá tu stranu, jež ji dodala. Nezdaří-li se však dílo proto, že hmota objednatelům dodaná je zřejmě nepotřebná, nebo že objednatel dal příkazy zřejmě nesprávné, odpovídá za škodu podnikatel, když objednatele nevaroval.

Povinnost péče.

§ 1169

Ustanovení § 1157, vyjmouc ustanovení o úpravě služeb a o době práce i oddechu, buď obdobně užito na smlouvu o dílo.

Zapravení platu.

§ 1170

Plat buď zpravidla zapraven po skončení díla. Koná-li se však dílo po kusech nebo jsou-li s tím spojeny výlohy, kterých podnikatel na se nevzal, je tento oprávněn žádati již dříve za poměrný díl platu a za náhradu učiněných výloh.

§ 1170a

Byla-li smlouva opřena o rozpočet nákladů s výslovnou zárukou za jeho správnost, nemůže podnikatel žádati za zvýšení platu, ani při nepředvídané výši nebo nákladnosti rozpočtených prací.

Byla-li smlouva opřena o rozpočet bez záruky a nelze-li se vyhnouti značnému překročení, může objednatel, dada přiměřenou náhradu za práci podnikatelem vykonanou, ustoupiti od smlouvy. Jakmile však takové překročení objeví se nevyhnutelným, je podnikatel povinen ohlásiti to neprodleně objednateli, jinak ztratí všeliký nárok na náhradu větší práce.

Zánik smrtí.

§ 1171

Smlouva o dílo, týkající se prací, při nichž záleží na zvláštních osobních vlastnostech podnikatelových, ruší se jeho smrtí a jeho dědicové mohou žádati toliko cenu za přichystanou upotřebitelnou hmotu a část platu, přiměřenou hodnotě vykonané práce. Zemře-li objednatel, zůstávají dědicové smlouvou vázáni.

3. smlouva nakladatelská.

§ 1172

zrušen

§ 1173

zrušen

4. Plnění k účelu nedovolenému.

§ 1174

Co někdo dal vědomě, aby způsobil nemožné nebo nedovolené jednání, nemůže požadovati opět nazpět. Pokud je fiskus oprávněn to vzíti, ustanovují nařízení politická. Bylo-li však něco, aby se zabránilo činu nedovolenému, dáno tomu, kdo chtěl se tohoto činu dopustiti, nelze žádati za vrácení.

Byla-li dána zápůjčka pro zakázanou hru, nelze žádati vrácení.

Hlava dvacátá sedmá.

O smlouvě o společenství statků

Vznik výdělečné společnosti. Pojem.

§ 1175

Smlouvou, kterou dvě nebo několik osob svoluje, aby jen jejich přičinění nebo také jejich věci byly spojeny ke společnému užitku, ustanovuje se společnost na společný výdělek.

Rozdělení.

§ 1176

Podle toho, věnují-li společníci společnosti jen jednotlivé věci nebo sumy; nebo celý druh věcí, např. všechno zboží, všechny plody, všechny ležící pozemky nebo konečně celé své jmění bez výjimky, jsou také druhy společností různé a společenská práva širší nebo užší.

§ 1177

Zní-li společenská smlouva na celé jmění; rozumí se tím přece jen přítomné. Pojme-li se však i budoucí jmění; rozumí se tím jen nabyté, nikoli zděděné; leda že bylo obojí výslovně vymíněno.

Forma zřízení.

§ 1178

Společenské smlouvy, které se týkají jen přítomného nebo jen budoucího jmění, jsou neplatny, když statek jednou nebo druhou stranou vnesený nebyl řádně popsán a sepsán.

§ 1179

Jak se společenská smlouva mezi obchodníky sjednává, do příslušných rejstříků zapisuje a veřejně oznamuje, ustanovují zvláštní obchodní a politické zákony. Provozují-li se jen jednotlivé obchody společně; postačí, když smlouva o tom učiněná je v obchodních knihách.

§ 1180

Smlouva o společenství celého jak přítomného, tak i budoucího jmění, která se sjednává obyčejně mezi manžely, budiž posouzena podle předpisů daných o tom v hlavě o svatebních smlouvách. Přítomné předpisy vztahují se na ostatní druhy společenství statků, sjednaného smlouvou.

Účinek smlouvy a skutečného příspěvku.

§ 1181

Společenská smlouva patří sice k právním důvodům nabytí vlastnictví; ale nabytí samo a společenství statků nebo věcí nastává jen jejich odevzdáním.

Kmenové jmění.

§ 1182

Vše, co bylo výslovně určeno ku provozování společného obchodu, tvoří jistinu čili kmenové jmění společnosti. Ostatní, co každý společník drží, pokládá se za oddělený statek.

§ 1183

Vloží-li se peníze, či věci spotřebitelné nebo sice nespotebitelné, ale v penězích oceněné; pokládán buď nejen užitek z toho nabytý, nýbrž i kmenové jmění vůči společníkům, kteří k tomu přispěli, za společné vlastnictví. Kdo slíbí vynaložiti ku společnému užitku jen své přičinění, má sice nárok na zisk, nikoli však na kmenové jmění (§ 1192).

Práva a povinnosti společníků; příspěvek ke kmenovému jmění (fondy);

§ 1184

Každý společník, vyjímajíc případ zvláštní úmluvy, je zavázán přispěti stejným podílem ke společenskému kmenovému jmění.

Spolupůsobení;

§ 1185

Zpravidla jsou všichni společníci zavázáni, nehledíc k jejich většímu nebo menšímu podílu, spolupůsobiti stejně ku společnému užitku.

§ 1186

Žádný společník není oprávněn pověřiti třetí osobu spolupůsobením; nebo přijmouti někoho do společnosti; nebo podnikati vedlejší zaměstnání pro společnost škodlivé.

§ 1187

Povinnosti společníků určují se přesněji smlouvou. Kdo se zavázal jen k práci, není povinen příspěvkem. Kdo slíbil toliko peněžitý nebo jiný příspěvek, nemá ani závazku, ani práva, aby spolupůsobil jiným způsobem ku společnému výdělku.

§ 1188

Při poradě a rozhodování o společenských záležitostech, není-li jiné úmluvy, buďtež použity předpisy dané v hlavě o společenství vlastnictví (§§ 833-842).

Doplatek ke kmenovému jmění;

§ 1189

Společníci nemohou býti nuceni k většímu příspěvku, než k jakému se zavázali. Nelze-li však při změněných okolnostech bez zvětšení příspěvků vůbec dosáhnouti společenského účelu; může zdráhající se společník vystoupiti nebo býti k vystoupení přidržen.

Provozování svěřených obchodů;

§ 1190

Svěří-li se provozování obchodu jednomu nebo několika společníkům; buďtež pokládáni za zmocněnce. Na jejich rady a rozhodování o společenských záležitostech budiž rovněž použito shora (§§ 833-842) zmíněných předpisů.

Ručení za škodu;

§ 1191

Každý společník ručí za škodu, kterou způsobil společnosti svým zaviněním. Tuto škodu nelze vyrovnati užitekem, který jinak společnosti opatřil. Způsobil-li však společník společnosti novým, o své újmě podniknutým jednáním jednak škodu a jednak užitek; má nastati poměrné vyrovnání.

Rozdělení zisku;

§ 1192

Jmění, které po srážce všech výdajů a utrpěných ztrát zbývá nad kmenové jmění, jest ziskem. Kmenové jmění samo zůstává vlastnictvím těch, kdož k němu přispěli; leda že hodnota prací byla připočtena k jistině a vše prohlášeno za společný statek.

§ 1193

Zisk se rozdělí podle poměru příspěvků k jistině a práce vykonané všemi společníky se navzájem vyrovnávají. Jestliže jeden nebo někteří společníci jen pracují, nebo kromě příspěvku k jistině vykonávají zároveň práce; určí se soudem za přičinění, není-li úmluvy a nemohou-li se společníci dohodnouti, částka úměrná důležitosti obchodu, vynaložené námaze a zjednanému užítku.

§ 1194

Nespočívá-li zisk v hotových penězích, nýbrž v jiných způsobech užitků; stane se rozdělení podle předpisu obsaženého v hlavě o společenství vlastnictví (§§ 840-843).

§ 1195

Společnost může povolit společníku pro jeho výtečné vlastnosti nebo přičinění větší zisk, než by mu náležel podle jeho podílu; z takových výjimek nesmí však se státi protizákonné úmluvy nebo zkrácení.

§ 1196

zrušen

Rozdělení ztráty;

§ 1197

Ztratila-li společnost svůj vklad zcela nebo z části; rozdělí se ztráta v poměru, jak by byl v opačném případě rozdělen zisk. Kdo nedal jistiny, ztrácí svá přičinění.

Súčtování;

§ 1198

Společníci, jimiž je svěřena správa, jsou zavázáni řádně vésti a vydati účet o společenském kmenovém jmění a o příjmech a vydáních k tomu náležejících.

§ 1199

Závěrečný účet a rozdělení zisku nebo ztráty nemůže býti žádáno před skončením obchodu. Provozují-li se však obchody, které mají trvati po několik let a roční užitek dávati; mohou společníci, netrpí-li tím jinak hlavní obchod, žádati ročně jak účet, tak i rozdělení zisku. Ostatně může každý společník kdykoliv na své útraty nahlédnouti do účtů.

§ 1200

Kdo se spokojil s pouhým předložením uzávěrky (balance) nebo kdo se zřekl i svého práva žádati účet; může, dokáže-li podvod i jen v jedné části správy, domáhati se úplného účtu jak za minulý případ, tak i za všechny budoucí případy.

Poměr vůči společníkům.

§ 1201

Bez výslovného nebo mlčky učiněného právního svolení společníků nebo jejich zmocněnců, nemůže se společnost třetí osobě zavázati. U obchodníků vyhlášené, jednomu nebo několika společníkům udělené právo vésti firmu, totiž podpisovati všechny listiny a spisy jménem společnosti, pojímá v sobě již všestrannou plnou moc (§ 1028).

§ 1202

Společník, který se účastní ve společnosti jen částí svého jmění, může držeti jmění od společenského oddělené, kterým jest oprávněn nakládati podle libosti. Práva a závazky, které má třetí vůči společnosti, musí se tedy rozeznávati od práv a závazků vůči jednotlivým společníkům.

§ 1203

Co tedy má někdo na jednotlivém společníku a nikoli na společnosti pohledávati nebo mu platiti, může také jen na tom jednotlivém společníku a nikoliv na společnosti, žádati nebo mu platiti. Rovněž však má při společenských pohledávkách nebo dluzích každý společník jen podle svého podílu právo nebo závazek platiti, vyjímajíc případ, o němž se má za to, že jest u obchodníků, že všichni za jednoho a jeden za všechny něco slíbili nebo přijali.

§ 1204

Tajní společníci obchodní společnosti, totiž takoví, kteří jí část fondu pro zisk a ztrátu zapůjčili, ale za společníky nebyli prohlášeni, neručí nikdy více, než zapůjčenou jistinou. Vyhlášení společníci ručí svým celým jměním.

Zrušení společnosti a výstup z ní.

§ 1205

Společnost se sama sebou rozejde, když podniknutý obchod byl dokonán; nebo nelze v něm pokračovati; když celé společenské kmenové jmění přišlo na zmar; nebo když uplynula doba ustanovená pro trvání společnosti.

§ 1206

Společenská práva a závazky nepřecházejí zpravidla na dědice společníkova. Tito jsou však oprávněni, nebude-li s nimi ve společnosti pokračováno, žádati a dáti zapraviti účty až do smrti zůstavitelovy. V opačném případě jsou však také zavázáni účty vydati a zapraviti.

§ 1207

Skládá-li se společnost jen ze dvou osob; zaniká úmrtím jedné. Skládá-li se z několika; platí o ostatních společnících domněnka, že chtějí ještě mezi sebou ve společnosti pokračovati. Tato domněnka platí také vůbec o dědicích obchodníků.

§ 1208

Zní-li společenská smlouva, sjednaná od osob, které nejsou obchodníky, výslovně také na jejich dědice; jsou tito, když se dědictví ujmou, povinni řídit se vůlí zůstavitelovou; na dědice dědiců tato vůle se nevztahuje; tím méně je s to založiti stálou společnost (§ 832).

§ 1209

Není-li dědic s to vykonati služby, které zemřelý převzal pro společnost; musí se podrobiti poměrné srážce z vyměřeného podílu.

§ 1210

Nesplní-li společník podstatných podmínek smlouvy; upadne-li do konkursu; je-li soudně prohlášen za marnotratníka, nebo vůbec dán pod opatrovnictví; pozbude-li důvěry zločinem; může býti před uplynutím času ze společnosti vyloučen.

§ 1211

Společenskou smlouvou lze vypovědět před uplynutím času, když onen společník, od něhož provoz obchodu hlavně záležel, zemřel nebo vystoupil.

§ 1212

Jestliže doba trvání společnosti nebyla ani výslovně určena, ani nemůže být určena z povahy obchodu; může každý společník smlouvu libovolně vypovědět; jen nesmí se to státi listivě nebo v nevčas (§ 830).

§ 1213

Účinky, vyloučení nebo vypovězení, které bylo odpíráno, ale později prohlášeno za pořádné, vztahují se nazpět ke dni, kdy se stalo.

§ 1214

Zrušení obchodní společnosti; přijetí a vystoupení jejich veřejných společníků musí být právě tak, jako zřízení, veřejně oznámeno. Z tohoto oznámení posuzuje se také účinnost a trvání plných mocí.

Dělení společenského jmění.

§ 1215

Při dělení společenského jmění, které má být vykonáno po rozejití se společností, budiž kromě hořejších ustanovení šetřeno těchž předpisů, které byly vůbec dány o dělení společenské věci v hlavě o společenství vlastnictví.

§ 1216

Nařízení obsažených v této hlavě budiž použito i na obchodní společnosti; pokud o tom není zvláštních předpisů.

Hlava dvacátá osmá.

O svatebních smlouvách

Smlouvy svatební.

§ 1217

Svatebními smlouvami nazývají se smlouvy, které byly sjednány o jmění, hledíc k manželskému svazku, a mají především za předmět věno; obvěnění; jitřní dar; společenství statků; správu a požívání vlastního jmění; dědickou posloupnost, nebo doživotní požívání jmění, určené pro případ smrti, a vdovský plat.

1. Věno.

§ 1218

Věnem rozumí se jmění, které bylo mužovi odevzdáno či zajištěno manželkou, nebo za ni třetí osobou, na úlevu v nákladech, spojených s manželským společenstvím.

Jeho zřízení;

§ 1219

Drží-li nevěsta vlastní jmění a je-li zletilá; záleží na ní a ženichovi, jak se chtějí dohodnouti o věnu a o jiných obapolných darech. Je-li však nevěsta ještě nezletilá; musí býti smlouva sjednána otcem nebo poručníkem se schválením poručenského soudu.

§ 1220

Nemá-li nevěsta vlastního jmění, postačujícího na přiměřené věno; jsou rodičové nebo dědové a báby podle pořadí, jak jsou povinni vyživovati a zaopatřovati děti, vázávání dcerám nebo vnučkám při jejich sňatku dáti věno, přiměřené svému stavu a jmění, nebo k tomu poměrně přispěti (§ 141 a 143). Nemanželská dcera může žádati věno jen od své matky.

§ 1221

Dovolávají-li se rodiče nebo dědové a báby své nemohoucnosti zříditi slušné věno; má soud na žádost snoubenců vyšetřiti okolnosti, ale bez přísného vypátrání stavu jmění, a podle toho určití přiměřené věno, nebo rodiče a dědy a báby od toho osvoboditi.

§ 1222

Provdala-li se dcera bez vědomí nebo proti vůli svých rodičů a shledá-li soud příčinu odporu za důvodnou; nejsou-li rodičové povinni dáti jí věno ani v případě, když potom manželství schválí.

§ 1223

Obdržela-li dcera již své věno a je, třebaž bez svého zavinění, ztratila; není již oprávněna ani v případě druhého manželství žádati nové.

§ 1224

Je-li pochybno, zda věno bylo vydáno ze jmění rodičů nebo nevěsty, předpokládá se posléze řečené. Vyplatili-li však již rodičové své nezletilé dceři bez vrchnoporučenského schválení; platí domněnka, že to rodičové učinili z vlastního jmění.

Odevzdání.

§ 1225

Nevymínil-li si manžel před uzavřeným manželstvím věna; není také oprávněn je žádati. Odevzdání vymíněného věna, nebyl-li jiný čas ustanoven, může býti žádáno ihned po uzavřeném manželství.

a důkaz o něm.

§ 1226

Byl-li na jmění manželovo uvalen konkurs; tvoří jeho písemné nebo ústní potvrzení, které se stalo před uvalením konkursu, že přijal věno, důkaz proti každému. Stane-li se však potvrzení teprve po uvalení konkursu; nemá důkazní moci proti věřitelům.

Předmět věna a práva manžela a manželky vzhledem k němu.

§ 1227

Vše, co lze zciziti nebo užívati, hodí se za věno. Pokud je pokračováno v manželském společenství, náleží požívání věna a toho, co k němu přibude, mužovi. Spočívá-li věno v hotových penězích, v postoupených dlužních pohledávkách nebo v spotřebitelných věcech; náleží mu úplné vlastnictví.

§ 1228

Spočívá-li věno v nemovitých statcích, v právech nebo svrších, jichž lze užívati se zachováním podstaty; pokládá se manželka tak dlouho za vlastníci a muž za jeho poživatele, až se dokáže, že manžel převzal věno za určitou cenu a zavázal se jen k vrácení této peněžité částky.

§ 1229

Podle zákona připadne věno po smrti mužově jeho manželce, a zemře-li tato před ním, jejím dědicům. Má-li býti ona nebo její dědicové z toho vyloučeni; musí to býti výslovně ustanoveno. Kdo dobrovolně zřídí věno, může si vymíniti, aby po smrti mužově mu opět připadlo.

2. Obvňení.

§ 1230

Co ženich nebo třetí osoba dá nevěstě na rozmnožení věna, sluje obvňení. Z toho nenáleží sice manželce během manželství žádný požitek; přežije-li však muže, náleží jí bez zvláštní úmluvy také volné vlastnictví, třebas mužovi nebylo věno připsáno pro případ jeho přežití.

§ 1231

Ani ženich ani jeho rodičové nejsou zavázáni ustanovit obvěnění. Týmž způsobem však, jakým jsou rodičové nevěsty povinni jí vydati věno, náleží i rodičům ženichovým, aby mu dali výbavu, přiměřenou jejich jmění (§§ 1220-1223).

3. Jitřní dar.

§ 1232

Dar, jež muž slíbí dáti své manželce prvního jitra, sluje jitřní dar. Byl-li týž slíben; v pochybnosti platí domněnka, že byl již předán během prvních tří let manželství.

4. Společenství statků.

§ 1233

Manželský svazek sám nezakládá ještě společenství statků mezi manžely. K tomu je potřebí zvláštní smlouvy, jejíž rozsah a právní forma posuzuje se podle §§ 1177 a 1178 předchozí hlavy.

§ 1234

Společenství statků mezi manžely rozumí se zpravidla jen na případ smrti. Manželovi dává právo k polovici toho, co tu po smrti druhého manžela ještě jest ze statků, daných obapolně do společenství.

§ 1235

Při společenství, které se vztahuje na celé jmění, buďtež před dělením sraženy všechny dluhy bez výjimky; při společenství však, které má za předmět jen přítomné nebo budoucí jmění, jen ty dluhy, kterých bylo použito k užitku společného statku.

§ 1236

Drží-li manžel nemovitý statek a je-li právo druhého manžela ku společenství zapsáno do veřejných knih; obdrží tento zápisem věcné právo k polovici podstaty statku, dle něhož onen manžel o této polovici nemůže činiti pořizení; na užitky však během manželství neobdrží vkladem nároku. Po smrti manžela náleží na živu pozůstalé straně ihned volné vlastnictví jejího podílu. Takový vklad však nemůže býti na újmu věřitelům na statku dříve zapsaným.

5. Správa a požívání původního nebo nabytého jmění.

§ 1237

Neučinili-li manželé zvláštní úmluvy o upotřebení svého jmění; podrží každý manžel své dřívější vlastnické právo a druhý nemá nároku na to, co každá strana během manželství získá a jakýmkoli způsobem dostane. V pochybnosti platí domněnka, že nabytí se stalo mužem.

§ 1238

Pokud manželka neodporovala, platí právní domněnka, že svěřila mužovi jako svému zákonnému zástupci správu svého volného jmění.

§ 1239

Na manžela hledí se sice se zřetelem k takové správě vůbec jako na jiného zmocněného správce věci; ručí však jen za kmenový statek nebo jistinu. Není povinen účtováním o užitcích, braných během správy, nebylo-li to výslovně vymíněno; toto se spíše pokládá za spořádané až do dne zrušené správy.

§ 1240

Také manželka není povinna vyúčtovat požitky, které svému muži postoupila, ale během manželství sama vybrala; manželé mají však na vůli takové mlčky povolené správy zastaviti.

§ 1241

V naléhavých případech nebo při nebezpečení újmy může býti manželovi správa jmění odňata, i když by mu byla výslovně a na vždy povolena. Naproti tomu je také oprávněn učiniti přítrž nepořádnému hospodaření své manželky a dokonce podle zákonných předpisů ji dáti prohlásiti za marnotratnici.

6. Vdovský plat;

§ 1242

Co jest určeno manželce na případ vdovství na výživu, sluje vdovský plat. Tento náleží vdově ihned po smrti mužově a má býti vždy zapraven na tři měsíce napřed.

§ 1243

Vdově náleží ještě po šest týdnů po smrti mužově obyčejná výživa z pozůstalosti a, je-li těhotná, až do uplynutí šesti týdnů po jejím slehnutí. Pokud však této výživy požívá, nemůže bráti vdovský plat.

§ 1244

Vdá-li se vdova, ztrácí právo k vdovskému platu.

Zajištění věna, obvěnění a vdovského platu;

§ 1245

Kdo věno odevzdá, jest oprávněn žádati přiměřené zajištění od toho, kdo je přijímá, při odevzdání nebo když nastane později nebezpečenství. Poručníci a opatrovníci svěřené nevěsty nemohou prominouti bez schválení vrchnoporučenského soudu zajištění věna a rovněž tak vymíněného obvěnění a vdovského platu.

Darování mezi manžely a snoubenci;

§ 1246

Platnost nebo neplatnost darování mezi manžely posuzuje se podle zákonů daných o darování vůbec.

§ 1247

Co muž dal své manželce na špercích, drahokamech a jiných drahocennostech pro okrasu, nepokládá se v pochybnosti za půjčené; nýbrž za darované. Jestli ale zasnoubená strana druhé; nebo také třetí osoba jedné nebo druhé straně se zřetelem k budoucímu manželství něco připoví nebo daruje; může, nedojde-li k manželství bez dárcova zavinění, darování býti odvoláno.

Vzájemné závěti;

§ 1248

Manželům je dovoleno v jedné a téže závěti ustanoviti za dědice sebe obapolně, nebo také jiné osoby. I taková závěť je odvolatelná; z odvolání jedné strany nelze však usuzovati na odvolání druhé strany (§ 583).

Dědické smlouvy. Náležitosti platnosti dědické smlouvy.

§ 1249

Mezi manžely může býti sjednána také dědická smlouva, kterou se budoucí pozůstalost, nebo její díl slibuje a slib přijímá (§ 602). Pro platnost takové smlouvy je však nutno, aby byla zřízena písemně se všemi náležitostmi písemné závěti.

§ 1250

Manžel, který je chráněncem, může sice přijmouti jemu slíbenou, neškodnou pozůstalost; pořízení o vlastní pozůstalosti však může bez schválení soudu jen potud obstát, pokud je platnou závětí.

Předpis o připojených výminkách.

§ 1251

Co bylo řečeno o výminkách při smlouvách vůbec, toho musí býti použito i na dědické smlouvy mezi manžely.

Účinek dědické smlouvy.

§ 1252

Dědická smlouva, třebaž vložená do veřejných knih, nepřekáží manžel, pokud žije, nakládati podle libosti svým jměním. Právo, které vzniká, předpokládá zůstavitelovu smrt; nemůže býti smluvním dědicem, nepřezíje-li zůstavitele, ani na jiné převedeno, ani býti žádáno zajištění hledíc k budoucímu dědictví.

§ 1253

Dědickou smlouvou nemůže se manžel docela vzdáti práva činiti poslední pořízení. Čistá čtvrtina, na které nesmí váznouti ani povinný díl někomu náležející, ani jiný dluh, zůstává podle zákona vždy vyhrazena k volnému poslednímu pořízení. Nepořídil-li zůstavitel o ní; přece nepřipadne smluvnímu dědici, třeba by byla slíbena celá pozůstalost, nýbrž zákonným dědicům.

Zánik téže.

§ 1254

Dědická smlouva nemůže býti odvolána na újmu druhého manžela, s nímž byla sjednána; nýbrž jen podle předpisu zákonů zbavena moci. Nepominutelným dědicům zůstanou vyhrazena jejich práva jako vůči jinému poslednímu pořízení.

Požívání na případ smrti (právo advitalitní).

§ 1255

Udělí-li jeden manžel druhému požívání svého jmění na případ přežití; není tím omezen ve volném pořizování jednáními mezi živými; právo požívání (§§ 509-520) vztahuje se jen na pozůstalost volně zděditelného jmění.

§ 1256

Je-li však požívání nemovitého statku se svolením propůjčitelovým vloženo do veřejných knih; nemůže býti co do statku již zkráceno.

§ 1257

Uzavře-li pozůstalá strana opět manželství nebo chce-li požívání postoupiti jinému, mají děti zemřelého manžela právo žádati, aby jim bylo požívání přenecháno za přiměřenou roční částku.

§ 1258

Manžel, který činí nárok na požívání celé pozůstalosti druhého manžela nebo její části, nemá práva žádati podíl vyměřený jemu zákonem v případě zákonné posloupnosti dědické (§§ 757-759).

Spolčení dětí.

§ 1259

Spolčení dětí, to je smlouva, kterou mají býti děti z různých manželství pokládány v dědické posloupnosti za sobě rovné, nemá právního účinku.

Oddělení jmění v případě;

1. konkursu;

§ 1260

Byl-li na jmění mužovo za jeho života prohlášen konkurs; nemůže sice jeho manželka naproti věřitelům žádati vrácení věna a vydání obvěnění, nýbrž jen zajištění pro případ rozvázání manželství. Je kromě toho oprávněna od doby prohlášení konkursu žádati požívání vdovské výživy a, nebyla-li vymíněna, požívání věna. Tento nárok na jedno nebo druhé požívání nemá však místa, bude-li dokázáno, že manželka je příčinou úpadku majetkových poměrů mužových.

§ 1261

Upadne-li manželka se svým jměním do konkursu; zůstanou svatební smlouvy nezměněny.

§ 1262

Je-li mezi manžely společenství statků vymíněno; přestane totéž konkursem jednoho nebo druhého manžela a jmění mezi nimi společné se rozdělí jako při smrti.

2. dobrovolného;

§ 1263

Shodnou-li se manželé, že chtějí rozvedeně žít, záleží také na jejich srozumění, které se má vždy státi zároveň (§§ 103-105), zda své svatební smlouvy dále ponechají nebo jakým způsobem je chtějí změnit.

nebo 3. soudního rozvodu;

§ 1264

Bylo-li však soudcovským rozsudkem uznáno na rozvod a nemá-li žádná nebo má-li každá strana vinu na rozvodu, může jeden nebo druhý manžel žádati, aby svatební smlouvy byly prohlášeny za zrušený; při tom má se soud vždy pokusiti o narovnání (§ 108). Je-li jedna strana bez viny, má táž na vůli žádati pokračování nebo zrušení svatebních smluv, nebo podle okolností přiměřenou výživu.

4. prohlášení neplatnosti;

§ 1265

Je-li manželství prohlášeno za neplatné; pominou i svatební smlouvy, jmění, pokud tu je, navrátí se v předešlý stav. Strana však, která má vinu, má nevinné straně dáti odškodnění (§ 102).

5. rozluky manželství.

§ 1266

Je-li rozluka manželství (§§ 115 a 133) povolena na žádost obou manželů pro jejich nepřekonatelný odpor; svatební smlouvy, pokud o tom nebylo učiněno narovnání (§ 117), zaniknou pro obě strany. Je-li na rozluku manželství uznáno rozsudkem, nenáleží nevinnému manželovi jen plné zadostiučinění, nýbrž od okamžiku uznání na rozluku vše, co mu bylo ve svatebních smlouvách vymíněno pro případ přežití. Jmění, při němž tu bylo společenství statků, rozdělí se jako při smrti a právo z dědické smlouvy zůstane vyhrazeno nevinnému na případ smrti. Na zákonnou dědickou posloupnost (§§ 757-759) nemůže si rozloučený třebaš nevinný manžel činiti nárok.

Hlava dvacátá devátá.

O smlouvách odvážných

Odvážné smlouvy.

§ 1267

Smlouva, kterou se slibuje a přijímá naděje ještě nejisté výhody, jest smlouva odvážná. Náleží k smlouvám úplatným nebo bezplatným, podle toho, bylo-li naproti tomu něco slíbeno či nikoli.

§ 1268

Při odvážných smlouvách nemá místa právní prostředek pro zkrácení přes polovici ceny.

Druhy odvážných smluv:

§ 1269

Odvážné smlouvy jsou: sázka; hra a los; všechny kupní a jiné smlouvy zřízené o očekávaných právech nebo o budoucí ještě neurčité věci; rovněž doživotní důchody; společenské zaopatřovací ústavy; konečně smlouvy pojišťovací a o zápůjčku na loď.

1. sázka;

§ 1270

Smluví-li se o události, oběma stranám ještě neznámé, určitá cena mezi nimi pro toho, jehož tvrzení výsledku odpovídá; vzniká sázka. Měla-li vyhrávající strana o tom, jak věc dopadne, jistotu a zatajila-li ji druhé straně; dopouští se lsti a sázka je neplatná. Prohrávající strana však, již bylo předem známo, jak věc dopadne, budiž pokládána za dárce.

§ 1271

Poctivé a jinak dovolené sázky jsou potud závazné, pokud vymíněná cena nebyla jen slíbena; nýbrž skutečně zapravena nebo složena. Soudně nemůže býti cena požadována.

2. hra;

§ 1272

Každá hra je druhem sázky. Práva ustanovená pro sázky platí také pro hry. Které hry jsou vůbec nebo zvláštním třídám zapovězeny; jak se mají trestati osoby, které zapovězené hry provozují, a ti, kteří jim v tom nadřezují, ustanovují politické zákony.

3. los;

§ 1273

Los mezi soukromými osobami, směřující k sázce nebo ke hře, posuzuje se podle předpisů ustanovených pro sázky a hry. Má-li však býti losem rozhodnuto o dělení, volbě nebo rozepři; uplatní se při tom práva ostatních smluv.

§ 1274

Státní loterie nebud'ěž posuzovány podle povahy sázky a hry; nýbrž podle plánů o nich pokaždé vyhlášených.

4. koupě naděje;

§ 1275

Kdo slíbí za určité množství budoucího výtěžku poměrnou cenu, sjedná řádnou kupní smlouvu.

§ 1276

Kdo koupí budoucí užitky věci úhrnkem; nebo kdo koupí naději na ně za určitou cenu, činí odvážnou smlouvu; nese nebezpečení, že bude očekávání zcela zmařeno; náleží mu však také všechny dosažené řádné užitky.

zvláště kuxu;

§ 1277

Podíl na horním díle nazývá se kux. Koupě kuxu náleží k odvážným smlouvám. Prodavač ručí jen za pravost kuxu a kupec má si počínati podle zákonů o hornictví.

nebo dědictví;

§ 1278

Kupec dědictví, prodavačem přijatého nebo aspoň mu připadlého, nevstupuje jen v práva, nýbrž i v závazky prodavače jako dědice, pokud tyto nejsou jen osobní. Nebyl-li tedy při koupi vzat za základ soupis, je také koupě dědictví odvážným jednáním.

Koupě dědictví vyžaduje ku své platnosti zřízení notářského spisu nebo sepsání soudního protokolu.

§ 1279

Kupec dědictví nemá nároku na věci, které náležejí prodavači nikoliv jakožto dědici; nýbrž z jiného důvodu, např. jako přednostní odkaz, jako svěřenství, jako náhradnictví, jako dlužní pohledávka z pozůstalosti, a které by mu náležely i bez dědického práva. Naproti tomu obdrží vše, co přibude k samému dědictví, ať odpadnutím odkazovníka nebo spoludědice nebo jakýmkoliv jiným způsobem, pokud by byl měl prodavač na to nárok.

§ 1280

Vše, co obdrží dědic dědickým právem, jako např. vybrané plody a pohledávky, počítá se spolu do podstaty; naproti tomu vše, co vynaložil ze svého pro nastoupení dědictví nebo na pozůstalost, odečte se od podstaty. K tomu náležejí zaplacené dluhy; již vydané odkazy, dávky a soudní poplatky; a nebylo-li jinak výslovně umluveno, i náklady pohřbu.

§ 1281

Pokud prodavač spravoval pozůstalost před odevzdáním, ručí za to kupci jako jiný jednatel.

§ 1282

Věřitelové dědictví a odkazovníci mohou však pro své uspokojení se držeti jak kupce dědictví, tak i dědice samého. Jejich práva, jakož i ona dlužníků dědictví, nezmění se prodejem dědictví a ujmoutí se dědictví jedním platí i pro druhého.

§ 1283

Byl-li vzat při prodeji dědictví za základ soupis; ručí prodavač za něj. Stala-li se koupě bez takového seznamu; ručí za pravost svého dědického práva, jak je uvedl, a za veškeru škodu způsobenou kupci svým zaviněním.

5. doživotní důchod;

§ 1284

Slíbí-li se někomu peníze, nebo za věc v penězích oceněnou na dobu života určité osoby určitý roční plat; je to smlouva o doživotní důchod.

§ 1285

Trvání doživotního důchodu může záviseti na životě jedné nebo druhé strany nebo také třetí osoby. V pochybnosti zapravuje se čtvrtletně předem; a končí se ve všech případech životem toto, na němž spočívá.

§ 1286

Ani věřitelé, ani děti toho, kdo si vymění doživotní důchod, nejsou oprávněni smlouvu zrušit. První mají přece na vůli pohledávati své uspokojení z doživotních důchodů; poslední však žádati uložení postrádatelné části důchodu, aby mohli si na ní dáti pojistiti výživu, náležející jim podle zákona.

6. společné zaopatřovací ústavy;

§ 1287

Smlouva, kterou se zřizuje pomocí vkladu společný zaopatřovací fond pro spolčníky, jejich manželky nebo sirotky, budiž posuzována podle povahy a účelu takového ústavu a podmínek o tom stanovených.

§ 1288

Převezme-li někdo na sebe nebezpečství škody, která může jiného bez jeho zavinění stihnouti, a slíbí-li mu za určitou cenu plniti vymíněnou náhradu; vzniká pojišťovací smlouva. Pojišťovatel ručí při tom za náhodnou škodu a pojištěný za slíbenou cenu.

§ 1289

Obyčejně předmětem této smlouvy je zboží, které se rozváží po vodě nebo po zemi. Mohou však býti pojištěny také jiné věci, např. domy a pozemky proti nebezpečstvím požárním, vodním a jiným.

§ 1290

Nastane-li náhodná škoda, za niž odškodnění bylo pojištěno; musí pojištěný, nevyskytne-li se v tom nepřekonatelná překážka, nebo nebylo-li nic jiného umluveno, podati o tom pojišťovateli zprávu do tří dnů, jsou-li v témž místě, jinak ale v oné lhůtě, která byla určena k oznámení přijetí nabídky, učiněné osobou nepřítomnou (§ 862). Opomene-li oznámení; nemůže-li dohodu prokázati; nebo může-li pojišťovatel dokázati, že škoda vznikla zaviněním pojištěného; nemá tento také nároku na pojištěnou částku.

§ 1291

Bylo-li pojištěnému známo již v době jednání smlouvy, že věc vzala zkázu, nebo pojišťovateli, že jest mimo nebezpečí; jest smlouva neplatná.

Pojištění zápůjček na lodi a námořská.

§ 1292

Ustanovení o pojištěních na moři; jakož i předpisy o smlouvě o zápůjčku na lodi jsou předmětem námořských zákonů.

Hlava třicátá.

O právu na náhradu škody a zadostiučinění

Škoda.

§ 1293

Škodou nazývá se každá újma, která byla někomu učiněna na jmění, právech anebo jeho osobě. Od toho se rozeznává ušlý zisk, jež může někdo očekávati podle obyčejného běhu věcí.

Prameny poškození.

§ 1294

Škoda vzchází buď z protiprávního činu nebo opomenutím jiné osoby; nebo z náhody. Protiprávní poškození je způsobeno buď samovolně nebo bezděky. Samovolné poškození však zakládá se z části na zlém úmyslu, byla-li škoda způsobena vědomě a s vůlí; z části nedopatřením; byla-li způsobena ze zaviněné nevědomosti, nebo z nedostatku náležité pozornosti nebo náležité péle. Obojí se nazývá zaviněním.

O povinnosti k náhradě škody;

1. O škodě se zaviněním;

§ 1295

Každý jest oprávněn žádati na škůdci náhradu škody, kterou mu způsobil zaviněním; nechť škoda byla způsobena přestoupením povinnosti smluvní či bez vztahu k nějaké smlouvě.

I ten, kdo způsobí úmyslně škodu způsobem, přičícím se dobrým mravům, odpovídá za ni; stalo-li se to však při výkonu práva, jen tehdy, když poškození jiného bylo patrně účelem výkonu práva.

§ 1296

V pochybnosti platí domněnka, že škoda vznikla bez zavinění jiné osoby.

§ 1297

Platí však také domněnka, že každý, kdo má užívání rozumu, je schopen takového stupně péle a pozornosti, jakého může býti použito při obyčejných schopnostech. Kdo tohoto stupně péle nebo pozornosti opomene, při činech, jimiž nastává zkrácení práv jiného, je vinen nedopatřením.

§ 1298

Kdo předstírá, že mu ve splnění jeho smluvního nebo zákonného závazku bez jeho zavinění bránila překážka, tomu náleží důkaz.

Zvláště

a) znalců,

§ 1299

Kdo se veřejně hlásí k úřadu, k umění, k živnosti nebo řemeslu; nebo kdo bez nutnosti dobrovolně převezme jednání, jehož provedení vyžaduje zvláštních uměleckých znalostí nebo neobyčejné péle, dává tím na jevo, že důvěřuje své nutné péli a potřebným neobyčejným znalostem; musí tedy státi za jejich nedostatek. Věděl-li však ten, kdo mu jednání svěřil, o nezkušenosti jeho; nebo mohl-li při obyčejné opatrnosti vědět, je zároveň posléze uvedený vinen nedopatřením.

§ 1300

Znalec jest i tehdy zodpovědný, udělí-li nedopatřením za odměnu škodlivou radu v záležitostech svého umění nebo vědy. Kromě tohoto případu ručí rádce jen za škodu, kterou jinému způsobil udělením rady vědomě.

nebo b) několika účastníků.

§ 1301

Za škodu způsobenou protiprávně může býti zodpovědno několik osob, když k ní přispěly společně, bezprostředním nebo prostředčným způsobem, sváděním, hrozbou, rozkazováním, pomáháním, zatajením apod.; nebo i jen opomenutím zvláštního závazku, zameziti zlo.

§ 1302

V takovém případě každý, zakládá-li se poškození na nedopatření a lze-li podíly určit, zodpovídá jen za škodu způsobenou svým nedopatřením. Byla-li však škoda způsobena úmyslně; nebo nelze-li určit podíly jednotlivců na poškození; ručí všichni za jednoho a jeden za všechny. Tomu však, kdo škodu nahradil, zůstává vyhrazeno zase žádati náhradu na ostatních.

§ 1303

Pokud několik spoludlužníků má ručiti jen z opomenutého splnění svého závazku, budiž posuzováno z povahy smlouvy.

§ 1304

Je-li při poškození zároveň zavinění se strany poškozeného; nese škodu se škůdcem poměrně; a nelze-li poměr určit, rovným dílem.

2. z užívání práva;

§ 1305

Kdo užije svého práva v mezích právních (§ 1295 odstavec 2), neodpovídá za újmu, která z toho vzejde jinému.

3. z nezaviněného nebo nevolního činu;

§ 1306

Škodu, kterou někdo způsobil bez zavinění nebo nevolným činem, není zpravidla povinen nahraditi.

§ 1306a

Způsobí-li kdo škodu v nouzi, aby odvrátil od sebe nebo jiných nebezpečství přímo hrozící, rozhodni soudce, zda-li a jakou měrou je škodu nahraditi, uváže, zda-li poškozený nezanechal obrany se zřetelem k nebezpečství jinému hrozícímu, jakož i poměr výše poškození k tomuto nebezpečství nebo konečně jmění škůdce a poškozeného.

§ 1307

Uvedl-li se však někdo vlastním zaviněním ve stav pomatení smyslů nebo ve stav nouze, sluší přičítati i škodu v těchto stavech způsobenou jeho zaviněním. Totéž platí i o třetí osobě, která svým zaviněním dala podnět k takovým škůdcovým stavům.

§ 1308

Poškodí-li šílené, blbé nebo nedospělé osoby někoho, kdo sám jakýmkoli zaviněním dal k tomu podnět, nemůže si činiti nárok na náhradu.

§ 1309

Kromě tohoto případu náleží mu náhrada od těch osob, jimž lze přičísti škodu proto, že zanedbaly dohled, svěřený jim na takové osoby.

§ 1310

Nemůže-li poškozený takovým způsobem obdržeti náhradu; uzná soudce na celou náhradu nebo alespoň na slušnou její část, uváživ okolnost, zda-li škůdci, třebas obyčejně nebývá při rozumu, v tom určitém případě přece nelze nějaké zavinění přičítati; nebo zda poškozený opomenul se brániti ze šetrnosti ke škůdci, nebo konečně hledě ku jmění škůdce a poškozeného.

4. náhodou;

§ 1311

Pouhá náhoda stihá toho, v jehož jmění nebo osobě se udála. Dal-li však někdo náhodě svým zaviněním příčinu; přestoupil-li zákon, který se snaží předejiti náhodným poškozením; nebo pletl-li se bez nutnosti do cizích jednání; ručí za veškerou újmu, která by se jinak nebyla stala.

§ 1312

Kdo někomu v případě nouze vykonal službu, tomu nepřičítá se škoda, které nezabránil; leda že by byl jinému, kdo by ještě více byl vykonal, svou vinou v tom překážel. I v tomto případě však může jistý zjednaný užitek vyrovnati se způsobenou škodou.

5. cizími činy;

§ 1313

Za cizí protiprávní činy, na nichž někdo neměl účasti, není zpravidla také zodpovědný. I v případech, kdy zákony nařizují opak, zůstává mu vyhraženo žádati na tom, kdo je vinen, vrácení náhrady.

§ 1313a

Kdo je povinen jinému plniti, ručí mu za zavinění svého zákonného zástupce jakož i osob, jichž ke splnění použije, jako za své vlastní zavinění.

§ 1314

Kdo přijme služebnou osobu bez vysvědčení, nebo vědomě podrží ve službách, nebo přechovává osobu nebezpečnou jejími vlastnostmi těla nebo mysli, ručí domácím a domácím lidem za náhradu škody, způsobené nebezpečnými vlastnostmi oněch osob.

§ 1315

Vůbec ručí, kdo užívá osoby neschopné nebo vědomě osoby nebezpečné k opatření svých záležitostí, za škodu, kterou tato osoba v této vlastnosti způsobí osobě třetí.

§ 1316

Hostinští, kteří poskytují cizincům bydlo, jakož i ostatní osoby, označené v § 970, rovněž plavci a povozníci ručí za škodu, kterou způsobí služebné osoby jejich vlastní nebo jimi přikázané na věcech vnesených nebo převzatých hostu nebo cestujícími v jejich domě, jejich ústavu nebo jejich vozidle.

§ 1317

Pokud u veřejných zásílacích ústavů je převzato ručení za škodu, ustanovují zvláštní předpisy.

§ 1318

Je-li někdo poškozen pádem věci nebezpečně pověšené nebo postavené nebo vyhozením něčeho nebo vylitím z bytu; ručí za škodu ten, z jehož bytu bylo hozeno nebo lito, nebo věc spadla.

6. stavbou;

§ 1319

Bude-li někdo poraněn nebo bude-li způsobena jinaká škoda tím, že se zřítí nebo oddělí částí budovy nebo jiného díla, vyvedeného na pozemku, je držitel budovy nebo díla povinen náhradou, stala-li se událost následkem vadné povahy díla a nedokáže-li, že užil veškeré nutné péče, nutné pro odvrácení nebezpečnosti.

7. zvířetem.

§ 1320

Poškodilo-li někoho zvíře, odpovídá za to ten, kdo je k tomu popouzel, dráždil nebo opomenul je opatrovati. Kdo zvíře chová, odpovídá, nedokáže-li, že se postaral o potřebné opatrování a dohled.

§ 1321

Kdo zastihne na svém pozemku a půdě cizí dobytek, není proto ještě oprávněn jej zabít. Může jej vhodným násilím zahnati; nebo utrpěl-li tím škodu, může vykonati právo soukromého zájmu tolika kusů dobytka, kolik postačí k jeho odškodnění. Ale musí se do osmi

dnů s vlastníkem dohodnouti nebo podati soudci svoji žalobu; jinak však vrátiti zabavený dobytek.

§ 1322

Zabavený dobytek musí býti také vrácen, když vlastník dá jinou přiměřenou jistotu.

Způsob náhrady škody.

§ 1323

Aby byla nahrazena způsobená škoda, musí býti vše uvedeno v předešlý stav, nebo, není-li to možno, nahrazena odhadní cena. Týká-li se náhrada jen utrpěné škody, nazývá se vlastně odškodněním; pokud však se vztahuje také na ušlý zisk a na shlazení způsobené urážky, nazývá se plným zadostiučiněním.

§ 1324

V případech škody, způsobené ze zlého úmyslu nebo z nápadné nedbalosti, je poškozený oprávněn žádati plné zadostiučinění; v ostatních případech však jen vlastní odškodnění. Podle toho budiž v případech, kde v zákoně přichází všeobecný výraz: náhrada, posouzeno, jaký způsob náhrady má býti plněn.

Zvláště

1. při poškozeních na těle;

§ 1325

Kdo poškodí někoho na těle, zapraví léčebné náklady poškozeného; nahradí mu ušlý nebo, stane-li se poškozený neschopen výdělků, také budoucně ucházející výdělek; a zaplatí mu na žádost kromě toho bolestné, přiměřené vyšetřeným okolnostem.

§ 1326

Byla-li poškozená osoba zlým nakládáním zohyzděna; musí se, zvláště je-li ženského pohlaví, potud k této okolnosti přihlížeti, pokud může to býti na překážku jejímu lepšímu zaopatření.

§ 1327

Nastane-li z ublížení na těle smrt, musí býti nahrazeny netoliko všechny výdaje, nýbrž také pozůstalým, o jejichž výživu se měl usmrcený podle zákona starati, to, co jim tím ušlo.

§ 1328

Kdo přiměje ženu trestným činem nebo jinak lstí, výhrůžkami nebo zneužitím jejího poměru odvislosti k tomu, aby mu dovolila mimomanželskou soulož, má ji nahraditi utrpěnou škodu a ušlý zisk.

2. na osobní svobodě;

§ 1329

Kdo někoho připraví o svobodu násilným únosem, soukromým zajištěním nebo úmyslně protiprávním uvězněním, je povinen poškozenému zjednatí dřívější svobodu a dáti mu úplné zadostiučinění. Nemůže-li mu již zjednatí svobodu, musí dáti náhradu pozůstalým jako při usmrcení.

3. na cti;

§ 1330

Byla-li někomu urážkou na cti způsobena skutečná škoda, nebo ušel-li mu tím zisk, jest oprávněn žádati za náhradu.

To platí také, rozšiřuje-li někdo skutečnosti, jež ohrožují úvěr, výdělek nebo budoucnost někoho jiného, a věděl-li nebo musil-li věděti o jejich nepravdivosti. V tomto případě lze žádati také za odvolání a jeho uveřejnění. Za sdělení neveřejně pronesené, jehož nepravdivost sdělující nezná, neručí, měl-li na něm on nebo příjemce sdělení oprávněný zájem.

4. na jmění.

§ 1331

Je-li někdo poškozen na svém jmění úmyslně nebo patrnou nedbalostí jiného; je oprávněn žádati také ušlý zisk, a byla-li škoda způsobena činem, zakázaným trestním zákonem, nebo ze svévole a škodolibosti, cenu zvláštní záliby.

§ 1332

Škoda, která byla způsobena nižším stupněm nedopatření nebo nedbalosti, bude nahrazena podle obecné ceny, kterou měla věc v době poškození.

Zvláště prodlením placení. Úroky z prodlení.

§ 1333

Škoda, kterou způsobil dlužník svému věřiteli prodlením vymíněného placení dlužné jistiny, nahrazuje se úroky, určenými zákonem (§ 995).

§ 1334

Prodlení zatěžuje vůbec dlužníka, nedodrží-li platebního dne určeného zákonem nebo smlouvou; nebo jestliže se nevyrovnal, když není platební doba určena, s věřitelem po dni učiněné soudní nebo mimosoudní upomínky.

§ 1335

Dal-li věřitel, aniž soudem upomínal, úrokům vzrůstí až na částku hlavního dluhu, pomine právo žádati z jistiny další úroky. Ode dne však podání žaloby mohou býti úroky žádány znovu.

Výminka smlouvy o náhradu (konvencionální pokuta).

§ 1336

Strany, které sjednávají smlouvu, mohou učiniti zvláštní dohodu, že na místě újmy, která by se měla nahraditi, má býti zapravena určitá částka peněžitá nebo jiná, jestli slib nebude splněn buď vůbec, nebo nikoli náležitým způsobem, nebo příliš pozdě (§ 912). Dlužník nenabude, není-li zvláštní úmluvy, práva osvoboditi se od plnění zaplacením náhradní částky. Byla-li konvencionální pokuta slíbena pro případ, že nebude dodržen čas nebo místo plnění, může býti požadována i vedle plnění.

Ve všech případech budiž náhradní částka, prokáže-li dlužník, že je přílišná, zmírněna soudcem po případě po slyšení znalců.

Závazek škůdcových dědiců.

§ 1337

Závazek k náhradě škody a ušlého zisku nebo k zapravení vymíněné částky náhrady vázne na jmění a přechází na dědice.

Právní prostředek k odškodnění.

§ 1338

Právo k náhradě škody musí býti zpravidla, jako každé jiné soukromé právo, uplatňováno u řádného soudce. Přestoupil-li škůdce zároveň trestní zákon; stihne jej také uložený trest. Projednávání o náhradě škody však přísluší i v tomto případě civilnímu soudu, pokud nebylo uloženo trestními zákony trestnímu soudu nebo politickému úřadu.

§ 1339

Poškození na těle, protiprávní ublížení na svobodě a urážky na cti jsou vyšetřovány a trestány podle povahy okolností buď jako zločin kriminálním soudem, nebo jako těžké policejní přestupky a, nenáleží-li k žádné z těchto tříd, jako poklesky politickou vrchností.

§ 1340

Tyto úřady mají, lze-li odškodnění bezprostředně určit, ihned vydati nález o tom podle předpisů daných v této hlavě. Nemůže-li však býti náhrada škody bezprostředně určena, budiž v nálezu vůbec vysloveno, že poškozenému zůstává vyhrazeno pohledávati odškodnění pořadem práva. Tento pořad je vyhrazen v kriminálních případech oběma stranám tehdy, nechtěly-li se spokojiti určením náhrady, učiněným od trestního úřadu.

§ 1341

Proti zavinění soudcovu lze si stěžovati u vyššího úřadu. Tento stížnost vyšetří a posoudí z úřední moci.

Díl třetí.

O ustanoveních společných právům osobním a k věcem

Hlava první.

O utvrzení práv a závazků

Ustanovení právům společná.

§ 1342

Jak osobní práva, tak i práva k věcem a z nich plynoucí závazky mohou býti stejně utvrzována, měněna a zrušována.

Způsoby utvrzení práva:

§ 1343

Právní způsoby zajistiti závazek a utvrditi právo, kterými se oprávněnému zřizuje nové právo, jsou: závazek třetího za dlužníka a zastavení.

I. závazkem třetího.

§ 1344

Třetí osoba se může zavázati věřiteli za dlužníka způsobem trojím: předně, když se svolením věřitelovým převezme dluh jako samoplátce; pak, když přistoupí k závazku jako spoludlužník; konečně, když se zaváže věřitele uspokojiti pro případ, že by první dlužník nesplnil závazku.

§ 1345

Převezme-li někdo s přivolením věřitelovým všecken dluh někoho jiného; nenastává tím utvrzení, nýbrž změna závazku, o čemž bude jednáno v hlavě následující.

a) Jako rukojmí;

§ 1346

Kdo se zaváže k uspokojení věřitele pro případ, že prvý dlužník nesplní závazku, nazývá se rukojmí a dohoda, učiněná mezi ním a věřitelem, smlouva rukojemská. Prvý dlužník zůstává tu vždy ještě hlavním dlužníkem a rukojmí přistupuje jen jako náhradní dlužník.

K platnosti rukojemské smlouvy jest třeba, aby prohlášení rukojmího o závazku bylo vydáno písemně, (III. díl. nov. § 97).

b) jako spoludlužník;

§ 1347

Přistoupí-li někdo k závazku jako spoludlužník bez podmínky, přicházející k dobru rukojmím; vzejde tím společenství několika spoludlužníků, jehož právní následky buďtež posuzovány podle předpisů daných v hlavě o smlouvách vůbec (§§ 888-896).

Rukojmí postižný.

§ 1348

Kdo rukojmímu pro případ, že by byl týž rukojemstvím poškozen, přislíbí odškodnění, sluje rukojmí postižný.

Kdo se může zaručiti.

§ 1349

Cizí závazky může bez rozdílu pohlaví vzíti na se každý, komu přísluší volná správa jeho jmění.

Za jaké závazky.

§ 1350

Zaručiti se lze nejen za sumy a věci, nýbrž i za dovolená konání a opomenutí, hledíc k užitku nebo újmě, jež z nich zajištěnému mohou vzejíti.

§ 1351

Nelze ani převzít ani utvrdit závazky, kterých podle práva nikdy nebylo nebo která jsou již zrušeny.

§ 1352

Kdo se zaručí za osobu, která, hledíc k její osobní vlastnosti, se nemůže zavázati, je zavázán, ačkoliv o této vlastnosti nevěděl, jako spoludlužník rukou nerozdílnou (§ 896).

Objem rukojemství.

§ 1353

Rukojemství nemůže býti rozšiřováno dále, než se rukojmí výslovně prohlásil. Kdo se zaručí za úročnou jistinu, ručí jen za ony nezapravené úroky, které věřitel nebyl ještě oprávněn vymáhati.

§ 1354

Rukojmí nemůže užití námitky, již je dlužník oprávněn podle předpisu zákonů žádati, aby podržel část svého jmění ku své výživě.

Účinek.

§ 1355

Na rukojmího lze nastupovati zpravidla teprve tehdy, když nesplnil svého závazku hlavní dlužník, byv věřitelem upomenut soudně nebo mimosoudně.

§ 1356

Na rukojmího lze však, i když se výslovně zaručil jen na případ, že by hlavní dlužník platiti nemohl, nastupovati napřed, když hlavní dlužník upadl v konkurs, nebo když je v době, kdy placení mělo býti plněno, neznámého pobytu a věřitel není vinen žádnou nedbalostí.

§ 1357

Kdo se zavázal jako rukojmí a plátce, ručí jako spoludlužník rukou nerozdílnou za celý dluh; na libovůli věřitelově závisí, chce-li nastupovati napřed na hlavního dlužníka nebo na rukojmího nebo na oba zároveň (§ 891).

§ 1358

Kdo zaplatí cizí dluh, za který ručí osobně nebo určitými kusy majetku, vstoupí v práva věřitelova a může na dlužníku žádati náhradu zaplaceného dluhu. K tomu konci jest uspokojený věřitel povinen vydati plátcí všechny právní pomůcky a prostředky zajišťovací, které tu jsou.

§ 1359

Jestliže se více osob zaručilo za tutéž celou částku; ručí každá za celou částku. Jestliže však jedna z nich zapravila celý dluh; náleží jí stejně jako spoludlužníku (§ 896) postihové právo na náhradu proti ostatním.

§ 1360

Jestliže věřiteli před nebo při převzetí rukojemství bude ještě kromě téhož dána hlavním dlužníkem nebo třetí osobou zástava; má sice ještě na vůli nastupovati podle pořadu (§ 1355) na rukojmího; není však oprávněn vzdáti se na jeho újmu zástavy.

§ 1361

Uspokojil-li rukojmí nebo plátce věřitele, nedohodnuv se s hlavním dlužníkem; může tento jim namítati vše, co by byl mohl namítati věřiteli.

§ 1362

Rukojmí může žádati od podpůrného rukojmího jen tehdy odškodnění, jestliže si škodu nepřivodil vlastním zaviněním.

Způsoby zániku rukojemství.

§ 1363

Závazek rukojmího zaniká poměrně se závazkem dlužníkovým. zavázal-li se rukojmí jen na určitý čas; ručí jen pro tento čas. propuštění rukojmího prospívá mu sice vůči věřiteli; nikoli však vůči ostatním spolurukojmím (§ 896).

§ 1364

Projde-li čas, ve kterém dlužník by měl zaplatiti, nesprošťuje se ještě rukojmí svého rukojemství, byť i věřitel se nebyl domáhal uspokojení; je však oprávněn žádati na dlužníku, zaručil-li se s jeho přivolením, aby mu dal jistotu. I věřitel zodpovídá rukojmímu potud, pokud tento z jeho váhavosti při vymáhání dluhu vezme škodu při postihu.

§ 1365

Je-li důvodná obava, že dlužník nebude s to platiti nebo že se vzdálí z dědičných zemí, pro něž tento zákon jest vydán; má rukojmí právo žádati od dlužníka zajištění zaručeného dluhu.

§ 1366

Když se skončí věc zaručená; může býti žádáno súčtování a zrušení rukojemství.

§ 1367

Není-li rukojemská smlouva utvrzena ani hypotekou ani ruční zástavou; zaniká do tří let od smrti rukojmího, jestliže věřitel mezitím opomenul dědice soudně nebo mimosoudně upomenouti o propadlý dluh.

II. Smlouvou zástavní.

§ 1368

Smlouvou zástavní slove ona smlouva, kterou dlužník nebo za něho někdo jiný skutečně propůjčí věřiteli zástavní právo na věci, tedy mu odevzdá zástavu movitou nebo nemovitou zapíše v zástavních knihách. Smlouva, že má býti zástava odevzdána, není ještě smlouvou zástavní.

Účinek zástavní smlouvy.

§ 1369

Co je při smlouvách vůbec právem, platí i při smlouvě zástavní; táž je dvoustranně závaznou. Příjemce zástavy je povinen ruční zástavu řádně opatrovati a vrátiti ji zástavci, jakmile tento jej uspokojí. Jde-li o hypoteku, musí uspokojený věřitel uvést zástavce v stav, aby mohl dáti závazek z hypotekárních knih vymazati. O právech a povinnostech toho, kdo zástavu dal a kdo ji přijal, spojených s držbou zástavy, ustanoveno jest v šesté hlavě druhého dílu.

§ 1370

Příjemce ruční zástavy je povinen vydati tomu, kdo zástavu dal, zástavní list a popsati v něm, čím se zástava od jiných rozeznává. Také mohou býti v zástavním listě uvedeny podstatné podmínky zástavní smlouvy.

Nedovolené výminky.

§ 1371

Všechny podmínky a vedlejší úmluvy, příčící se povaze smlouvy zástavní a smlouvy o zápůjčku, jsou neplatny. Sem náleží úmluvy: že zástava připadne věřiteli, když projde čas dlužné pohledávky; že on může zástavu zciziti za cenu libovolnou nebo napřed již určenou, nebo si ji ponechat; že dlužník nesmí zástavu nikdy vykoupiti, nebo nemovitý statek zapsati jinému, nebo že věřitel nesmí žádati za zcizení zástavy, když byl prošel čas.

§ 1372

Vedlejší úmluva, že věřiteli má náležeti požívání zastavené věci, nemá právního účinku. Bylo-li věřiteli propůjčeno pouhé užívání movité zástavy (§ 459), musí se toto užívání diti způsobem dlužníku neškodným.

Jakým způsobem jest zpravidla dáti jistotu.

§ 1373

Kdo je povinen dáti jistotu, musí tento závazek splniti ruční zástavou nebo hypotekou. Jen když není s to dáti zástavu, přijmou se způsobilí rukojmí.

§ 1374

Nikdo není povinen věc, která má sloužiti k zajištění, přijmouti jako zástavu v ceně vyšší té, která činí při domech polovinu, při pozemcích však a při movitých statcích dvě třetiny odhadu. Kdo drží přiměřené jmění a může býti v provincii žalován, je způsobilý rukojmí.

Hlava druhá.

O změně práv a závazků

Změna práv a závazků:

§ 1375

Věřitel a dlužník mají na vůli měniti svoje obapolná práva a závazky, kterými mohou nakládati. Změna se může státi bez přistoupení nebo s přistoupením třetí osoby, a to buď nového věřitele nebo nového dlužníka.

1. novací;

§ 1376

Změna bez přistoupení třetí osoby nastává, když se změní právní důvod nebo hlavní předmět pohledávky; když tedy starý závazek přejde v nový.

§ 1377

Taková změna sluje smlouva o obnovu (novace). Touto smlouvou zaniká dřívější hlavní závazek a zároveň se počíná nový.

§ 1378

Práva rukojemská, zástavní i jiná spojená s dřívějším hlavním závazkem pomíjejí smlouvou o obnovu, neustanoví-li se účastníci zvláštní dohodou o tom na něčem jiném.

§ 1379

Zevrubnější podmínky kde, kdy a jak se má splnit závazek, který tu již je, a jiná vedlejší ustanovení, jimiž co do věci hlavní nebo co do právního důvodu nenastává změna, nesluší pokládati za smlouvu o obnovu, stejně jako pouhé vydání nového dluhopisu nebo jiné sem náležející listiny. Takovou změnou ve vedlejších ustanoveních nelze také vložit nové břímě na třetího, který k ní nebyl přibrán. Vzejde-li pochybnost, nebude starý závazek pokládán za zrušený, pokud ještě může obstát s novým.

2. narovnáním.

§ 1380

Smlouva o obnovu, kterou se práva sporná nebo pochybná určují tak, že každá strana se vzájemně zaváže něco dát, učiniti nebo opominouti, slove narovnání. Narovnání náleží ke dvoustranně závazným smlouvám a posuzuje se podle týchž zásad.

§ 1381

Kdo zavázanému s jeho přivolením promine nesporné nebo pochybné právo bezplatně, činí darování (§ 939).

Neplatnost narovnání hledíc k předmětu.

§ 1382

Jsou pochybné věci, které se nesmí narovnáním srovnati. Sem náleží spor vzniklý mezi manžely o platnost jejich manželství. Tento může rozhodnouti jen soud podle zákona příslušný.

§ 1383

O obsahu posledního pořízení nelze učiniti před jeho vyhlášením narovnání. Sázka o tom učiněná posuzuje se podle zásad o smlouvách odvážných.

§ 1384

Narovnání o přestoupení zákona jsou platná jen co do soukromého zadostiučinění; zákonné vyšetřování a potrestání lze jím jen tehdy odvrátiti, jsou-li přestupky takového druhu, že úřad má býti činným jen na žádost stran.

nebo hledíc k jiným nedostatkům.

§ 1385

Omyl může narovnání jen potud učiniti neplatným, pokud se týká podstaty osoby nebo předmětu.

§ 1386

Narovnání poctivě učiněné nelze bráti v odpor pro zkrácení přes polovici.

§ 1387

Rovněž tak nově nalezenými listinami, byť z nich šlo i na jevo, že ta nebo ona strana žádného práva nemá, nemůže se odnítí platnost poctivě učiněnému narovnání.

§ 1388

Patrný početní poklesek nebo chyba, která se při uzávěrci narovnání sběhla při sčítání nebo odečítání, není na škodu žádné ze smluvních stran.

Objem narovnání.

§ 1389

Narovnání, které bylo sjednáno o zvláštní rozepři, nevztahuje se na jiné případy. I kdyby byla učiněna narovnání obecná o všech rozepřích vůbec, nelze je vztahovati k takových právům, která byla úmyslně zatajena, nebo na která strany, narovnání činící, nemohly pomýšleti.

Účinek hledíc k vedlejším závazkům.

§ 1390

Rukojmí a zástavci, kteří byli dáni pro pojištění celého práva posud sporného, ručí i za část, která byla ustanovena narovnáním. Rukojmímu a třetímu zástavci, kteří nepřistoupili k

narovnání, zůstávají však vyhrazeny všechny námitky vůči věřiteli, které mohly být namítány proti pohledávce, kdyby se narovnání nesjednalo.

§ 1391

O smlouvě, kterou strany zřizují rozsudího pro rozsouzení sporných práv, ustanoveno je v soudním řádu.

3. cessí.

§ 1392

Je-li pohledávka jednou osobou převedena na druhou a touto přijata; vzniká změna práva přistoupením nového věřitele. Takové jednání nazývá se postup (cesse) a může být sjednáno za plat nebo bezplatně.

Předměty cesse.

§ 1393

Všechna zcizitelná práva jsou předmětem postupu. Práva, která lpí na osobě, tedy s ní zanikají, nemohou být postoupena. Dlužní úpisy, které znějí na toho, kdo je předloží, postupují se již odevzdáním a nepotřebují kromě držby jiného důkazu o postupu.

Účinek.

§ 1394

Práva přejímatelova jsou co do postoupené pohledávky tatáž, jako práva převodcova.

§ 1395

Smlouvou o postup vzniká nový závazek jen mezi převodcem (cedentem) a příjemcem pohledávky (cesionářem); nikoli však mezi posléze řečeným a převzatým dlužníkem (cesem). Proto dlužník, pokud mu příjemce není znám, jest oprávněn zaplatiti prvnímu věřiteli nebo jinak se s ním vyrovnati.

§ 1396

To dlužník nemůže již učiniti, jakmile mu byl příjemce oznámen; zůstává se mu však právo uplatniti své námitky proti pohledávce. Uznal-li pohledávku vůči poctivému příjemci za pravou; je zavázán uspokojiti ho jako svého věřitele.

Ručení cedentovo.

§ 1397

Kdo postoupí pohledávku bezplatně, tedy daruje, neručí za ni dále. Stane-li se však postup úplatným způsobem; ručí převodce přejímátele jak za pravost, tak i za dobytnost pohledávky, nikdy však za více, než obdržel od přejímatele.

§ 1398

Pokud se mohl příjemce o dobytnosti pohledávky z veřejných zástavních knih poučiti, nenáleží mu, hledíc k nedobytnosti, odškodnění. Převodce neručí také za pohledávku, která byla v době postupu dobytnou a stala se nedobytnou pouhou náhodou nebo příjemcovým nedopatřením.

§ 1399

Takového nedopatření dopouští se příjemce, když pohledávku v době, kdy může být vypovězena, nevypoví, nebo po projití platební lhůty nevymáhá; když dlužníkovi shovívá; když zamešká v pravý čas opatřit si možné ještě zajištění nebo opomene na soudní exekuci naléhati.

4. poukázkou (asignací).

§ 1400

Poukázkou na plnění třetí osoby zmocňuje se příjemce poukázky (asignatář), vybrati plnění u poukázaného (asignáta), a tento zmocňuje se plniti onomu na účet poukazatelův (asignatův). Přímého nároku nabude příjemce poukázky vůči poukázanému teprve tehdy, až ho dojde prohlášení poukázaného, že poukázku přijímá.

§ 1401

Pokud poukázaný již dluhuje poukazateli, co se má plniti, jest vůči němu povinen poukázce vyhověti. Má-li poukázkou býti splacen dluh poukazatelův u příjemce, jenž poukázku přijal, je příjemce povinen poukázaného vybídnouti, aby plnil.

Nechce-li příjemce užítí poukázky, nebo odpírá-li poukázaný přijmouti poukázku nebo plniti, má to příjemce oznámiti neprodleně poukazateli.

Není-li jinak umluveno, zanikne dluh teprve plněním.

§ 1402

Přijal-li poukázaný poukázku vůči příjemci, může mu činiti jen takové námitky, jež se týkají platnosti přijetí, nebo vyplývají z obsahu poukázky nebo z jeho osobních vztahů ku příjemci.

§ 1403

Dokud poukázaný nepřijal ještě poukázky vůči příjemci, může ji poukazatel odvolati. Není-li mezi poukazatelem a poukázaným jiného právního důvodu, platí pro právní poměr mezi oběma předpisy o zmocňovací smlouvě; poukázka nezanikne však smrtí poukazatelovou nebo poukázaného. Pokud zrušení poukázky je právně účinné také vůči příjemci, řídí se právním poměrem, který je mezi ním a poukazatelem.

Nárok příjemcův proti poukázanému promlčuje se ve třech letech.

5. převzetím dluhu.

§ 1404

Kdo přislíbí dlužníkovi, že opatří plnění jeho věřiteli (převzetí splnění), ručí dlužníkovi za to, že věřitel naň nedokročí. Věřiteli odtud nevznikne přímé právo.

§ 1405

Kdo prohlásí dlužníkovi, že přejímá jeho dluh (převzetí dluhu), nastoupí jako dlužník na místo onoho, přivolí-li věřitel. Než toto přivolení bude dáno nebo když bude odepřeno, ručí jako při převzetí splnění (§ 1404). Přivolení věřitelovo může býti prohlášeno buď dlužníkovi nebo příjemci.

§ 1406

Též bez úmluvy s dlužníkem může třetí osoba dluh převzítí smlouvou s věřitelem.

V pochybnostech však buď převzetí věřiteli prohlášené pokládáno za ručení vedle dosavadního dlužníka, nikoli však na jeho místě.

§ 1407

Závazky příjemcovy co do převzatého dluhu jsou tytéž jako závazky dosavadního dlužníka. Příjemce může věřiteli činiti námitky, jež vznikají z právního poměru mezi tímto a dosavadním dlužníkem.

Výměna dlužníka nedotýká se vedlejších práv s pohledávkou spojených. Rukojmí a zástavci třetími osobami zřízené ručí však nadále jen tehdy, když rukojmí nebo zástavce přivolil k výměně dlužníka.

§ 1408

Převzme-li nabyvatel při zcizení nemovitosti zástavní právo na ní váznoucí, sluší tím v pochybnostech rozuměti převzetí dluhu. Zcizitel může, když byl převod vlastnictví proveden, vybídnouti věřitele písemně, aby zaň přijal nového dlužníka, s účinkem, že přivolení platí za udělené, nebude-li odepřeno do šesti měsíců.

K tomuto účinku musí býti ve vybídnutí výslovně poukázáno.

§ 1409

Převzme-li někdo jmění nebo podnik, odpovídá, bez újmy dalšího ručení zcizitelova, věřitelům přímo za dluhy, náležející ke jmění nebo podniku, které při odevzdání znal nebo musil znáti. Ručení jest však zbaven, jakmile zaplatil na takových dluzích již tolik, kolik činí hodnota převzatého jmění nebo podniku.

Úmluvy mezi zcizitelem a nabyvatelem, tomu se přičítají na újmu věřitelů, jsou naproti těmto bezúčinný.

§ 1410

Umluví-li se vstup nového dlužníka na místo dosavadního dlužníka tak, že na místo zrušeného dlužného poměru postaví se závazek nového dlužníka ze samostatného právního důvodu, nebo se změnou hlavního předmětu pohledávky, nenastanou účinky převzetí dluhu, nýbrž smlouvy o obnovu (§§ 1377, 1378).

Hlava třetí.

O zrušení práv a závazků

Zrušení práv a závazků.

§ 1411

Práva a závazky jsou spolu tak spojeny, že zánikem práva zrušuje se závazek a zánikem závazku práva.

1. Zaplacením.

§ 1412

Závazek se zrušuje především zaplacením, t.j. plněním toho, co se dluhuje (§ 469).

Jak jest placení plniti;

§ 1413

Proti své vůli nemůže býti nucen ani věřitel, aby něco jiného přijal, než co má pohledávati, ani dlužník, aby něco jiného poskytl, než co je zavázán plniti. Totéž platí i o čase, místě a způsobu splnění závazku.

§ 1414

Dá-li se, protože věřitel a dlužník jsou dohodnuti nebo poněvadž placení samo je nemožné, na místo toho, co má býti zapláceno, něco jiného, jest toto jednání pokládati za úplatné.

§ 1415

Věřitel není povinen přijmouti placení dlužní položky po částkách nebo na srážku. Mají-li však býti placeny různé položky; pokládá se ta za zapravenou, o níž dlužník výslovně prohlásil, že ji chce s přivolením věřitelovým zapraviti.

§ 1416

Je-li pochybno, jaký úmysl dlužník měl, nebo odpírá-li věřitel úmyslu dlužníkovu; budťtež odečteny nejprve úroky, pak jistina, z několika jistin však ta, která byla již pohledávána anebo aspoň dospěla, a po ní ona, která je dlužníku nejobtížnější, aby zůstala dluhována.

kdy;

§ 1417

Není-li platební lhůta nijak určena; nastane povinnost dluh zaplatiti teprve toho dne, kdy se stala upomínka (§ 904).

§ 1418

V některých případech se platební lhůta ustanovuje povahou věci. Výživné se zapravuje aspoň na měsíc napřed. Zemře-li v tom čase vyživovaný; nejsou jeho dědicové povinni vraceti nic z toho, co bylo předem zapláceno.

§ 1419

Jestliže věřitel váhal placení přijmouti, stihnou jej nepříznivé následky.

§ 1420

Nejsou-li určeny místo a způsob plnění, musí býti použito předpisů shora (§ 905) daných.

kým;

§ 1421

I osoba, která jinak není způsobilá, aby spravovala své jmění, může dluh pravý a dospělý řádně zapraviti a závazku se sprostiti. Zapravila-li by však dluh dosud nejistý nebo nedospělý, je její poručník nebo opatrovník oprávněn žádati nazpět, co bylo zapláceno.

§ 1422

Kdo zaplatí dluh jiné osoby, za který neručí (§ 1358), může před placením nebo při něm na věřiteli žádati, aby mu postoupil svá práva; učinil-li tak, působí placení jako výkup pohledávky.

§ 1423

Nabízí-li se výkup za souhlasu dlužníkovy, musí věřitel placení přijmouti; neručí však za dobytost a pravost pohledávky, vyjímajíc případ podvodu. Bez přivolení dlužníkovy nemůže třetí osoba zpravidla (§ 462) věřiteli placení vnutiti.

komu;

§ 1424

Dlužnou částku jest zapraviti věřiteli nebo jeho zmocněnci k přijetí způsobilému nebo tomu, koho soud uznal za vlastníka pohledávky. Co někdo zaplatil osobě, která nesmí své jmění sama spravovati, jest povinen platiti znovu potud, pokud to, co bylo zapláceno, tu skutečně není, nebo to nebylo obráceno na prospěch příjemcův.

Složení dluhu k soudu.

§ 1425

Nelze-li dluh zaplatiti proto, že věřitel je neznám, nepřítomen nebo s tím, co se mu nabízí, nespokojen, nebo z jinakých důležitých důvodů, je dlužník oprávněn dluhovanou věc složit k soudu; nebo, nehodí-li se věc k tomu, žádati, aby soud učinil opatření k její úschově. Každé z těchto jednání, stalo-li se po právu a bylo-li oznámeno věřiteli, osvobozuje dlužníka od jeho závazku a přenáší nebezpečí plnění věci na věřitele.

Kvitance.

§ 1426

Plátce jest ve všech případech oprávněn požadovati na uspokojeném kvitanci, totiž písemné vysvědčení, že závazek byl splněn. V kvitanci jest vyznačiti jméno dlužníkovy i věřitelovy,

jakož i místo, čas a předmět zapraveného dluhu a musí býti podepsána věřitelem nebo jeho zmocněncem. Náklady kvitance nese, není-li ujednáno nic jiného, věřitel.

§ 1427

Kvitance o zaplacené jistině zakládá domněnku, že z ní byly zaplaceny také úroky.

§ 1428

Drží-li věřitel od dlužníka dluhopis, je povinen kromě vydání kvitance též vrátiti nebo po případě plněnou splátku na tom dluhopise dát odepsati. Nazpět obdržený dluhopis bez kvitance zakládá pro dlužníka právní domněnku, že placení bylo plněno; nevylučuje však protidůkazu. Ztratil-li se dluhopis, který má býti vrácen; jest plátce oprávněn požadovati jistotu nebo částku složiti u soudu, a žádati, aby věřitel vymohl podle soudního řádu umoření dluhopisu.

§ 1429

Kvitance, kterou věřitel vydal dlužníkovi na zapravenou novější dlužní položku, nedokazuje sice, že by byly zapraveny i jiné starší položky; týká-li se to však určitých důchodků, důchodů nebo takových platů, které se mají platiti z téhož právního důvodu a v určitý čas, jako peněžité úroky, platy z pozemků, domů, nebo úroky z jistin; platí domněnka, že ten, kdo se prokáže kvitancí na lhůtu posléze prošlou, zapravil také lhůty dříve prošlé.

§ 1430

Rovněž tak platí o obchodnících a živnostnících, kteří se svými odběrateli (zákazníky) v určitých lhůtách účtují, domněnka, že jim byly zaplaceny i dřívější účty, kvitovali-li účet z doby pozdější.

Placení nedluhu.

§ 1431

Byla-li někomu omylem, byť i to byl omyl právní, plněna věc nebo výkon, na něž nemá práva vůči plnícímu; lze zpravidla v prvním případě žádati věc nazpět, ve druhém však mzdu, přiměřenou zjednanému užitku.

§ 1432

Placení dluhu promlčeného nebo takového, který je neplatný jen z nedostatku formálnosti, nebo kterého jen zákon nedopouští stihati žalobou, nemůže býti žádáno zpět, právě tak, jako když někdo něco zaplatí věda, že to není dlužen.

§ 1433

Tohoto předpisu (§ 1432) však nelze použít na případ, kdy zaplatil chráněncem nebo jiná osoba, která nemůže svým vlastnictvím volně nakládati.

§ 1434

Za vrácení zaplaceného lze žádati také tehdy, kdy dlužní pohledávka je dosud jakýmkoli způsobem nejistá; nebo když je ještě závislá na splnění připojené výminky. Zaplacení pravého a nepodmíněného dluhu nelze však žádati zpět z toho důvodu, že neuplynula ještě platební lhůta.

§ 1435

Také věci, které byly dány jako opravdový dluh, může ten, kdo je dal, nazpět žádati od příjemce, když odpadl právní důvod je podržeti.

§ 1436

Byl-li někdo povinen dát ze dvou věcí jen jednu podle své libosti a dal-li omylem obě, záleží na něm, chce-li žádati za vrácení té či oné.

§ 1437

Na příjemce zaplaceného nedluhu hledí se jako na držitele poctivého nebo nepoctivého podle toho, věděl-li nebo musel-li se z okolností domýšlet, že plátce je na omylu, čili nic.

2. kompensací.

§ 1438

Setkají-li se navzájem pohledávky, které jsou pravé, stejného druhu a takové, že věc, která jedné osobě jako věřiteli náleží, touto také jako dlužníkem může být druhé osobě zapravena; nastává pokud pohledávky se navzájem vyrovnávají, vzájemné zrušení závazku (kompensace), které již o sobě způsobuje vzájemné placení.

§ 1439

Mezi pohledávkou pravou a nepravou, jakož i mezi splatnou a ještě nesplatnou nemá kompensace místa. Pokud má kompensace průchod proti konkursní podstatě, ustanovuje se v soudním řádu.

§ 1440

Rovněž nedají se navzájem zrušiti pohledávky, jejichž předmětem jsou věci různého druhu nebo věci určité a neurčité. Kusy odňaté svémocně nebo lstivě vypůjčené, v uschování nebo v nájem (pacht) vzaté nemohou býti vůbec předmětem zadržování nebo kompensace.

§ 1441

Dlužník nemůže svému věřiteli odpočísti, co tento má platiti třetímu a třetí dlužníkovi. Ani částka, kterou má někdo jako pohledávku za některou státní pokladnou, nemůže býti odpočtena od placení, které je povinen plniti do jiné pokladny státní.

§ 1442

Byla-li pohledávka převedena postupně na několik osob; může si dlužník sice odpočísti pohledávku, kterou měl v době postupu na prvního jejího majitele, jakož i onu, kterou má za majitelem posledním; nikoli však také onu, kterou měl za některým z majitelů mezi těmito dvěma.

§ 1443

Proti pohledávce vložené do pozemkových knih lze uplatniti námitku kompensace vůči cesionáři jen tehdy, když byla vzájemná pohledávka rovněž, a to při pohledávce samé, zapsána nebo oznámena cesionáři při jejím převzetí.

3. odřeknutím.

§ 1444

Ve všech případech, v nichž je věřitel oprávněn vzdáti se svého práva, může se ho zříci také k dobru svého dlužníka a tím zrušiti dlužníkův závazek.

4. sloučením.

§ 1445

Kdykoli se jakýmkoli způsobem sloučí právo se závazkem v jedné osobě, pomine obé; ledaže by mohl věřitel ještě žádati za oddělení svých práv (§§ 802 a 812), nebo že by nastaly poměry zcela zvláštního způsobu. Proto se nástupnictvím dlužníkovým v pozůstalost jeho věřitele nic nemění v právech věřitelů dědictví, spoludědiců nebo odkazovníků a tím, že se dědí po dlužníkovi nebo rukojmí, nemění se nic v právech věřitelových.

§ 1446

Práva a závazky, vložené do veřejných knih, nezaniknou sloučením, pokud se z veřejných knih nevymaží (§ 526). Až do té doby může zapsané zástavní právo býti převedeno na třetí osobu vlastníkem nebo exekucí (§§ 469 až 470).

5. zkázou věci.

§ 1447

Náhodná úplná zkáza určité věci zrušuje všecken závazek, i závazek nahraditi její cenu. Tato zásada platí i pro případy, ve kterých se stane splnění závazku nebo placení dluhu jinou náhodou nemožným. Vždy však musí dlužník to, co obdržel, aby závazek byl splněn, vrátiti nebo nahraditi sice jako poctivý držitel, ale tak, aby neměl zisku ze škody jiného.

6. smrtí.

§ 1448

Smrtí pomíjejí jen taková práva a závazky, jež jsou omezeny na osobu, nebo se týkají jen osobních konání zemřelého.

7. projitím času.

§ 1449

Práva a závazky pomíjejí také, když projde čas, na který jsou omezeny poslední vůlí, smlouvou, výrokem soudcovským nebo zákonem. Jak se zrušují promlčením, určeným v zákoně, jest stanoveno v hlavě následující.

O uvedení v předešlý stav.

§ 1450

Občanské zákony, podle nichž přímo lze odpírati protiprávním činům a jednáním, není-li promlčení na závalu, nepřipouštějí uvedení v předešlý stav. Případy uvedení v předešlý stav, které patří k soudnímu řízení, ustanoveny jsou v soudním řádu.

Hlava čtvrtá.

O promlčení a vydržení

Promlčení.

§ 1451

Promlčení jest ztráta práva, jež nebylo vykonáno po čas určený zákonem.

Vydržení.

§ 1452

Převede-li se promlčené právo následkem zákonné držby zároveň na někoho jiného; nazývá se vydrženým právem a způsob nabytí vydržením.

Kdo může promlčeti a vydržeti.

§ 1453

Každý, kdo je jinak způsobilý k nabývání, může také vlastnictví nebo jiných práv nabytí vydržením.

Proti komu.

§ 1454

Promlčení a vydržení mají průchod proti každé soukromé osobě, která je způsobilá svá práva sama vykonávati. Proti poručencům a chráněncům; proti církvím, obcím a jiným právníkům tělesům, proti správci veřejného jmění a proti těm, kdož jsou bez své viny nepřítomni, dopouštějí se jen za omezení níže (§§ 1494, 1472 a 1475) uvedených.

Které předměty.

§ 1455

Čeho lze nabytí, to lze i vydržeti. Věci však, kterých pro jejich podstatnou povahu nebo podle zákona nelze držeti; rovněž věci a práva, jichž nelze vůbec zciziti, nejsou předmětem vydržení.

§ 1456

Z toho důvodu nemůže býti ani nabyto vydržením práv hlavě státu jako takové náležejících, např. právo ukládati cla, raziti mince, vypisovati berně a jiná výsostná práva (regalia), ani nemohou býti promlčeny závazky, odpovídající těmto právům.

§ 1457

Jiná práva hlavě státu příslušející, nikoli však výlučně vyhrazená, např. mýtní, honba, rybářství apod., mohou sice býti vydržena vůbec jinými státními občany, ale jen v čase delším než obyčejném (§ 1472).

§ 1458

Práva manžela, otce, dítěte a jiná osobní práva nejsou předmětem vydržení. Avšak těm, kdo taková práva vykonávají poctivě, prospívá nezáviněná nevědomost, že mohou svých domnělých práv zatím hájiti a vykonávati.

§ 1459

Práva člověka nad jeho činy a nad jeho vlastnictvím, např. kupovati zboží tu nebo onde, užívati svých luk nebo své vody, nepodléhají promlčení, vyjímajíc případ, že zákon s opominutím výkonu po nějaký čas výslovně spojuje jejich ztrátu. Zakázala-li však jedna osoba druhé výkon takového práva, nebo jí v tom zabránila; počíná držba zapovídacího práva se strany jedné osoby vůči svobodě druhé osoby okamžikem, kdy se tato zákazu nebo zabránění podrobila, a způsobuje se tím, sejdou-li se všechny ostatní náležitosti, promlčení nebo vydržení (§§ 313 a 351).

Náležitosti vydržení:

1. držení;

§ 1460

K vydržení je potřebí kromě způsobilosti osoby a předmětu: aby někdo byl ve skutečném držení věci nebo práva, jichž tímto způsobem má nabýti; aby jeho držení bylo pořádné, poctivé a pravé a aby v něm bylo pokračováno po všechen čas, vyměřený zákonem (§§ 309, 316, 326 a 345).

a sice a) pořádné;

§ 1461

Každé držení jest pořádné a k vydržení postačující, zakládá-li se na takovém právním důvodu, který by postačil k převzetí vlastnictví, kdyby bylo náleželo převodci. Takové jsou např. odkaz, darování, zápůjčka, koupě a prodej, směna, placení atd.

§ 1462

Věcí zastavených, půjčených, do schování nebo požívání daných nemohou věřitelé, vypůjčitelé a schovatelé nebo požívatelé nikdy nabýti vydržením pro nedostatek pořádného právního důvodu. Dědicové jejich představují zůstavitele a nemají více právního důvodu než tito. Jen třetímu pořádnému držiteli může vydržecí doba prospěti.

b) poctivé;

§ 1463

Držení musí být poctivé. Nepoctivost předchozího držitele nevede však bezelstnému zástupci nebo dědici, aby počal vydržení ode dne jeho držení (§ 1493).

c) pravé.

§ 1464

Držení musí být pravé. Zmocní-li se někdo věci násilím nebo lstí, nebo se v držení potajmu vplíží, nebo věc jen jako výprosu drží; nemůže ji vydržeti ani on sám, ani jeho dědicové.

2. projití času.

§ 1465

Pro vydržení a promlčení je též potřebí zákonem předepsaného projití času. Kromě času, ustanoveného zákony v některých případech zvláštních, určuje se tu vůbec míra času nutná ve všech ostatních případech k vydržení nebo k promlčení. Při tom přichází v úvahu jak různost práv a věcí, tak i osob.

Doba vydržecí. Řádná.

§ 1466

Vlastnické právo, jehož předmětem jest movitá věc, vydrží se tříletým právním držením.

§ 1467

zrušen

§ 1468

Kde nejsou ještě zavedeny řádné veřejné knihy a nabytí nemovitých věcí jest prokazovati soudními spisy a jinými listinami, nebo není-li věc zapsána na jméno toho, kdo držení práva nad ní vykonává; skoncuje se vydržení teprve po třiceti letech.

§ 1469

zrušen

§ 1470

Kde není ještě řádných veřejných knih nebo takové právo není do nich vloženo, může je poctivý majitel vydržeti teprve po třiceti letech.

§ 1471

Při právech, které mohou býti zřídka vykonávána, např. při právu zadávati prebendu nebo přidržovati někoho k příspěvku při stavbě mostu, musí ten, kdo tvrdí vydržení, prokázati kromě toho, že prošlo třicet let, zároveň, že v tom čase alespoň třikráte naskytla se příležitost k výkonu a že pokaždé toto právo vykonal.

mimořádná.

§ 1472

Proti fisku, to jest proti správcům státních statků a státního jmění, pokud má promlčení místo (§§ 287, 289 a 1456-1457), rovněž proti správcům statků církví, obcí a jiných dovolených těles, nestačí obecná řádná vydržecí doba. V držbě věcí movitých, jakož i v držbě nemovitých nebo na nich vykonávaných služebností a jiných práv, jsou-li vložena na držitelovo jméno do veřejných knih, musí býti po šest let pokračováno. Práv takového druhu, která nejsou na držitelovo jméno vložena do veřejných knih, a všech ostatních práv proti fisku a uvedeným zde osobám, požívajícím výhody, nabýti lze jen držením čtyřicetiletým.

§ 1473

Kdo je ve společenství s osobou, která co do promlčecí doby podle zákona požívá výhody, tomu téže výhody se dostane. Výhody delší promlčecí lhůty účinkují i proti jiným osobám, které v tomtéž rovněž požívají výhody.

§ 1474

Vlastnost rodinného svěření, statku dědičného pachtu a dědičného nájmu pozbývá se jen zpupným držením čtyřicetiletým.

§ 1475

Zdržuje-li se vlastník mimo provincii, ve které věc jest, překáží to řádnému vydržení a promlčení potud, že doba mimovolné a nezaviněné nepřítomnosti se počítá jen za polovici, tedy rok jen za šest měsíců. Při tom však nesluší hleděti na krátké doby nepřítomnosti, které nepřetrženě netrvaly ani celý rok, a vůbec doba nesmí býti prodloužena déle než na třicet let dohromady. Zaviněná nepřítomnost nepožívá žádné výjimky z řádné promlčecí doby.

§ 1476

Také ten, kdo nabytí věci movité bezprostředně od nepravého nebo nepoctivého držitele nebo není s to, aby jmenoval svého předchůdce; musí vyčkati uplynutí dvojnásobné řádné vydržecí doby.

§ 1477

Kdo opírá vydržení o dobu třiceti nebo čtyřicetiletou, nepotřebuje udávati pořádný právní důvod. Vůči němu prokázaná nepoctivost držení vylučuje však vydržení i v této delší době.

Promlčecí doba. Obecná.

§ 1478

Pokud každé vydržení pojímá v sobě promlčení, dokonává se obojí s předepsanými náležitostmi v jednom čase. K vlastnímu promlčení však postačí pouhé třicetileté neužívání práva, které by mohlo býti vykonáno již o sobě.

§ 1479

Všeliká práva proti třetí osobě, nechť jsou do veřejných knih vložena či nikoliv, zanikají tedy zpravidla nejdéle třicetiletým neužíváním nebo mlčením po tutéž dobu.

§ 1480

Pohledávky zadržovaných ročních platů, zvláště úroků, důchodů, vyživovacích příspěvků, výměnkových dávek, jakož i smluvených annuit k umoření jistiny, zanikají ve třech letech; právo samo se promlčí neužíváním po třicet let.

Výjimky.

§ 1481

Promlčeny nemohou býti závazky, zakládající se na právu rodinném a vůbec osobním, např. poskytovatí dětem nezbytnou výživu, jakož i ty, které odpovídají právu výše (§ 1459) uvedenému, svým vlastnictvím volně vládnouti, např. závazek, dopustiti rozdělení společné věci nebo určení mezí.

§ 1482

Stejným způsobem se neomezuje ve svém právu ten, kdo mohl vykonati nějaké právo na cizím pozemku celém, nebo rozličnými způsoby podle libosti, jen tím, že je vykonával pro sebe delší čas jen na části pozemku nebo jen určitým způsobem; nýbrž omezení musí býti způsobeno nabytím nebo vydržením zapovídacího nebo zabraňovacího práva (§ 351). Téhož budiž použito i na případ, kdy někdo dosud vykonával právo, příslušející proti všem členům obce, jen proti určitým jejím členům.

§ 1483

Pokud má věřitel zástavu v rukou, nelze mu namítati, že nevykonal práva zástavního, a právo zástavní nemůže býti promlčeno. Taktéž dlužníkovu právo vyplatiti svoji zástavu zůstává nepromlčeno. Pokud však pohledávka převyšuje cenu zástavy, může zatím promlčením zaniknouti.

§ 1484

K promlčení takových práv, která lze jen zřídka vykonati, vyhledává se, aby během promlčecí doby třiceti let nebylo použito tří příležitostí, takové právo vykonati (§ 1471).

§ 1485

Pokud se týká osob požívajících v § 1472 výhod, vyhledává se jako při vydržení i při promlčení čtyřicet let.

Oobecného pravidla, že právo, které nebylo vykonáno, zanikne teprve uplynutím třiceti nebo čtyřiceti let, použití lze jen na případy, pro něž zákon nevyměřil lhůty kratší (§ 1465).

Zvláštní doba promlčecí.

§ 1486

Ve třech letech se promlčují: pohledávky

za dodání věcí nebo provedení prací nebo za jiná plnění v živnostenském, kupeckém nebo jiném obchodním provozování;

za dodání zemědělských a lesnických výrobků při provozování zemědělství nebo lesnictví;

za stravování, ošetřování, léčení, vychování nebo vyučování osobami, které se tím zabývají, nebo v ústavech, které slouží k tomuto účelu;

nájemného a pachtovného;

zaměstnanců, pokud se týče platů a náhrady výloh ze služebních smluv pomocných pracovníků, nádeníků, služebných a všech soukromých zřízenců, jakož i pohledávky zaměstnavatelů co do záloh daných na ony pohledávky;

lékařů, zvěrolékařů, porodních bab, soukromých učitelů, advokátů, notářů, patentových zástupců a všech jiných osob, veřejně ustanovených k obstarávání některých záležitostí, co do odměny jejich výkonů a náhrady jejich výloh, jakož i pohledávky stran, co do záloh daných těmto osobám.

§ 1487

Do tří let nutno uplatňovati práva zvrhnouti poslední pořizení; žádati za povinný díl nebo jeho doplněk; odvolati darování pro nevděk obdarovaného; nebo dokročiti na obdarovaného pro zkrácení povinného dílu; zrušiti úplatnou smlouvu pro zkrácení přes polovici, nebo odpírati provedenému rozdělení společného statku; a pohledávku pro bázeň při smlouvě vzniklou, nebo pro omyl, při čemž druhá smluvní strana se lstí neprovinila. Po uplynutí této lhůty jsou promlčeny.

§ 1488

Právo služebnosti se promlčí neužíváním, vzepře-li se zavázaná strana výkonu služebnosti a neuplatnil-li oprávněný svého práva po tři za sebou následující léta.

§ 1489

Každá žaloba za odškodnění promlčuje se ve třech letech od té doby, kdy poškozený zvěděl o škodě a osobě škůdcově, necht' byla škoda způsobena porušením povinnosti smluvní nebo bez vztahu k nějaké smlouvě. Nezvěděl-li poškozený o škodě nebo o osobě škůdcově, nebo vzešla-li škoda zločinem, zanikne žalobní právo jen po třiceti letech.

§ 1490

Žaloby pro urážky na cti, jež záležejí toliko v pohanění slovy, spisy nebo posuňky, nemohou již býti po uplynutí jednoho roku vzneseny. Záleželi-li však urážka ve skutecích, trvá žalobní právo na zadostiučinění po tři léta.

Při žalobách na náhradu škody způsobené tím, že rozšiřováním nepravdivých skutečností byl ohrožen úvěr, výdělek nebo budoucnost jiné osoby, buď použito předpisů § 1489.

§ 1491

Některá práva jsou omezena na čas ještě kratší. O tom jsou předpisy na místech, kde se o těchto právech jedná.

§ 1492

Jak dlouho směnečné listině přináleží směnečné právo, ustanoveno je ve směnečném řádu.

Započtení promlčecí doby předchůdcovy.

§ 1493

Kdo poctivě převezme věc od držitele pořádného a poctivého, je jako nástupce oprávněn započísti si vydržecí dobu svého předchůdce (§ 1463). Totéž platí i o promlčecí době. Jde-li o

vydržení třiceti nebo čtyřicetileté, nastává toto započtení, i není-li pořádného právního důvodu, a jde-li o vlastní promlčení, i když tu není dobré víry nebo nezaviněné nevědomosti.

Zastavení promlčení.

§ 1494

Proti takovým osobám, které jsou nezpůsobilé pro nedostatek svých duševních sil samy spravovati svá práva, jako proti nezletilcům, šíleným nebo blbým, nemůže počítí vydržecí nebo promlčecí doba, pokud se těmto osobám neustanoví zákonní zástupci. Jednou započatá vydržecí nebo promlčecí doba probíhá sice dále; nemůže se však skončiti dříve než ve dvou letech po odpadnutí překážek.

§ 1495

Také mezi manžely, pak mezi dětmi nebo chráněnci a jejich rodiči nebo poručníky nemůže, pokud prvnější jsou v manželském svazku, poslední pod rodičovskou nebo poručenskou mocí, vydržení nebo promlčení ani počítí, ani pokračovati.

§ 1496

Je-li někdo nepřítomen následkem civilních nebo válečných služeb, nebo je-li zastaveno přísluhování právem vůbec, např. v dobách moru nebo války, staví se netoliko počátek, nýbrž, pokud tato překážka trvá, i pokračování vydržení nebo promlčení.

Přetržení promlčení.

§ 1497

Jak vydržení, tak promlčení se přetrhují, když ten, kdo se ho chce dovolávati, dříve než projde promlčecí čas, buď výslovně nebo mlčky uznal právo druhého, nebo jest oprávněným žalován a v žalobě se řádně postupuje. Nalezne-li se však právoplatným výrokem, že žaloba nemá místa; pokládáno buď promlčení za nepřetržené.

Účinek vydržení nebo promlčení.

§ 1498

Kdo vydržel věc nebo právo, může proti dosavadnímu vlastníku žádati u soudu přiznání vlastnictví a přiznané právo, pokud je předmětem veřejných knih, dáti do nich zapsati.

§ 1499

Stejným způsobem, když projde čas promlčení, může zavázaný žádati za výmaz svého závazku, zapsaného do veřejných knih, nebo domáhati se prohlášení, že právo dosud přirknuté oprávněnému a listiny o něm vydané nemají platnosti.

§ 1500

Právo, nabyté vydržením nebo promlčením, nemůže však býti na újmu tomu, kdo ještě před jeho vložím na sebe převedl věc nebo právo, důvěřuje veřejným knihám.

§ 1501

K promlčení bez námítky stran nebudiž z moci úřadu přihlíženo.

Vzdání se nebo prodloužení promlčení.

§ 1502

Promlčení se nelze ani předem vzdáti, aniž lze ujednati promlčecí lhůtu delší, než-li jest ustanovena zákony.